

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 564
Παρασκευή

11 Νοεμβρίου 1994
Χ. 400

...ΑΚΟΥΕΙ ΚΑΝΕΙΣ;

ΜΕΤΡΟΠΟΝΤΙΚΑΣ ΚΑΝΕΙ ΖΑΒΟΛΙΕΣ

**ΜΙΚΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ
125,6 ΔΙΣ!**

Σταμάτησαν τα έργα, αηλιά..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ ΤΑ ΕΥΓΕΝΗ ΜΕΤΑΛΛΑ

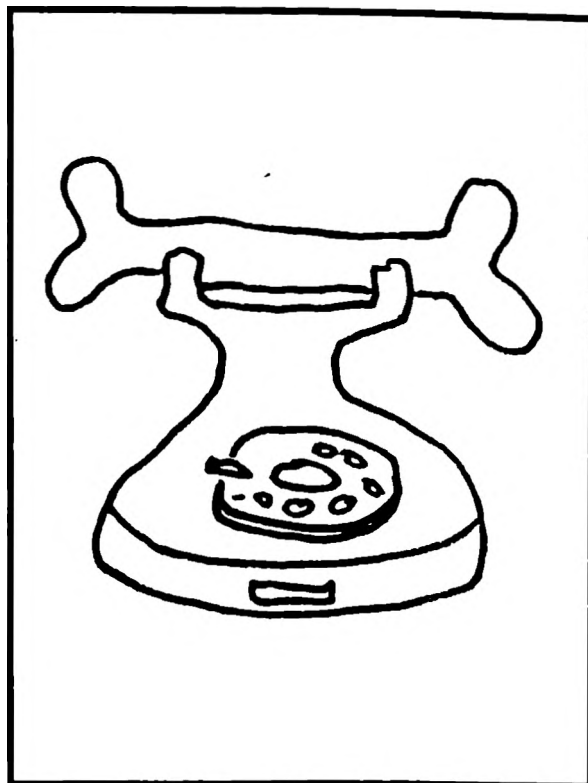
Τα ευγενή μέταλλα, πεζά,
βιωματικά κείμενα του
ποιητή Γιάννη Κοντού. Σαν
συνέχεια, και συμπλήρωμα
της ποιήσεώς του. Γραμμένα
τα τελευταία είκοσι πέντε
χρόνια. Για πρόσωπα της
λογοτεχνίας και καλλιτέχνες
που δεν βρίσκονται πια
ανάμεσά μας. Για πρόσωπα
που ζουν και εργάζονται
κοντά μας. Για 24
νεοέλληνες ζωγράφους. Για
την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη
και άλλους τόπους.

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

Μακριά από τα φώτα της μεγάλης δημοσιότητας, τα δημοσιεύματα του **ΑΝΤΙ** που, κατ' επανάληψιν, έθεσαν το πρόβλημα του τρόπου με τον οποίο άρχισαν ήδη να διανέμονται τα χρήματα του Β' Πακέτου Ντελόρ τα οποία προορίζονται για τα μεγάλα έργα, κατάφεραν να φέρουν αποτέλεσμα. Χωρίς φυσικά να ανακοινώσει το γιατί, το **ΥΠΕΧΩΔΕ** ανακοίνωσε «ξερά» ότι έργα οδοποιίας και λιμενικά, αξίας 125,6 δισ., επαναδημοπρατούνται. Αλλά, όταν είπαμε «δόξα σοι ο θεός», γρήγορα καταλάβαμε ότι έπρεπε να πούμε ξανά «βόηθα Παναγιά». Γιατί. Διαβάστε την ανάλυση του συνεργάτη μας Φίλιππου Βασιλείου. Διαβάστε, ακόμη, μια πολύ ενδιαφέρουσα αλληλογραφία. Το θέμα αρχίζει, πλέον, να απασχολεί σοβαρά την κοινή γνώμη...

ΣΕΛ. 22-27

6, 18 ΟΤΕ: ΑΚΟΥΣΕ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

Προχειρότητα και αναξιοπιστία της κυβέρνησης στο θέμα της αναβολής της μετοχοποίησης του ΟΤΕ; Μόνο; Γιατί έκανε πίσω η κυβέρνηση; Μήπως φοβήθηκε ένα ακόμη ειδικό δικαστήριο; Και ποια είναι η στρατηγική που μπορεί να ακολουθηθεί για αντίστοιχες περιπτώσεις ενόψει των νέων συνθηκών στην αγορά. Γράφουν ο **ΑΝΤΗΝΩΡ** και ο Κώστας Τσαηλόγλου.

13 ΜΥΣΤΙΚΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ: Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ. Εντάξει, από τη μαύρη σακούλα

έβγαζε τα χρήματα ο Σαμαράς. Σε τσέπες δημοσιο-

γράφων, όμως, δεν πήγαινε ένα μέρος τους; **16** Η

ΚΑΘΑΡΣΗ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕ Ο Κοσκωτάς καταδικάστηκε,

το σκάνδαλο Κοσκωτά, όμως, δεν έκλεισε. Η πολιτική

κάθαρση που δεν έγινε συνεχίζει να βαρύνει την

πολιτική και κοινωνική μας ζωή. **20** ΑΝΤΩΝΗ, ΣΤΑ-

ΖΕΙ... Διαρροές στην ΠΟΛ.Α. Είναι πράγματι στα χεί-

της η Ν.Δ.; **33** Η ΕΚΠΛΗΞΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ. Τελικά,

Αλβανία δεν είναι μόνο ο Μπερίσα. Τι μήνυμα έστειλε

η αρνητική προς τις βουλές Μπερίσα ετυμηγορία των

πολιτών της Αλβανίας;

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ **4**

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ **5**
Πολιτική γεωιογραφία

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ **6**
Αντήνωρ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ **8**

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ **12**

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ **32**
Γιώργος Φιλιδισάκος

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ **33**

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ .. **46**
Γ. Αρκουλής

ΔΙΑΛΟΓΟΣ **44**

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ **29**

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ **47**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γ. ΦΙΛΙΔΙΣΑΚΟΣ

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 564 • Παρασκευή 11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1994 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάνος Κωνσταντόπουλος - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ -

ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 400, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουθουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΤΟ ΦΙΑΣΚΟ ΤΟΥ ΟΤΕ

Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ του ΟΤΕ με την άλφα ή βήτα μορφή ήταν γεγονός δεδομένο. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είχε αντιταχθεί στην ιδιωτικοποίηση του Οργανισμού επί Νέας Δημοκρατίας. Αρκεί κανείς να ρίξει μια ματιά στα πρακτικά της Βουλής κατά τη σχετική τότε συζήτηση.

ΕΡΧΟΜΕΝΟ στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ, έχοντας να αντιμετωπίσει την αδήριτη ανάγκη εκσυγχρονισμού του Οργανισμού καθώς και πλήθος συντεχνιακών συμφερόντων που το ίδιο δημιούργησε και ενθάρρυνε, προχώρησε σε μια ήπια μορφή ιδιωτικοποίησης με τη μορφή της μετοχοποίησης σε ποσοστό 25%. Και μετά πολλών κόπων και βασάνων κατάφερε να περάσει και το σχετικό νομοσχέδιο στη Βουλή παρά τις ανταρσίες ορισμένων βουλευτών του.

ΞΕΚΙΝΗΣΕ μάλιστα και μια πομπώδη διαφημιστική εκστρατεία για να πεισθούν οι αποταμιευτές να τρέξουν στις ουρές των προεγγραφών, προσδοκώντας βεβαίως ότι με την εισαγωγή των μετοχών στο χρηματιστήριο θα αποκόμιζαν σημαντικό κέρδος – τουλάχιστον αυτοί που κυνηγούν βραχυπρόθεσμη και άμεση απόδοση.

ΒΕΒΑΙΑ το “ελκυστικό” αυτό πακέτο στο οποίο επένδυσε ο κ. Παπαντωνίου –για να πείσει τους εταίρους μας στην Ένωση ότι η κυβέρνηση εμμένει σταθερά στην οικονομική της πολιτική– και οι συν αυτό περιέχει και τη μονιμοποίηση, άκουσον άκουσον, των 27.000 εργαζομένων στον ΟΤΕ, τη μη παραχώρηση του μάνατζμεντ και την ανυπαρξία σοβαρού προγραμματισμού και επενδυτικού προγράμματος. Άρχισαν μάλιστα και τις προεγγραφές.

ΚΑΙ ΑΙΦΝΗΣ η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι έθεσε τέρμα (προσωρινώς όπως λέει) στους σχεδιασμούς της διότι διαπίστωσε ότι οι συνθήκες που επικρατούν στις διεθνείς χρηματαγορές δεν θα έφερναν την επιθυμητή τιμή. Οι συνθήκες βέβαια αυτές ήταν γνωστές σε όλους. Και κατά συνέπεια είτε πρόκειται για ασυγχώρητη προχειρότητα χειρισμών του κυβερνητικού επιτελείου είτε υποκρύπτονται άλλες σκοπιμότητες, η γελοιοποίηση του εγχειρήματος είναι πλήρης. Το φιάσκο κολοσσιαίο. Το πλήγμα στην κυβερνητική αξιοπιστία τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό καίριο. Το πείραμα κατέρρευσε πριν καν ξεκινήσει.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ακόμα η πολύ αληθοφανής και απομένουσα να αποδειχθεί ερμηνεία ότι τόσο το θέμα του ΟΤΕ όσο και ορισμένα άλλα θάβονται ενόψει της πιθανής εκλογικής αναμέτρησης την άνοιξη για νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε θα δούμε πολλά ακόμα σε πολλούς τομείς, λόγω του εκτιμώμενου «πολιτικού κόστους». Γνωστή ιστορία. Την οποία πάντα πληρώνουμε με βαρύτατο τίμημα.

ΑΥΤΗ η έλλειψη σοβαρότητας δείχνει ακριβώς και το μέτρο της κυβερνητικής αποτυχίας στον τομέα της οικονομικής πολιτικής στο σύνολό της. Όλα τα άλλα είναι παραμύθια για μικρά παιδιά και για ...αφελείς.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ
ΤΑ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΣΕ ΠΑΜΠΕΡΣ,
ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΣΕ ΣΑΚΟΥΛΕΣ
ΚΙ ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΕ ΦΑΚΕΛΑΚΙΑ!...

ΒΡΕ ΗΛΙΘΙΕ...
ΞΕΡΟΥΝ ΣΕ ΤΙ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ
ΤΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ
Ή ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΥΡΟΥΜΕ ΤΖΑΜΠΑ;

ΔΗΤΙΣ

8-11-94

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΟΤΕ: «Εμπρός στο μέλλον» ή «πίσω στο παρελθόν»;

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ για μας η ήττα του Μπερίσα – το «όχι» του αλβανικού λαού στο σχέδιο Συντάγματος που τέθηκε σε δημοψήφισμα; Και τι προδιαγράφει το αδιέξοδο που σφράγισε τις εξάωρες συνομιλίες Γκάλι - Γκλιγκόροφ; Αλλά έχουμε και την ένταση που καλλιεργεί η Άγκυρα στο Αιγαίο, με αφορμή τη νέα διεθνή σύμβαση για το δικαίο της θάλασσας. Ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μ. Σοϊσάλ είναι σαφής: *Αν επεκτείνετε τα χωρικά σας ύδατα στα 12 μίλια, τότε σεις μεν θα έχετε το 71% του Αιγαίου, εμείς, δε, θα πρέπει να πούμε «αντίο στο Αιγαίο»...* Όμως έναν τέτοιο «αποχαιρετισμό» δεν είμεθα διατεθειμένοι να κάνουμε... Όσο για το Κυπριακό, κοινή είναι η εκτίμηση (και όχι μόνον του ΑΚΕΛ) ότι, πρώτον, *«φαίνεται να σμικρύνεται η απόσταση που μας χωρίζει από την οριστική διχοτόμηση»* και, δεύτερον, ότι, σήμερα, *«το Κυπριακό βρίσκεται στη χειρότερή του θέση από το 1974»*.

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ στοιχειοθετούν μερικές από τις βασικές εξελίξεις του Δεκαπενθημέρου, σε σχέση με τα εξωτερικά μας θέματα. Και με τα εσωτερικά, τι γίνεται; Στα πολύ γνωστά, που αναφέρονται, κυρίως, στη δεινή κατάσταση της οικονομίας μας (ο προϋπολογισμός του 1995 έχει ν' αντιμετωπίσει μόνο για τόκους 3,5 τρισ. και μόνο για χρεολύσια 2,5 τρισ. δραχμές...), ήλθαν να προστεθούν η *«εκδίκηση της πληγωμένης γης»* (όπως προέκυψε από την πρόσφατη νεροποντή), οι χωματερές τοξικών αποβλήτων, η γενίκευση της εφαρμογής των τεκμηρίων της εφορίας προς κάθε κατεύθυνση και, προπαντός, η απόφαση της κυβέρνησης να *«μεταθέσει για τους πρώτους μήνες του 1995»* (το πότε, ακριβώς, δεν διευκρινίζεται) τη διάθεση του 25% των μετοχών του ΟΤΕ στο χρηματιστήριο!

ΟΤΕ ΚΑΙ «ΖΥΡΙΧΗ»...

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ κυβερνητικούς αξιωματούχους, η *«μετάθεση»* αυτή *«ουδόλως θίγει»* τη συνολική χρηματιστηριακή αξία του ΟΤΕ και ούτε αποδεικνύει την *«προχειρότητα και αναξιπιστία της κυβέρνησης»* – όπως ισχυρίζεται η αντιπολίτευση. Απλώς, επειδή ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γ. Παπαντωνίου διαπίστωσε ότι το κλίμα στις διεθνείς αγορές ήταν *«δυσμενές για μας»*, εισηγήθηκε στον πρωθυπουργό *«μικρή αναβολή»* - δηλαδή, να μην διατεθούν τώρα οι μετοχές του ΟΤΕ, αλλά την άνοιξη του 1995, οπότε το κλίμα *«θα είναι πολύ καλύτερο»*! (Το γιατί θα είναι *«πολύ καλύτερο»*, κανείς – ούτε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Β. Βενιζέλος – δεν το εξήγησε...).

ΓΙΑΤΙ, ΟΜΩΣ, ήταν *«δυσμενές το κλίμα»* στις διεθνείς αγορές; Διότι οι μεγαλύτεροι χρηματιστηριακοί οργανισμοί (*«Κρεντί Σουίς»*, *«Σβέντερς»*, κ.ά.) κοστολογούσαν τη συνολική αξία του ΟΤΕ γύρω στο 1,1-1,4 τρισεκατομμύρια δραχμές, ενώ ο ίδιος ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου, επί κυβερνήσεως Νέα Δημοκρατίας (Αύγουστος του 1993) αποτιμούσε την αξία του ΟΤΕ γύρω στα 3 τρισ. Από την άλλη, υπήρχε η πολύ πρόσφατη *«προειδοποίηση»* του Μ. Έβερετ, σύμφωνα με την οποία τιμή πώλησης κατώτερη από 1,7 τρισ. δραχμές, θα ισοδυναμούσε με σκάνδαλο! (Τι ΑΓΕΤ, τι ΟΤΕ... *«Μία σου και μία μου»*).

ΤΟΥΤΩΝ ΔΟΘΕΝΤΩΝ, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και οι στενοί συνεργάτες του συνεσκέφθησαν και συμφώνησαν ότι *«δεν μπορούσαν να βάλουν την υπογραφή τους σε ένα ξεπούλημα»*... Ο ίδιος, μάλιστα, ο κ. Παπαντωνίου – προφανώς για ν' αποδείξει ότι διαφοροποιείται από την επάρατο... ΕΡΕ (!) – δήλωσε στο άμεσο περιβάλλον του: *«Έτσι, όπως εξελίχθηκαν τα*

πράγματα και με αυτή την τιμή πώ (που μας προσφέρουν οι μεγάλοι επενδυτικοί οίκοι), προτιμώ να φοι μια αποτυχία τώρα, παρά ένα ξεπού που θα το σέρνω σε όλη μου τη ζωή, ό Αβέρωφ με τη Ζυρίχη»... [Απορία π Τι του έφταιξε (του κ. Παπαντωνίου) καρίτης Ευάγγελος Αβέρωφ – όπου βρίσκεται σήμερα; *«Ως όναρ παρέ και διαλύεται πας άνθρωπος»*... Α δεύτερη: Ποια σχέση μπορεί να υπ ανάμεσα στον ΟΤΕ (που λέει *«Εμπρ μέλλον»*, όπως αναφέρουν τα κυβερν διαφημιστικά φυλλάδια, ή *«Πίσω σ ρελθόν»*, όπως τιτλοφόρησε η μερινή...)] και τις συμφωνίες της Ζ για το Κυπριακό;]

ΠΑΝΤΩΣ, *«θέμα παραιτήσεως του κ. νου Παπαντωνίου δεν τίθεται»*, όσο ο ίδιος, και ολόκληρο το κυβερνητικό νομικό επιτελείο, βαρύνονται για τ σκο της όλης μετοχοποίησης του Ήδη, η αντιπολίτευση κατηγορεί τη βέρνηση ότι δεν έλαβε τα κατάλληλ τρα για να καταστήσει ελκυστική τη χή του ΟΤΕ, ότι δεν εξήγγειλε πρόγρ αναδιοργάνωσής του με ιδιωτικοοικο κά κριτήρια, ότι δεν διαμόρφωσε σαι μολογική πολιτική και ότι αγνόησε τ νύματα των ξένων επενδυτών πως δεν κείται να δώσουν υψηλές τιμές, αν δ ναι διασφαλισμένη η συμμετοχή του μάνατζμεντ και στο διοικητικό συμβ του Οργανισμού.

ΟΣΟ ΓΙΑ τους απλούς, ανώνυμους, μικρομεσαίους Έλληνες που έσπευσ *«εκδηλώσουν ενδιαφέρον για αγορά χών, μέσω της δημόσιας εγγραφής της ρείας ΟΤΕ, Α.Ε.»* (πόσα εκατομμύρ δαπανήθηκαν, άραγε, για τη σχετικ φήμιση;), η κυβέρνηση σπεύδει να

αβεβαιώσει ότι, όταν θα έλθει η ώρα της ιστορικής εγγραφής, τότε, θα τους εξα-
καλίσει «τον μέγιστον αριθμόν μετοχών»,
π., - εφόσον το επιθυμούν...

ΑΥΤΑ «ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ»;

Ο ΜΕΤΑΞΥ, κι ενώ τίποτε δεν γίνεται
τα επονομαζόμενα «μεγάλα έργα» (κα-
τα τον ΜΕΤΑΞΥ, δεν ξεκίνησε, αλλά και το διαβόητο
νικό Συμβούλιο Προμηθειών και Έργων
τέρρευσε...), οι κοινοτικοί μας εταίροι
ανατούν να συλλάβουν ορισμένες ελλη-
νικές «διατερότητες», όπως είναι λ.χ. οι
εξοβολικά μεγάλες «εκπτώσεις» που κά-
νουν διάφορες ελληνικές εργοληπτικές
χειρήσεις. [Μια «γενναία έκπτωση» ση-
μαίνει, συνήθως, μια γενναία... καθυστέ-
τη και, προπαντός, μια σημαντική τρο-
ποποίηση του τεχνικού και οικονομικού
πλαισίου του έργου!]

Ο ΓΙΑ τον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, εξακο-
λουθεί να πιστεύει ότι η ιστορία του ελλη-
νού έθνους αρχίζει με τη γέννηση του
ΠΑΣΟΚ!... Και επειδή η κατασκευή του
μετρό άρχισε επί υπουργίας Μάνου, ο κ.
Λαλιώτης αισθάνθηκε την ανάγκη να
πληροφορήσει ότι το μετρό του κ. Μά-
νου «ήταν μια κουρελού» (όχι, θ' αφήναμε
το κ. Γιάννο Παπαντωνίου να το παίζει
παιδεξιάς...) και ότι έπρεπε να έλθει ο
κ. Μάνος στα πράγματα, για να δώσει στην
κουρελού «πνοή! Συμπέρασμα: Μόνον το
ΠΑΣΟΚ είναι άξιο για... μεγαλόπνοα έρ-
γα. Αλλά αν είναι έτσι, γιατί, σε ολόκληρη
τοκατεία του ΠΑΣΟΚ, δεν ξεκίνησε η
κατασκευή του μετρό; Δεν υπήρχε ούτε
ενας υπουργός ή υφυπουργός που να διέ-
κρινε «φύσημα»; Κάποτε ο κ. Λαλιώτης θα
πρέπει να σέβεται τη μνήμη των Ελλήνων.

ΟΔΟΜΗΤΙΚΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ

Ο ΕΞΕΤΑΣΤΗΣ του Μ. Έβερτ, στο θέμα της εκλο-
γής Προέδρου της Δημοκρατίας, είναι
απολύτως σαφής: Όποιον υποψήφιο και αν υποδεί-
ξει το κυβερνών κόμμα για το ύπατο αξίω-
μα της πολιτείας, η Νέα Δημοκρατία πρέ-
πει να οδηγήσει τη χώρα στις κάλπες, για
να ανάδειξη μιας νέας κυβέρνησης, κ.λπ.
Αυτό είναι επίσης, ότι με τη θέση Έβερτ
αποφώνησαν -και διαφωνούν- στελέχη
ως οι κ. Σ. Κούβελας, Μ. Λιάπης, Σ. Χα-
ργιάκης, Ι. Παλαιολογού, κ.ά. Πρώ-
το, διότι δεν είναι καθόλου βέβαιοι ότι η
Ν.Δ. θα έλθει πρώτο κόμμα (στις εκλογές
πρόσκει) και, δεύτερον, διότι ενδέχεται «να
αποτύχει εκείνη η προσωπικότητα, η
οποία θα μπορούσε να ενώσει όλους τους
Ελληνες». Από την πλευρά του ο κ. Στ. Μά-

νος εκτιμά ότι το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί
ακόμα να προηγείται της Νέας Δημοκρα-
τίας (βλέπε συνέντευξή του στην «Αυγή»,
30 Οκτωβρίου) και ότι, όπως και αν έχει το
πράγμα, «το Σύνταγμα είναι φτιαγμένο για
να προκαλεί συγκλίσεις και όχι εκλογές».

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν καταγράφονται στους κόλ-
πους της Νέας Δημοκρατίας, ενώ στις
γραμμές του ΠΑΣΟΚ, η προεδρική εκλογή
(την ερχόμενη άνοιξη) άρχισε, από τώρα,
να ρίχνει βαριά τη σκιά της: «Πού πάμε;
Και πώς θα αντιμετωπίσουμε το εκλογικό
σώμα με τέτοια σκληρή οικονομική πολιτι-
κή;» - ερωτούν και ξαναρωτούν υπουργοί
και λογής κομματικά στελέχη. Το «μήνυ-
μα» είναι σαφές: Αν δεν επιδειξουμε «κοι-
νωνική ευαισθησία», αν δεν χαλαρώσουμε
τη «μέγγενη» του προγράμματος σύγκλι-
σης, αν δεν αποκαταστήσουμε την αξιοπι-
στία της κυβέρνησης (και αυτό θα γίνει αν
εκτιμήσουμε ορθά το «πολιτικό κόστος»
της ως τώρα οικονομικής μας πολιτικής),
τότε θα χάσουμε τις εκλογές, κ.λπ. [Την
ανησυχία αυτή φαίνεται να υποθάλπουν
και διάφορα «οργανωμένα συμφέροντα»
τα οποία ασμένως θα έβλεπαν την κατεδά-
φιση όλων εκείνων των φορολογικών μέ-
τρων που τα θεωρούν «επιβλαβή» όχι για
την εθνική οικονομία, αλλά για τον δικό
τους μικρόκοσμο]. Όμως, η απλή λογική
λέει ότι οποιαδήποτε προσαρμογή της κυ-
βερνητικής πολιτικής στην απαίτηση των
προεκλογικών σκοπιμοτήτων, θα σήμαινε
πρόσθετα δεινά και πρόσθετα αδιέξοδα.
Περιθώρια «χαλάρωσης» δεν υπάρχουν.
Και αν -όπως λέγεται και γράφεται- η
στάση του πρωθυπουργού παραμένει αμ-
φίρροπη, τότε, είναι φυσικό να υποθέσει
κανείς ότι οι αποδομητικές πιέσεις ολοένα
και θα επιτείνονται.

ΤΟ «ΟΧΙ» ΣΤΟΝ ΜΠΕΡΙΣΑ

ΔΕΝ ΧΩΡΕΙ αμφιβολία -για να επανέλ-
θουμε στα θέματα εξωτερικής πολιτικής-
ότι «Αλβανία δεν είναι ο Μπερίσα» και αυ-
τό επιβεβαιώθηκε από το απρόσμενο απο-
τέλεσμα του δημοψηφίσματος που οργά-
νωσε ο ίδιος ο Μπερίσα! Και το πρώτο
ερώτημα που τίθεται είναι: «Εμείς τι κά-
νουμε;». Το παίζουμε «αγέρωχοι», δικαιώ-
νουμε τους λογής «Βρακάδες», πιστεύουμε
ότι η κατοχύρωση των θρησκευτικών δι-
καιωμάτων στην Αλβανία είναι «ελληνο-
αλβανική υπόθεση» ή αξιοποιούμε την ευ-
καιρία για αποκλιμάκωση και διάλογο με
τη γειτονική μας χώρα;

Η ΚΟΙΝΗ λογική λέει ότι θα πρέπει να

προκρίνουμε το διάλογο, με στόχο τη δια-
σφάλιση των δικαιωμάτων της ελληνικής
μειονότητας και την ανάπτυξη σχέσεων φι-
λίας και συνεργασίας με την Αλβανία και
το λαό της. Από την άλλη, ας μην μας δια-
φεύγει ότι ο Αναστάσιος είναι αρχιεπί-
σκοπος όλων των ορθοδόξων που ζουν στη
γειτονική μας χώρα και ότι ο ίδιος προσδί-
δει στην αποστολή του έναν ευρύτερο, «οι-
κουμενικό» χαρακτήρα. Η ορθοδοξία
δεν είναι μόνον ελληνική. Συνεπώς, καλά
θα ήταν αν οι κυβερνητικοί μας εκπρόσω-
ποι συγκρατούσαν τη «λεπτομέρεια» αυτή.
Το σχέδιο Συντάγματος του Μπερίσα δεν
παραβίαζε μόνον τα δικαιώματα της ελλη-
νικής μειονότητας, αλλά και ευρύτερα δι-
καιώματα (ανάμεσα σ' αυτά και το δικαίω-
μα λατρείας) του αλβανικού λαού.

[Υποσημείωση, ειδική για τον υπουργό
Δημόσιας Τάξης, κ. Στ. Παπαθεμελή, εμει-
ρογνώμονα στα θέματα «προώθησης»
Αλβανών λαθρομεταναστών: Μεταξύ
εκείνων που κατεψήφισαν το σχέδιο Συ-
ντάγματος Μπερίσα, ήταν και η στρατιά
αυτών των «άθλιων και επικίνδυνων για τη
δημόσια τάξη» οικονομικών προσφύγων εξ
Αλβανίας...]

ΟΣΟ ΓΙΑ το αδιέξοδο που σημειώθηκε στη
συνάντηση του προέδρου Κίρο Γκλιγκό-
ροφ με το γενικό γραμματέα του ΟΗΕ
Μπούτρος Γκάλι και το μεσολαβητή Σάι-
ρους Βανς, στη Γενεύη, δεν λείπουν οι
αναλυτές εκείνοι που επισημαίνουν ότι η
συνάντηση πραγματοποιήθηκε σε «ατυχή
στιγμή», καθώς δεν είχε συγκροτηθεί σε
σώμα η νέα Βουλή της ΠΓΔ της Μακεδο-
νίας... Όπως και να έχει το πράγμα, η επι-
κείμενη έλευση των υπουργών Εξωτερι-
κών της Γερμανίας και Γαλλίας, Κ. Κίνκελ
και Α. Ζιπέ, στην Αθήνα, είναι μια ευκαι-
ρία για την ελληνική πλευρά να συζητήσει
όχι μόνον τα εθνικά μας θέματα, αλλά και
«ν' αναζητήσει κοινή βάση συνεργασίας με
τις μεγαλύτερες χώρες της Ευρωπαϊκής
Ένωσης». Και η αναζήτηση αυτή είναι χρή-
σιμη, καθώς την εξωτερική μας πολιτική
-σε αρκετές περιπτώσεις- έφθασαν να
επηρεάζουν δεσποτάδες, σπιρουνάτοι, λο-
γής τραπεζορήτορες!

ΟΙ ΜΕΡΕΣ που έρχονται -κατά κοινή πα-
ραδοχή- είναι δύσκολες. Και χρειάζεται
νηφαλιότητα, συγκρατημός, υψηλό αίσθη-
μα ευθύνης, για ν' αποφύγουμε εμπλοκή ή
εμπλοκές στο όνομα αμφίσημων εθνικών
γοήτρων...

ANTHΩP

⊖ ANTI έσεις

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΕΛΑΙΩΝΑ ΠΡΟΧΩΡΕΙ

Παρουσίασε στους εκπροσώπους του Τύπου ο κ. Λαλιώτης το “νέο”, “δικό” του νομοσχέδιο για τον Ελαιώνα. Μια απλή σύγκριση των όσων παλαιότερα είχε υποστηρίξει το ΠΑΣΟΚ –και ειδικά ο κ. Λαλιώτης– σε ομιλίες και διακηρύξεις, με εκείνα που σήμερα υλοποιεί δείχνει το μέγεθος της ατολμίας και της υποκρισίας των φορέων της εκτελεστικής εξουσίας.

Επειδή πέρασε μόλις ενάμιση χρόνος από την ημερίδα που είχε οργανώσει ο ίδιος ο σημερινός ΥΠΕΧΩΔΕ (9 Μαΐου 1993), αντιγράφουμε ολίγα από εκείνα τα ωραία τα οποία τότε έλεγε:

«Το ΠΔ Μάνου είναι το τέλος κάθε ελπίδας για τον ΕΛΑΙΩΝΑ. Είναι μια ταφόπλακα και για τον Ελαιώνα και για το Λεκανοπέδιο.

»Η διαφωνία του ΠΑΣΟΚ με το ΠΔ του κ. Μάνου και της ΝΔ είναι και ριζική και αυτονόητη».

Και μεταξύ άλλων κατέληγε:

«Το ΠΑΣΟΚ πιστεύει ότι το νέο ΠΔ οφείλει να διασφαλίζει τις παρακάτω επιλογές:

»Να δεσμεύονται όλοι οι υπάρχοντες δημόσιοι χώροι για τη δημιουργία πρασίνου.

»Να εξασφαλίζεται μεγάλο ποσοστό για πράσινο... στρατηγικός στόχος τουλάχιστον 55-60%...

»Να προβλέπεται η απομάκρυνση των μονάδων υψηλής όχλησης...»

Αυτά τα λίγα από όσα ο αντιπολιτευτικός κ. Λαλιώτης έλεγε τον Μάιο του 1993. Τι έκαμε ως υπουργός τον Νοέμβριο του 1994; Μα ακριβώς όλα όσα κατήγγελλε τότε ότι είναι «ταφόπλακα» κ.λπ. κ.λπ.

Ο Ελαιώνας όμως δεν θα μείνει στα χέρια των διαφόρων Λαλιώτηδων-Μάνων για να παίζουν πολιτικά παιχνίδια εξουσίας. Είναι εθνική περιουσία. Πιστεύουμε πως οι Αθηναίοι δεν θα αφήσουν την διαχείριση του πράσινου σε τέτοιους ανεύθυνους διαχειριστές.

Χ. Ν.

ΠΑΡΑΛΥΣΙΑ, ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ, ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

Η παραλυσία, η ανικανότητα και η υποκρισία που χαρακτηρίζει τους υπουργο και- της παρούσας κυβέρνησης δεν έχει όρια.

Αναφέρουμε τρία μόνον μικρά στοιχεία για έναν από αυτούς, τον υπου ΠΕΧΩΔΕ.

α) Για την παράνομη λατόμευση στα νταμάρια της Μερέντας στο Μαρκόπουλ εισαγγελέας κ. Κολιοκώστας έδωσε επτά (αριθμός 7!) διαδοχικές εντολές σε αστυνομικούς προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία του αυτόφωρου και κατάσχεσης για τους παράνομους φορτηγατζήδες!

β) Η κρατική ΔΕΗ έδινε ρεύμα στους σπαστήρες των λατομείων παρά το γεγο ότι λειτουργούσαν χωρίς άδεια και παράνομα σε αρχαιολογικό χώρο και δασ έκταση!

γ) Ο κ. ΥΠΕΧΩΔΕ είχα κατεδαφίσει προ διμήνου τα αυθαίρετα του Βεΐκου. μερα έχουν επανέλθει στην πρότερη κατάσταση και αρτιότερα!

Καλά τι έκαναν οι μπουλντόζες του κ. ΥΠΕΧΩΔΕ; Ε! δεν κάθονται. Παρά απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για τη διακοπή των εκσκαπτικών εργασιών στο Πάρκο Ελευθερίας, οι μπουλντόζες των κ. Λαμπράκη - Λιάσκα - Λαλι συνεχίζουν ακάθεκτες και ανενόχλητες!

Μην πείτε ότι όλα αυτά δεν μπορούν παρά να επιγραφούν ως παραλυσία, ανικατητα και υποκρισία;

Χ. Γ.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ... ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ!

Όταν κατέχεις ήδη μια θέση εξουσίας και διεκδικείς παράλληλα και κάποια άλλη, υπερέχεις σαφώς σε δημοτικότητα και οικονομικά έναντι των συνυποψηφίων σου που δεν βρίσκονται στην ίδια μοίρα μ' εσένα. Αυτό όμως που έκανε η πρόεδρος του Οργανισμού Εργατικής Εστίας και νομαρχιακή σύμβουλος πλέον, **Ιωάννα Ζερβάκη**, κατά τη διάρκεια της εκλογικής αναμέτρησης για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση ξεπερνά κάθε όριο. Μετέτρεψε τον οργανισμό –που χρηματοδοτείται αποκλειστικά από εισφορές εργαζομένων κι εργοδοτών– σε εκλογικό κέντρο.

Στην εκστρατεία για την πάση θυσία εκλογή της Ι. Ζερβάκη αλλά και της κόρης της **Ηρώς** στο Δημοτικό Συμβούλιο Περιστερίου πήραν μέρος και δεξιοί υπάλληλοι του Οργανισμού, οι οποίοι σταύρωναν και μοίραζαν τα σχετικά ψηφοδέλτια. Επιστρατεύτηκαν μάλιστα και οι περίπου

100 έκτακτοι υπάλληλοι –με την υπό ότι θα μονιμοποιηθούν– που στην ψηφία τους είναι Περιστεριώτες και προσληφθεί επί θητείας **Ευάγγελου νόπουλου** στο υπουργείο Εργασίας.

Τόσο ο υπουργός Εργασίας **Γι. Σκουλαρίκης** όσο και ο υφυπουργός **Γιος Αδαμόπουλος** μόλις έμαθαν τα “ματα” της Ι. Ζερβάκη, εξοργίστηκαν της ζήτησαν να σταματήσει τις δραστητές της αυτές, κάτι που η πρόεδρ Οργανισμού έκανε αμέσως.

Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων κι εργοδοτών στον Οργανισμό, δεδο ότι δεν είχε προγραμματισθεί εκεί περίοδο καμία συνεδρίαση του Διηκού Συμβουλίου, δεν είχαν λάβει του θέματος. Αναμένεται όμως εντ ημερών να πάρουν θέση.

Ο μηχανισμός πάντως που έστη Ζερβάκη “δούλεψε” καλά, αφού η ίδια όσο και η κόρη της εξελέγησαν.

ΤΟΞΙΚΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

Σε απέραντο σκουπιδότοπο τοξικών αποβλήτων φαίνεται να έχει μεταβληθεί η Ελλάδα, καθώς σε διάφορες περιοχές γίνεται εκταφή κυριολεκτικά ενταφιασμένων τοξικών ουσιών που στέλνονται για να λυθούν προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον κινδυνεύει όχι πλέον το περιβάλλον αλλά και η ίδια η υγεία των γύρω πολιτών.

Γι' αυτό θα πρέπει και πάλι τα τεθεί επί της ημετέρας το θέμα της διαφάνειας στην αντιμετώπιση του προβλήματος, και της δημόσιας συζήτησης των προδιαγραφών για την ασφαλή διαχείριση των τοξικών αποβλήτων.

Εφόσον τα τοξικά απόβλητα έτσι κι αλλιώς παράγονται, θα ήταν καλό να μην κλείνει κανείς τα μάτια και να ζητεί τουλάχιστον τη λήψη εκείνων των μέτρων που θα καταστήσουν την «εναποθήκευσή τους» ασφαλή, κατά τα σημερινά επιστημονικά κριτήρια.

K. B.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΟΥΣ ΑΕΤΟΝΥΧΗΔΕΣ!

Αποφασισμένος να μην επιτρέψει να καταπατηθεί ούτε μια δραχμή από το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης φέρεται ο υφυπουργός εργασίας **Γιώργος Αδαμόπουλος** ο οποίος «σηκώνει» το βάρος της απονομής των κοινοτικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης εργαζομένων και ανέργων σε δημόσιες, κοινωνικούς και ιδιωτικούς φορείς.

Τα κοινοτικά κονδύλια για την περίοδο 1994-99 που αντιστοιχούν στο υπουργείο Εργασίας είναι 1,3 τρισεκατ. δρχ., κι αυτό ξέρουν πολύ καλά οι αετονύχηδες. Όμως ο υφυπουργός Εργασίας δεν ενδίδει—έως αυτή την ώρα τουλάχιστον—στις συνεχείς ενοχλήσεις τους που μερικές φορές παίρνουν και τη μορφή πιέσεων.

Αυτό προκύπτει μεταξύ άλλων και από τους όρους που θέτει ώστε οι ενδιαφερόμενοι φορείς να μπορούν να υλοποιούν τα λόγω προγράμματα. Όπως για παράδειγμα η εμπειρία των κέντρων κατάρτισης στον τομέα αυτό, το απαιτούμενο διδακτικό και διοικητικό προσωπικό που πρέπει να προσλαμβάνουν, οι προδιαγραφές της κτιριακής τους υποδομής και του κατεξοπλισμένου εξοπλισμού τους, αλλά και η κάλυψη εθνικού συστήματος βάσει του οποίου θα πιστοποιούνται οι φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι εκπαιδευτές και η

κήση των επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Δεν θα έπρεπε όμως ο υφυπουργός Εργασίας πριν προχωρήσει στην ανακοίνωση των παραπάνω προϋποθέσεων να κάνει αυτό που δεν έκαναν οι προκατόχοί του; Να δώσει δηλαδή στη δημοσιότητα επιτέλους τη λίστα με τα ονόματα των φορέων, ιδιωτικών και μη, που καταδιαχειρίστηκαν τους πόρους από το πρώτο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης. Γιατί ας μην ξεχνά ο Γ. Αδαμόπουλος ότι όσο οι σχετικοί φάκελοι παραμένουν στα συρτάρια του υπουργείου τα ίδια «σαΐνια» συνεπικουρούμενα από άλλα, νέα, αλλά κι εκμεταλλευόμενοι την ανωνυμία τους θα συνεχίσουν να «δρουν».

Μια τέτοια κίνηση άλλωστε θα επισφράγιζε την αποφασιστικότητά του για αλλαγή του φαύλου συστήματος διάθεσης των κοινοτικών πόρων που εφάρμοσε και το κόμμα του ως κυβέρνηση στη δεκαετία του '80.

Δ. Ζ.

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΑ ΤΑ ΜΠΟΦΟΡ*, ΚΑΠΕΤΑΝΙΟ!

Φυσάει βοριάς, φυσάει νοτιάς...

Νίκος Παπάζογλου.

Η στραβός είν' ο γιαλός ή στραβά αρμενίζουμε... αλλά μάλλον το δεύτερο!

Προεδρικό ρητό.

Επιτέλους συνάντηση για ενημέρωση. Οι δύο ύπατοι θεσμοί συναντήθηκαν, λίγο πιο αργά απ' ό,τι όφειλαν, αλλά κάλλιο αργά

παρά ποτέ. Άργησε ο Πρωθυπουργός, αλλά ο Πρόεδρος έδειξε κατανόηση.

«Πηγαίνουμε δύσκολα με 8 μποφόρ», είπε ο ένας Πρόεδρος.

«Εγώ τα μετρώ για 10», είπε ο άλλος Πρόεδρος.

Ποια να είναι άραγε η αλήθεια για τα μποφόρ; Ερώτημα-αγκάθι, που θυμίζει την Άγκυρα.

Δεν είμαστε μετεωρολόγοι, ούτε θαλασσολύκοι-πολιτικοί, οι οποίοι μπορούν να πλέουν με πολλά μποφόρ.

Είμαστε μάλλον συνηθισμένοι πολίτες υπό έναν—μάλλον—ασυνήθιστο κρατικό μηχανισμό, που πλέει στη θύελλα των εξελίξεων (της εξωτερικής πολιτικής και της οικονομικής δυσπραξίας), ενώ πνέει μένεα εναντίον του η Ευρωπαϊκή Ένωση, διότι δεν συνεμορφώθη προς τας υποδείξεις.

Είμαστε υποταγμένοι στη ναυτία της θαλασσοταραχής του κράτους, νιώθουμε τις συνέπειες από την καταιγίδα και δεν μπορούμε να πούμε ότι την ευχαριστιόμαστε την κρουαζιέρα που μας υποσχέθηκαν. Και δεν μπορούμε να απαιτήσουμε και την ψήφο μας πίσω, δίκην remboursement, διότι αυτή, η φήψος, λειτούργησε ως κουπόνι-λαχνός, —που κλήρωσε στις 10/10/93, θυμόσαστε;— για τη συμμετοχή μας σε τούτη την κρουαζιέρα της ευτυχίας.

Σαν βγείς στον πηγαϊμό για την Ιθάκη, να εύχεσαι να' ναι μακρύς ο δρόμος, αλλά πό-

ANTI ΕΣΕΙΣ

σεσ δραμαμίνες να έχεις πάρει μαζί σου; Βέβαια, ο καλός ο καπετάνιος στην φουρτούνα φαίνεται, αλλά δεν είμαστε Πρόεδρος, ώστε να διατυπώνουμε τη σκέψη μας με θυμόσοφα γνωμικά...

Η τρικυμία είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Η νηνεμία θα μας κοστίσει ένα τρισεκατομμύριο, που κατά βάση θα εξευρεθεί μέσω των αυξήσεων στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ (ΔΕΗ τουλάχιστον 4%, ΟΤΕ τουλάχιστον 40% κ.λπ. και των αυξήσεων σε έμμεσους φόρους (25% περίπου) και σε άμεσους φόρους (16,5% περίπου).

Όσον αφορά βέβαια τα εθνικά θέματα μας και στην εξωτερική πολιτική το S.O.S. παραμένει αναπάντητο από τη ναυαρχίδα μας, την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πυξίδα δείχνει προς Βορράν, σε μεγάλη εμβέλεια, αλλά μάλλον έχουμε πρόβλημα προσανατολισμού, αν ερμηνεύσουμε την τάση απραξίας της κυβερνήσεως στα εθνικά θέματα.

Θεωρούμε πως η μποφορολογία των Προέδρων δεν αρμόζει στην πολιτική ποιότητα του θεσμού που ενσαρκώνουν. Ίσως όμως να αρμόζει στο λαό που εκπροσωπούν οι δύο Ύπατοι Κυβερνήτες του Ελληνικού Σκάφους. Άλλωστε από τα 10 μποφόρ, που μετράει ο sensor του Προέδρου, μέχρι τα 17 που υπάρχουν στην πλήρη διαβάθμιση της κλίμακος, έχουμε ακόμη να περάσουμε από 40 κύματα.

Κ. Θ.

* Beaufort, ο άγγλος ναύαρχος που πρότεινε την ομώνυμη κλίμακα μετεωρολογικής μετρήσεως, η οποία αριθμεί 18 βαθμίδες (0-17), και μετράει την ένταση του ανέμου.

ΚΑΒΓΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΟΛΛΕΥ

Αν η κυβέρνηση "δεν έχει αποκτήσει ακόμη φτερά", η διοίκηση του ΗΛΠΑΠ δεν έχει μάθει ακόμη να "περπατά", αφού με συνεχείς κωλυσιοεργίες, όπως καταγγέλλουν και οι συνδικαλιστές του χώρου, αδυνατεί να προχωρήσει στην ανανέωση του

στόλου των τρόλλεϋ, ενέργεια που θα ανακούφιζε ουσιαστικά το πολύπαθο Λεκανοπέδιο Αττικής περιβαλλοντικά και κυκλοφοριακά, αλλά και θα βελτίωνε τις υπηρεσίες του στους πολίτες.

Στις 5.10.94 η Επιτροπή Πολιτικής και Προγραμματισμού Προμηθειών (ΕΠΠΠ) του υπουργείου Εμπορίου απέρριψε ομόφωνα το αίτημα της διοίκησης του ΗΛΠΑΠ για παράταση της προθεσμίας υπογραφής της σύμβασης για την προμήθεια 200 τρόλλεϋ, έως τις 31.12.94. Η ΕΠΠΠ έκρινε, για μια σειρά από λόγους, ότι οι διαδικασίες που τηρήθηκαν κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού δεν ήταν οι απαιτούμενες. Η διοίκηση του οργανισμού προέβη σε βεβιασμένες κινήσεις, φθάνοντας μάλιστα στο σημείο να προκηρύξει τον σχετικό διαγωνισμό πριν ακόμη αποφανθεί η επιτροπή του υπουργείου Εμπορίου.

Η εμμονή της δε, για την αγορά των τρόλλεϋ με ρήτρα συναλλάγματος που αποκλείει εκ των προτέρων την ελληνική αγορά ακόμη και από την κατασκευή του αμαξώματος των οχημάτων δημιουργεί αρκετά ερωτηματικά. Ο εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ στην ΕΠΠΠ **Κώστας Μαραγκουδάκης**, σε άρθρο του που δημοσιεύθηκε πριν από 5 μήνες με τίτλο «Μπλε σκυτάλη για πράσινη κομπίνα» διερωτήθηκε γιατί η διοίκηση του ΗΛΠΑΠ, ενώ γνώριζε από τις προσφορές των δύο κοινοπραξιών SIEMENS-HESS-VOLVO και ANSALDO-BREDA ότι το κόστος αγοράς των 200 τρόλλεϋ θα είναι 23 δισ. δραχμές, ζήτησε αρχικώς από την ΕΠΠΠ, 16 δισ. Παρέθετε, επίσης, στοιχεία με τα οποία αποδείκνυε ότι τα τρόλλεϋ ρωσικής τεχνολογίας θα κόστιζαν τη μισή τιμή.

Η καθυστέρηση στην προμήθεια των 200 τρόλλεϋ οφείλεται κυρίως στην επιλογή της Κοινοπραξίας, όπως διαφαίνεται και από τις σημαντικές διαφωνίες που σημειώνονται στο θέμα αυτό. Οι συνδικαλιστές, που οδήγησαν και τους δύο τύπους των τρόλλεϋ, τάσσονται γνωμοδοτικά υπέρ της ANSALDO-BREDA, όπως και ο μηχανο-

λόγος **Δημήτρης Λύκος**, αναπληρωτής προϊστάμενος τεχνικής υπηρεσίας ΗΛΠΑΠ. Με την άποψη αυτή συμφωνούν και δεν έχουν εκφραστεί ανοιχτά και ο πρόεδρος αλλά και ο γενικός διευθυντής του Οργανισμού. Αντιθέτως, πέρα από τα έξι μέλη της επιτροπής αξιολόγησης των τρόλλεϋ, στην οποία συμμετείχε και ο Δ. Λύκος, εκτιμούν ότι τα οχήματα της SIEMENS-HESS-VOLVO είναι κατάλληλα για τις συνθήκες της Αττικής. Ο Δ. Λύκος κατηγόρησε στις 8.7.94 τα μέλη αυτής της επιτροπής για αυθαίρετη, μη επιστημονικά τεκμηριωμένη αξιολόγηση.

Υπάρχει, όμως, και συνέχεια, αφού οι συνδικαλιστές με επιστολή τους στις 8.7.94 προς τον υπουργό Μεταφορών, **Θαύρο Τσούρα**, κάνουν λόγο για "περιβάλλον στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΗΛΠΑΠ αφήνοντας να εννοηθεί πως αναφέρονται στα μέλη **Γιάννη Ιασονίδη** και **Αθανάσιο Γκιόκα**, τους οποίους πληροφορίες θέλουν να απευθύνονται στους συνδικαλιστές δηλώνοντας στους διαδρόμους του οργανισμού: «άμα πάρετε τρόλλεϋ, φτιάξτε μας».

Η ηγεσία του υπουργείου Μεταφορών οφείλει να δώσει ένα τέλος σε όλα αυτά που συμβαίνουν στον ΗΛΠΑΠ, που πληρετεί σήμερα το κοινό του με 250 τρόλλεϋ.

ΑΚΡΙΒΑΙΝΟΥΜΕ...

Όπως σας το είχαμε προαναγγείλει, από το τεύχος αυτό το ΑΝΤΙ-ΑΚΡΙΒΑΙΝΕΙ κατά εκατό (100) δραχμές, αφού για να συνεχίσει να υπάρχει χωρίς να παρεκκλίνει από τις αρχές του πρέπει να στηρίζεται στις μοναδικές πηγές πόρων που διαθέτει: τις διαφημίσεις και τα έσοδα από τις πωλήσεις των φύλλων του.

Η αύξηση της τιμής επηρεάζει φυσικά και τις συνδρομές, εσωτερικού και εξωτερικού, όπως σημειώνεται στη σελίδα των περιεχομένων (σελ. 3).

Περιμένουμε τη στήριξή σας!

- 1 Άραγε κατάλαβε ποτέ κανείς ότι από εκείνη την πόρτα δεν πέρασε ποτέ τίποτα, ούτε από μέσα ούτε απ' έξω.
- 2 «Ήμουν εκεί» σήμαινε τότε: αγαπώ και δεν σκέφτομαι τίποτα. Δηλαδή καταργώ κάθε πίστη και ελπίδα του ιστορικού χρόνου.
- 3 Κανείς δεν επέζησε του Πολυτεχνείου
- 4 Διότι αν οι εκπρόσωποί του είχαν επιζήσει, δεν θα είχαν πέσει, ως άλλοι Μάγοι, σε λάθος δρόμο και δεν θα άφηναν ποτέ τα δώρα τους στα χέρια της Κίρκης-Παπανδρέου, που μετέτρεψε τη χημεία της εξέγερσης σε εκτροφείο υπουργών.
- 5 Διότι αν είχαν επιζήσει, κάποιος θα είχε καταργήσει το βασίλειο που μας ήρθε απ' έξω, από το Παρίσι, με τους αυτοεξόριστους σοφιστές.
- 6 Εικόνα εκπροσώπου της γενιάς του Πολυτεχνείου να μοιράζει χιλιάρικά στους πλημμυροπαθείς της Νέας Ιωνίας. Αχ, πού 'σαι νιότη που 'λεγες πως θα γινόμουν ακριβώς αυτό!...
- 7 Στο Πολυτεχνείο πιστερά φύλαγε τα μυστικά για να 'χει τα μισά. Όταν είδε ότι καμιά τεχνική δεν καταργεί το θαύμα και ότι περί απελπισίας πρόκειται, ακολούθησε.
- 8 Άλλες γενιές ψάχνουν τη χαμένη τους νιότη, η δική μου ψάχνει το χαμένο της γήρας.
- 9 Οι θαυματικές βεντέτες του Πολυτεχνείου: τσάμπα μάγκες ή μερικές σκη-νές από το έργο, στην καλύτερη περίπτωση.
- 10 Κι αυτοί που έφυγαν κυκλοφορούν ελεύθεροι σ' έναν άλλο κόσμο, και ξεχνούν πως εμείς ρίξαμε τη βάρκα τους στη Λίμνη.
- 11 Αν το Πολυτεχνείο ήταν αποτέλεσμα μιας έμμο-νης ιδέας ή ενός γοη-τευτικού εφήμερου, τό-τε πώς πουλήθηκε;
- 12 Δεν υπήρξα ποτέ επαναστάτης, μνησικάκος όμως ναι.
- 13 Τι απόμεινε από το Πολυτεχνείο; Το πιο μεγάλο ταξίδι: από τα μάτια του ενός στα μάτια του άλλου.
- 14 Τις τρεις μέρες της εξέγερσης αδιαφορούσαμε ακόμα και για τον Άγιο Γεώργιο, που θα ερχόταν να μας σώσει, γιατί τον Δράκο τον κρατούσαμε με λουρί από το λαιμό. Χάρτινος δράκος, χάρτινοι εμείς.
- 15 Η μεγαλύτερη αγωνία μας, τότε, ήταν να συναντηθούμε με έναν πατέρα: αυτά ακούω σε μια εκπομπή από έναν ορθόδοξο αναλυτή. Κλείνω το ραδιόφωνο. Στο όνομα του Πατρός.

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ: Η γενιά του καθόλου

ΕΜΕΣ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Βγήκε λοιπόν και η *Νέα Μεσημβρινή*. Ε, και; Τι κι αν εργάζονται για να εκδοθεί 160 δημοσιογράφοι, τι κι αν έφεραν Ισπανούς για να τη σχεδιάσουν; Η εντύπωση είναι ότι πρόκειται για μια από τα ίδια. Κομπιουτερίστικη έκδοση, χωρίς να είναι εμφανές αυτό που θα την κάνει να διαφέρει. Αχνές γραμματισμοί, σχεδιασμός που απέχει πολύ από την παλιά φινέτσα της εφημερίδας, παρατακτικό πρωτοσέλιδο που εξαφανίζει τον πρώτο τίτλο και, το χειρότερο, αδρανοποίηση αρθρογράφων δοκιμασμένων για το συνεκτικό των απόψεών τους: η νέα εφημερίδα, βλέπετε, θέλει να διαβάζεται με ταχύτητα. Από την άλλη πλευρά, ενώ η διαφήμιση προεξηγγέιλε εφημερίδα αποφασισμένη να προσεγγίσει νέο κοινό, τα θέματά της έρρεπαν προς έναν σοβαροφανή ακαδημαϊσμό. Το είδαν κι οι υποψήφιοι αναγνώστες κι εκεί που το πρώτο φύλλο, της περασμένης Δευτέρας, πούλησε πάνω από 60.000 «τεμάχια», το αμέσως επόμενο προσγειώθηκε στα 13.000. Οι προοπτικές είναι δυσοίωνες απ' την αρχή...

• Βασικό συμπέρασμα: η εφημερίδα λες και βγήκε στον... αέρα. Δεν έκαναν έρευνα αγοράς; Από πού αποσκοπούν να πάρουν φύλλα; Από τις δεξιές εφημερίδες; Τον έξαλλο *Ελεύθερο Τύπο* ας τον ξεχάσουν. Την *Απογευματινή* οφείλουν πια να την ανταγωνισθούν αρκετά σκληρά, μια που και το κοινό της έχει αλλά και φρόντισε να βελτιωθεί κάνοντας νέες προσλήψεις (ανάμεσά τους, της τηλεοπτικής «περίεργης κίτρινης» **Σεμίνας Διγενή** και του γελοιγράφου **Ηλία Σκουλά**).

ΟΙ ΜΠΑΤΑΧΤΕΝΔΕΣ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Πολύ ωραία «την είδε» η κρατική μας τηλεόραση. Πνιγμένη στα χρέη μεν, αλλιά πέρα βρέχει. Μια ωραία πρωία, φώναξε τους εξωτερικούς παραγωγούς που εκκρεμεί εδώ και πολύ καιρό η ανάγκη αποπληρωμής τους για πρόγραμμα που παρέδωσαν και έχει προβληθεί και τους ανακοίνωσε: «Κοιτάξτε, μπορεί να σας χρωστάμε πολλή, αλλιά αν θέλετε να πληρωθείτε, για τις οφειλές τουλάχιστον των παλιότερων διοικήσεων, διαπραγματευτείτε μαζί μας το χρέος σας. Σας πληρώνουμε αν μας κάνετε έκπτωση 25%».

Η απόφαση της ΕΡΤ είναι πρωτοφανής. Αν σκεφτεί, μάλιστα, κανείς ότι πολλοί παραγωγοί για να ολοκληρώσουν τις παραγωγές τους δανείστηκαν κι ότι, εκτός από τις δόσεις του δανείου τους, πρέπει να πληρώνουν και υποθήκη, η κατάσταση γίνεται εφιαλτική. Βεβαίως, οι άνθρωποι ετοιμάζονται για κινητοποιήσεις αλλιά τι θα καταφέρουν; Μην ξεχνάμε, ότι, αν ζοριστούν τα πράγματα, η ΕΡΤ έχει πάντα τη δυνατότητα της πτωχεύσεως!

Αν η ανευθυνότητα των διοικήσεων έχει καταντήσει την τηλεόραση υδροκέφαλο μοῦλῶχ της γραφειοκρατίας, τι να πούμε τότε για την κυβέρνηση; Στο κάτω κάτω, δεν πληρώνουμε οι πολίτες την τακτική μας εισφορά (καθώς) για να αυξάνουμε τη γραφειοκρατία και, τελικά, οι άνθρωποι που παράγουν έργο να βρίσκονται και χρεωμένοι...

Και κάτι ακόμα για τα σάϊνια των οικονομικών υπουργείων, αλλιά και για τους επικεφαλής των μηχανισμών πληροφόρησης. Άνθρωπος της δουλειάς εδήλωσε σταράτα: «Με τον τρόπο του, το κράτος με οδηγεί μαθηματικά στη φοροδιαφυγή. Αλλιά, πώς θα αντέξει το γραφείο μου;».

Όσο για τον *Αδέσμευτο Τύπο*, που κυκλοφορείται υπό τον **Δημήτρη Ρίζο**, έπρεπε να περιμένουν ότι θα διεκδικήσει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό της παραδοσιακής Δεξιάς είναι δυνατόν... Ή μήπως σκοπεύουν να χτυπήσουν *Τα Νέα* και την *Ελευθεροτυπία*; Μα αντιγράφοντας, σχεδόν πιστά, τη δομή τους ελπίζουν να κλέψουν κοινό ήδη «εθισμένο» με την εφημερίδα του;

Ποιες οι προσδοκίες, λοιπόν, από τώρα και μπρος;

• Αλλαγές και για την *Αυριανή*. Από τη διεύθυνσή της, καταρχάς, αποχώρησε ο... κουμπάρος του πρωθυπουργού **Κώστας Γερονικολός**, προφανώς επειδή δεν συμφωνεί με τη νέα γραμμή «τους χτυπάμε όλους».

Κατά δεύτερον, διευθυντής εμφανίζεται ο **Κώστας Κοντοπάνος**, υποκαθιστώντας απέναντι στο νόμο τον **Γεώργιο Κουρή**. Αρχισυντάκτης πολιτικού παραμένει ο **Γιώργος Μάυρος**. Εκείνο που αλλάζει είναι η πρώτη σελίδα, κυρίως, που έχει πλέον τίτλους προκλητικούς και πολλά σχόλια, απ' αυτά που συνηθίζουμε να λέμε αυριανικά. Κι οι σελίδες της μειώνονται στις οκτώ.

Ο νέος αυριανισμός φαίνεται, πάντως, να αποφασίζει πως, στην παρούσα φάση, καλό πράγμα είναι το υπόγειο ροκάρισμα της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ (στη μάχη, αυτό το λένε «προειδοποιητικές βολές»). Ψιλοπροβοκάτσιες, δηλαδή, σε διάφορα θέματα (παράδειγμα,

το «άρθρο» περί της υγείας πρωθυπουργού και περί τη χνητής βαλβίδας της καρτού, η οποία μπορεί «να δέσει και 15 χρόνια», φτ «να μην την κουράζει!») φατριασμός στο ΠΑΣΟΚ, δεικτικός ο τίτλος της περηνής Τετάρτης «Καραγκιόζι παραιτηθείτε», με αφορμή υπαναχώρηση του οικονομ επιτελείου της κυβέρνησης θέμα της μετοχοποίησης ΟΤΕ). Ο νέος αυριανισμός κι άλλες εκπλήξεις...

• Ακούγεται ότι οι *Εικόνες*, σήμερα ανήκουν στο ίδιο **Μπόμπολα**, κλείνουν. Τα εχρή λίφτινγκ δεν έφτασαν γκερδίζει το νέο περιοδικό αγορά.

• Η έκπληξη του δεκαπενθίου, πάντως, ήταν ο εσπενος επανερχομός στη χώρα ανθεί φαιδρή πορτοκαλέσ διαβόητου **Μαστοράκη**. Για αναλάβει, μάλιστα, εκποκαι παραγωγές στον ΣΤ1. Ήδη ξεκίνησε και, στη μτρύπα που είχε αφήσει η της Μάυρης Τρύπας, επανήνεσε το Αργά, την εκπομπή είχε όταν ήταν στον *Σταρ*.

Μπήκε, εξεδιώχθη κακήκώς ο κ. **Γιαννίκος**, ως τόνικός διευθυντής, και μόλ ακούγεται ότι η διευθυ διάρθρωση του σταθμού αλλάξε δομή, στελέχη τδίδουν ότι ο **Μαστοράκης** λε γερό πόδι (κάτι σαν υπάρχης) και οι αποκάτατραβούν τα πάνδεινα. Οι γραμματισμοί τους ακυνται, οι επιλογές τους και, την πρώτη βδομάδα στοράκη στον αέρα, όλοχουν για να του δώσουν μθεαματικότητα.

Βέβαια, κανείς δεν μιλά για το παρελθόν του ππου, ούτε για το ρόλο το Πολυτεχνείο. Βλέπετε, φερε να επιβάλει το χωρήμη πρόσωπο του στυγνού γελματία και, δυστυχώς, καιρούς μας είναι ένα ελόκό πρόσωπο.

Τι πέρασε στο “ντούκου”

του Ρεπόρτερ

περιλάλητη υπόθεση των μυστικών κονδυλίων κυ-
άρχησε μία βδομάδα και
έκον στην ειδησεογραφία
των εφημερίδων και των
ιδιοκτησιακών μέσων,
έως μόλις έγινε γνω-
στό το πόρισμα στο οποίο
τέλεξε το Πρωτοβάθμιο
Πειθαρχικό Συμβούλιο της
Ενώσεως Συντακτών. Κι
ώ θα περίμενε κανείς ότι
αυτή την πολυφω-
τα θα αναδεικνυόταν η ου-
σιαστική πλευρά του ζητή-
ματος, από τα κανάλια και
τους ραδιοσταθμούς... άλ-
λ’ όλοι ν’ αγαπιόμαστε.

Α ΜΜΕ παρουσίασαν και περιο-
ρίσαν το θέμα ως αντικείμενο πο-
λιτικής διαμάχης μεταξύ Νέας Δη-
μοκρατίας - Σαμαρά και ξεκαθαρίσματος
απορρήτων του παρελθόντος και όχι ως
πρόβλημα που θα πρέπει να χτυπηθεί στη
πηγή του.
Η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης
στα μυστικά κονδύλια του υπουργείου
Εσωτερικών τώρα έχει ανατεθεί στον ει-
σαγγελέα Εφετών Γ. Κουβέλη, ο οποίος
πρέπει να ψάξει να βρει το μυστικό των
μυστικών κονδυλίων - αν δηλαδή διαπρά-
ξετο αδίκημα της εξαγοράς από το δη-
μόσιο χρήμα και ποιοι ήταν οι δράστες
και οι πολιτικοί που τα έδωσαν και οι δη-
μοσιογράφοι που τα πήραν...).

Ποσδήποτε αυτό αποτελεί - χωρίς να θέ-
λουμε να προδικάσουμε την έκβαση - μια
αμφισβήτητη θετική εξέλιξη της υπόθε-
σης. Αλλά δεν αρκεί... Δεν αρκεί για τους

δημοσιογράφους.

Όπως δεν αρκεί από μόνο της, χωρίς άλ-
λα μέτρα, η καθιέρωση του «πόθεν έσχες»
που με τόσες τυμπανοκρουσίες πρόβαλε η
κυβέρνηση και τόσο ενθουσιασμό υποδέ-
χτηκε το Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ.

ΔΙΑΠΣΤΩΣΕΙΣ, ΔΙΑΠΣΤΩΣΕΙΣ...

«Το πρόβλημα των μυστικών κονδυλίων
που διαθέτει κυρίως το ΥΠΕΞ, άλλα
υπουργεία και Τράπεζες, δεν είναι νέο. Ξε-
κινά από τη μετεμφυλιοπολεμική περίοδο
και φτάνει ως το τέλος της δικτατορίας.
Αλλά και μετά τη μεταπολίτευση και ιδιαι-
τερα στη δεκαετία του '80 είχαν δει το φως
καταγγελίες για “αργομισθίες δημοσιογρά-
φων” χωρίς ποτέ ν’ αποκαλυφθεί η αλή-
θεια, με συνέπεια το θέμα να διαιωνίζεται
και να δυσφημεί τον κλάδο.

»Τα κριτήρια και ο τρόπος διαχείρισης
των κάθε μορφής μυστικών κονδυλίων εί-
ναι θέμα πολιτικό και σαν τέτοιο θα πρέπει
ν’ αντιμετωπιστεί στα πλαίσια του ελέγχου
της εκτελεστικής εξουσίας.

»Για τους δημοσιογράφους το πρόβλημα
έχει μιαν άλλη ηθική - δεοντολογική διά-
σταση, καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν
γίνει ριζικές ανακατατάξεις στο χώρο των
ΜΜΕ. Σήμερα ο κλάδος, εκτός από την
εκάστοτε κυβέρνηση, έχει ν’ αντιμετωπίσει
και τον οποιονδήποτε μεγαλοεπιχειρημα-
τία και μεγαλοεφοπλιστή που επενδύει
στον τομέα ενημέρωσης και επιδιώκει την
“υπαλληλοποίηση” και αλλοτρίωση των δη-
μοσιογράφων που απασχολούνται στο μέ-
σον που ελέγχει».

Τα παραπάνω είναι τα σημεία κλειδιά, τό-
σο της προκαταρκτικής έρευνας Βενάρδου
όσο και του τελικού πορίσματος του Πει-
θαρχικού της ΕΣΗΕΑ, το οποίο καταλήγει
με έκκληση στο Δ.Σ. να προχωρήσει στον
εκσυγχρονισμό του καταστατικού και τη
θεσμοθέτηση ενός Κώδικα Δεοντολογίας
για την πρόληψη και τον έλεγχο παρόμοι-
ων νοσηρών φαινομένων.

Αυτή είναι η ουσιαστική πλευρά που,
όμως, πέρασε στο “ντούκου” από τα
ΜΜΕ.

Αλλά το πιο ανησυχητικό είναι ότι στο
“ντούκου” πέρασε η υπόθεση και στον δη-
μοσιογραφικό κόσμο. Εκτός του ότι χρειά-
στηκαν πέντε (αριθμός 5) απόπειρες για
να γίνει η “γενική συνέλευση” (που παρα-
κολούθησαν ουσιαστικά καμιά πενήντα-
ριά μέλη) το απερχόμενο προεδρείο χρη-
σιμοποίησε την υπόθεση των μυστικών
κονδυλίων για ίδιο (προεκλογικό) όφε-
λος... Και όχι ως μια ευκαιρία να διακηρύ-
ξει τη βούλησή του για τολμηρές αλλαγές:
την αναβάθμιση του λειτουργήματος-
επαγγέλματος του δημοσιογράφου και την
αλλαγή του θεσμικού πλαισίου που διέπει
τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα την ιδιωτική τηλεό-
ραση, την οποία η κυβέρνηση αφήνει
ν’ αλωνίζει ασύδοτα.

Ο τρόπος που πρόβαλαν τα ΜΜΕ το πόρι-
σμα των μυστικών κονδυλίων φυσικά δεν
ξενίζει, αφού ουσιαστικά βάλλει κατ’ ευ-
θείαν εναντίον τους. Και δικαιώνει εκεί-
νους που φωνάζουν ότι διαμορφώνεται
ένα ολιγοπωλιακό καθεστώς που πολύ σύ-
ντομα μπορεί να γίνει επικίνδυνο για την
ελευθερία έκφρασης και τη Δημοκρατία.

Των δημοσιογράφων, όμως, η αδράνεια
πώς εξηγείται; Μια εξήγηση είναι - η πιο
αισιόδοξη - ότι δεν τους εμπνέει η σημερι-
νή διοίκηση, η οποία έχει “στεγανοποιη-
θεί” από τη μεγάλη μάζα των εργαζομένων
και ιδιαίτερα αυτών που απασχολούνται
στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ. Είναι πικρή αλή-
θεια ότι η όποια επιρροή του επαγγελματι-
κού σωματείου των δημοσιογράφων δεν
έχει καμιά ισχύ μέσα στα μεγάλα τηλεοπτι-
κά κανάλια. Πρόσφατο είναι το παράδειγ-
μα δύο δημοσιογράφων μελών της
ΕΣΗΕΑ που την αγνόησαν όταν τους ζητή-
θηκε να απεργήσουν στο κανάλι που εργά-
ζονται σ’ ένδειξη συμπαράστασης για την
απόλυση συναδέλφων τους.

Άραγε η νέα διοίκηση που θα προκύψει
από τις εκλογές της 16ης και της 17ης Νο-
εμβρίου, που απ’ όλους θεωρούνται οι πιο
κρίσιμες της μεταπολιτευτικής περιόδου,
θα είναι ικανή να εμπνέει και να κινητο-
ποιεί;

Πόθοι στους βάλτους...

του Αργύρη Παναγόπουλου

Εάν υποθέσουμε ότι η ελληνική Αριστερά έχει μια κάποια πολιτική και ιδέες, ο χώρος των ΜΜΕ αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους βάλτους μέσα στους οποίους κινείται.

Η ΔΗΛΩΣΗ του κ. Αλαβάνου ότι «η εισφορά υπέρ της ΕΡΤ είναι σε πλήρη αντίθεση με τους κανόνες περί ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι αποτελεί προνομιακή μεταχείριση με βάση τον χαρακτήρα της ιδιοκτησίας της» (Ελευθεροτυπία 14.9.94) θα μπορούσε να προέρχεται από την Θάτσερ, που προσπάθησε στην κυριολεξία να διαλύσει το BBC ή τον Μπερλουσκόνι, που αυτές ειδικά τις μέρες προσπαθεί να αλώσει την RAI.

Η ιδιωτική τηλεόραση γεννήθηκε στην Ευρώπη μέσα από την αντιπαράθεσή της με την κρατική τηλεόραση, μέσα δηλαδή από τον ολοκληρωτικό έλεγχο που οι «δημοκρατικές» ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ασκούσαν στον τομέα της πληροφόρησης. Ας μην ξεχνάμε τι ακριβώς αντιπροσώπευε στην Ελλάδα η ΥΕΝΕΔ, η καραμανλική και πασοκική τηλεόραση και κατά πόσο πρόσφεραν πληροφόρηση ή «παρήγαγαν κουλτούρα», όπως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην Ελλάδα η Δεξιά, ας πούμε, «νομιμοποιήθηκε» σαν δημοκρατική δύναμη από τη στιγμή που συγκρούστηκε με το ΠΑΣΟΚ στο χώρο της ραδιοφωνίας, ανοίγοντας τον 9.84, σπάζοντας το εμετικό πασοκικό ενημερωτικό μονοπώλιο – για να μη μιλήσουμε για τον ρόλο του Τύπου στη σχέση Κοσκωτά-ΠΑΣΟΚ κ.λπ.

Η ιδιωτική τηλεόραση ήρθε να καλύψει το κενό που άφηνε η πατερναλιστική και ελεγχόμενη κρατική τηλεόραση, σε μια περίοδο μάλιστα που η Αριστερά στη χώρα μας θεωρούσε ενημέρωση «ό,τι συμφέρει το λαό»

και επομένως το κόμμα ή μάλλον καλύτερα την κεντρική του επιτροπή, όπως υποστήριξαν ο κ. Φλωράκης και ο κ. Φαράκος ή λογόκρινε διαμέσου του κ. Γιάνναρου, του διευθυντή τότε της «Αυγής» τα άρθρα του κ. Βουλέλη (του οποιουδήποτε κ. Βουλέλη).

Σε όλες σχεδόν τις χώρες, η εισφορά στην κρατική τηλεόραση ως παροχή υπηρεσιών υπήρχε προτού καν εμφανιστεί η ιδιωτική, ενώ από τη στιγμή που άνοιξαν τα πρώτα ιδιωτικά κανάλια η εισφορά στην κρατική τηλεόραση αντισταθμίστηκε νομοθετικά με την αύξηση του χρόνου της διαφήμισης στα ιδιωτικά κανάλια, για να τους επιτραπεί να ισοσταθμίζουν τα έσοδα της κρατικής τηλεόρασης από την εισφορά. Έτσι, κ. Αλαβάνε, το κοινό πληρώνει την εισφορά του στην ιδιωτική τηλεόραση, με μεγαλύτερη ίσως τιμή από ό,τι στην κρατική, μια και στην τιμή των εμπορευμάτων που καταναλώνει συ-

μπεριλαμβάνεται και το κόστος της διμησης.

Η ιδιωτική και η κρατική τηλεόραση αποτελούν «δύο συστημικά αντίθετες φέες οργάνωσης της πολιτιστικής παργής» όπως ισχυρίζεται η κ. Πέρσα (Αντί, τχ. 561), για τον απλό λόγο ό medium, δηλαδή το ΜΜΕ, είναι το μή – και όχι αντιστρόφως. Η ιδιωτική τηλεόραση, σε αντίθεση με την κ. Ζέρη και ένα γάλο τμήμα της Αριστεράς, εγγυάται πολυφωνία στην προσπάθεια της να σιάσει το ευρύτερο καταναλωτικό κοινό. Ας μην ξεχνάμε ότι για πρώτη φορά γίναμε τα πρόσωπα ας πούμε των πολιτών από τις ιδιωτικές τηλεοράσεις. «Με βάση τις απαιτήσεις της διαφήμισης για μια ακροατήρια», οι ιδιωτικές τηλεοράσεις αφήνουν ακριβώς «περιθώρια για πολιτικά προγράμματα», κ. Ζέρη, ενώ απί-

λιν είναι πολύ δύσκολο (αν όχι αδύνατον) να καθορίσει κάποιος τα μέτρα και τα κριτήρια, τον «γνώμονα» όπως ισχυρίζεται, «τις “ατομικές” αποφάσεις και ανάγκες των τηλεθεατών». Πάντως, η πολυφωνία, στην στιγμή, είναι η πιο «φτηνή» διεκδίκηση, ενώ από την άλλη μεριά κανείς άλλος δεν θα μπορούσε να παράγει τόσο φτηνή ενημέρωση όπως το CNN ή τόσο φτηνή, από άποψη κόστους, τηλεόραση όπως ο περλουσκόνι και ο Murdoch, γιατί οι εργασιακές σχέσεις στο χώρο της ιδιωτικής τηλεόρασης βρίσκονται σε μεσαιωνικά επίπεδα. Το CNN π.χ. χρησιμοποιεί δεκαπενθήμερα εργοδοτικά συμβόλαια με τους δημοσιογράφους και τους τεχνικούς μειώνοντας τρομακτικά τα έξοδά του, ενώ ο περλουσκόνι (ακόμα χειρότερα) έχει υποχρεώσει σε εβδομαδιαία συμβόλαια εργασίας. Ο εκβαρβαρισμένος πρωτοκαταλιστικός μισθός με το κομμάτι απέκτησε μέσα από την ιδιωτική τηλεόραση, σε ετήσια κλίμακα, νέα διάσταση και επιβελούση. Κατά τα άλλα, η εμπειρία του New York One, με τη γενικευμένη χρήση του video 8, μειώνει τρομακτικά το κόστος παραγωγής ιδιαίτερα των ειδήσεων, ενώ το εκροτικό μοντάζ εξαφανίζει στην κυριολεξία το χρόνο – ο οποίος αποτελεί στην κυριολεξία χρήμα. Το μεγάλο κόστος της ιδιωτικής τηλεόρασης αποτελεί, κ. Ζέρη, περισσότερο έναν μύθο παρά μια πραγματικότητα: ενώ, αντιθέτως, τα κέρδη της είναι τεράστια.

Ταυτόχρονα «η “αξία” της πληροφορίας» δεν είναι «δύσκολο να υπολογισθεί από τον καταναλωτή» και τον “παραγωγό” της» απίκριτως η τιμή της πληροφορίας είναι ζητημένη και όχι ανεξάρτητη, κ. Ζέρη, από τον αριθμό των καταναλωτών της, γνωστών σαν *audience*, τη συνολική ας πούμε ακροαματικότητα, και σαν *share*, την ακροαματικότητα κατά εκπομπές ή στιγμές αναμετάδοσης. Η «αξία» της πληροφορίας εξαρτάται από τον αριθμό των τηλεθεατών που συλλαμβάνει την στιγμή της αναμετάδοσης.

Τέλος, αν, όπως ισχυρίζεται η κ. Ζέρη, «το ημίσιο ραδιοτηλεοπτικό σύστημα, “πρέπει να” ενισχύσει την παραγωγή πληροφοριών, οι οποίες δεν μπορούν να παραχθούν από “μόνες τους” με βάση τους μηχανισμούς της αγοράς από την ιδιωτική τηλεόραση» θα σημαίνει απλά και μόνο τον περαιτέρω μαζισμό και την εξαφάνιση της κρατικής τηλεόρασης. Η κρατική τηλεόραση δεν μπορεί να ανταγωνιστεί την ιδιωτική για τον απλό λόγο ότι η ιδιωτική βρίσκεται σε μια

κατάσταση μονοπωλίου. Οι 5-10 μεγάλοι ραδιοτηλεοπτικοί και εκδοτικοί όμιλοι ελέγχουν σε παγκόσμιο επίπεδο την παραγωγή και διανομή κινηματογραφικών ταινιών, τις κινηματογραφικές αίθουσες, την παραγωγή και την διανομή home video, την παραγωγή και διανομή τηλεοπτικών εκπομπών, ταινιών και σήριαλ και, τέλος, τη συγκέντρωση και διανομή της διαφήμισης. Η κάθε εγχώρια κρατική τηλεόραση αποτελεί αναγκαστικά έναν αγοραστή προγραμμάτων, αυξάνοντας την εξάρτηση της από τους ιδιώτες.

Οι κρατικές τηλεοράσεις δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τις ιδιωτικές στην προβολή κινηματογραφικών ταινιών, όταν π.χ. ο Murdoch ελέγχει την 20th Century Fox και ο Μπερλουσκόνι ολόκληρη πια την παραγωγή και διανομή κινηματογραφικών ταινιών στην Ιταλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Είναι λογικό να «πουλούν» την πρώτη προβολή της κάθε ταινίας τους στη δική τους ιδιωτική τηλεόραση, να έχουν τη μεγαλύτερη ακροαματικότητα και να εισπράττουν μεγάλα ποσά από τις ανάλογες διαφημίσεις. Η άλωση της ελληνικής αγοράς από τα ξένα MME, βλέπε εκδοτική κυρίως βιομηχανία, βρίσκεται σε αρκετά προχωρημένο στάδιο καθιστώντας αδύνατο τον ανταγωνισμό της κρατικής ραδιοτηλεόρασης απέναντι στον ANT1, το MEGA κ.λπ. που έχουν μπει μέσα στο διεθνές και ελεγχόμενο σύστημα διανομής προγραμμάτων και διαφήμισης.

Η τηλεόραση είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας και ενημέρωσης και δεν μπορεί και δεν πρέπει να αντικαταστήσει τις διάφορες εκφράσεις της κοινότητας, της οικογένειας και του σχολείου στη διαμόρφωση της συνείδησης. Η αντίληψη του διαπαιδαγωγικού χαρακτήρα της τηλεόρασης με την παραγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που διακατέχει τις κρατικές τηλεοράσεις οδηγεί τις περισσότερες φορές στην ανία και σχετίζεται άμεσα με μια πατερναλιστική απολυταρχική αντίληψη της κοινωνίας, ενώ «μεγαλύτεροι οικονομικοί πόροι στην ΕΡΤ για την παραγωγή προγραμμάτων», κ. Ζέρη, πιστεύω ότι για τον μέσο Έλληνα δεν σημαίνει τίποτε άλλο από τη διεύρυνση των πελατειακών σχέσεων στην κρατική ραδιοτηλεόραση. Τα MME πρέπει να μουν στη Μέση Εκπαίδευση.

Για να αντιμετωπίσουμε σήμερα το πρόβλημα των MME πρέπει να προσδιορίσουμε το πλαίσιο κρίσης της δημοκρατίας και των αντιπροσωπευτικών της θεσμών. Το κρατικό αποτελεί «ιδιωτικό». Ο κ. Βενιζέ-

λος και το κόμμα του «ιδιοποιούνται-ιδιωτικοποιούν» τη δημόσια τηλεόραση που μεταβάλλεται σε κρατική και ανήκει αποκλειστικά και μόνο σε αυτούς, και όχι στο «δήμο». Ταυτόχρονα, τα ιδιωτικά συμφέροντα, που ανήκουν στο μεγάλο κεφάλαιο, πιέζουν στην ουσία για την υδροκεφαλισμό, τη γραφειοκρατικοποίηση και τις πελατειακές σχέσεις στην κρατική (και όχι δημόσια) τηλεόραση. Ποιος κ. Αλαφούζος μπορεί να ενοχληθεί από μια τέτοια τηλεόραση;

Σήμερα υπάρχει απόλυτη ανάγκη ενός νέου διακανονισμού των εξουσιών. Το δικαίωμα στην ενημέρωση πρέπει να αποτελέσει μια από τις σημαντικότερες διεκδικήσεις της Αριστεράς γιατί από αυτό εξαρτάται στην ουσία η ίδια η έννοια της δημοκρατίας με την συμμετοχή του πολίτη στην λήψη και τον έλεγχο των αποφάσεων. Η «τέταρτη εξουσία» πρέπει να κατοχυρωθεί συνταγματικά ως απαραβίαστο ατομικό δικαίωμα του Έλληνα πολίτη, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και κυρίως η Επιτροπή Πολιτισμού που ασχολείται με τα MME πρέπει να αποτελέσει χώρο κάποιων κοινών πρωτοβουλιών της Αριστεράς. Είναι αδιανόητο η Αριστερά να περιμένει τον Λαμπράκη και τον Αλαφούζο για να αποκτήσει φωνή, υπόσταση και –κυρίως– εικόνα στο ευρύ κοινό.

Η ιδιοκτησία και η διαφήμιση στο χώρο των MME θα πρέπει να εγγυώνται όχι μόνο την πολυφωνία μα και τη δυνατότητα εισόδου στην αγορά και άλλων, μικρότερων κυρίως, ανταγωνιστών. Η διανομή στον εκδοτικό χώρο, οι συχνότητες και η διαφήμιση αποτελούν εστίες σύγκρουσης μιας σύγχρονης πολιτικής αντιπαράθεσης από τις οποίες καθορίζεται η διεύρυνση του δημοκρατικού πλαισίου.

Σήμερα, επείγει η επεξεργασία ενός νέου επικοινωνιακού μοντέλου εναντίον του νεοαναλφαριθμητισμού, διαμέσου του οποίου προσπαθούν να διαγράψουν τη συλλογική ιστορική μας μνήμη, δηλαδή την πολιτική και πολιτιστική μας ταυτότητα χωρίς την οποία θα αποτελούμε τα κατ'εξοχήν θύματα των δραματικών, αγχωτικών και αιμοσταγών τηλεοπτικών μηνυμάτων που, σαν μικρά διαφημιστικά σποτ, δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο επαναλαμβανόμενων περιοδικά συναισθημάτων που περιθωριοποιούν την ατομική και συλλογική μας συνείδηση ενώ ο ελεύθερος χρόνος μας θα αφιερώνεται στην αγορά των άχρηστων τις περισσότερες φορές καταναλωτικών εμπορευμάτων που θα μας επιβάλλουν «δημοκρατικά» διαμέσου της διαφήμισης.

Η «κάθαρση» ολοκληρώθηκε!

Την Τρίτη 8.11 εξεδόθη η απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων μετά την πολύμηνη διαδικασία που εξέτασε την πυχκή του σκανδάλου Κοσκωτά και που αφορούσε τον πρωτοεχνίτη της απάτης με τους άμεσους -μη πολιτικούς- συνεργάτες του. Η απόφαση μπορεί να χαρακτηριστεί επιεικής, τόσο για τον ίδιο τον Κοσκωτά όσο και για τους συνεργάτες ή τους συνεργούς του. Αν υπολογίσουμε ότι από την περίφημη επιχείρηση «κάθαρσης» το γεγονός ότι τόσο οι πολιτικοί ιθύνοντες που, τελικώς, απαλλάγησαν όσο και ότι μια σειρά από άλλους παράγοντες (δημοσιογράφοι, νομικοί κ.λπ.) που τελικά δεν έφτασαν μέχρι την ακροαματική διαδικασία, τελικώς απέμειναν οκτώ μόνον άτομα - αυτά που στιγματίστηκαν με την καταδικαστική απόφαση. Πώς να μην είναι κανείς σκεπτικός για τα όρια απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας; Βέβαια το πρόβλημα δεν είναι αποκλειστικά και μόνον της Δικαιοσύνης και των λειτουργών της, αλλά συνολικά πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας. Η οποία, αφού τσαλαβούτησε κυριολεκτικά ολόκληρη μέσα στο βόρβορο της Τράπεζας Κρήτης, στο τέλος βγήκε περίπου άσπλη και αμόλυντη. Μόνον οκτώ Νεοέλληνες ευθύνονται και μόνον οκτώ Νεοέλληνες είχαν ενεργό ανάμειξη στο σκάνδαλο Κοσκωτά!

Γιατί λοιπόν να μην περιμένουμε περαιτέρω έκπτωση του δημόσιου και του ιδιωτικού βίου στη χώρα μας;

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ φυσικά δεν είναι ηθικό, δεν είναι μόνο ηθικό. Υποβαθμίστηκε σε «μόνο ήθικο» μετά την κατάληξη της δίκης των πολιτικών πρωταιτίων του σκανδάλου Κοσκωτά ενώπιον του ειδικού δικαστηρίου. Για την κατάληξη αυτή, το γνωρίζουμε, εργάστηκαν αόκνως πολλοί και διάφοροι που, προφανώς, κατέστρωσαν τη στρατηγική τους με βάση τα συμφέροντα που τους εξυπηρετούσαν.

Στην αγόρευση του στο ειδικό δικαστήριο, ο τότε κατηγορος βουλευτής του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος είχε επισημάνει και τα εξής:

«... Η ανάδειξη και η επικράτηση, η εξάπλωση και η διάχυση του σκανδάλου δεν ήρθε από τον ουρανό ως φυσικό φαινόμενο, ούτε προέκυψε αυτόματα με τη δυναμική των φυσικών φαινομένων. Πέρασε μέσα από συγκεκριμένη πολιτική χειραγώγηση. Τέτοια πολιτική χειραγώγηση η οποία εξυπηρέτησε εκείνη τη στιγμή έναν θανάσιμο εναγκαλισμό οικονομικών και πολιτικών αρνητικών και νοσηρών επιδιώξεων.

»Οχι μονάχα προκλήθηκε και από πολιτικά αίτια αλλά προκάλεσε και πολιτικές επιπτώσεις, διαβρωτικές και διαλυτικές για το ουσιαστικό περιεχόμενο που έχει επιτέλους όλη αυτή η ανάπτυξη των συγκεκριμένων απόψεων και θέσεων για το περιεχόμενο της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας, της ισονομίας, της χρηστής διαχείρισης του δημοσίου συμφέροντος αλλά και γι' αυτή την έννοια που πρέπει να έχει κάθε φορά αυτό που ονομάζουμε σχηματικά δημόσιο συμφέρον.

»Τι είναι το δημόσιο συμφέρον; Το άδαιο πουκάμισο που όλοι το επικαλούνται και το ανεμίζουν ως λάβαρο και όλοι το πυροβολούν;...»

Βεβαίως, το δημόσιο συμφέρον παρέμεινε τραυματισμένο μετά τον τερατισμό της πολύχρονης πολιτικής δίκης και το

αποτέλεσμά της, που έκρινε αθώο τον βασικό πολιτικό υπεύθυνο, τον και νυν πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου. Ο τρόπος που ολοκληρώθηκε εκείνη η δίκη, πάνω από όλα, απέδειξε τα εξής θλιβερά: Ότι ο πολιτικός αμοραλισμός έχει εγκαθιδρυθεί οριστικά πάνω από ολόκληρο σχεδόν το φάσμα της πολιτικής κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Ότι η συναλλαγή, η κρυφή συναλλαγή, σε βάρος του δημόσιου στίβου άσκησης της πολιτικής, εγκαθιδρύεται ως βασική αρχή που, τύποις, χρησιμοποιεί διεκπεραιωτικά το σχήμα της δημοκρατίας και των θεσμών της. Ότι το περιβόητο δημόσιο συμφέρον είναι κάτι στan ελαστικό γάντι που μπορούμε να το τεντώνουμε στο όριο των ιδίων συμφερόντων όσων έχουν προσβάσεις στις δομές του δημόσιου βίου και της κρατικής εξουσίας.

Το σκάνδαλο Κοσκωτά δεν τελείωσε, η «κάθαρση» (που δεν ήταν δυνατόν να συντελεσθεί, όποιο αποτέλεσμα κι αν είχε η ποινική δίκη) μοιάζει να μην είναι η απόληξη των σύγχρονων τραγωδιών. Λίγο μετά το τέλος της πολιτικής δίκης:

- Οι εκδότες, οι εφημερίδες των οποίων αποκάλυψαν και κατήγγειλαν τη σχέση μεγάλων κυβερνητικών στελεχών και του Ανδρέα Παπανδρέου, αφήνουν έωλο το κατηγορητήριο. Λίγο μετά, μεταξύ τους, σε θεσμικό κενό ολοκληρώνουν τη μοιρασιά του οπτικοακουστικού πεδίου, πεδίου χειραγώγησης και υποκατάστασης της παραδοσιακής πολιτικής.

- Ο πολιτικά υπεύθυνος της αποσάθρωσης του κοινωνικού ιστού που επέφερε το σκάνδαλο, ο Ανδρέας Παπανδρέου, με τη λαϊκιστική δημαγωγία της πολιτικής του επιστρέφει στη κυβέρνηση - εκμεταλλευόμενος το αντιλαϊκό μένος που προκαλούν οι χειρισμοί της κυβέρνησης Μητσοτάκη.

- Η περιβόητη «λαϊκή συμμετοχή» που, το πάλαι ποτέ, επαγγελλόταν το ΠΑΣΟΚ έχει εκπέσει σε στρατιές έμμισθων γρα-

ΕΝΟΧΟΙ

ΠΟΙΝΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΣΚΩΤΑΣ	25 χρόνια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΑΚΑΛΗΣ	16 χρόνια, 2 μήνες
ΔΗΜ. ΚΟΥΝΕΛΑΚΗΣ	13 χρόνια, 6 μήνες
ΕΥΣΤ. ΜΑΡΑΝΤΟΣ	11 χρόνια, 2 μήνες
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΑΛΗΣ	12 χρόνια, 6 μήνες
Γ. ΜΟΥΡΕΛΑΤΟΣ	12 χρόνια, 6 μήνες
Κ. ΔΑΜΑΣΙΩΤΗΣ	2 χρόνια, (5ετής αναστολή)
ΑΝ. ΠΑΛΙΕΡΑΚΗΣ	10 χρόνια, 2 μήνες

ΑΘΩΟΙ

...

φειοκρατών είτε έχει μετατρέψει όσους ενέπνεαν τα μαζικά κινήματα σε απονευρωμένους, απογοητευμένους και ανενεργούς παθητικούς πολίτες.

• Ο αμοραλισμός της πολιτικής γρήγορα επεκτάθηκε στο κοινωνικό σώμα. Στο κενό της ιδεολογίας που δημιουργήθηκε είναι πολύ εύκολο να φυτρώσουν τώρα εθνικιστικά και ρατσιστικά ιδεολογήματα, αλλά και ακραία ωφελιμιστικές θέσεις, που αντιστρατεύονται τις πολιτικές ιδεολογίες.

• Το περιβόητο Β' πακέτο Ντελόρ και τα μεγάλα έργα που έρχεται να ενισχύσει αποτελούν ισχυρό κίνητρο κερδοσκοπίας για οργανωμένα συμφέροντα, πολλά από τα οποία έδωσαν την οφειλόμενη σεισάχθεια στον εμπνευστή και βασικό πολιτικό υπαίτιο του σκανδάλου Κοσκωτά. Η έρευνα που εδώ και τρία τεύχη έχει ξεκινήσει το ΑΝΤΙ, για τον τρόπο με τον οποίο ανατίθενται τα δημόσια έργα, αποδεικνύει με το παραπάνω την αλήθεια των επιχειρημάτων μας.

Υπάρχουν άπειρες άλλες επιδράσεις του σκανδάλου Κοσκωτά στη δημόσια ζωή του τόπου. Κι ακόμη, υπάρχουν τα ίδια τα πρόσωπα που πρωταγωνίστηκαν σ' αυτό, που με τη δημόσια παρουσία τους αποτελούν ζωντανό σύμβολο ότι η κάθαρση που δεν έγινε τραυματίζει ανεπανόρθωτα την κοινωνική ζωή της σύγχρονης Ελλάδας. Ο Λούβαρης, π.χ., «αποθεραπεύτηκε» και ασκεί σοβαρό διοικητικό ρόλο στον Ολυμπιακό, εκδότες που πολέμησαν το σκάνδαλο σήμερα, πολιτευόμενοι υπέρ των θέσεων Παπανδρέου, απολαμβάνουν της έννοιάς του και, ως επιχειρηματίες, καρπούνται εργολαβίες και εκδουλεύσεις με

σοβαρότατο οικονομικό όφελος· δημοσιογράφοι που στήριξαν τον Κοσκωτά και, για ένα φεγγάρι, εξαφανίσθηκαν από την αγορά, σήμερα διευθύνουν πολιτικά έντυπα με σοβαρή επιρροή στο κοινωνικό σώμα (π.χ. Θ. Καλούδης, διευθυντής τους Έθνους)· πολιτικοί που ενεπλάκησαν στο σκάνδαλο, ακόμα και με εκφρασμένη τη δυσαρέσκεια τους προς τον Α. Παπανδρέου, ανανήψαντες ανταμείφθηκαν με κάποια θεσούλα για να περιφέρουν τη διοικητική ανικανότητά τους (π.χ. Γ. Πέτσος, διοικητής του ΟΣΕ)...

Ποιος πιστεύει, λοιπόν, ότι αν οι ποινές των 8 καταδικασθέντων ήταν βαρύτερες, ότι κι αν αρκετοί άλλοι που αντιμετώπισαν το κατηγορητήριο καταδικάζονταν, η «κάθαρση» θα είχε επιβληθεί. Κανείς. Οι αφελείς είναι πλέον ελάχιστοι σ' αυτό τον τόπο. Συνεπώς, εκείνο που έχει σημασία είναι ότι το πολιτικό σκάνδαλο συγκαλύφθηκε. Και ότι, εκείνο που αποκαλύπτεται βαθμιαία μπροστά στα μάτια μας είναι ένα πολιτικό σκηνικό που οι συντελεστές του θα κάνουν ό,τι μπορούν για να καθησυχάζουν τους πολίτες πως δεν κινδυνεύει από τους κραδασμούς του.

Όσο για τους πολίτες, αυτοί, όσο περνάει ο καιρός, προτιμούν αντί να βουλεύονται να βολεύονται. Όλο και πιο πολλοί, όλο και πιο πολύ...

Χ.Γ.Π.

Κράτος - επιχειρηματίας ή κράτος - προνοίας ;

του Κώστα Τσαλόγλου

Και αν αυτή η εξάρτηση από σχήματα, μεθοδεύσεις και επιδιώξεις άλλων πραγματικοτήτων χαρακτηριζε μόνον όσους δογματικά επιμένουν στην άρνηση «ταφής» των «ιστορικών νεκρών» τους, το πράγμα δεν θα είχε και μεγάλη σημασία. Όταν, όμως, παρατηρείται σε κοινωνικές, πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, με τη σύμφωνη γνώμη των οποίων «νομοθετήθηκε» η ένταξή μας στο σύστημα λειτουργίας μιας διάδοχης εποχής, τότε η σύγχυση τείνει να προσλάβει διαστάσεις αξεπέραστου εμποδίου για την κατάκτηση ενός καλύτερου μέλλοντος.

Οι καταστροφές του πλουτοπαραγωγικού μηχανισμού που σημάδεψαν τις κατακτημένες ευρωπαϊκές οικονομίες κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, επέβαλαν την ανάληψη της ανασυγκρότησής τους από τα ίδια τα κράτη, με αναπόφευκτο τον παραμερισμό της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία δεν ήταν σε θέση, τότε, να αναλάβει την κατασκευή πολυδάπανων παραγωγικών και έργων εθνικής υποδομής. Η ακτινοβολία, ταυτόχρονα, της ταχύτατα αναπτυσσόμενης σοβιετικής οικονομίας - άγνωστο ήταν ακόμη το ανθρώπινο κόστος που τη συνόδευε - συγκέντρωνε τις προτιμήσεις των εργαζομένων στην κρατικοποιημένη ή στην «κοινωνικοποιημένη» - ευφημηστικά - οικονομία, ενισχύοντάς τις και με την πεποίθηση ότι η «κρίση του καπιταλισμού» ήταν εκείνη που γέννησε τον εγκληματικό φασισμό

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

«ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ»...

Μέσα σε εκείνη την οικονομική και ιδεολογική συγκυρία γεννήθηκαν και οι ελληνικές δημόσιες επιχειρήσεις, πραγματικά «κοινής ωφέλειας», αφού εξασφάλιζαν την παροχή πολύτιμων υπηρεσιών - φως,

Αν κάτι οφείλει να αποσπάσει την προσοχή της ελληνικής κοινωνίας από τις κομματικές και συνδικαλιστικές αντεγκλήσεις περί την «ιδιωτικοποίηση» του ΟΤΕ δεν είναι, ούτε τα λεγόμενα «εθνικά», ούτε τα οικονομικού και εργατοϋπαλληλικού ενδιαφέροντος επιχειρήματα που αντιπαρατίθενται. Είναι το γεγονός, αποκαλυπτόμενο σε όλη την αρνητική του έκταση, ότι αναζητούμε λύσεις των σύγχρονων προβλημάτων μας με πλήρη ετεροχρονισμό των στόχων, με αποπροσανατολιστική απόσπαση από την πραγματικότητα και τις εθνικές, κοινωνικές, οικονομικές προτεραιότητες που αυτή θέτει.

νερό, συγκοινωνίες, τηλέφωνα κ.λπ. - σε ολόκληρο, υποτίθεται, τον πληθυσμό. Το κρίσιμο λάθος άρχισε να διαπράττεται από την ώρα που οι κρατικοποιήσεις πολλαπλασιάζονταν, όχι γιατί ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας εξακολουθούσε να απουσιάζει επενδυτικά, αλλά γιατί εσκεμμένα ή λόγω ιδεολογικής αγκύλωσης, το «κράτος-προνοίας» ταυτίστηκε με «το κράτος-επιχειρηματία». Βιομηχανικές μονάδες, αλλά και καθαρά εμπορικές επιχειρήσεις - Τράπεζες, ξενοδοχεία, εισαγωγικές εταιρείες κ.λπ. - άρχισαν να «απαλλοτριώνονται» με το κοινωνικό-οικονομικό

ιδεολόγημα ότι, έτσι, θα περιοριζόταν «εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο» και με το βαρύγδουπο εφεύρημα «στρατηγικής, εθνικά, σημασίας» Εφεύρημα, άλλωστε, και ηθικά ανεπιπτό, αφού οι «στρατηγικής» σημασίας επιχειρήσεις είχαν ιδρυθεί και ανδρωθεί το ιδιωτικό κεφάλαιο. Πώς, λοιπόν, ξανά, το ιδιωτικό κεφάλαιο χαρακτηρίσας «εθνικά ανεπαρκές» για να συνεχίσει διαχείριση των δημιουργημάτων του; Οι εργαζόμενοι δεν είχαν κανένα λόγο να δυσφορούν από την αλλαγή του εργοταξίου. Αντιθέτως. Η δημοσιοϋπαλληλικότητα που πίστευαν πως αποκτούσαν νοδεύονταν από προνόμια - μονιμό ανεξέλεγκτη παραγωγικότητα, κατοχυρωμένες αναπροσαρμογές των αποδοχών κ.λπ. - ανύπαρκτα στο προηγούμενο σοσιακό καθεστώς τους. Η διαδικασία κοινωνικοποίησης των μεγαλύτερων εθνικών επιχειρήσεων πέρασε, έτσι, μέσα στην υπονόμευση της βιωσιμότητάς τους ιδίους τους απασχολούμενους ατόμους, προκειμένου να επιταχυνθεί το χιτο-οικονομικό αδιέξοδο του ιδιώτη διανομολογή τους.

Οι καταστροφικές, κυριολεκτικά, επιπτώσεις της αλλαγής δεν άργησαν να φανούν. Στο σύνολό του, ο δημοσιοποιημένος τομέας της οικονομίας, αντί να ανθίσει στις επιχειρήσεις, υποτίθεται, συνθήκες λειτουργίας του, βυθίστηκε στα χρέη, έχασε την ελπίδα διεθέτε ανταγωνιστικότητα, προέκυψε ένα πρωτοφανών διαστάσεων κενό μέσα στην πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα του έθνους και στα προστατευόμενα από το κράτος-προνοίας εισοδήματα καταβλήθηκε στον κρατικό προϋπολογισμό τμήματα της πληρωμής των ελλειμμάτων με την εθνικής παραγωγής και εθνικής κοπής λωσης, έστειλε στην ανεργία δεκάδες

μάδες... δημοσιοποιηθέντος προσωπικού των επιχειρήσεων του που χρεοκόπησαν, υποχρέωσε στη λήψη μέτρων δημοσιονομικού χαρακτήρα που αποθάρρυναν κάθε παραγωγική επένδυση, εξέθρεψε την πα-
κοινομία και τον παράνομο χρηματι-
σμό, αποδυνάμωσε –και αυτό είναι το χει-
ότερο– τη θέση της Ελλάδας στον διεθνή
ερίγυρο, οικονομικό και πολιτικό.

ΤΙΣ «ΜΑΥΡΕΣ ΤΡΥΠΕΣ»

ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ

Από το πολυδιαφημισμένο κράτος-πρό-
οιας δεν απέμειναν παρά ελάχιστα πράγ-
ατα, ανίκανα να στηρίξουν τον τίτλο του.
Η κοινωνικές και οικονομικές λύσεις των
ντίστοιχων προβλημάτων που είχε υπο-
είξει η «σχεδιασμένη» οικονομία, φιλο-
ξώντας να είναι ο ιστορικός, και μόνι-
ος πλέον, διάδοχος της οικονομίας της
γοράς, ναυάγησαν θορυβωδώς. Άφησαν
σω τους τις «μαύρες τρύπες» των ελλειμ-
μάτων. Αλλά και το επιτακτικό καθήκον να
γεί η χώρα από το αδιέξοδο στο οποίο την
δήγησαν ο ψηφοθηρικός σοσιαλισμός του
ΑΣΟΚ και ο ανεργμάτιστος αντίλογος της
βιωματικής του αντιπολίτευσης.

Στο όνομα αυτού, ακριβώς, του καθήκο-
ος προβάλλει η υποχρέωση ριζικού ανα-
ροσανατολισμού της ακολουθούμενης οι-
νομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Οι κυβερνήσεις της τελευταίας εικοσαε-
ας, και κατά κύριο λόγο οι κυβερνήσεις
του ΠΑΣΟΚ, αρνήθηκαν να αναγνωρί-
σουν τον μοναδικό δρόμο που χαράζουν οι
ιστορικές και οι διεθνείς συνθήκες.
Αρνήθηκαν και εξακολουθούν να αρνού-
ται την παραδοχή της αλήθειας, ότι, αφού
ανάληψη από το κράτος επιχειρηματι-
ών δραστηριοτήτων δεν αποδίδει, ούτε
πέρ της ανάπτυξης ούτε για την εκπλήρω-
η των αμετακίνητων κοινωνικών του υπο-
ρεώσεων, πρέπει το κράτος, να απαλλα-
εί, όσο γίνεται γρηγορότερα, αλλά με
ως συμφερότερους όρους, από τον απο-
ρημένο αυτόν τομέα ευθύνης. Η απόδο-
η ή η επαναπόδοση στον ιδιωτικό τομέα
των δημοσίων επιχειρήσεων, των οποίων
προσφέρεται να αναλάβει τη διαχείριση,
έν μπορεί, άλλωστε, να σημαίνει «ακρω-
ριασμό» της αποστολής και της αποτελε-
ματικότητας του κράτους, όπως υποστη-
ίζουν οι επαναπαυόμενοι στα πλεονεκτή-
ατα της ανεύθυνης γραφειοκρατίας. Το
προηγούμενο των πιο αναπτυγμένων και
πο ισχυρών κρατών, με κυρίαρχο το ρόλο
της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στη διαδικα-

σία οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυ-
ξής τους, αποτελεί αποστωματική απάντη-
ση στους ισχυρισμούς τους.

Αντί, όμως, για την έμπρακτη διόρθωση
του σφάλματος των κρατικοποιήσεων, η
ελληνική κοινωνία παρακολουθεί, ανή-
μπορη να αντιδράσει, την εντελώς αντίθε-
τη πολιτική του κόμματος που ασκεί την
εξουσία και των συνδεδεμένων με αυτό
συνδικαλιστικών ηγεσιών.

Το κράτος, ενώ ομολογεί την αδυναμία
του να ασκεί τον διπλό ρόλο, τον κοινωνι-
κό και τον επιχειρηματικό· ενώ υποχρεώ-
νεται από τους κανόνες που διέπουν τις οι-
κονομικές λειτουργίες στις χώρες-μέλη της
Ευρωπαϊκής Ένωσης να διακόψει κάθε
επιδότηση δημόσιας επιχείρησης ως το μο-
ναδικό μέσο επιβίωσής της, αγωνίζεται να
διαφυλάξει την ιδιότητα του «επιχειρημα-
τία», μετακυλίνοντας, προοδευτικά, στην
ιδιωτική πρωτοβουλία την ευθύνη της κοι-
νωνικής μέριμνας! Από τα ιδανικά του σο-
σιαλισμού, που δεν είναι άλλα πέρα από
την προστασία και τη φροντίδα για τις συν-
θήκες ζωής του κοινωνικού συνόλου, το
Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα «κρα-
τεί» μόνον όσα εισηγήθηκε ο «υπαρκτός
σοσιαλισμός»: την «κοινωνικοποίηση» των
μέσων παραγωγής, «ιδιωτικοποιώντας»
την κοινωνική του αποστολή!

ΤΙ ΚΡΑΤΟΣ ΘΕΛΟΥΜΕ;

Από το 1986 ως σήμερα, από χρόνο σε
χρόνο, περικλύπονται οι κρατικές δαπάνες
για την ιατροφαρμακευτική και νοσοκο-
μειακή περίθαλψη του πληθυσμού, για την
παιδεία, για την οργάνωση της στέγασης
των αστέγων, για την προστασία του περι-
βάλλοντος και την καθαριότητα των πόλε-
ων, για την αξιοπρεπή διαβίωση των ασθε-
νέστερων εισοδηματικά συνταξιούχων,
για την πολιτιστική αναβάθμιση του τόπου,
για την προστασία από φυσικές καταστρο-
φές. Οι συνεχείς μειώσεις του πραγματι-
κού εισοδήματος των εργαζομένων και
των συνταξιούχων, με την άμεση και την
εξουθενωτική για τους φτωχότερους έμμε-
ση φορολογία, κάνει, στις περισσότερες
περιπτώσεις, αδύνατη την αναζήτηση πη-
γών κοινωνικής μέριμνας, αυτής που ελα-
χιστοποιείται από την πλευρά του κράτους,
με ασφαλιστική κάλυψη από τις ιδιωτικές
εταιρείες του κλάδου. Το βιοτικό επίπεδο
του πληθυσμού, που δεν εισοδηματεύει
από την παραοικονομία, υποβαθμίζεται
από μέρα σε μέρα, επειδή η σοσιαλίζουσα
κυβέρνηση, με τη συμπαράσταση ενός συν-

δικαλισμού ενοριακής συνείδησης, και με
τις πολιτικο-ιδεολογικές παλινδρομήσεις
μιας ανεργμάτιστης αντιπολίτευσης, επιμέ-
νει ότι τα οξύτατα σημερινά προβλήματα
της Ελλάδας μπορούν να αντιμετωπιστούν
με νεόκοπες ωραιολογίες περί τον χρεοκο-
πημένο κρατικισμό.

Και τα σημερινά προβλήματα αρχίζουν
από το τεράστιο δημοσιονομικό χρέος, με
τις αποσυνθετικές συνέπειές του στο οικο-
νομικό, στο κοινωνικό, στο πολιτικό μέλ-
λον αυτού του τόπου. Αν αυτού του προ-
βλήματος δεν επιτευχθεί λύση, το ιδιοκτη-
σιακό καθεστώς του ΟΤΕ, της ΔΕΗ, των
Διυλιστηρίων ή των τσίμεντοβιομηχανιών,
θα έχει τόση σημασία όση και η φωταγώ-
γηση ενός οίκου τυφλών για τους ενοίκους
του! Αντίθετα, αν η πώληση, με όποιον
τρόπο κριθεί αποδοτικότερος, όσων επι-
χειρήσεων του Δημοσίου μπορούν να με-
ταφερθούν στον ιδιωτικό τομέα, επιτρέψει
τη δραστική μείωση της δημόσιας οφειλής,
άρα και των ετήσιων ελλειμμάτων του κρα-
τικού προϋπολογισμού, άρα και την ανα-
ψηλάφηση όλων των μέτρων –επιτόκια,
φόροι, κ.λπ.– που θα συνεισφέρουν στην
έναρξη αναπτυξιακής διαδικασίας, αυτή η
πράξη θα οριοθετήσει την ανοδική εξέλιξη
της χώρας, διακόπτοντας τη σημερινή πτω-
τική της πορεία.

Ο πρόεδρος του Συνασπισμού πρότεινε
τη διενέργεια δημοψηφίσματος, ώστε να
αποφανθεί ο λαός αν θέλει ή δεν θέλει τη
μετοχοποίηση του ΟΤΕ. Η πρόταση είναι
σωστή κατά το ένα μόνο σκέλος της: τη διε-
νέργεια δημοψηφίσματος. Στο ερώτημα
για την ιδιωτικοποίηση ή όχι μέρους του
κεφαλαίου του ΟΤΕ κανένας δεν θα είναι
σε θέση να διατυπώσει αξιόπιστη απάντη-
ση. Με ποιο κριτήριο, με τη γνώση ποιων
«μικροοικονομικών» και «μακροοικονομι-
κών» στοιχείων –όπως λένε οι οικονομο-
λόγοι– θα μπορούσε να το κάνει. Το δημο-
ψήφισμα πρέπει να διεξαχθεί με το ερώτη-
μα αν ο λαός θέλει κράτος-πρόνοιας ή
κράτος-επιχειρηματία· κράτος ικανό να
ανυψώσει την κοινωνική του προσφορά ως
το επίπεδο που απαιτεί ο σύγχρονος πολι-
τισμός, και να βοηθήσει την οικονομική
πρόοδο της χώρας, ή να συνεχίσουμε τη
θλιβερή πορεία προς την περιθωριοποίη-
σή μας, αρκεί το κράτος να είναι αυτό που
διορίζει τα μέλη του Διοικητικού Συμβου-
λίου του ΟΤΕ και των άλλων δραχμοβό-
ρων επιχειρήσεών του. Σ' αυτό το ερώτη-
μα, ο λαός, μπορεί να απαντήσει. Και όλοι
ξέρουμε τι θα πει!

Αντώνη, στάζει...

του Τάσου Παππά

Η εκδίκηση είναι ένα πιάτο που τρώγεται κρύο. Για ακόμη μια φορά η λαϊκή σοφία επιβεβαιώνεται. Τώρα το “μάρμαρο” το πληρώνει ο Αντώνης Σαμαράς και το αρτιγέννητο κόμμα του. Το “φαγητό” απολαμβάνουν με μεγάλη όρεξη οι Κ. Μητσοτάκης και Μ. Έμπερτ. Ήταν αρκετό ένα όχι και τόσο εντυπωσιακό εκλογικό αποτέλεσμα για να ξεκινήσει η διαδικασία επανάκαμψης στελεχών της ΠΟΛ.Α. στην κοίτη τους.

ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ αυτή δοκιμάζεται το ήθος όλων των πλευρών. Και των δραστών και των θυμάτων, αλλά και αυτών που “ανέβλεψαν” ξαφνικά.

Δράστες είναι ο πρώην και ο νυν αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας. Ο Κ. Μητσοτάκης ανήκει σ’ εκείνη την πάστα των πολιτικών που δεν λησμονούν το “ατόπημα” των ανθρώπων που οι ίδιοι στήριξαν, βοήθησαν, και προώθησαν σε υψηλές θέσεις. Ήταν βέβαιο πως με την πρώτη αφορμή θα αναζητούσε τον τρόπο για να πάρει το “αίμα” του πίσω. Η “βεντέτα” που άνοιξε πριν από ενάμιση χρόνο τώρα βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη. Απλώς οι ρόλοι έχουν αλλάξει.

Ο Κ. Μητσοτάκης έπληξε την ΠΟΛ.Α. στο πεδίο που υποτίθεται ήταν προνομιακό γι’ αυτήν: στο «νέο ήθος - νέο ύφος». Αυτός, σε μεγάλο βαθμό, συντήρησε στην επικαιρότητα το θέμα των μυστικών κονδυλίων. Με τις σκοπίμως ασαφείς και πολλαπλώς ερμηνεύσιμες καταθέσεις του στο πειθαρχικό συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ προκάλεσε την εμφάνιση δηλητηριωδών υπαινιγμών για την ακεραιότητα του αρχηγού της ΠΟΛ.Α. και για τις διασυνδέσεις του με εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης. Δυστυχώς για τον Α. Σαμαρά, οι γενικόλογες καταγγελίες του πρώην πρωθυπουρ-

γού μοιάζουν να είναι πειστικές, καθώς τα ποσά που διακινήθηκαν από το υπουργείο Εξωτερικών όταν επικεφαλής ήταν ο κ. Σαμαράς ήταν εξαιρετικά μεγάλα και βεβαίως ουδείς πιστεύει ότι πήγαν για να εξυπηρετηθούν εθνικοί σκοποί. Αν μάλιστα θυμηθούμε και τη μεταχείριση που εί-

χε ο Α. Σαμαράς από μερικούς δημογράφους την κρίσιμη περίοδο που κέρωνε τη διαφωνία του με την ηγεσία Νέας Δημοκρατίας, τότε οι υποψίες κινώνουν. Ο κ. Μητσοτάκης πληρώνει Α. Σαμαρά με το ίδιο νόμισμα: τη διορά φημών.

Στην επιχείρηση συρρίκνωσης της ΠΟΛ.Α., ο **Μ. Έβερτ** ανέλαβε τον πολιτικό ρόλο. Με την άνεση που του δίνει το σφαλώς θετικό για τον ίδιο και το κόμμα του εκλογικό αποτέλεσμα και εκμεταλλευμένος τη δυσαρέσκεια που υπάρχει σε μια κατηγορία στελεχών της ΠΟΛ.Α. άρχισε να ανοίγματα που βεβαίως συνοδεύονται με υποσχέσεις για βουλευτικές έδρες και σοβαρά κυβερνητικά πόστα όποτε η Δ. επιστρέψει στην εξουσία. Οι πρώτες κινήσεις είχαν στόχο τους **Δ. Σταμάτη** και **Μαντζώρη**. Από καιρό και οι δύο ήταν υποτακτικοί και "έπεσαν" σαν μαρμαίδια φρούτα στην αγκαλιά της παράταξης που τους γέννησε. Συνήθη πράγματα για την πολιτική ζωή του τόπου.

Εκπλήξη όμως για πολλούς που είχαν πιστέψει αρχικώς τα φληναφήματα του Α. Σαμαρά περί νέου ήθους και νέου ύφους αποτέλεσε η αντίδραση της Πανδρόσου, το μα στο "δράμα". Κλασική παλαιοκομματική λογική που δεν έχει να ζηλέψει τί-

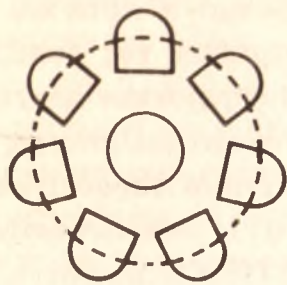
ποτε από τις αντίστοιχες πρακτικές των φορέων του δικομματισμού, όταν αυτοί αντιμετώπιζαν παρόμοια φαινόμενα. Ίδια λόγια, ίδιες υστερικές φωνές περί διάβρωσης, βρώμικης συναλλαγής και εξαγοράς συνειδήσεων.

Κι όμως η ΠΟΛ.Α. είχε την ευκαιρία να δείξει στον κόσμο της ότι έχει απολακτίσει τη νοοτροπία του παλαιοκομματισμού, την οποία ισχυρίζεται ότι πολεμά με όλα τα μέσα. Σε τι διαφέρει ο κ. Σαμαράς από τον Κ. Μητσοτάκη, όταν κι αυτός σήμερα, όπως ο προστάτης του τότε, ενοχοποιεί τις περιλήπτες σκοτεινές δυνάμεις για τις αποσκιρτήσεις. Η συμπεριφορά αυτών που αποχωρούν είναι κυρίως πολιτική και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπιστεί. Εκτός κι αν ο κ. Σαμαράς έχει λόγους να φοβάται τους πρώην συντρόφους του και επιχειρεί από την αρχή να υπονομεύσει το κύρος και τη σοβαρότητα τους έτσι ώστε οποιαδήποτε καταγγελία τους για το πρόσφατο παρελθόν να θεωρηθεί αυτομάτως διαβλητή.

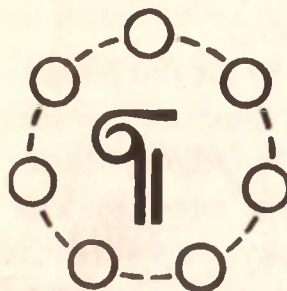
Τέλος, υπάρχουν και αυτοί που μεταπήδησαν. Θα ήταν ειλικρινής η προσπάθεια τους αν εκδηλωνόταν μερικούς μήνες νωρίτερα, πριν δηλαδή φανεί η υποχώρηση της δυναμικής της ΠΟΛ.Α. Θα ήταν ανιδιοτελής η επιλογή τους αν οι διαπιστώσεις για τον αρχηγικό χαρακτήρα του κόμματος, το ιδεολογικό και πολιτικό έλλειμμα είχαν κατατεθεί εγκαίρως, όταν ακόμη βρίσκονταν στα καθοδηγητικά όργανα. Τώρα είναι ευάλωτοι στις αιτιάσεις ότι ανακάλυψαν τις αδυναμίες του κόμματος από τη στιγμή που δεν ικανοποιήθηκαν οι φιλοδοξίες τους για μια ευρωβουλευτική έδρα.

Κοντολογίς, στην ιστορία αυτή ουδείς είναι αθώος. Στην πολιτική όμως, δυστυχώς, μετράει μόνο το αποτέλεσμα. Και απ' αυτή την άποψη χαμένος είναι ο κ. Σαμαράς, ο οποίος στην πρώτη μεγάλη κομματική κρίση λειτούργησε σαν μικρός Παπανδρέου. Ούτε αυτός όμως είναι Παπανδρέου ούτε οι καιροί επιτρέπουν παπανδρεϊσμούς...

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

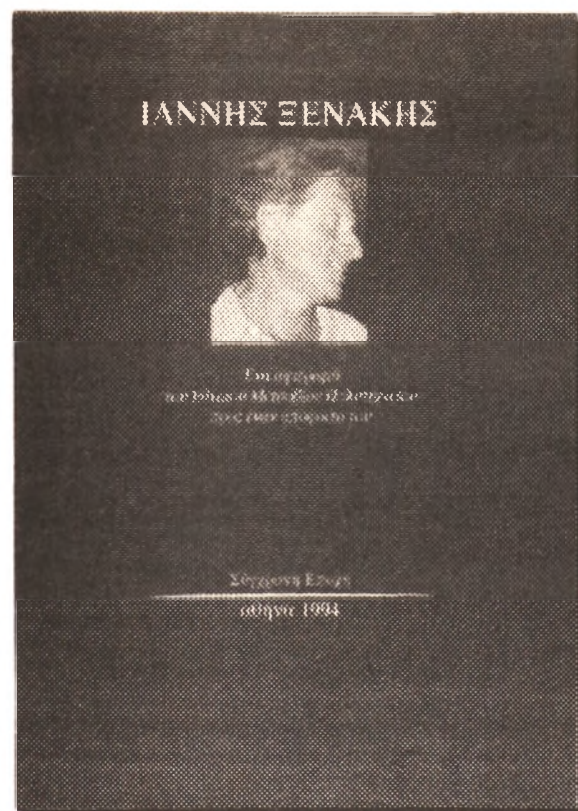
4η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

"Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΑΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ"

Αθήνα, 8 - 9 Απριλίου 1995

Δ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 6435.980 FAX: 6445.140
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 6447.533

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3820835, fax: 3813354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, τηλ.: 3629835, 3629814
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, τηλ.: 38 090
Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

Μικρή πολιτική

του Φίλιππου Βασιλείου

Μακριά από τα φώτα της μεγάλης δημοσιότητας, τα δημοσιεύματα του ΑΝΤΙ που, κατ' επανάληψιν, έθεσαν το πρόβλημα του τρόπου με τον οποίο άρχισαν ήδη να διανέμονται τα χρήματα του Β' Πακέτου Ντελόρ τα οποία προορίζονται για τα μεγάλα έργα, κατάφεραν να φέρουν αποτέλεσμα.

Χωρίς φυσικά να ανακοινώσει το γιατί, το ΥΠΕΧΩΔΕ ανακοίνωσε «ξερά» ότι έργα οδοποιίας και λιμενικά, αξίας 125,6 δισ.,

επαναδημοπρατούνται.

Επρόκειτο για δημοπρασίες έργων που εμείς καταγγείλαμε.

Ωσπου, όμως, να αναφωνήσουμε «δόξα τω θεώ», αρχίσαμε να λέμε «βρόνθα Παναγιά»... Το

ΥΠΕΧΩΔΕ αλλάζει στρατηγική κι αποφασίζει να αναθέτει στο εξής τις «δουλειές» στους εργολάβους χορηγώντας τους ταυτόχρονα προκαταβολή ύψους 15% επί του προϋπολογισμού της προσφοράς τους.

Γεγονός που σημαίνει ότι ο εργολάβος θα μπορεί να εισπράττει εφάπαξ και προκαταβολικά ποσό διπλάσιο από το καθαρό κέρδος που του

αντιστοιχεί μετά την παράδοση του έργου! Πώς το ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί να βεβαιώσει ότι κι αυτή η νέα μέθοδος δεν είναι ιδανικό πλαίσιο για να γίνουν διασπαθίσεις; Δεν το ξανασκέφτεσθε καλύτερα, κ. Λαλιώτη;

Το ΥΠΕΧΩΔΕ ανακοίνωσε ότι έργα οδοποιίας και λιμενικά, συνολικού προϋπολογισμού 125,6 δισ. δρχ. επαναδημοπρατούνται. Πρόκειται για τις δημοπρατήσεις έργων που εμείς καταγγείλαμε. Ως φαίνεται καρποφόρησε, έστω και προσωρινά, τμήμα των προσπαθειών μας, που αποσκοπούν στην εξυγίανση του κυκλώματος παραγωγής των Δημοσίων Έργων.

Πληροφορούμαστε, όμως, ότι το ΥΠΕΧΩΔΕ αποφάσισε να μπορεί να χορηγεί στους μελλοντικούς ανοδόχους όλων των έργων προκαταβολή ύψους 15% επί του προϋπολογισμού της προσφοράς τους. Κατήγγειλε δηλαδή το πλαφόν της προκαταβολής του 5% που ίσχυε προηγούμενα. Αυτό σημαίνει ότι ο εργολάβος μπορεί πλέον να εισπράττει προκαταβολικά χρηματικό ποσό περίπου διπλάσιο απ' αυτό που θα κέρδιζε ύστερα από την έντεχνη κατασκευή όλου του έργου, αν λάβουμε υπ' όψιν την απελευθέρωση του ανταγωνισμού των εργολάβων, δηλαδή όχι πια «συμφωνίες κυρίων» και ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Η ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ δεν θεωρεί ότι με τον τρόπο αυτό διακυβεύονται τεράστια χρηματικά ποσά εις βάρος του Δημοσίου και της θετικής εξέλιξης των έργων; Ή μήπως νομίζει ότι έχει εκείνα τα εφόδια που της επιτρέπουν να ελέγξει έναν εργολάβο, ο οποίος εισέπραξε προκαταβολικά 1,5 δισ. δρχ. για έργο προϋπολογισμού 10 δισ.;

Εμείς δεν το πιστεύουμε, διότι και το έργο είναι πιθανόν να διακοπεί και πλείστα άλλα να συμβούν προς όφελος του εργολάβου, ο οποίος δεν έχει πλέον σημαντικά κίνητρα για να θέλει την περάτωση του έργου.

Με τις ενέργειες αυτές, το ΥΠΕΧΩΔΕ φαίνεται να κινείται σε μικροπολιτικά πεδία και να επινοεί τεχνάσματα που βελτιώνουν αριθμητικά τους συντελεστές απορρόφησης των πιστώσεων του πακέτου Ντε-

λόρ, εκτονώνοντας έτσι τη βεβαρ ατμόσφαιρα των Δημοσίων Έργων έργων. Παράλληλα, ανοίγει δρόμου την ικανοποίηση των πελατειακών σχέσεων με τους εργολάβους εκείνου έχουν τη δυνατότητα να αντιδράσου τα τεκταινόμενα στα Δημόσια Έργα υπάρχουν αρκετοί τέτοιοι εργολάβοι αίτερα μεταξύ αυτών που διαθέτου γκροτήματα τύπου ή που συμβαίν-ελίσσονται σε συνδικαλιστικούς και τικούς χώρους, συμπολίτευσης και αλίτευσης.

Αυτό όμως που ίσως διαφεύγει απ ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι ότι, ώ βαθμό, σ' αυτά και σε άλλα μικροπο τερτίπια της βασίζεται η προώθησ συμφερόντων των εταίρων μας της Κο τος και μάλιστα εις βάρος των δικών Τυπικά παραδείγματα αποτελούν:

α) Η αιδήμων υποχρέωση που ανέλα ΥΠΕΧΩΔΕ έναντι της Κοινότητας ν ραχωρήσει τη διοίκηση όλων αυτών έργων αποκλειστικά σε γραφεία χωρών της Ε.Ε. (πλην μόνον της μας).

β) Ός ένα βαθμό, οι κάθε λογής πο εκβιασμοί των εταίρων μας, ακόμη εθνικά μας θέματα, εγείροντας, με ρες αφορμές, την απειλή της δια των πιστώσεων Ντελόρ από τις κρέμεται με κλωστή η οικονομία μας

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Όπως είναι γνωστό το καθεστώς τ μοσίων Έργων διαμορφώθηκε με τι νοχή όλων γενικώς των συναρμόδι ρέων και των πελατών του ΥΠΕΧΩ δεν επιτρέπει την εκτέλεση σοβαρ μεγάλων έργων. Αυτή είναι η ουσία ματος, αυτό το πρόβλημα πρέπει να θεί.

Προς τούτο:

α) Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕ πρέπει:

τα μεγάλα έργα

να σταματήσει τις μικροπολιτικές πρα-
ξεις και να ορθώσει ανάστημα έναντι
των αντιαναπτυξιακών οικονομικών
και παρασιτικών συμφερόντων.

να αναβαθμίσει την αξιοπιστία της με
έργειες αρμονικές μεταξύ τους. Δεν
πρέπει π.χ. να κατεδαφίζει πομπωδώς με-
γάλα αυθαίρετα (και καλά κάνει σ' αυτό)
παράλληλα, με τις ίδιες μπουλντόζες,
σκάβει το Πάροχο της Ελευθερίας. Έτσι
αυξάνει την αξιοπιστία του και επιλέ-
γει κύρια στηρίγματά του τους τηλεθεα-
τοεκπομπών τύπου «3-2-1», με ό,τι αυτό
επάγεται.

Επί τέτοιες ενέργειες πρέπει να στηριχθεί
κυρίως η αλλαγή κατεύθυνσης του
ΥΠΕΧΩΔΕ για το συμφέρον του τόπου.

Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ
πρέπει να οργανώσει επιτελική και σοβα-
ρή δημόσια διοίκηση που να έχει γνώση,
έχθεια και ικανές αντιστάσεις. Η διοί-
ξη αυτή δεν υποκαθιστάται με ευκαιρια-
τες «συμβούλους» και «εξωτερικούς συ-
γράτες». Αυτοί καλύπτουν συνήθως τα
άδύνατα συμφέροντα που δεν συμβαδί-
ζουν κατ' ανάγκη με τα συμφέροντα του
εθνικού. Η δημόσια διοίκηση πρέπει να
βρεθεί σε θέση να τους ελέγχει και να αξιο-
ποιεί τη συμμετοχή τους ώστε να μην εμφα-
νίζεται το φαινόμενο του «ξέφραγου αμπε-
λού» που είναι σήμερα το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ
πρέπει να ξεκινήσει αμέσως την αλλαγή
του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου παραγω-
γής Δημοσίων Έργων γιατί αυτό δεν εί-
ναι πλέον αναγωνιστικό και διαβλητό, αλ-
λ' αποτελεί την κύρια αιτία η οποία τροφο-
ποιεί την στορέβλωση των έργων. Σε μια τέ-
τη προσπάθεια δεν θα βρει συμμάχους
οι σημερινές ηγεσίες των συνδικαλιστι-
κών σχετικών φορέων, γιατί κι αυτές με τη
χρόνη τους έχουν παρεμφερή προβλήματα
κατασκευαστικές σχέσεις, προσωπικά συμφέ-
ρα και χρόνια συσσώρευση παρόμοιων
πρωτοτύπων). Αν περιμένει το ΥΠΕΧΩΔΕ να

εξυγιανθούν πρώτα οι φορείς αυτοί, τότε η
αποτελεσματική προώθηση των Έργων θα
μετατεθεί χρονικά ακόμη περισσότερο.
Πιστεύουμε ότι οι φορείς αυτοί, με δεδο-
μένα τα προβλήματά τους, εύκολα θα απο-
δεχτούν ένα σωστό θεσμικό πλαίσιο, μια
καθαρή πλατφόρμα για υγιή ανταγωνισμό,
γιατί μ' αυτά που ισχύουν σήμερα, όλοι το
γνωρίζουν ότι θα εξελιχθούν σε ντόπιους
παράγοντες των ξένων εταιρειών κατά το
τριτοκοσμικό πρότυπο.

Σοβαρούς συμμάχους για μια τέτοια προ-
σπάθεια μπορεί να βρει το ΥΠΕΧΩΔΕ
απευθυνόμενο στο σύνολο των τεχνικών,
γιατί υπάρχουν πολλοί μεταξύ αυτών που
και γνωρίζουν και μπορούν.

δ) Η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ και
η κυβέρνηση γενικότερα, πρέπει να ορθώ-
σει ανάστημα στα ξένα επιχειρηματικά
συμφέροντα και να τους καταστήσει σα-
φές ότι:

— Η Ελλάδα δεν αποτελεί το πεδίο διαμά-
χης τους για τα έργα που χρηματοδοτούνται
από το πακέτο Ντελόρ (όρα αεροδρόμιο
Σπάτων κ.λπ.).

— Το πακέτο Ντελόρ προορίζεται κυρίως
για την ανάπτυξη του δικού μας τόπου και
το έχουμε ήδη εξοφλήσει στο πολλαπλάσιο
με το άνοιγμα της αγοράς μας στα δικά τους
συμφέροντα.

— Η ζωή των Ελλήνων μπορεί να συνεχίσει
και χωρίς το πακέτο Ντελόρ, ίσως έτσι στα-
ματήσουν να ασκούν πιέσεις εις βάρος των
εθνικών μας θεμάτων.

ΑΛΛΑΞΤΕ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κύριοι του ΥΠΕΧΩΔΕ, οι μικροπολιτι-
κές και η απλή διαχείριση του υπάρχοντος
σαθρού συστήματος είναι καταδικασμένες
από τις ίδιες τις ανάγκες της χώρας μας.
Αλλάξτε πολιτική για να κερδίσετε το επό-
μενο πακέτο Ντελόρ, και το κυριότερο, για
να κερδίσετε την εμπιστοσύνη των Ελλή-
νων, από την οποία κυρίως εξαρτάται η
ανάπτυξη του τόπου.

Ο ΤΥΠΟΣ ΣΠΑΕΙ ΤΗ ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ...

Ως τώρα, το ANTI, με τη μικρή του
απήχηση στην κοινή γνώμη, ήταν η
μοναδική φωνή στον ελληνικό Τύπο
που άσκησε σοβαρή και υπεύθυνη
κριτική για τα μεγάλα έργα και τον
τρόπο με τον οποίο κινδυνεύει να
διασπαθισθεί μεγάλο μέρος του Β'
Πακέτου Ντελόρ. Από την περασμένη
Κυριακή, το ευεξήγητο «εμπόργκο»
για πολλούς από τις εφημερίδες «έ-
σπασε» η Καθημερινή.

Με πρωτοσέλιδο (και πολυδιαφημι-
σμένο) δημοσίευσμά της, η εφημερί-
δα, υπό τον τίτλο Εμπλοκή στα «μεγά-
λα έργα»..., αναφέρεται «στις επεμβά-
σεις της Κοινότητας, στη νέα σύμβα-
ση για το Μετρό και στον άγριο πόλε-
μο των εργολάβων». Η εφημερίδα
επισημαίνει ότι το πρόγραμμα των
έργων αντιμετωπίζει «τις χρόνιες και
εγγενείς αδυναμίες των αρμοδίων
δημοσίων υπηρεσιών στον ορθό σχε-
διασμό των δημοπρατήσεων, καθώς
και τις «κακές συνήθειες» των ελλήνι-
κών εργολαβικών εταιρειών (ψευδείς
εκπτώσεις, καθυστερήσεις, εκβια-
σμοί)» αλλ' και «τις συνεχείς παρεμ-
βάσεις των εντεταγμένων οργάνων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης», πολλούς
από τις οποίες διαμορφώνονται «με
κριτήριο την άσκηση πολιτικών πιέ-
σεων στην Ελλάδα ή υπό την πίεση
μεγάλων ιδιωτικών συμφερόντων,
ευρωπαϊκής κλίμακας».

Χαρακτηριστικό της φάσης απ' την
οποία διέρχεται η εκτέλεση των έρ-
γων είναι το διάγραμμα που δημοσι-
εύεται πρωτοσέλιδο. Αυτοκινητό-
δρομοι, τραίνα, το φράγμα του Εύη-
νου και η εκτροπή του Αχεϊκού, το
αεροδρόμιο των Σπάτων, η ζεύξη Ρί-
ου-Αντιρρίου, ο αγωγός φυσικού αε-
ρίου και το μετρό, όλα τα εκτελούμε-
να ή τα προγραμματισμένα μεγάλα
έργα κινδυνεύουν από αναβλητικό-
τητα, καθυστέρηση ή και, κακοδιαχείρι-
ση. Η εφημερίδα σημειώνει, αλλ'ω-
στε, με έμφαση, το ότι οι κυβερνή-
σεις του ΠΑΣΟΚ (1981-89) δεν εκτέ-
λεσαν ούτε ένα μεγάλο έργο, στη
διάρκεια της θητείας τους!

Στο τεύχος 562 του ΑΝΤΙ (14.10.1994), ο συνεργάτης μας Φίλιππος Βασιλείου, αναφερόμενος στη συρρίκνωση της τρίτης γραμμής του υπό κατασκευή δικτύου μετρό της Αθήνας (αντί να πηγαίνει μέχρι Αιγάλεω, θα σταματάει στον Κεραμεικό), επισήμανε, ανάμεσα σε άλλα, ότι όταν ολοκληρωθεί το έργο, η γραμμή δεν θα λειτουργεί, κι ας έχει κοστίσει περί τα 300 δισ. δρχ. Στις επισημάνσεις του συνεργάτη μας επιχειρεί να απαντήσει η ανάδοχος εταιρεία με κομπή, είναι αλήθεια, επιστολή, που δεν αρκεί η κομπότση για να παρακαμφθούν τα προβλήματα που επισημαίνει η αρθρογραφία του ΑΝΤΙ. Εξίσου ανίσχυρος να αντιπαραθέσει ουσιαστικά επιχειρήματα στην επισήμανση του προηγούμενου τεύχους του ΑΝΤΙ για τον τρόπο με τον οποίο ανατέθηκε το έργο της νέας εθνικής οδού προς την παλαιά Επίδαυρο είναι ο νομάρχης Πειραιά, που με τη σειρά του μας απευθύνει επιστολή. Τις δυο αυτές επιστολές προσέλαβα στη σύνταξη του περιοδικού και τις απαντήσεις του συνεργάτη μας δημοσιεύουμε στις σελίδες που ακολουθούν.

Ο Μετροπόντικας κάνει ζαβολιές!

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΠΟΥ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΕΝ ΜΑΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΕΙ

• Η επιστολή που υπογράφεται από τον κ. Βασίλη Μαργαρίτη, διευθυντή δημοσίων σχέσεων της εταιρείας ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ, έχει ως εξής:

Στο τεύχος 562/14.10.94 του περιοδικού σας δημοσιεύεται εκτεταμένο άρθρο συνεργάτη σας που αναφέρεται στο έργο του Μετρό της Αθήνας. Για την πληρότητα της ενημέρωσης των αναγνωστών σας, αλλά και του αρθρογράφου, διευκρινίζουμε τα εξής:

Το δίκτυο του Μετρό της Αθήνας προβλέπεται να αποτελείται από τρεις ακτινικές γραμμές, τη γραμμή 1 (ΗΣΑΠ) από Πειραιά μέχρι Κηφισιά, την γραμμή 2 από Πειραιά μέχρι Γλυφάδα και τη γραμμή 3 από Πειραιά μέσω Αιγάλεω μέχρι Γέρακα. Το έργο που κατασκευάζεται σήμερα περιλαμβάνει μόνο τα κεντρικά τμήματα των γραμμών 2 και 3, από Σεπόλια μέχρι Δάφνη και από τον Κεραμεικό μέχρι Πεντάγωνο, αντίστοιχα. Η σύμβαση με τον ανάδοχο του έργου παρέχει τη δυνατότητα αύξησης του αντικειμένου με την επέκταση της γραμμής 3 πέραν του Κεραμεικού και της γραμμής 2 πέραν της Δάφνης. Το τμήμα της γραμμής 3 (Κεραμεικός-Πεντάγωνο) που κατασκευάζεται προβλέπεται να λειτουργήσει, μαζί με το τμήμα της γραμμής 2 (Σεπόλια-Δάφνη), όταν θα ολοκληρωθεί η κατασκευή του έργου, το 1988.

Η έλλειψη αμαξοστασίου στο τμήμα της γραμμής 3 την αναγκάζει να εξαρτάται λειτουργικά από τη γραμμή 2, όπου θα βρίσκεται το αμαξοστάσιο Σεπολίων και με την οποία επικοινωνεί με συνδεδημένα σήραγγα στην περιοχή του Συντάγματος. Τέτοιου είδους εξάρτηση γραμμών υπάρχει και σε άλλα δίκτυα Μετρό, συνήθως όταν αυτά αναπτύσσονται σταδιακά. Μέχρι να επεκταθούν τα κατασκευαζόμενα τμήματα, οι κάτοικοι των πέραν του Κεραμεικού περιοχών θα μπορούν να φθάνουν στο Μετρό με άλλα μέσα (λεωφορεία, ΙΧ, κ.λπ.),

όπως θα συμβαίνει και με τους κατοίκους των περιοχών πέραν των Σεπολίων Δάφνης και του Πενταγώνου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεχθεί χρηματοδοτηθούν, στα πλαίσια του εγκεκριμένου έργου, οι μελέτες συγκείμενων επεκτάσεων και μία γενικότερη λήψη ανάπτυξης του Μετρό και αφετέρου κατασκευή τουλάχιστον της επέκτασης Κεραμεικός-Αιγάλεω. Η Αττικό Μ έχει ήδη ξεκινήσει τις προκαταρκτικές μελέτες των επεκτάσεων σε συνεννόηση με τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς, εκτός των οποίων είναι και οι αρμόδιες αρχαιότητες. Όσον αφορά τη κατασκευή της επέκτασης προς Αιγάλεω υπάρχουν εναλλακτικές τεχνικές λύσεις που χωρίς να ανεβάσουν το κόστος δεν καταστρέφουν τους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής.

Τέλος, θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι και τα δύο μηχανήματα διάνοιξης σιράγγων λειτουργούν ήδη χωρίς τα προβλήματα και προχωρούν ανάλογα με την ποιότητα του εδάφους που συναντούν μετά τις αναγκαίες προσαρμογές στην πιεστική κεφαλή τους.

Εάν χρειάζεστε πρόσθετες διευκρινίσεις παρακαλώ επικοινωνήστε μαζί μας.

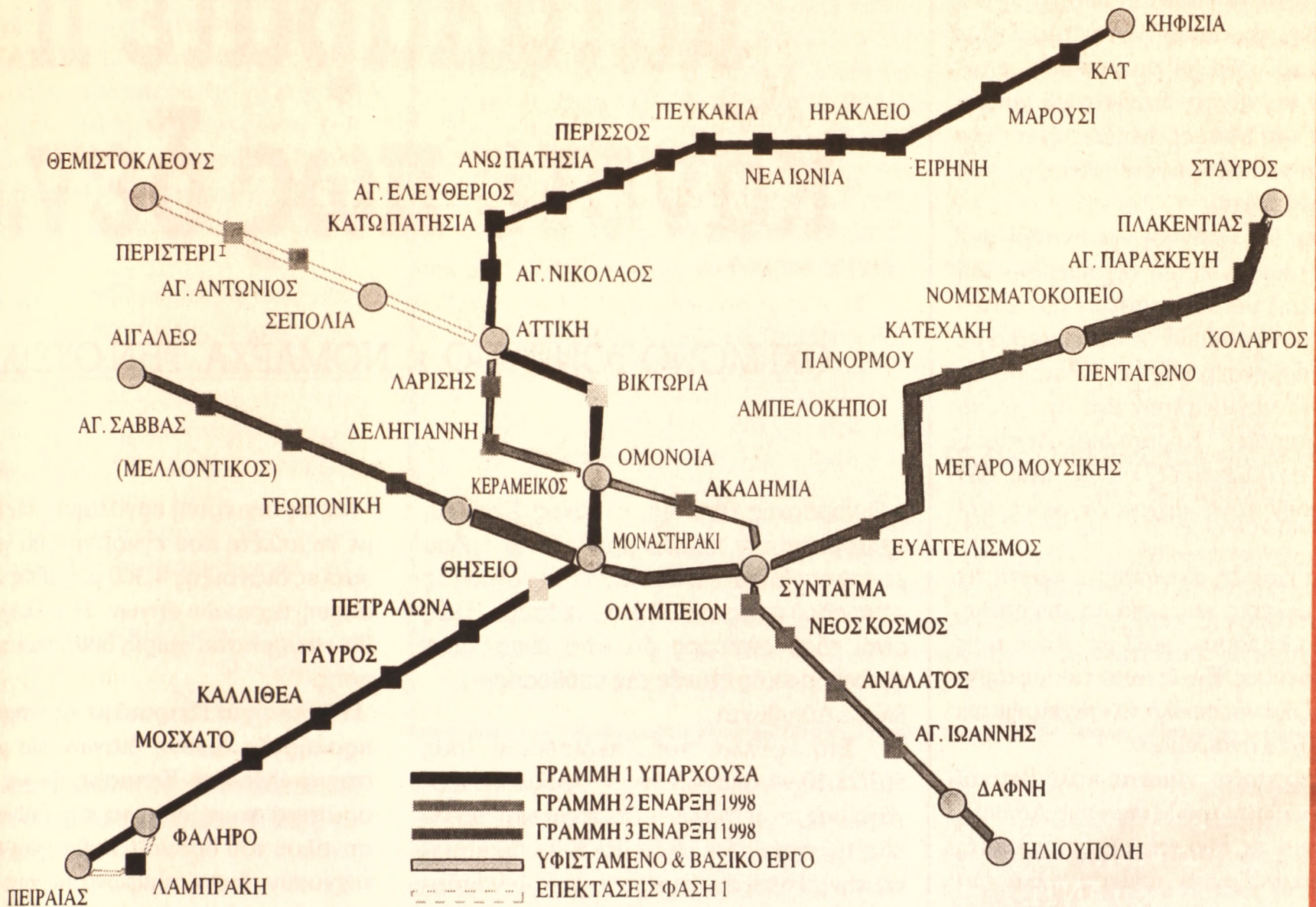
Για την Αττικό Μ
Βασίλης Μαργαρίτης
Δ/ντής Δημοσίων Σχέσεων

• Ο συνεργάτης μας κ. Φίλιππος Βασιλείου απαντάει στο πλήρες αβροφροσύνη με του κ. Μαργαρίτη:

Ευχαριστούμε τον κ. Β. Μαργαρίτη διευθυντή των Δημοσίων Σχέσεων της εταιρείας Αττικό Μετρό, που συμφώνησε με όλα όσα καταγγείλαμε. Μαζί επικοινωνήσαμε. Όμως, επειδή αυτά πρέπει να τα αφομοιωθούν καλά και οι αναγνώστες μας, και ο ημερήσιος Τύπος ώστε να δοθούν τέλους ευρεία δημοσιότητα στο τόσους

ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΜΕΣΩΝ ΕΠΕΚΤΑΣΕΩΝ ΜΕΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ

Χάρτης με ανεπτυγμένο όλο το προς κατασκευή δίκτυο του Μετρό.

ρό αυτό θέμα διευκρινίζουμε τα εξής:

Η γραμμή 3 (Κεραμεικός-Πεντάγωνο), λαδή το μισό κατασκευαζόμενο Μετρό ν λειτουργεί.

α τραίνα της γραμμής 3 μπορούν βέβαια διακινηθούν και στη γραμμή 2 που δια- τει το αμαξοστάσιο των Σεπολίων, πλην ως η διακίνηση αυτή δυσχεραίνει τόσο ή τη λειτουργία και των δύο γραμμών πε πρακτικά να αχρηστεύεται η γραμμή. Και για να μην μακρυγορούμε, σας πα- πτώ στο φύλλο της εφημερίδας Το ήμα της Κυριακής με ημερομηνία 2.10.94 ου ο πρόεδρος σας, ο πρόεδρος δηλαδή η Αττικού Μετρό κ. Λεωνίδας Κίκηρας ρς διαψεύδει κατηγορηματικά, δηλώνο- ρς στην έγκριτη δημοσιογράφο κ. Βάσω αραλαμπίδου τα εξής επί λέξει:

«Το πρώτο κομμάτι των επεκτάσεων θα ναι το τμήμα Κεραμεικός-Αιγάλεω, το οίο όμως δεν μπορεί να θεωρείται επέ-

κταση αλλά συμπλήρωση της γραμμής 3, η οποία δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς αμαξοστάσιο, το οποίο έχει υπολογισθεί να γίνει ενδιάμεσα στη θέση Άγιος Σάβ- βας». Επομένως, η γραμμή 3 δεν λειτου- γεί και να μη μασάμε το λόγια μας κύριε Μαργαρίτη. Για τη γραμμή αυτή θα έχουν εν τω μεταξύ καταβληθεί τελικά περί τα 300 δισ. δρχ. (εδώ διορθώστε με πιθανόν, κύριε Μαργαρίτη, γιατί κάνω εκτίμηση τε- λικής δαπάνης).

- Αν η γραμμή 3 λειτουργούσε έστω και υποτυπωδώς, μας λέτε ότι οι επιβάτες του Αιγάλεω και των γύρω περιοχών που θα εξυπηρετούσε άμεσα η πλήρης γραμμή 3, τώρα πλέον θα μεταφέρονται στο σταθμό του Κεραμεικού με άλλα συγκοινωνιακά μέσα (λεωφορεία, Ι.Χ, κ.λπ.). Με τη λογι- κή όμως αυτή και μόνη, θα μπορούσαμε να κατασκευάσουμε ακόμη μικρότερο τμήμα γραμμής, π.χ. από το Σύνταγμα μέχρι το

Μέγαρο Μουσικής και να μεταφέρουμε τους επιβάτες του Αιγάλεω όχι πλέον στον Κεραμεικό αλλά στο Σύνταγμα. Και αυτό μπορεί να συμβεί, κύριε Μαργαρίτη, αλλά με δεμένους επιβάτες· γιατί οι ελεύθεροι επιβάτες, ως είναι φυσικό, θα αναζητή- σουν άλλο μέσο μεταφοράς για τις μετακι- νήσεις τους.

Πέραν αυτής της λογικής, όπως γνωρίζε- τε, το Μετρό σχεδιάζεται για να εξυπηρε- τήσει συγκεκριμένο, και μάλιστα μεγάλο, όγκο επιβατικής κίνησης. Αν αυτή περιορι- στεί, όπως αυτό συμβαίνει στην περίπτωσή μας, τότε το κόστος λειτουργίας του Μετρό γίνεται απαγορευτικό και η γραμμή αχρη- στεύεται.

- Μας λέτε ότι η τρέχουσα σύμβαση με την ανάδοχο κοινοπραξία σας επιτρέπει την αύξηση του αντικειμένου ώστε να συμπε- ριλάβετε και το επίμαχο τμήμα γραμμής Κεραμεικός-Αιγάλεω και όχι μόνον. Θα

μπορούσε, βέβαια, η ίδια σύμβαση να σας επιτρέπει να αναθέσετε στον σημερινό ανάδοχο και το Μετρό της Θεσσαλονίκης, της Πάτρας και των Ιωαννίνων. Όμως, όπως γνωρίζετε, αυτό δεν σημαίνει τίποτε απολύτως, τη στιγμή που δεν υπάρχουν μελέτες και δεν προσδιορίζονται τιμές. Και με την ευκαιρία, θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε. Δεν θα κάνετε διαγωνισμό για τις επεκτάσεις του Μετρό; Μήπως έχετε την πρόθεση να το παζαρέψετε απλώς με τον σημερινό ανάδοχο;

- Μας λέτε ότι ξεκίνησε η σύνταξη των προκαταρκτικών μελετών (έχουμε δηλαδή μέλλον ακόμη) των επεκτάσεων των κατασκευαζομένων γραμμών σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς και τις αρμόδιες εφορίες αρχαιοτήτων και ότι για το τμήμα γραμμής Κεραμεικός-Αιγάλεω υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις που δεν καταστρέφουν τους αρχαιολογικούς θησαυρούς.

Κύριε Μαργαρίτη, προωθήστε πρώτα τις λύσεις σε μελέτες και μετά το συζητάμε, και μάλιστα δημοσίως μαζί με όλους τους ενδιαφερομένους. Εμείς αυτά τα αμφισβητούμε βασιζόμενοι σε όλα τα επιχειρήματα που προς τούτο αναφέραμε.

Κύριε Μαργαρίτη, είμαστε πολύ θετικοί για την προώθηση του Μετρό της Αθήνας. Όχι μόνο για τις δύο «κολοβές» γραμμές που κατασκευάζονται σήμερα αλλά για πυκνό και εκτεταμένο δίκτυο υπόγειου Μετρό. Το θεωρούμε αυτό προϋπόθεση για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της πόλης μας. Το τονίζουμε αυτό ιδιαίτερα γιατί η χώρα μας βρίσκεται από ατζέντηδες τραμ που, βασιζόμενοι σε εικόνες της πάλαι ποτέ νοσταλγικής Αθήνας (που είχε τραμ αλλά ήταν η τότε Αθήνα) προσπαθούν να μας πουλήσουν τα προϊόντα αυτά, τα οποία όπως γνωρίζετε δεν είναι τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από τα υπάρχοντα τρόλλεϋ ή καθαρά λεωφορεία.

- Με την ευκαιρία, και αποδεχόμενοι την ευγενική σας πρόσκληση για ενημέρωσή μας σας παρακαλούμε να μας χορηγήσετε επικυρωμένο αντίγραφο της συμπληρωματικής σύμβασης με τον ανάδοχο του έργου που μονογράψατε ως Αττικό Μετρό καθώς και την πλήρη ανάλυση του κόστους των επί πλεόν εργασιών και αποζημιώσεων του εργολάβου, που ανέρχονται σε 64,6 δισ. δρχ. σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Λαλιώτη.

Με τιμή
Φίλιππος Κ. Βασιλείου

Κύριε νομάρχα, καταλάβατε ή κάνετε πως δεν...

ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ, κ. ΝΟΜΑΡΧΑ, ΤΗΝ ΟΥΣΙΑ...

- Ο νομάρχης Πειραιά, κ. Νίκος Σχοινάς, αμφισβητεί την κριτική μας για τον τρόπο με τον οποίο έγινε η ανάθεση του έργου της νέας οδού προς την Παλιά Επίδουρο. Πώς είναι τόσο σίγουρος ότι έχει δίκιο, όταν αγνοεί βασικές πτυχές της υπόθεσης;

Κύριε Διευθυντά,

Στο φύλλο του περιοδικού σας 563/28.10.94 δημοσιεύτηκε σχόλιο συνεργάτη σας, που δηλώνει ότι είναι και τεχνικός, το οποίο ούτε λίγο ούτε πολύ δημιουργεί την εντύπωση ότι προσωπικά ο νομάρχης Πειραιά κάνει επιλογές εργολάβων και αναθέτει έργο κατά βούληση, με αποτέλεσμα να θίγεται η λειτουργία και η πολιτική παρουσία ενός ανθρώπου, ο οποίος γνώμωνα στις ενέργειες του έχει την τήρηση των νόμων.

Για πλήρη ενημέρωση του αναγνωστικού σας κοινού και για την αποκατάσταση της αλήθειας σας γνωρίζουμε τα παρακάτω:

Το συγκεκριμένο έργο στο οποίο αναφέρεται το δημοσίευσμά σας που φέρει τον τίτλο «Κατασκευή οδού σύνδεσης Π. Επιδαύρου-Ατυόπης-Γαλατά (παραλιακή χάραξη), Μελέτη-κατασκευή γέφυρας στη θέση Φαράγγι-ΕΡΩΣ-Διάνοιξη από ΧΘ:9+700 έως Π. Επιδαύρου ΧΘ:5+400» άρχισε να κατασκευάζεται από το 1965 βάσει μιας μελέτης η οποία ήταν κατάλληλη μόνο για την απορρόφηση χρημάτων για εργασίες που βασιζόνταν στις παραλείψεις της με αποτέλεσμα να έχουν δαπανηθεί μέχρι σήμερα 1.027.000 δρχ. και να έχει παραχθεί έργο 4.800 μ. σε διάνοιξη χωρίς τεχνικά (σημερινές τιμές τουλάχιστον 2,5 δις).

Με τη σημερινή εργολαβία και σύμφωνα με τη μελέτη που εγκρίθηκε θα γίνουν γασίες διάνοιξης 4.300 μ. καθώς και κατασκευή τεχνικών έργων. Η εν λόγω μελέτη θα εφαρμοστεί χωρίς δικαίωμα τροποποίησης.

Η Νομαρχία Πειραιά με τις υπηρεσίες προκήρυξε διεθνή διαγωνισμό με το στήμα «Μελέτη-Κατασκευή» για να ληφθούν οριστικά τα πρόβλημα της διάνοιξης συνόλου του δρόμου, καθώς και όλων των τεχνικών, διότι σύμφωνα με την εκτίμηση των τεχνικών υπηρεσιών η προηγούμενη μελέτη απεδείχθη ελλιπής, αναξιόπιστη και ανεφάρμοστη.

Ο διεθνής διαγωνισμός προκηρύχθηκε στις 9.6.94, δημοσιεύτηκε στον ελληνικό και ευρωπαϊκό Τύπο και η δημοπράτηση του έργου πραγματοποιήθηκε στις 2 και στην οποία συμμετείχαν 10 από τις καλύτερες τεχνικές εταιρείες της χώρας.

Οι προσφορές των διαγωνιζομένων τάστηκαν και βαθμολογήθηκαν από επιτροπή διαγωνισμού που αποτελείτο δημοσίους υπαλλήλους - πολιτικούς μηχανικούς, εκπροσώπους του ΤΕΕ, ΤΕΔΚΝΑ και της ΠΕΔΜΕΔΕ.

Η επιτροπή αυτή ύστερα από ενδελεχή έλεγχο των προσφορών κατέληξε σε φωνη απόφαση, ως προς τη βαθμολογία των μελετών και το αποτέλεσμα της μολόγησης ανακοινώθηκε στις 19.9.94.

Η ίδια επιτροπή διαγωνισμού αφού τάσε τις ενστάσεις και απάντησε σε 11 προέβη στις 18.10.94 στο άνοιγμα των οικονομικών προσφορών και στις 21 ολοκλήρωσε το έργο της και αφού συν-

ησε τη βαθμολογία και την οικονομική προσφορά, όπως ορίζει ο νόμος, εισηγήθηκε ομόφωνα την ανάθεση του έργου στην εταιρία Αναστηλωτική Α.Τ.Ε.

Στη συνέχεια, η προϊστάμενη αρχή (Α.Τ.Υ.) αποδεχόμενη την πρόταση της επιτροπής εισήγησης για ανάθεση που αν ομόφωνα ενέκρινε το αποτέλεσμα της δημοπρασίας. Σημειώνεται εδώ ότι σύμφωνα με το νόμο η ανωτέρω αρχή είχε δικαίωμα να επιλέξει ή την ακύρωση των διαδικασιών και την επανάληψη της δημοπρασίας ή να επικυρώσει την εισήγηση της επιτροπής. Κανένα άλλο δικαίωμα δεν εί-

χουμε συντάκτης του σχόλιου σας, αποσιωπώντας την όλη διαδικασία της δημοπρατικής, παραλείποντας τη διαδικασία της αξιολόγησης της μελέτης και επιλέγοντας δύο στοιχεία της οικονομικής προσφοράς δημιουργεί εντυπώσεις σκοπίμα, αντιστοίχως σε εμάς για ποιο λόγο.

Ύστερα από τα παραπάνω ζητούμε να διορθώσετε με τη δημοσίευση αυτή της ιστορίας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ο νομάρχης
Νίκος Σχοινιάς

Ο κ. Λιβανός «που δηλώνει ότι είναι και τεχνικός» απαντά όπως θα απαντούσε όποιος είναι τεχνικός:

Νομάρχα,
Εν είσθε ο μόνος που αντιδρά στις καταγγελίες μας. Το περιμέναμε γιατί προτιμούμε να καταδείξουμε τη γενική ποικιλία και κοινωνική μας καθίζηση, όχι με τεχνολογία, αλλά με απτά παραδείγματα στην ίδια μας τη δράση και τη ζωή. Αν η ευθύνη συγκεκριμενοποιείται μοιρασμένη είναι να υπάρχουν και αντιδράσεις στη δική σας. Αυτό το λάβαμε υπ' όψιν. Αν όμως θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι δεν αντιληφθήκατε το θέμα ή σκοπιμολατρεύετε.

Είς καταγγείλαμε τη Νομαρχία ως γεννημένη προσφορά. Αν θέλετε να το εξειδικεύσουμε καταγγείλαμε τις τεχνικές σας υπηρεσίες, καθώς και το πόρισμα της επιτροπής αξιολόγησης - αυτής της επιτροπής που αναφέρετε. Αυτό σας απαλλάσσει; Η γραφή του νομάρχη μπαίνει για να χαρίσει απλώς μια γραφειοκρατική διασύνταξη;

Αν να γίνω πιο κατανοητός:
Αν αξιολογείται ένα προσφερόμενο τεχνικό έργο, η επιτροπή αξιολόγησης

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΙΣΘΗΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στο Μετσ, μια από τις πιο όμορφες γειτονιές της Αθήνας, αυτές τις μέρες, συντελείται μια ανομία. Σύμφωνα με καταγγελίες περιοίκων, αλλή και μετά από προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας τεσσάρων κατοίκων της ευρύτερης περιοχής (Αθ. Ξύδης, Ν. Κούνδουρος, Μαριάννα Λύτρα και Ι. Εφραιμίδης), αποκαλύφθηκε ότι ο υπουργός Τουρισμού εμποδίζει την απαλλοτρίωση χώρου στο λόφο του Αρδηττού, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί από πολύ παλιά αρχαιοθολογικός, μια που στο σημείο αυτό βρισκόταν κατά την αρχαιότητα το ιερό της Αρτέμιδος Αγροτέρας. Το γεγονός ότι στην προς απαλλοτρίωση περιοχή υπάρχει οικία, ιδιοκτησίας του γιου του υπουργού, κ. Κοσμά Λιβανού, για τον επί του τουρισμού υπεύθυνο δεν θεωρείται κίνητρο των αντιδράσεων του. Γι' αυτόν, το πρόβλημα (όπως το εκθέτει σε μακροσκελή επιστολή στην εφημερίδα Ποντίκι) έγκειται στο πείσμα κάποιων περιοίκων, που θέλουν να πετύχουν την απαλλοτρίωση προκειμένου να έχουν... θέα οι δικές τους ιδιοκτησίες!

Ο κ. Λιβανός σκοπίμως παραπλανεί. Απ' όσο γνωρίζουμε, τουλάχιστον οι κατοικίες των προσφευγόντων στο ΣτΕ δεν συνορεύουν με το συγκεκριμένο τετράγωνο. Εκείνο, όμως, που μας βγάζει από τα ρούχα μας είναι η σπουδή του κ. υπουργού να χαρακτηρίσει την περιοχή *δήθεν αρχαιοθολογικό χώρο*. Και να φαντασθεί κανείς ότι η περιοχή έχει χαρακτηριστεί αρχαιοθολογική με υπουργική απόφαση ήδη από το '58. Ποιον κοροϊδεύει ο κ. Λιβανός όταν με τόση αναίδεια επιχειρεί να γράψει στα παλαιά των υποδημάτων του αποφάσεις του κράτους αλλή και περιφρονεί τόσο επιδεικτικά την ίδια την πολιτιστική μας κληρονομιά, για την οποία, σε άλλες περιπτώσεις, κόπτονται όλοι ανεξαιρέτως οι πολιτικοί ταγοί (ως γνωστόν, τα λόγια είναι τσάμπα)...

Ο κ. Λιβανός έχει δύναμη και υψηλή στήριξη. Αρκούν για να παρακαμφθούν οι νόμοι του κράτους και να υπερπηδηθούν οι ευαισθησίες κάποιων πολιτών που επιμένουν να διεκδικούν τα αυτονόητα;

εκτιμά την αξία του, ή μάλλον πρέπει να εκτιμά *μόνον την αξία του*. Εδώ βρίσκεται το σφάλμα στο οποίο αναφερθήκαμε και που συνοψίζεται στη λαϊκή φράση «αγοράζω φύκια για μεταξωτές κορδέλες». Στην περίπτωση μας μάλιστα τα φύκια ήταν και ακριβότερα κατά 100 εκατ. δρχ. περίπου.

Η προσφορά της ΓΕΚΑΤ-ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ π.χ. με 607 εκατ. δρχ. πρόσφερε έργο με:

α) γέφυρα μήκους περί τα 70,0 μ. σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον.

β) δρόμο με άνετες στροφές (135 μ. ελάχιστη ακτίνα), μέγιστη κατά μήκος κλίση 5,3% και τρεις «καμπούρες» κλίσεων (επιτρέψτε μου τη λέξη για να γίνω αντιληπτός).

Ενώ η προσφορά που επιλέξατε με τίμημα 708 εκατ. δρχ. (103 εκατ. δρχ. περισσότερο) είχε:

α) αντί γέφυρας, πλακοσκεπή οχετό με στόμιο 3,30 x 3 μ²

β) δρόμο με απότομες στροφές (ελάχιστες ακτίνες 51 έως 85 μ.) με κατά μήκος κλίση 5,9% και 8 «καμπούρες» κλίσεων.

Τώρα πλέον πιστεύω ότι θα αντιλαμβανέσθε γιατί χρησιμοποιήσαμε την ως άνω λαϊκή φράση, καθώς και την ουσία της διαμαρτυρίας μας.

Αντί, λοιπόν, να διαμαρτύρεστε και να μας καταλογίζετε άγνωστες προθέσεις, σας παρακαλούμε να ασχοληθείτε με την καταγγελία μας προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος και του δημοσίου χρήματος. Και με την ευκαιρία, για να επανέλθουμε και στους στόχους μας, να σας επισημάνουμε, πώς λειτουργεί το σύστημα αυτό στην πράξη, αν δεν το γνωρίζετε.

- Ο νομάρχης, για να επισπεύσει την εκτέλεση των έργων, δημοπρατεί με το σύστημα μελέτη-κατασκευή, με αιτιολογικό την απουσία μελετών κ.λπ.

- Η «νόμιμη» πλην όμως ανεξέλεγκτη επιτροπή αξιολόγησης συνήθως αντιστρέφει τις αξίες των έργων για τους δικούς της λόγους.

- Η προϊσταμένη αρχή και ο νομάρχης κατακυρώνουν το έργο, στον «λάθρα» ανάδοχο με αιτιολογικό την απώλεια των πιστώσεων, σε περίπτωση επανάληψης του διαγωνισμού.

Και αυτές τις πρακτικές καταγγέλλουμε κύριε νομάρχα μου.

Ο κατά δήλωσίν του μηχανικός κατά τη ρήση σας

Φίλιππος Κ. Βασιλείου,
πολιτικός μηχανικός

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Δούλεψε. Στην τηλεόραση!

Ο πρόεδρος της ΕΡΤ ανακάλυψε το κόλπο ότι, λέει, λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια (τότε ας μη μας ζητούν την μηνιαία εισφορά) κι ότο, όποιος απ' τους παραγωγούς θέλει να πάρει όσα η ΕΡΤ του χρωστά για παλιότερες παραγωγές καλό θα είναι να κάνει ένα γερό σκόντο, 25%, και βλέπουμε...

Τελικά, πολλή πλάκα έχουν εκεί στην Αγία Παρασκευή. Απ' τη μια η ΕΡΤ είναι ένα μαγαζί για να βολεύεται ρουσφετολογικώς ο κάθε πικραμένος (άραγε, θα διαρρεύσει ποτέ η λίστα των αργόμισθων δημοσιογράφων;) κι απ' την άλλη, εκεί που μας χρωστούσανε μας παίρνουν και το βόδι. Κι όλα αυτά, στο όνομα της εξυγίανσης. Για να δείτε, όμως, τι θα πει εξυγίανση, ακούστε μια ιστορία που μας αφηγήθηκε άνθρωπος του κινηματογράφου, που βρέθηκε πρόσφατα σε επιτροπή που έκανε εξετάσεις για να δώσει το πτυχίο σε αποφοίτους ιδιωτικής κινηματογραφικής σχολής:

«Ο φοιτητής είχε κοπεί δεύτερη χρονιά. Ξαναήρθε, το ίδιο αδιάφορος και άσχετος, αλλά ήθελε και το πτυχίο του. Ο δάσκαλος, που τον εξέταζε στα θεωρητικά, ήθελε να τον βοηθήσει:

— Τι σας ρώτησαν πέρυσι, κύριε; Με ποιες ερωτήσεις σας έκοψαν;

— Δεν θυμάμαι, κύριε καθηγητά.

— Δεν θυμάστε... Καλώς. Πείτε μου τότε ό,τι ξέρετε για μια ταινία, οποιαδήποτε ταινία είδατε φέτος στους κινηματογράφους.

— Δεν είδα καμία ταινία...

— Καλώς... Διηγηθείτε μας, τότε, μια ταινία που είδατε στην τηλεόραση.

— Δεν είδα καμία ταινία στην τηλεόραση... Ο εξεταστής εξανέστη. Στραβοκοίταξε τον εξεταζόμενο, έχασε την υπομονή του, εξερράγη.

— Καλά, δεν σπουδάζετε κινηματογράφο, κύριε; Τι σας κάνει και δεν μπορείτε να παρακολουθήσετε ταινία στην τηλεόραση;

Η απάντηση ήταν σε ύφος ιδιαίτερα απολογητικό και πιο πολύ ακόμα πονεμένο.

— Ξέρετε, δεν βλέπω τηλεόραση επειδή εργάζομαι. Εργάζομαι σκληρά, κύριε... Και κουράζομαι. Κουράζομαι τόσο που δεν μπορώ να δω ολόκληρη ταινία στην τηλεόραση.

— Εργάζεστε. Και πού εργάζεστε;

— Στην τηλεόραση!..

Όπως μας εξήγησε ο φίλος που μας διηγούνταν την ιστορία, ο φέρελπισ σκηνοθέτης είχε προσληφθεί στην ΕΡΤ (προφανώς, είχε μπάρμπα). Έκανε κάποια άσχετη δουλειά, δουλειά κλητήρα.

Αν έπαιρνε το πτυχίο της σχολής κινηματογράφου, αυτομάτως έπρεπε να τον μετατάξουν. Μαζί με την αλλαγή μισθολογικού κλιμακίου, θα μπορούσε πια να υπογράφει σε εσωτερικές παραγωγές. Βοηθός σκηνοθέτη!

Αίμα και αδρεναλίνη

Γουστάρουμε ελεύθερη και πλούσια τηλεόραση. Γουστάρουμε ελεύθερη και πλούσια ζωή. Πάμε κατευθείαν στις ειδήσεις, οποιωνδήποτε οχτώμισι. «Ελεύθερου καναλιού», κατά προτίμησιν. Σίγουρα, έχει αίμα. Κι όταν έχει αίμα, είναι η καλύτερή μας. Ξυπνά μέσα μας το ζώο.

Αίμα και στο πλημμελειοδικείο των Ιωαννίνων. Αίμα και αδρεναλίνη — που δεν μας περισσεύει. Ας είναι καλά ο «ψυχοπαθής πιστολέρο» που μας χόρτασε, με τις βολές της καραμπίνας του. Ας είναι καλά κι ο «ερασιτέχνης καμεραμάν που βρέθηκε στο χώρο όλως τυχαίως» (Πάντα είχα απορία πώς βρίσκονται όλως τυχαίως σε τέτοια θεάματα ερασιτέχνες καμεραμέν...).

Πολλές κι οι υποσχέσεις για αίμα την επόμενη μέρα. Αεροπειρατία, λέει, σε αεροπλάνο της Ολυμπιακής, που προσγειώνεται στη Θεσσαλονίκη. Τέρμα τα γκάζια τα συνεργεία μας της Θεσσαλονίκης, να προλάβουν.

Όμως, τι δυστυχία για τους φτωχούληδες των καναλιών. Αυτή τη φορά αίμα δεν

υπήρξε. Ούτε ρανίδα. Ίσως γι' αυτό, στις μεγάλες ειδήσεις το θέμα είχε πάει κιόλας τέταρτο στη σειρά...

Και τώρα τι θα γίνουμε με τόση αδρεναλίνη;

Ντίσκο Παρθενών (1)

Το διάβασε ο Αγάθων στις αθλητικές λίδες της Μεσημβρινής. Μου το μετέφρασε προφορικά. Όπως το θυμάμαι θα σας αφηγηθώ κι εγώ:

Θυμάστε που, πρόσφατα, είχε έλθει στην Ελλάδα ο άσσος του NBA, του αμερικανού μπάσκετ, ο Σακίλ Ο' Νηλ; Ε, λοιπόν, μετά το σώου και κάποιο εξωτικό ινκόγκνιτο τριήμερο, οι υποχρεώσεις του ήθελαν να επιστρέφει στην Αμερική. Ισχυρίστηκε, άλλωστε, ο χρόνος του μετράει χρήμα. Κι όταν τον ρώτησαν αν, στο διάστημα που βρέθηκε στην Αθήνα, επισφύρησε τον Παρθενώνα, έκανε ασίστ κι απάντησε με τρίποντο:

— Κοιτάξτε, πήγα σε πολλά κλαμπ... Αλλά πού να θυμάμαι τώρα ονόματα.

Ντίσκο Παρθενών (2)

Πάντως, το ίδιο εκείνο διάστημα, το κλαμπ «Ο Παρθενών» ήταν κλειστό. Οι εξεζόμενοι απεργούσαν. Ούτε ούισκι Κακράτης είχε, ούτε το φέις κοντρόλ Ουάσινγκτον διάσ λειτουργούσε...

Ατρόμητα ελληνόπουλα

Ποιος φοβάται το AIDS; Υποθέτω, όλοι οι ενήλικοι με κάποια στοιχειώδη κανονική ζωή που δεν είναι υπερβολικά αφοσιωμένοι στη συζυγική παστάδα.

Ποιος δεν το φοβάται, απολύτως; Σίγουρα, ο έφηβος γιος της γειτόνισσάς μου, που πολλά σπυράκια στο πρόσωπο και με σπινθηροβόλο βλέμμα (όταν μεγαλώσει σίγουρα ΔΕΝ θα γίνει πολιτικός).

Στο εφηβικό του δωμάτιο, τον τοίχο, μέσα στα πόστερ και στα σύμβολα της νιότης του, δεσπόζει ένα τεράστιο γκραν καλλιγραφημένο πάνω σε ένα αδειασμένο στερ:

«Το AIDS δεν φοβόμαστε γιατί μαλακάστε!»

ο Αγύρ

BIBLIA ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

M. DE M'UZAN - J. Mc DOUGALL - RENÉ MAJOR
ILSE BARANDE - SIDNEY STEWART - CHRISTIAN DAVID
- ROBERT BARANDE

Η άλλη «Σεξουαλικότητα» ΕΠΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΡΟΦΕΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΕΙΡΑΣ

Κώστας Μπαζαρίδης

Οι συγγραφείς του βιβλίου αυτού, όλοι γνωστοί Γάλλοι ψυχαναλυτές, θεωρώντας ότι οι απαντήσεις που έδινε η ψυχαναλυτική θεωρία είναι ανεπαρκείς, προσπαθούν να προσεγγίσουν με τρόπο προσιτό και πρωτοποριακό θέματα όπως ο σωματικός μαζοχισμός, η ομοφυλοφιλία, ο φετιχισμός, η συναισθηματική διαστροφή, η γλώσσα της διαστροφής, η σχέση πολιτικής και θρησκευτικής στράτευσης με την διαστροφή αλλά, και να απαντήσουν το ερώτημα αν η διαστροφή είναι σύμφυτη με την ανθρωποποίηση.

ΣΤΗ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ZAN ΛΑΠΛΑΝΣ: Ζωή και θάνατος στη ψυχανάλυση
Μετάφρ. Ναταλία Παπαγιαννοπούλου

ANNA ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: Τα παιδιά της τρέλας -
Η βία στις ταυτίσεις
Μετάφρ. Νίκος Ζηλίκης

ZANIN ΣΜΙΡΓΚΕΛ: Γυναικεία σεξουαλικότητα
Μετάφρ. Δροσούλα Τσαρμακλή

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

Η παραικμή των
κλασικών
πολιτειακών
σχημάτων και η
πολιτική
ανεπάρκεια και
ανετοιμότητα
στην αντιμετώπιση
των αλλαγών που
επιτελούνται σε
παγκόσμιο
επίπεδο
εμφανίζονται
κυρίως σε
περιόδους κρίσης
των σύγχρονων
κοινωνιών.
Επιπλέον, η
διεθνοποίηση της
οικονομίας και η
αδυναμία
πρόσβασης και
εκμετάλλευσης
των νέων
τεχνολογιών,
αποτελούν τη ρίζα
της κοινωνικής
ασφυξίας που
βρίσκει εκφραση
στα σύγχρονα
φαινόμενα
ρατσισμού και
ξενοφοβίας.

Τα «μιάσματα» της επαρχίας

της Ελένης Κολιοπούλου

Η ΑΥΣΤΗΡΗ περιχαράκωση του ιδιωτικού χώρου και κατ' επέκταση της συνοριακής πατρίδας, η προβολή της εθνικής ταυτότητας και πολιτιστικής ομοιογένειας βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην επαρχιακή πόλη όπου οι παραδοσιακές δομές (τα επονομαζόμενα «ήθη») συμβάλλουν στη συντήρηση και επικράτηση της υπάρχουσας καθεστηκυίας τάξης. Έτσι, η αδυναμία αντιμετώπισης καίριων προβλημάτων μετουσιώνεται σε απειλή που προσωποποιείται στους ξενόφερτους εποίκους, οι οποίοι παραμένουν στην πόλη και διεκδικούν στοιχειώδη δικαιώματα.

Φαινόμενα τοπικού ρατσισμού

Στην πρωτεύουσα της Μεσσηνίας, η εισροή των πολωνών προσφύγων στη σεισμοπαθή πόλη του 1986 εξαιτίας της επιτακτικής ανάγκης για φτηνή εργασία, δημιουργεί ήδη από εκείνη τη χρονιά έναν ισχυρό πυρήνα έλξης για τη μετέπειτα άφιξη Αλβανών και άλλων αλλοδαπών (Αιγυπτίων και Βουλγάρων) στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας.

Αν και παρόμοια φαινόμενα συναντώνται σε όλη την ελληνική ύπαιθρο, στην Καλαμάτα υπάρχει επιπλέον σήμερα η εμπειρία της οκτάχρονης συμβίωσης με τον τοπικό πληθυσμό ενός σημαντικού αριθμού αλλοδαπών σε μια παραδοσιακή επαρχιακή κοινωνία. Υπολογίζεται ότι η πολωνική κοινότητα στην πόλη είναι αναλογικά η μεγαλύτερη σε όλη την Ελλάδα. Περίπου 2.800 Πολωνοί έχουν εγκατασταθεί μόνιμα πλέον στην πόλη, ενώ για τους Αλβανούς τα νούμερα είναι πολύ χαμηλότερα (γύρω στους 1.000), αφού άλλοι τόσοι «επαναπροωθήθηκαν» στη μητρική τους χώ-

ρα τους τελευταίους μήνες. Οι Αιγύπτιοι και οι Βούλγαροι υπολογίζονται σε κές δεκάδες, χωρίς να υπάρχουν, βέβαια, επίσημα στοιχεία.

Η αντιμετώπιση των κοινωνικών ηθών αναστολών της νεοελληνικής επαρχίας ήταν, ίσως, από τις σημαντικότερες διλήμμες που είχε να αντιμετωπίσει ο κακός Πολωνός, συχνά κάτοχος πανεπιστημιακού πτυχίου και απασχολούμενος βαριές οικοδομικές ή αγροτικές δραστηριότητες. Και αν ίσως η δυτικοευρωπαϊκή καλλιέργεια του Πολωνού κατάφεραν να πείσει τον Έλληνα εργάτη, το σύνδρομο στέρησης και κατάρτισης στα αλβανικά πρόσωπα ήταν πολύ σκολότερο να γίνει αποδεκτό από τις υπάρχουσες συντηρητικές δομές της πόλης.

Εκτός από τον εθνικό ρατσισμό, η απέκτησε πρόσφατα μια άλλη έκδοση του ρατσιστικού φαινομένου με το διμύ από ορισμένα τηλεοπτικά κανάλια καθημερινά έντυπα, γυναίκας επαγγελματίες, φορέα του AIDS. Έτσι, η παγκόσμια νοοτροπία του «μιάσματος» είτε προέρχεται από ξένη χώρα είτε από χρώμα δέρματος είτε ακόμα από κάποια αρρώστια ματίζει τη διαφορετικότητα καταδικάζοντας την. Η ανάγκη, εξάλλου, για διαίτη του «εμείς» και του «χωριού μας» να απολύτως αναγκαία σε μικρές κοινωνίες που θέλουν με το όποιο τίμημα να αγοράσουν την απομόνωσή τους και συνέπεια, να περιφρουρήσουν σχηματίζοντας τον υλικό και φαντασιακό τους χώρο.

Ο αντίλογος και η τοπική αντίδραση

Η πρωτοβουλία για τη σύσταση «Ε

της ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κατά του ρατσισμού» που ιδρύθηκε στην Καλαμάτα στις 21.1.1994 και της οποίας η ιδρυτική διακήρυξη έχει υπογραφεί από 700 κατοίκους της πόλης, τονίζει την ανάγκη καταπολέμησης οποιασδήποτε μορφής ρατσισμού, εθνικισμού και ξενοφοβίας, που αποτελούν φαινόμενα φασισμού και προδίδουν τις δημοκρατικές αρχές και την ιστορική κληρονομιά του λαού μας». Η κίνηση ανέπτυξε αξιολογή δράση στο διάστημα της δεκάμηνης πορείας της παρά τις αιτίες επιφυλάξεις της τοπικής κοινωνίας. Καταδίκασε ανοικτά στον τοπικό Τύπο «την καλλιέργεια εθνικιστικού κλίματος και εθνικιστικής υστερίας» με οποιοδήποτε πρόσχημα, καθώς και τα σενάρια και τις απόψεις για «βίαιη» επίλυση του «σκοπιανού ή αλβανικού ζητήματος».

Η παρθενική δημόσια παρουσία της Επιτροπής έγινε μέσω της τοπικής μικρής οθόνης που φιλοξένησε συζήτηση μεταξύ τοπικού στελέχους της και δύο Πολωνών, οι οποίοι κατοικούν μόνιμα και εργάζονται στην Καλαμάτα. Πέρα από την καλώς ή κακώς, μέσω του τηλεοπτικού διαλόγου, των αναγκών και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι ξένοι στην κοινωνική τους ζωή (θέματα άνισης εργασιακής μεταχείρισης σε σχέση με τους Έλληνες εργαζόμενους, ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης, τριτοβάθμιας περίθαλψης, ακόμα και θέματα παιδείας των παιδιών τους στη μητρική γλώσσα), το αμφιλεγόμενο επικοινωνιακό αποτέλεσμα κατάφερε να αποδείξει την ξεχασμένη δυναμική του, προσφέροντας μικρόφωνο σε πολίτες με, αν όχι απαγορευμένη, τουλάχιστον περιορισμένη κοινωνική έκφραση.

Η Επιτροπή οργάνωσε επίσης διάλεξη με θέμα «Εθνικισμός και ρατσισμός» δόθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Καλαμάτας στις 7 Μαΐου 1994, με κύριους ομιλητές τον δημοσιογράφο **Ριχάρδο Σωμερίδη** και τον εκδότη του *Πολίτη*, **Άγγελο Ελεφάντη**. Παρ' όλο που η συζήτηση περιορίστηκε σε θεωρητικό επίπεδο, προκάλεσε την αντίδραση της τοπικής «Χρυσής Αυγής» που διαδήλωνε με το σύνθημα «Έξω οι ξένοι από την Ελλάδα». Αντίθετα, ο τοπικός (Θάρρος 10.5.1994 και *Ελευθερία* 15.5.1994) και αθηναϊκός (*Ελευθεροτυπία* 15.5.1994) Τύπος και τοπικοί παράγοντες, από όλους τους πολιτικούς χώρους αποδέχθηκαν θετικά την εκδήλωση, υποδηλώνοντας την ανάγκη για σύσχεψη και ενασχόληση με το πρόβλημα.

Δύο μήνες αργότερα, η Επιτροπή, με αφορμή την εκλογή του **Νέλσον Μαντέλα** στην εξουσία, προσκάλεσε σε συνέντευξη σε αίθουσα του δημαρχείου Καλαμάτας τον νομικό σύμβουλο του μαύρου ηγέτη **Γιώργο Μπίζο**, εκδήλωση που την παρακολούθησαν κυβερνητικοί εκπρόσωποι και τοπικοί φορείς.

Οι ενέργειες της Επιτροπής επεκτείνονται και στη συνεργασία με πανεπιστημιακούς φορείς, με την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες του ΟΗΕ, καθώς και με τη δημόσια τοποθέτησή της σχετικά με την υποστήριξη των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, αλλά και παράλληλα με την προστασία των δικαιωμάτων των ξένων μειονοτήτων που βρίσκονται στην Ελλάδα. Η έρευνα για την κακοποίηση από τις ελληνικές αστυνομικές αρχές Αλβανών απελαθέντων¹, καθώς και η καταγγελία για δημοσιοποίηση από την αστυνομία ονοματεπωνύμων ανηλίκων τσιγγάνων που κατηγορούνται για κλοπή, αποτελούν ενέργειες περιφρούρησης στοιχειωδών δικαιωμάτων του πολίτη μιας δημοκρατικής χώρας και ελάχιστη εκδήλωση του σεβασμού στην προσωπικότητά τους.

Στις επιτυχίες της Επιτροπής καταγράφεται και η παραχώρηση αίθουσας από τη δημαρχία για τη διδασκαλία της πολωνικής γλώσσας και ιστορίας στα παιδιά των Πολωνών που ζουν στην Καλαμάτα. Ελπίζουμε η εκλογή νέου δημάρχου να μην αναιρέσει τα δρομολογηθέντα σχέδια, πολύ δε περισσότερο που οι ψήφοι των μεταναστών παραμένουν έξω από πολιτικά παιχνίδια.

Σε μια κοινωνία που οι μειονότητες δεν έχουν νομοθετική προστασία ως μια ξεχωριστή κοινωνική κατηγορία, η υποστήριξη της «ετερότητας» επιβραβεύεται, όντας αναγκαία για μια πολιτεία που θέλει να θεωρείται δημοκρατικά θεσμοθετημένη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Στις καταγγελίες για κακοποίηση στην Καλαμάτα του Αλβανού **Ηλία Μάτκα** που δημοσιεύτηκαν στην έκθεση του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του Ελσίνκι (*Ελευθεροτυπία* 6.9.1994) οι εκπρόσωποι της Επιτροπής απάντησαν με κατάθεση μηνυτήριας αναφοράς στον εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Καλαμάτας και παράλληλα με αίτηση στην Αστυνομική Διεύθυνση για διεξαγωγή ένορκης διοικητικής εξέτασης, τα αποτελέσματα της οποίας θα ανακοινωθούν στο τέλος του μήνα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

J.J. Pollitt

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

J.J. Pollitt

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ

Μετάφραση: Ανδρομάχη Γκάζη

Επίβλεψη: Μιχάλης Τιβέριος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, Τηλ.: 36.27.318

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ του Γιώργου Φιζδισάνου

ΓΙΑ ΠΕΣ ΜΑΣ ΡΕ ΠΑΠΠΟΥ ΤΩΡΑ
ΠΟΥ ΕΙΔΕΣ ΤΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ, ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΝΕΟΙ;

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΤΗΣΕΤΕ
ΤΗΝ ΤΣΙΛΕΡΙΑΤΟΣΑΝ
ΚΑΤΣΑΡΙΔΑ!

ΧΙ ΧΙ!
ΨΥΧΡΑΙΜΟΣ Ο
ΠΑΠΠΟΥΣ!

ΣΤΟΝ ΓΥΛΙΓΚΟΡΟΦ
ΔΕ ΣΟΥ ΛΕΩ ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ
ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟ
ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΠΡΟΣΤΑ!

ΕΛΑΤΕ ΤΩΡΑ,
ΠΕΙΤΕ ΜΑΣ!

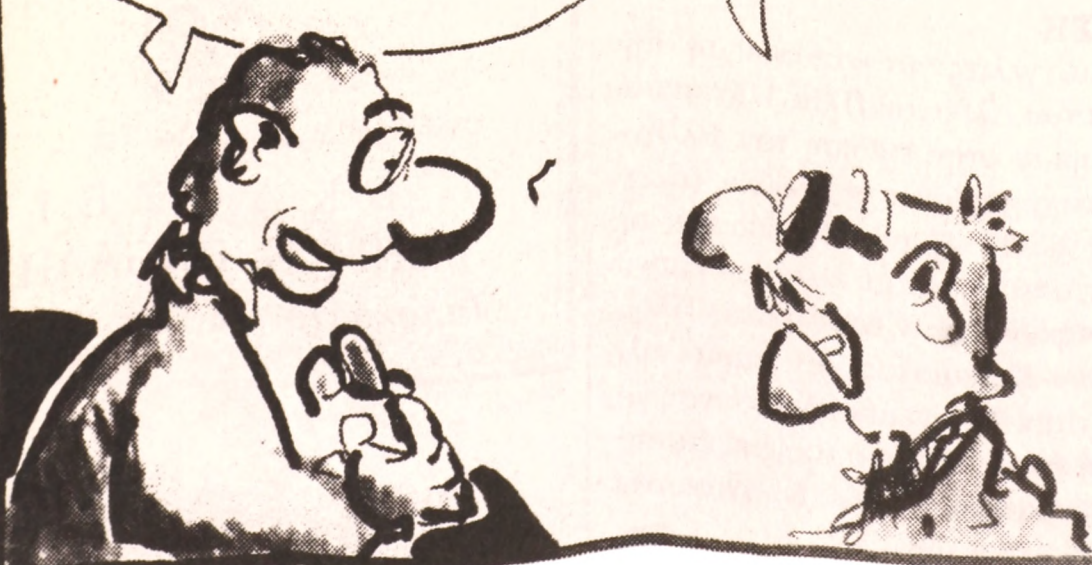

ΝΑ ΤΟΥ ΚΑΝΕΤΕ
ΣΥΜΦΟΝΙΑ-ΠΑΚΕΤΟ!

ΠΑΠΠΟΥ, ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΒΡΙ-
ΣΙΑ ΑΥΤΟ. ΙΣΑ-ΙΣΑ ΣΗΜΑΙΝΕΙ
ΝΑ ΣΥΜΦΟΝΗΣΟΥΜΕ
ΓΙΑ ΟΛΑ!

ΣΟΒΑΡΑ!;

ΣΕ ΠΑΡΑΧΑΛΟ ΝΑ
ΜΗΝ ΤΟ ΜΑΘΕΙ Η
ΓΙΑΓΓΑ...

Αλβανικά αναπάντεχα

Τα πολιτικά γεγονότα, κυρίως όταν είναι αναπάντεχα, προσγειώνουν ανώμαλα. Ο αλβανικός λαός, τον οποίο οι εγχώριοι εθνοκεκρικοί και υπερόπτες ψευτο-εθνιστές περιφρονούν βαθύτατα, καταψήφισε το σχέδιο συντάγματος του κ. Μπερίσα και του καθεστώτος του με συντριπτική καθώς φαίνεται πλειοψηφία. Πρόκειται για ένα σημαντικότατο γεγονός που δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί.

Το καθεστώς των Τιράνων δέχτηκε ένα ισχυρό ράπισμα. Είτε γιατί ο αλβανικός λαός θεώρησε το σύνταγμα αντιδημοκρατικό, ότι δηλαδή φαλκίευε στην ουσία τα δημοκρατικά δικαιώματα του, είτε γιατί ήθελε να αποδοκιμάσει τον ίδιο τον Μπερίσα και την κλίκα του, το αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο: Υπάρχει έκδηλη η δυσαρμονία εκλογικού σώματος και κυβέρνησης, η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το σημερινό καθεστώς. Κι αυτό λέει πολλά. Μας διδάσκει ότι σε πολλές περιπτώσεις τοίχοι και κυβερνήσεις δεν ταυτίζονται αναγκαστικά.

Οι εξωτερικές πολιτικές επιπτώσεις στην ίδια την Αλβανία είναι δύσκολο να προβλεφθούν αυτή τη

στιγμή. Όπως είναι δύσκολο επίσης να προβλεφθούν οι αντιδράσεις του Μπερίσα απέναντι στις θρησκευτικές και εθνικές μειονότητες της χώρας, τις οποίες ήθελε κυρίως να πλήξει με το «σύνταγμά» του. Δεν είναι και πάλι βέβαιο αν το «όχι» αυτού του αλβανικού εκλογικού σώματος θα σωφρονήσει τον κ. Μπερίσα, αν θα τον κάνει να βάλει νερό στο κρασί του συγκρατώντας το ανθελληνικό του μένος.

Όσο για την ελληνική εξωτερική πολιτική, θα πρέπει να πάψει να εθελotuφλεί και να αναζητεί παρεμβάσεις και “στηρίγματα” εκεί που δεν υπάρχουν. Αλλά και να γελοιοποιείται –αν και η ισχυρότερη από κάθε άποψη χώρα στα Βαλκάνια– από ανίσχυρους ή αμετροεπείς “ηγέτες”.

Η βούληση της συνεργασίας των δύο λαών υπάρχει. Η επικοινωνία υπάρχει. Η de facto οικονομική εξάρτηση υπάρχει. “Ανοίγματα” γενναιόδωρα μπορούν να γίνουν, έστω και χωρίς ανταλλάγματα, δείχνοντας ακριβώς το μέγεθος της σοβαρότητας και της ασφάλειας που πραγματικά αισθάνεται μια ισχυρή σχετικά χώρα, η οποία –όμως– ξέρει τι θέλει και πώς να το αποκτήσει.

Ισχυρό
ράπισμα
δέχτηκε ο
Σ. Μπερίσα
και το
καθεστώς
του.

Οι πρόσφατες εξελίξεις στην τραγικά δοκιμαζόμενη Βοσνία δεν μπορούν παρά να μας προκαλούν ανησυχία. Οι Μουσουλμάνοι και οι Κροάτες διεξάγουν συντονισμένες επιθέσεις εναντίον των Σερβοβόσνιων, παραβιάζοντας την αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη γύρω από το Σαράγεβο, ενώ οι τελευταίοι αντεπιτίθενται έχοντας την υποστήριξη των Σέρβων αυτονομιστών της Κράινα που βομβαρδίζουν θέσεις των Μουσουλμάνων. Όλα τα επιμέρους στοιχεία συγκλίνουν στην άποψη πως επίκειται κλιμάκωση των συγκρούσεων με απρόβλεπτες συνέπειες στην περιοχή.

Προς γενική αναμέτρηση;

Οι Σερβοβόσνιοι, που ελέγχουν το 70% περίπου της χώρας, επιδεικνύοντας απόλυτη αδιαλλαξία, επιδιώκουν να συνενώσουν βίαια όλες τις σερβικές περιοχές. Ο ηγέτης τους **Ρ. Κάρατζιτς** κάνει λόγο για καθεστώς «κατάστασης πολέμου» μη αφήνοντας περιθώρια εναλλακτικών λύσεων. Από την άλλη πλευρά, οι Μουσουλμάνοι εκμεταλλεύονται τη σερβική στάση και καλύπτουν τη δράση τους πίσω από το χαρακτηρισμό του «αμυντικού πολέμου».

Εκεί που θα πρέπει, όμως, να εστιάσουμε την προσοχή μας είναι στη φανερή αδυναμία του διεθνούς παράγοντα να ελέγξει την κατάσταση, να διαχειριστεί την κρίση επιβάλλοντας μια βιώσιμη λύση. Δυστυχώς, στο σημείο που έχουν φθάσει τα πράγματα, η ειρήνευση στην περιοχή περνά μέσα από την αξιόπιστη προβολή ισχύος του διεθνούς παράγοντα. Κάτι τέτοιο απαιτεί πολιτική βούληση και πειστική δυνατότητα παρέμβασης. Όμως, οι προϋποθέσεις αυτές δεν υφίστανται. Διαφορετικές προσεγγίσεις και συμφέροντα οδηγούν σε αποκλίνουσες πολιτικές, με αποτέλεσμα να υπάρχει αδράνεια και αναποφασιστικότητα. Δεν είναι τυχαίο που οι επιθέσεις των Μουσουλμάνων εναντίον των Σερβοβόσνιων χαρακτηρίζονται από εκπροσώπους του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών ως «νόμιμη άμυνα», ενώ, αντίθετα, η Ρωσία ζητεί να σταματήσουν αμέσως. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των ΗΠΑ, όπου State

Department, Πεντάγωνο και Λευκός Κόσμος αντιμετωπίζουν διαφορετικά το θέμα, δημιουργώντας την αίσθηση αποκοιτισμού πολιτικής στο Βοσνιακό. Ο ρόλος NATO και του ΟΗΕ εμφανίζει ανάλογα προβλήματα. Τα ζητήματα της άρσης εμπάργκο πώλησης όπλων στους Μουσουλμάνους και της άρσης των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στη Σερβία αποτελούν παραδείγματα αυτών των διαφορών αντιλήψεων. Η αδυναμία, τέλος, διεθνούς παράγοντα να προωθήσει προτεινόμενο από την Ομάδα Επαφών ρηνευτικό σχέδιο καταδεικνύει τα όρια των παρεμβατικών δυνατοτήτων του.

Τα παραπάνω είναι, βέβαια, γνωστά αντιμαχόμενες πλευρές. Γνωρίζοντας «απειλή» του διεθνούς παράγοντα αναξιόπιστη επιδίδονται ανενόχλητα αιματοκύλισμα της Βοσνίας. Υπό τις ρούσες συνθήκες, δεν διαφαίνεται ελπίδα της σύγκρουσης μέσα από διαπραγματεύσεις. Αντίθετα, η αδράνεια των δυνάμεων ενθαρρύνει τις μακροχρόνιες τοπικές ηγεσίες των εμπόλεμων να αιωνίζουν την εξουσία τους μέσα από τον πόλεμο. Ο πρόσφατος διαχωρισμός Σερβίας του **Σ. Μιλόσεβιτς** από τους βόσνιους της Βοσνίας και η συνακόλουθη μόνωσή τους μετέβαλαν τους συνηθισμένους δυνάμεις, στερώντας τις δυνάμεις του Κάρατζιτς από πολύτιμη υποστήριξη. Οι Μουσουλμάνοι, από την πλευρά, εμφανίζονται ενισχυμένοι έπειτα από τη δημιουργία της Ομοσπονδίας με τους Κροάτες. Ουσιαστικά, το εμπάργκο παρ-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

ΚΑΒΑΦΗ

Έπιλογή κριτικών κειμένων

Έπιμέλεια: Μ. Πιερής

Το βιβλίο αυτό –άνθολογία κριτικών κειμένων– αποτελεί μία συστηματική παρουσίαση των απόψεων της κριτικής για την ποίηση του Καβάφη. Έπιλέγοντας τα κείμενα με κριτήρια ιστορικά και αξιολογικά, ο επιμελητής του τόμου φιλοδοξεί να δώσει τόσο στον μελετητή όσο και στον απλό αναγνώστη της Καβαφικής ποίησης την ευκαιρία να έρθει σε έπαφή με τα σημαντικότερα κείμενα της Καβαφικής διδλιογραφίας, όρισμένα από τα όποια είναι και από τα σημαντικότερα κείμενα της νεοελληνικής κριτικής.

Η κατάταξη του ύλικού σε χρονικές ενότητες παρέχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει κανείς την εξελικτική πορεία των καθαφικών μελετών. Η ανθολόγηση καλύπτει το χρονικό διάστημα 90 χρόνων (1903-1993) και συμπληρώνεται από μίαν έπιλογή διδλιογραφίας.

Τ.Θ. 1527, 71 110 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΗΛ.081-210035, FAX 210090

Υπό τις παρούσες συνθήκες, δεν διαφαίνεται επίλυση της βοσνιακής κρίσης μέσα από διαπραγματεύσεις

και στερούνται μόνο βαρέα όπλα. πει, ο αγώνας γίνεται λιγότερο άνισος, κάγμα που οδηγεί σε ένταση των συμφρούσεων.

γνωστη, ωστόσο, παραμένει η στάση της ερβίας, αλλά και των Σέρβων της Κροαίας σε περίπτωση που οι Σερβοβόσνιοι μεθούν μπροστά στο φάσμα της ήττας. ήπως θα τρέξουν προς ενίσχυσή τους; αν ναι, τότε αυτό δεν θα σημαίνει και άγρυση της σύγκρουσης εκτός Βοσνίας;

έπσης, μια προσεκτική παρατήρηση της πιάσας που έχει διαμορφωθεί στα μέπα του πολέμου, μας οδηγεί στο συμπέμα πως καμία πλευρά δεν έχει κατορσει να συγκεντρώσει τους πληθυσμούς σε μία συνεχή και βιώσιμη περιοχή. Θα έπει λοιπόν, να αναμένουμε κλιμάκωση συγκρούσεων για τον έλεγχο διαδρόων που εξασφαλίζουν ανεφοδιασμό, επι-

κοινωνίες, προσβίαση στη θάλασσα ή ενωνουν ομοεθνείς περιοχές. Τότε, σίγουρα θα διεξαχθούν μεγάλες επιχειρήσεις «εθνοκάθαρσης».

Συμπερασματικά, θεωρούμε πως όλες οι ενδείξεις συντείνουν σε επικείμενη κλιμάκωση του πολέμου. Οι νέες ισορροπίες ίσως οδηγήσουν σε μια αναμέτρηση σε όλα τα μέτωπα, με την ειρήνευση να επέρχεται με τη συντριβή του ενός ή του άλλου. Το κλειδί, βέβαια, βρίσκεται στη στάση του διεθνούς παράγοντα, ο οποίος όμως στην παρούσα φάση εμφανίζεται αδύναμος να επεξεργασθεί μια συνεκτική στρατηγική που θα οδηγεί σε μια βιώσιμη λύση του Βοσνιακού, καθώς και ανέικανος να την επιβάλει. Χωρίς να θέλουμε να φανούμε απαισιόδοξοι, θεωρούμε πως στο άμεσο μέλλον νέα δεινά έρχονται για τον βοσνιακό λαό.

Η κλιμάκωση της ένοπλης βίας ανάγκασε τη στρατιωτική ηγεσία της Αλγερίας σε υπαναχώρηση. Ο πρόεδρος της χώρας ανακοίνωσε στις 31 Οκτωβρίου ότι θα προκηρυχθούν προεδρικές εκλογές μέχρι τα τέλη του 1995. Το Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας καταδίκασε τους χειρισμούς των στρατιωτικών, αλλά και τα υπόλοιπα κόμματα εξέφρασαν την άποψη ότι η ηγεσία της χώρας προσπαθεί απλώς να κερδίσει χρόνο. Ο κύκλος αίματος διευρύνεται όσο το Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας ισχυροποιείται στον αγώνα διεκδίκησης της εξουσίας και το ερώτημα που δημιουργείται είναι πώς θα μεθοδεύσουν τώρα οι στρατιωτικοί τη διατήρησή τους στην εξουσία.

Ένας ανελέητος αγώνας για την εξουσία

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων για την 40ή επέτειο της έναρξης του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1954, ο πρόεδρος της Αλγερίας, **Λιαμίν Ζερουάλ**, ανακοίνωσε ότι μέχρι το τέλος του 1995 θα προκηρυχθούν προεδρικές εκλογές. Πρόσθεσε ότι θα συνεχιστεί και θα κορυφωθεί ο αγώνας εναντίον των τρομοκρατών και καταδίκασε γι' άλλη μια φορά το Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας που περιθάλλεται και ενισχύει τους εγκληματίες.

Η κίνηση αυτή, που δείχνει ότι η ηγεσία της χώρας υπαναχωρεί ή προσποιείται ότι υπαναχωρεί από την αρχική απόφασή της να μην γίνουν εκλογές μέσα στα δύο επόμενα χρόνια, έπεται μιας σειράς γεγονότων. Η ένοπλη διαμάχη Ισλαμιστών και στρατιωτικών ξεσπά στις αρχές του 1992 μετά την ακύρωση του β' γύρου των εκλογών που θα εξασφάλιζαν βέβαιη νίκη στο Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας. Κορυφώνεται μετά τη δολοφονία του διορισμένου προέδρου της χώρας **Μοχάμεντ Μπουντιάφ**, τον Ιούλιο του 1992. Ο Μπουντιάφ, ως διορισμένος πρόεδρος της χώρας ήταν φυσικό να μην κατορθώσει να διατηρήσει τις ισορροπίες ανάμεσα στις προσδοκίες του αλγερινού λαού και στις επιταγές των στρατιωτικών. Μετά τη δολοφονία του Μπουντιάφ, η στρατιωτική ηγεσία δρομολογεί όλα τα δυνατά μέσα καταστολής με διωγμούς και εκτοπίσεις των μελών του Ισλαμικού Μετώπου Σωτηρίας. Περίπου 10.000 μαχητικά του στελέχη εκτοπίστη-

καν σε ειδικά στρατόπεδα κρατούμε στη Σαχάρα. Η δολοφονία του Μπουντιάφ αποδόθηκε σε φανατικούς Ισλαμιστές. Λά πολλά δημοσιεύματα περιοδικών εκδίδονται στο εξωτερικό κάνουν για συγγενείς και πρώην φίλους του την προέδρου **Τσαντολί Μπεντζενίτ** μαζί με επιχειρηματίες πολιτικούς στρατιωτικούς θέλησαν να εμποδίσουν έρευνες για διαφθορά κατά την 30ετή κυβέρνηση της Αλγερίας από το Μέγιστο Εθνικής Σωτηρίας.

ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Η πολιτική καταστολής της στρατιωτικής ηγεσίας προκάλεσε τη βίαιη αντίδραση των φανατικών Ισλαμιστών. Τον Γενάρη του 1994 οι στρατιωτικοί έκαναν την κίνηση υπαναχώρησης. Προσπάθησαν να οργανώσουν μία συνδιάσκεψη για εθνική συμφιλίωση, αλλά δεν τα κατάφεραν. Τα κόμματα που είχαν δηλώσει κάποτε ότι θα συμμετείχαν έκαναν πίσω τη τελευταία στιγμή. Ο βασικός στόχος των στρατιωτικών να διασπάσουν το Μέτωπο προσεγγίζοντας τους μετριοπαθείς αλγερινούς. Ακόμα και αν υπήρχαν –και υπήρχαν αυτοί που θα κάθονταν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ο φόβος των φανατικών Ισλαμιστών τους ανάγκασε να μην μακριά από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Η πρόταση της ηγεσίας της χώρας για μια μεταβατική περίοδο χρόνων που θα κατέληγε σε εκλογές βρήκε απήχηση και οι στρατιωτικοί έμειναν μόνοι τους στη συνδιάσκεψη γ

εθνική συμφιλίωση.

Από τον Γενάρη μέχρι σήμερα η χώρα βρίσκεται στα πρόθυρα ενός γενικευμένου εμφύλιου πολέμου. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί: 10.000 νεκροί από τότε που ξεκίνησε η ένοπλη αντιπαράθεση φανατικών Ισλαμιστών και στρατιωτικών. Κατά μέσο όρο 15 νεκροί κάθε μέρα. Ο κύκλος αίματος δεν λείει να κλείσει. Αντίθετα, διευρύνεται. Η απόφαση της κυβέρνησης τον Σεπτέμβριο να μετατρέψει τη φυλάκιση των ηγετών του Ισλαμικού Μετώπου Σωτηρίας σε κατ' οίκον περιορισμό με στόχο να αποσπάσει τη συναίνεσή τους γινε κόκκινο πανί στα μάτια των Ισλαμιστών. Οι βομβιστικές επιθέσεις μετατράπηκαν σε ανοιχτές ένοπλες συγκρούσεις στους δρόμους του Αλγερίου. Στις 2 Νοεμβρίου, έπειτα από 24 ώρες κλεφτοπόλεμο νοπλων Ισλαμιστών και αστυνομικών, 13 άτομα έχασαν τη ζωή τους. Την προηγούμενη μέρα μια βόμβα που είχε τοποθετηθεί σε νεκροταφείο όπου γινόταν εκδηλώσεις για τα 40 χρόνια από την έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα στοίχισε τη ζωή σε τέσσερα παιδιά, ενώ 17 τραυματίστηκαν. Το Ισλαμικό Μέτωπο κατήγγειλε την κυβέρνηση της χώρας για προβοκάπια. Σε κάθε περίπτωση οι νεκροί αυξάνονται μέρα με τη μέρα στο όνομα ενός τελέτου αγώνα για την εξουσία.

Οι ενέργειες των δύο διεκδικητών της εξουσίας θα κρίνουν την τύχη της χώρας. Η πρόσφατη ανακοίνωση του προέδρου Ερουνάλ για προκήρυξη προεδρικών εκλογών μέχρι το τέλος του 1995 πιθανόν να είναι τέχνασμα των στρατιωτικών, προκειμένου να κερδίσουν χρόνο. Το θέμα είναι ότι τα κόμματα της αντιπολίτευσης το έλαβαν ως τέχνασμα και το καταδίκασαν. Πράγμα που σημαίνει ότι και αυτό το κομμάτι των στρατιωτικών είναι χαμένο. Ως θα μεθοδεύσουν στο μέλλον τη διατήρησή τους στην εξουσία; Δεν έχουν πολλές εναλλαγές και σίγουρα έχουν πολλά διλήμματα.

ΘΑΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Ενα ενδεχόμενο θα ήταν να επιβάλουν σκληρό στρατιωτικό νόμο και μια μορφή πανοαμερικάνικης δικτατορίας. Το βέβαιο σε αυτή την περίπτωση είναι ότι θα έλθει αυτόματα διάσπαση στους κόλ-

Οι ενέργειες των δύο διεκδικητών της εξουσίας, των Ισλαμιστών και των στρατιωτικών, θα κρίνουν το μέλλον της χώρας

πους των στρατιωτικών. Από τη μια πλευρά θα τοποθετηθούν οι μετριοπαθείς, που προκρίνουν την εκχώρηση μέρους της εξουσίας στους Ισλαμιστές και από την άλλη αυτοί που προκρίνουν διευθέτηση της κρίσης με τα όπλα. Προς το παρόν, λοιπόν, το ενδεχόμενο επιβολής στρατιωτικού νόμου δεν φαίνεται πιθανό.

Πιο πιθανό είναι ίσως το να προσπαθήσουν με κάθε μέσο να κερδίσουν χρόνο. Δεν είναι όμως εύκολο και δεν είναι και αποδοτικό μιας και ο χρόνος λειτουργεί υπέρ του Ισλαμικού Μετώπου Σωτηρίας. Η απόρριψη της τελευταίας πρότασης της κυβέρνησης είναι ενδεικτική. Αλλά και στην περίπτωση που η παρούσα κυβέρνηση κερδίσει λίγο χρόνο δεν θα καταφέρει να κάνει πολλά. Η εξισορρόπηση ανάμεσα στις απαιτήσεις του λαού που πραγματικά πεινάει και στις επιταγές του ΔΝΤ δεν είναι εύκολη υπόθεση. Αν εφαρμοστεί πιστά το πρόγραμμα που προτείνει το ΔΝΤ για την οικονομική ανάκαμψη της χώρας, το βέβαιο είναι ότι θα δημιουργήσει 2 εκατομμύρια ακόμα ανέργους.

Αυτή τη στιγμή το 50% του ενεργού πληθυσμού της χώρας είναι άνεργοι, συνωστίζονται κάθε μέρα σε ατελείωτες ουρές για να πάρουν ψωμί και λάδι, αδιαφορούν για το ποιοι είναι οι διαχειριστές της εξουσίας και ποια τα μεγαλόπνοα σχέδιά τους για το μέλλον της χώρας, ενδιαφέρονται μόνο για τα προς το ζην και είναι εύκολο θήραμα για τους φανατικούς Ισλαμιστές, που οπωσδήποτε δεν έχουν να προτείνουν κά-

τι συγκεκριμένο και ουσιώδες ούτε για την ανάκαμψη της χώρας ούτε για τους πεινασμένους Αλγερινούς.

Ο χρόνος, λοιπόν, είναι ο μεγάλος σύμμαχος των φονταμενταλιστών της Αλγερίας που διεκδικούν τώρα με αξιώσεις την εξουσία. Και έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα, τα περιθώρια των στρατιωτικών στενεύουν. Η διατήρησή τους στην εξουσία θα εξαρτηθεί από την ευελιξία που θα δείξουν. Αυτό που έχει ανάγκη η Αλγερία είναι μια σταθερή, δημοκρατικά εκλεγμένη και πάνω απ' όλα πλουραλιστική κυβέρνηση. Τώρα βρίσκεται στα πρόθυρα ενός γενικευμένου εμφύλιου πολέμου με όλες τις συνέπειες.

Οι εξελίξεις στην Αλγερία είναι καθοριστικής σημασίας και όχι μόνο για την ίδια τη χώρα. Ολόκληρος ο αραβικός κόσμος παρακολουθεί από κοντά τα γεγονότα. Το αίσθημα ταπείνωσης που δημιούργησε μεταξύ των Αράβων ο πόλεμος του Κόλπου και η συνεχής επέμβαση των Αμερικανών στην περιοχή, έδωσε ώθηση στο κίνημα των φονταμενταλιστών, ενώ συγχρόνως ενίσχυσε και τις συντηρητικές δυνάμεις σε κάθε αραβική χώρα που συσπειρώνονται για να αποκρούσουν τον κίνδυνο των φανατικών Ισλαμιστών και να αποτρέψουν τον πολιτικό πλουραλισμό. Η οποιαδήποτε εκτροπή στην Αλγερία είναι βέβαιο ότι θα ανακόψει εκ νέου κάθε κίνηση πολιτικού εκσυγχρονισμού σε όλο τον αραβικό κόσμο.

Η αντεπίθεση της Αριστεράς

του Αργύρη Παναγόπουλου

Τη στιγμή που ο Μπερλουσκόνι προσπαθεί να ελέγξει τη RAI συναντώντας την εξέγερση του προσωπικού της, με το εκδοτικό “μπουμ” του αριστερού Τύπου γεννιέται η αντιπληροφόρηση, ή για να ακριβολογούμε, η Ενημέρωση.

Οι φασίστες του Φίνι και οι σκληροπυρηνικοί του Μπερλουσκόνι αυτές τις μέρες πραγματοποιούν την τελική τους επίθεση εναντίον της RAI, η άλωση της οποίας θα τους επιτρέψει τον ολοκληρωτικό έλεγχο της τηλεόρασης, κρατικής και ιδιωτικής. Έξω, όμως, από τις τηλεοπτικές και ελεγχόμενες συχνότητες, γεννιέται ο πρώτος μεγάλος πυρήνας αντίστασης εναντίον του ακροδεξιού μονοπωλίου στο χώρο των ΜΜΕ.

Ο Τύπος της Αριστεράς όχι μόνο έχει αυξήσει τις πωλήσεις του και έχει βελτιώσει τρομερά την ποιότητά του, μα αρχίζει ν' αποτελεί αυτόνομη πολιτική συνιστώσα, φιλοδοξώντας να υπερασπίσει το δικαίωμα στην ενημέρωση. Προτείνει, λοιπόν, μέσω των δημοψηφισμάτων που θα γίνουν την επόμενη άνοιξη, την κατάργηση του νόμου με τον οποίο ο Κράξι εγγυήθηκε στο φίλο του Μπερλουσκόνι τον έλεγχο των ιδιωτικών καναλιών.

Πριν από δυο εβδομάδες, η *Liberazione*, η εβδομαδιαία εφημερίδα της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης που διευθύνεται από τον **Oliviero Diliberto**, πέρασε από το παραδοσιακό σχήμα στο tabloid και με ανανεωμένη την ύλη της πραγματοποίησε ρεκόρ πωλήσεων αμέσως μόλις έφτασε στα περίπτερα των μεγαλουπόλεων. Μέσα σε λίγες ώρες στη Ρώμη, στο Μιλάνο, στη Νάπολη, στο Τορίνο 40 χιλιάδες φύλλα είχαν εξαφανιστεί, υποχρεώνοντας την εφημερίδα να πραγματοποιήσει δεύτερη έκδοση!

Την ίδια επιτυχία είχε σημειώσει λίγους μήνες πιο πριν το παλαιόμαχο *Manifesto*, που πέρασε και αυτό στο σχήμα tabloid, εμπλούτισε τη θεματολογία του, άλλαξε την εμφάνισή του και κυρίως ανανέωσε το

ιδιοκτησιακό του καθεστώς: πέρασε από το συνεταιρισμό στην εταιρεία λαϊκής βάσης και δημιούργησε δικό του γραφείο συλλογής της διαφήμισης. Ας μην ξεχνάμε ότι το *Manifesto* έχει τον μεγαλύτερο αριθμό αναγνωστών απ' όλες τις εφημερίδες.

Η *Unita* του **Walter Veltron** πραγματοποίησε και αυτή σημαντικές αλλαγές τόσο στην εμφάνιση (μοιάζει τώρα στην αγγλική *Guardian*) όσα και στην ποιότητά της – κυρίως στις πολιτιστικές της σελίδες. Δυστυχώς, παρόλο που η κυκλοφορία της εφημερίδας αυξήθηκε κατά 20% (από 120 χιλιάδες φύλλα ξεπέρασε τα 140 χιλιάδες), στα ήδη υπέρογκα χρέη της συνεχίζουν να συσσωρεύονται και άλλα. Έτσι η εφημερίδα αναγκάστηκε να περάσει σε μια σχετική ιδιωτικοποίηση, πουλώντας μέρος της εταιρείας σε ιδιώτες και αφήνοντας τη διαχείριση της εφημερίδας σε μια ιδιωτική επιχείρηση που πρόσκειται στο ΔΚΑ.

Τα περιοδικά

Όμως, εκτός από τις εφημερίδες και τα εβδομαδιαία και μηνιαία περιοδικά της Αριστεράς παρουσιάζουν ανάκαμψη.

Το εβδομαδιαίο *Anvenimenti*, που μαζί με το *Manifesto* αποτελεί έναν από τους πρωταγωνιστές των κινητοποιήσεων για τη συλλογή των 700 χιλιάδων υπογραφών για τα δημοψηφίσματα, μετατράπηκε σε πραγματικό εργαστήριο προτάσεων για τον διακανονισμό των ΜΜΕ. Από το χώρο των μη κυβερνητικών εθελοντικών οργανώσεων, που συγκεντρώνουν πάνω από 4 εκατ. άτομα, ξεκίνησαν διάφορες μηνιαίες εκδόσεις εφημερίδων και περιοδικών όπως η ολοκαίνουργια *Vita*, το *Samarcanda* ή το *Ather*.

Στο μεταξύ, εκτός απ' αυτά τα έντυπα με εθνική κυκλοφορία, έχουν αρχίσει να εκδίδονται σε όλες σχεδόν τις μεγάλες και

μεσαίες πόλεις εκατοντάδες περιοφυλλάδια προδιαγράφοντας ένα νέο κοινωνιακό δίκτυο.

Αλλά και στον τηλεοπτικό τομέα ακο- νται οι πρώτες φωνές δημιουργίας ανεξάρτητου καναλιού με κύριους πρωγωνιστές τους δημοσιογράφους και τεχνικούς του *Raitre*, που ελεγχόταν ουσία από το ΔΚΑ, προσφέροντας εξαιρετική ποιότητα. Στη ραδιοφωνία, το *Radio Popolare* του Μιλάν 20χρονος σταθμός της αγωνιστικής στεράς, δημιούργησε ένα network με υπόλοιπους μικρούς σταθμούς της κής και βόρειας Ιταλίας, κατόρθω- καλύψει όλες σχεδόν τις μεγάλες π των περιοχών αυτών και να δημιου- έτσι ένα δίκτυο άμεσης επικοινωνί όλα τα κινήματα που αντιδρούν στην τική του Μπερλουσκόνι.

Από τα εργοστάσια της FIAT στο Το- το κατειλημμένο κέντρο Λεονκαβάλ Μιλάνο και τους συνεταιρισμούς της λώνιας, η Αριστερά απέκτησε στην ένα ταχύτατο δίκτυο ανταλλαγής π φοριών προλαβαίνοντας, αυτή την των μεγάλων εργατικών κινητοποιή σε αρκετές περιπτώσεις και τα ίδια νάλια του Μπερλουσκόνι.

Η ιταλική Αριστερά πάντως ετοιμ να αναλάβει νέες πρωτοβουλίες σε παϊκό επίπεδο για την υπεράσπιση καιώματος στην ενημέρωση – κυρίω μέσου της Λουτσιάνα Καστελίνα, βουλευτή της Κομμουνιστικής Επα- σης (ανήκε στη συντακτική επιτροπ *Manifesto* και διηύθυνε μέχρι πριν ο γο καιρό τη *Liberazione*), που συμ στην επιτροπή Πολιτισμού του ευρω βουλίου που ασχολείται με τα ΜΜΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΟΙΗΣΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗΣ

Φάσματα φθοράς (Αφηγήματα)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΙΩΝΗΣ

Τώρα θα δεις... (Μυθιστόρημα)

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Το άγγιγμα του χρόνου (Νουβέλα)

ΖΥΡΑΝΝΑ ΖΑΤΕΛΗ

Περσινή αρραβωνιασικιά (Εννέα διηγήματα)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΒΒΑΘΑΣ

Ο πειρατής με τη Μερσεντέ (Μυθιστόρημα)

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Χαμόγελο στο Χάρο (Μυθιστόρημα)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΛΟΒΟΣ

Θυμάσαι, πατέρα; (Μυθιστόρημα)

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

Θυμάμαι την Μαρία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΑΝΙΩΤΗΣ

Διδύραμβοι της σιωπής (Μοιρολόγια)

ΝΙΚΟΣ Β. ΛΑΛΑΣ

Άπαντα I - Ποιήματα

Άπαντα II - Πεζά

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ

Ο παλαιός των ημερών (Μυθιστόρημα)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Κρυφή Ναταλία (Διηγήματα)

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ

Στο δρόμο των Αγγέλων (Μυθιστόρημα)

ΑΜΑΝΤΑ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Έξω η ζωή είναι πολύχρωμη (Διηγήματα)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ

Ο άνθρωπος που ξεχάστηκε (Μυθιστόρημα)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ

Η Δευτέρα των αδώων (Μυθιστόρημα)

Οικογένεια Μπερ-Βγκες (Μυθιστόρημα)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΞΕΝΑΡΙΟΣ

Οι δίδυμοι (Πεζογράφημα)

ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Φωτογραφία με πολύ κίτρινο (Διηγήματα)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

Πήδημα θανάτου

(Το μυθιστόρημα μιας δολοφονίας)

ΣΟΛΟΜΩΝ

Άσμα ασμάτων

(Μεταγραφή: Λευτέρης Παπαδόπουλος)

Ζωγραφική: Αλέκος Φασιανός)

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ

Ο Χορός των Ρόδων (Μυθιστόρημα)

ΣΑΚΗΣ ΤΟΤΛΗΣ

Πανσέληνος (Διηγήματα)

ΜΙΣΣΕΛ ΦΑΪΣ

Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Η Μερόπη ήταν το πρόσχημα (Μυθιστόρημα)

ΑΛΛΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Ας ενώσουμε κι εμείς τη φωνή μας στους επαίνους προς τον γαλλικό Τύπο ο οποίος αντέδρασε με ψυχραιμία και αδιαφορία απέναντι στις «αποκαλύψεις» ότι ο πρόεδρος Μιτεράν έχει εξώγαμο παιδί. Και λοιπόν;

Πράγματι, και λοιπόν; Στη μεταμοντέρνα εποχή όπου τα πάντα έχουν οδηγηθεί σ' ένα πρωτοφανές κομφούζιο υπάρχει και πάλι η ανάγκη να αναγνωρίσουμε τη δημόσια σφαίρα με τους δικούς της κανόνες και τη δική της ηθική και να αποσυνδέσουμε το δημόσιο βίο των πολιτικών, ανδρών και γυναικών, από την ιδιωτική τους ζωή στην οποία έχουν κάθε δικαίωμα, όπως όλοι οι απλοί και κοινοί πολίτες. Ας μη ζητούμε από τους πολιτικούς να συμπεριφέρονται διαφορετικά στην ιδιωτική τους ζωή από τους «κοινούς» πολίτες. Αυτό που πρέπει να τους ζητάμε είναι να έχουν δημόσιο ηθός και συμπεριφορά και ικανότητα να λύνουν τα πολιτικά προβλήματα, να ηγούνται στα κοινά κι όχι στα ιδιωτικά. Δεν εμπόδισε η ιδιωτική ζωή των αρχαίων προγόνων μας σε τίποτα την ανάδειξή τους σε έξοχους πολιτικούς με έργο περιλαμπρο για το άστυ.

Αν αλλάξει η υποκριτική στην ουσία στάση του κοινού, τότε θα δούμε και τους πολιτικούς στις πραγματικές τους ανθρώπινες διαστάσεις

και τότε δεν θα έχουν ανάγκη να κρύβονται.

Θα έχουμε άραγε το σθένος να διδαχτούμε κι εδώ απ' αυτή τη στάση του γαλλικού Τύπου; Πολύ αμφιβάλλουμε. Άλλα τα της Γαλλίας, άλλη η ελληνική επαρχιωτική κουλτούρα.

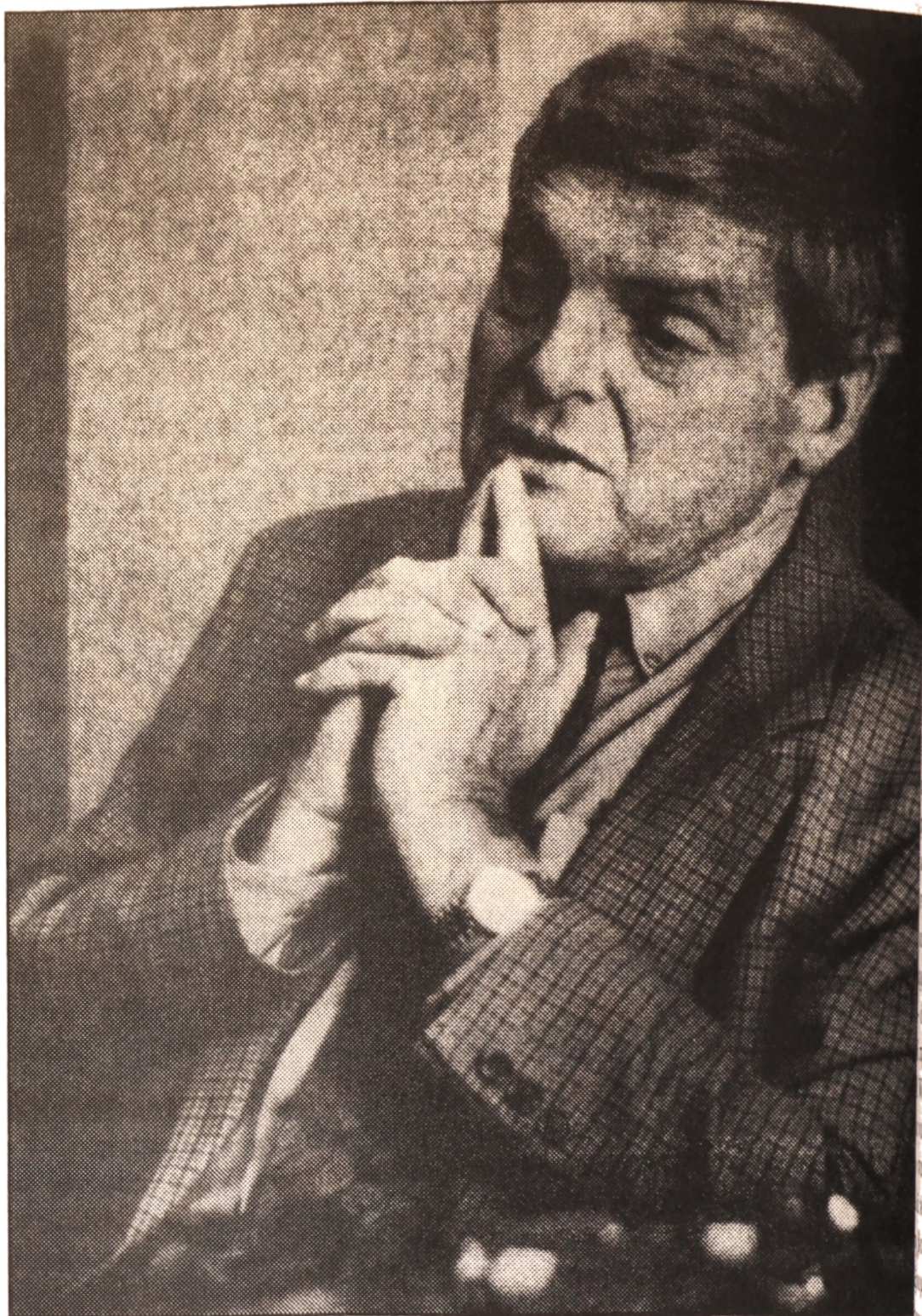
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ο βιογράφος του πρίγκιπα Καρόλου ασφαλώς πλούτισε, γιατί τα βιβλία για το πριγκιπικό ζεύγος γίνονται ανάρπαστα σ' όλο τον κόσμο. Πρόκειται για τον γνωστό δημοσιογράφο **Jonathan Dimbleby** από μεγάλη δημοσιογραφική οικογένεια. Διαπρεπής θα λέγαμε τόσο αυτός όσο και ο πατέρας του και ο αδερφός του **David**, από τα εξέχοντα δημοσιογραφικά στελέχη του BBC με τεράστιο κύρος στη βρετανική πολιτική ζωή.

Ο Jonathan εθεωρείτο μάλιστα και πιο «προοδευτικός». Τώρα κατηγορείται από πολλές πλευρές ότι το βιβλίο του για τον Κάρολο (*The Prince of Wales, A biography*) δεν είναι παρά his master's voice.

Οι Ηρακλείς του βρετανικού θρόνου βέβαια το επαινούν.

Αλλά όσοι διαβάζουν σωστά θεωρούν το βιβλίο απλώς παράθεση των απόψεων του διαδόχου. Και όπως φαίνεται με το αζημίωτο... Οι πωλήσεις πάνε στα ύψη.

ΕΝΑ, ΔΥΟ, ΠΟΛΛΑ ΤΣΕΡΝΟΜΠΙΛ...

Απόρρητα ρωσικά κυβερνητικά έγγραφα που έπεσαν τα χέρια της βρετανικής εφημερίδας *Observer* αποκαλύπτουν τον τρομακτικό κίνδυνο που απειλεί την Ευρώπη από το χάος και την εγκατάλειψη, λόγω έλλειψης χρημάτων, που επικρατεί στη ρωσική πυρηνική βιομηχανία. Οι κίνδυνοι είναι πράγματι ανατριχιαστικοί καθώς ακόμα η Ευρώπη δέχεται τη ρα-

διενέργεια που διέφυγε κατά το πυρηνικό ατύχημα στο Τσέρνομπιλ στην Ουκρανία το 1986.

Υπολογίζεται ότι για να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας και να τηρηθούν οι διεθνείς κανόνες και προδιαγραφές χρειάζονται κάπου 20 δισ. δολάρια - χρήματα που δεν διαθέτει η Ρωσία· η Δύση έχει δώσει προς το παρόν μόνο 1,6 δισ. δολάρια. Ο θεός δηλαδή να βάλει το χέρι του.

Ο Πάτερ Πρέ διεθυντή βρετανικής εφημερίδας *Guardian* αναγκάστηκε να φάει για να καλύψει τις διασπορές του κυβερνητικού κόμματος. Ο θόρυβος, ο τρόπος, ο Πρέστου γνωστός γακέραιο καρφί του και το επανγγελη δημοσιογραφικό ήθος. Ένας απελάκιστος στο του?

Μεταμοντέρνα ηθική και Δίκαιο

του Νίκου Μουζέλη

μορφή την κυκλοφορία του βιβλίου:
Kouzinis and R. Warrington, *Justice
carried: Ethics and Aesthetics in Law*
πόδοση /αποβολή της Δικαιοσύνης: Η
ή και αισθητική του Δικαίου),
Dino, Harvester, 1994

ΤΟ ΟΛΟ που η έννοια του μεταμοντέρ-
(στην τέχνη, φιλοσοφία, λογοτεχνία
) έχει από καιρό καθιερωθεί και παί-
ένα κεντρικό ρόλο στις διάφορες δια-
ες και συζητήσεις μεταξύ διανοουμε-
στον τόπο μας, λίγοι έχουν ασχοληθεί
αρά με τη γενική φιλοσοφία του μετα-
τερνισμού και του τρόπου που αυτή
είναι να εφαρμοστεί σε συγκεκριμένα
α γνώσης — όπως σε αυτό της νομικής
στήμης». Η πρόσφατη μελέτη των K.
ζήνα και R. Warrington, μας προσφέ-
τη ευκαιρία να δούμε τον μεταμοντερ-
ό όχι μόνο σαν μια γενική θεώρηση
κόσμου, αλλά και σαν ένα εννοιολογι-
αίσιο με τη βοήθεια του οποίου μπο-
να κοιτάξουμε με κριτικό και πρω-
πο τρόπο συγκεκριμένα προβλήματα
ον χώρο του Δικαίου και αλλού.

Βασικός προβληματισμός

Οι δύο συγγραφείς παίρνουν σαν βάση
στις σημερινές αναπτυγμένες κοινω-
υπάρχει μια εμφανής τάση «αποηθι-
ποίησης» του νόμου. Ο νόμος, όλο και
πιο σπασμένο τείνει να λειτουργεί κατά ένα
ποικιλοτρόπο, θετικιστικό και «απρόσω-
πο» τρόπο, και αυτό έχει ως αποτέλεσμα
ποικιλιάς αποφάσεις που είναι μεν τεχνι-
στικές, αλλά δεν είναι ούτε δίκιες ούτε
αδίκιες. Υπάρχει με άλλα λόγια μια απο-
μάκρυνση μεταξύ του «νομικού», του «ηθι-
κού» και του «δικαίου».

Αυτή τη σκοπιά το κεντρικό πρόβλημα
είναι να επανενεργοποιήσουν
την ηθική συζήτηση στο χώρο των νομικών

προτείνοντας μια θεωρία του ηθικού που
θα μπορούσε να φέρει πιο κοντά την έν-
νοια του νόμου στην έννοια της δικαιοσύ-
νης. Κατά τους δύο συγγραφείς μια τέτοια
θεωρία περί ηθικής δεν μπορεί να στηρι-
χτεί σήμερα ούτε σε παραδοσιακούς (θρη-
σκευτικούς και μη) ούτε σε «μοντέρνους»
τρόπους σκέψης και ανάλυσης. Η μοντέρ-
να σκέψη απέρριψε τη θεία φώτιση, τα ιε-
ρά κείμενα και την παράδοση σαν βάση
συγκρότησης του ηθικού στον σύγχρονο
κόσμο. Αντ' αυτών πρότείνει τον ορθό λόγο
ή/και την επιστήμη σαν μια εναλλακτική
βάση για την κατασκευή πλατιά παραδε-
δειγμένων ηθικών κανόνων. Η μεταμο-
ντέρνα σκέψη (ακολουθώντας και ξαναε-
πεξεργάζοντας την σκεπτικιστική, απαι-
σιόδοξη πλευρά του μοντέρνου λόγου)
υποστηρίζει πως ούτε ο ορθολογισμός ού-
τε και η επιστήμη — όσο και να αναπτυ-
χθούν — δεν είναι δυνατόν να μας οδηγή-
σουν σε μια ικανοποιητική θεώρηση του
ηθικού και του δικαίου σήμερα.

Αν όμως ούτε η παράδοση ούτε η καρτε-
σιανή / καντιανή λογική μπορεί να μας
βοηθήσει, τότε τι άλλο μένει εκτός από τον
απόλυτο σχετικισμό; Από τη θέση δηλαδή
πως δεν είναι δυνατόν να πούμε είτε γενι-
κά είτε στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης
κοινωνίας τι είναι ηθικό και τι ανήθικο.
Κατά τον Δουζήνα και Warrington η μετα-
μοντέρνα σκέψη έτεινε, σε μια αρχική της
φάση, προς τον απόλυτο σχετικισμό. Σήμε-
ρα όμως γίνεται μια προσπάθεια υπέρβα-
σης του σχετικισμού χωρίς όμως την επι-
στροφή στον παραδοσιακό ή μοντέρνο /
ορθολογιστικό τρόπο νομιμοποίησης του
ηθικού και του δικαίου. Η νομιμοποίηση
του ηθικού δεν είναι δυνατόν πλέον να έρ-
θει από τα «έξω», είτε αυτό το «έξω» είναι
η θεία αποκάλυψη, η παράδοση, ή η επι-
στήμη / λογική. Κάθε «εξωτερική» νομιμο-
ποίηση οδηγεί, αργά ή γρήγορα, σε μια ου-

σιακρατική / φετιχιστική αντίληψη του ηθι-
κού.

Η θεωρία της «Αλλότητας» (Alterity)

Ο εβραϊός φιλόσοφος Levinas μάς προ-
σφέρει μια θεωρία περί ηθικής που απο-
φεύγει και τον σχετικισμό και την προσφυ-
γή σε ρασιοναλιστικές ή θετικιστικές λύ-
σεις. Ο Levinas ισχυρίζεται ότι είναι αδύ-
νατον να συλλάβουμε το τι είναι ηθικό αν
ξεκινήσουμε από γενικές αναφορές σε κα-
θολικές αξίες από τις οποίες, με λογικό -
αναγωγικό τρόπο, θα μπορούσαμε να κα-
τασκευάσουμε συγκεκριμένους κώδικες
ηθικής συμπεριφοράς. Το ηθικό δεν είναι
συμβιβάσιμο με γενικεύσεις, τυποποιήσεις
και κωδικοποιήσεις. Δεν έχει τίποτα το
κοινό με μεταφυσικές θεωρήσεις, με ωφε-
λιμιστικούς υπολογισμούς ή συλλογισμούς.
Γιατί το ηθικό δεν μας έρχεται από τα έξω.
Κατά αυτοαναφορικό τρόπο, «εμφανίζε-
ται», «ξεπροβάλλει», «αναδύεται» μέσα
από μια ασύμμετρη σχέση μεταξύ του εγώ
και του άλλου. Το ηθικό είναι η μη ορθολο-
γική, μη εργαλειακή αντίδρασή μου στον
«άλλο» που μου ζητάει βοήθεια. Είναι η
ευθύνη που αισθάνομαι απέναντι σε έναν
άνθρωπο που δεν είναι ίδιος με μένα αλλά
διαφορετικός, άγνωστος, ξένος, «άλλος».
Γιατί κατά τον ίδιο τρόπο που δεν μπορού-
με να εντάξουμε την ηθική πράξη σε πιο
γενικές κατηγορίες και έννοιες, έτσι δεν
μπορούμε και να εξομοιώσουμε, να «τυπο-
ποιήσουμε» τον άλλο που ζητάει τη βοή-
θειά μου. Το «πρόσωπο» που απευθύνεται
προς εμένα και μου ζητάει παρακλητικά
βοήθεια ούτε έχει μια συμμετρική σχέση
με μένα ούτε αποτελεί απρόσωπη μονάδα
μιας αφηρημένης κατηγορίας. Ο άλλος
που ζητάει τη βοήθειά μου έχει κάτι το μο-
ναδικό, το ανεπανάληπτο, το μυστηριώδες,
το μη γενικεύσιμο / τυποποιήσιμο. Και εί-
ναι ακριβώς γι' αυτό το λόγο που η αίσθη-
ση της ευθύνης και το αυθόρμητο άνοιγμά
μου προς τον άλλο δεν κωδικοποιείται, δεν

εξηγείται κατά ντετερμινιστικό τρόπο, ούτε και μπορεί κανείς να προβλέψει τη συγκεκριμένη μορφή που θα πάρει.

Απ' αυτή την σκοπιά, η θεωρία του Levinas για τον άλλο και την «αλλότητα» (Alterity) είναι μια θεωρία εναντίον της θεωρίας, είναι ένα επιχείρημα που υπογραμμίζει την παντελή ανικανότητα της ορθολογικής σκέψης να συλλάβει με γενικούς όρους την αντίδραση που θα έχω εγώ στη συγκεκριμένη αίτηση ενός συγκεκριμένου / μοναδικού άλλου για βοήθεια. Το ηθικό, για να το ξαναεπαναλάβουμε, δεν έχει σχέση με «εξωτερικούς παράγοντες» (παράδοση, ιερά κείμενα, λογικές θεωρήσεις και κώδικες), απλώς είναι το μη προβλεπόμενο, μη προγραμματισμένο αποτέλεσμα μιας ασύμμετρης σχέσης μεταξύ του εγώ και του άλλου.

Ηθική, Δίκαιο, Νόμος

Αν η ηθική πράξη είναι η μη τυποποιημένη αντίδρασή μου στην κραυγή του άλλου για βοήθεια, αυτή η θεώρηση αποφεύγει και την πλατωνική / ουσιοκρατική και την καντιανή / ρασιοναλιστική αντίληψη του ηθικού. Η ηθική πράξη αυτοπροσδιορίζεται απ' τη σχέση μέσα από την οποία ξεπροβάλλει, δεν έχει τίποτα το κοινό με ιδέες πλατωνικού τύπου που προϋπάρχουν σε έναν ιδεατό κόσμο, ούτε με την καντιανή «κατηγορητική επιταγή» που προϋποθέτει την ύπαρξη μιας κοινότητας ορθολογιστικά σκεπτόμενων ανθρώπων. Δεν είναι λοιπόν περίεργο που η θεωρία του Levinas έχει επηρεάσει όλους αυτούς που προσπαθούν να ξεφύγουν απ' την καρτεσιανή ορθολογικότητα και την «αυταρχικότητα» του μοντέρνου στοχασμού. Τι σχέσει έχει όμως μια τέτοια θεωρία με τον νόμο που, εξ ορισμού, ασχολείται με την κωδικοποίηση, γενίκευση και τυποποίηση κανόνων;

Κατά τον Δουζήνα και Warrington η ευαισθητοποίηση των νομικών στη μεταμοντέρνα θεωρία του Levinas δεν έχει σαν σκοπό την κατάργηση της νομικής κωδικοποίησης και την επιστροφή σε αυτό που ο Weber αποκαλεί «δικαιοσύνη του καδή» (δηλαδή μια δικαιοσύνη που βασίζεται σε τελείως αυθαίρετες αποφάσεις). Απλώς θέλει να προτείνει μια διαφορετική συσχέτιση του γενικού με το συγκεκριμένο, του τρόπου με τον οποίο οι γενικοί κανόνες εφαρμόζονται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση που στις λεπτομέρειές της είναι μοναδική. Για τη στιγμή η σχέση γενικό / συγκεκριμένο, καθολικός νόμος / ερμηνεία είναι τέτοια που συχνά στις δικαστικές αποφάσεις η «νομιμότητα» υπερισχύει

της «δικαιοσύνης» (οι συγγραφείς μάς παρέχουν μια σειρά από πολύ ενδιαφέροντα παραδείγματα τέτοιου τύπου). Για να χρησιμοποιήσω τη βεμπεριανή ορολογία, πολύ συχνά η «τυπική» δικαιοσύνη υπερισχύει της «ουσιαστικής». Έτσι, με το να βλέπει ο δικαστής κατά εξίσου «αντικειμενικό» και απρόσωπο τρόπο τον εκατομμυριούχο και τον πέννητα, οδηγείται σε αποφάσεις που είναι μεν νόμιμες αλλά όχι και δίκαιες.

Κατά τον Δουζήνα και Warrington ο Levinas μπορεί να μας βοηθήσει στο να γίνει πιο στενή και άμεση η σχέση νόμου και δικαιοσύνης. Η έμφαση στην αλλότητα μπορεί να κάνει πιο προσεκτικό το δικαστήριο στη μοναδικότητα, ιδιαιτερότητα κάθε εκδικαζόμενης υπόθεσης. Μπορεί επίσης να οδηγήσει στο ξαναζωντάνεμα της «καζουιστικής» μεθόδου, δηλαδή μιας πειθαρχίας που θα ασχολείται (όπως παλιά το κανονιστικό δίκαιο της καθολικής εκκλησίας) με τη συστηματική καταγραφή / κωδικοποίηση όλων αυτών των ειδικών περιστάσεων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εφαρμογή του γενικού κανόνος σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Με άλλα λόγια η περί ηθικής θεωρία του Levinas μπορεί να στηρίξει όλους αυτούς που υποστηρίζουν ότι η έμφαση στην καθολικότητα του νόμου, η μέριμνα του δικαστή να είναι ο νόμος ίδιος για όλους μπορεί να συμβαδίζει με τη δικαιοσύνη σε φεουδαρχικές καταστάσεις, όπου υπάρχουν άλλοι κανόνες για τους Ευγενείς και άλλοι για τους Πληβίους. Αλλά μπορεί, στις σημερινές συνθήκες, να οδηγήσει στην ταξική αδικία και τη νομοτεχνική τύφλωση. Απ' αυτή τη σκοπιά, η έμφαση που δίνει ο Levinas στη μοναδικότητα του άλλου, σε συνδυασμό με μια μη θρησκευτική, κοσμική καζουιστική, μπορεί να ξαναγύρει την παλάντζα της «τυφλής» δικαιοσύνης προς την πλευρά των αδικημένων και κατατρεγμένων του κόσμου τούτου.

Κριτική

Ξεκινώ από τη θεωρία της αλλότητας που είναι στο κέντρο της προβληματικής του βιβλίου που εξετάζουμε: Δεν υπάρχει αμφιβολία πως πρόκειται για μια πολύ σοβαρή και ενδιαφέρουσα προσπάθεια άρθρωσης ενός νέου ηθικού λόγου σε μια εποχή όπου επειδή ούτε η παράδοση ούτε ο επιστημονισμός ορθολογισμός πείθουν, η σχετικοποίηση του ηθικού έχει οδηγήσει σε ένα γενικευμένο αμοραλισμό.

Η προσπάθεια του Levinas να αναλύσει το ηθικό χωρίς αναφορά σε συγκεκριμέ-

νους κανόνες θυμίζει, και έχει παρόμοιες αδυναμίες, με την προσπάθεια Habermas να συγκροτήσει μια μεταβατική κοινωνική ηθική βασισμένη, όχι συγκεκριμένες αξίες / κανόνες, αλλά διαδικασίες παραγωγής αυτών των αξιών και κανόνων. Ο γερμανός φιλόσοφος προσπαθώντας, όπως και ο Levinas, να καταπιεί τον ηθικό σχετικισμό χωρίς να κεντρίσει στην παράδοση ή στον καντιανό ρασιοναλισμό, κατέληξε στην εξής ιδέα: Όσο πιο πολύ ο κοινωνικός διάλογος διεξάγεται σε ένα πλαίσιο όπου και οι εξωτερικοί καταναγκασμοί της κοινωνίας και οι εσωτερικοί καταναγκασμοί της προσωπικότητας αμβλύνονται, τόσο πιο πολύ οι κοινωνικοί φορείς μπορούν να πετύχουν την κοινωνική συναίνεση στο ηθικό και πολιτικό επίπεδο.

Έτσι και στην περίπτωση του Habermas και σε αυτή του Levinas δεν υπάρχει σπάθια καθορισμού της ουσίας του ηθικού: ούτε ο ένας ούτε ο άλλος μιλούν για συγκεκριμένους ηθικούς κανόνες ή αξίες. Αντ' αυτού, στο έργο τους βλέπουμε έμμεση προσπάθεια καθορισμού του ηθικού μέσα στο οποίο το ηθικό μπορεί να εμφανιστεί. Για τον γερμανό φιλόσοφο αυτό το πλαίσιο αυτό χαρακτηρίζεται από τη συνάντηση βλυνση εξωτερικών και εσωτερικών καταναγκασμών, για τον εβραίο Ταλμουδ φιλόσοφο το πλαίσιο χαρακτηρίζεται από την έλλειψη κάθε ωφελιμιστικού υπολογισμού και κάθε τυποποίησης / γενίκευσης στην ασύμμετρη σχέση εγώ-άλλος.

Αυτό όμως που λείπει από το έργο και των δύο στοχαστών είναι η ανάλυση του ηθικού της προσωπικότητας που λειτουργεί ως «ηθικογενές» πλαίσιο που εξετάζουν χωρίς όμως τη σύνδεση του «εξωτερικού» διαλόγου με τον «εσωτερικό» διάλογο (στο επίπεδο της προσωπικότητας), με άλλα λόγια να συνδέσουμε την αλληλεπίδραση (interaction) με την «ενδο-δράση» (intra-action) του εγώ με τον εαυτό του. Και η θεωρία του Habermas και αυτή του Levinas αφήνουν τον αναγνώστη με ένα αίσθημα ασάφειας και απροσδιοριστίας.

Πιο συγκεκριμένα, και οι δύο θεωρίες σίζονται σε μερικές «σιωπηρές» ισοτιμίες πάνω στη λίγο πολύ έμφυτη ηθικότητα του ανθρώπου. Και για τους δύο φέρους αυτή η έμφυτη ηθικότητα καταπνίγεται / εξαφανίζεται λόγω των εξωτερικών και εσωτερικών καταναγκασμών (στη περίπτωση του Habermas) ή λόγω της ορθολογικοποίησης / τυποποίησης διαπροσωπικών σχέσεων (στην περίπτωση του Levinas). Όταν αυτές οι τάσεις ισο-

σουν, τότε το πλαίσιο γίνεται πρόσφορο στην εμφάνιση του ηθικού.

Αλλά η ιδέα πως η έλλειψη κατανάγκας ή η έλλειψη μιας ωφελιμιστικής λογικής οδηγεί σε ένα αγαθό / ηθικό αυθορμημό δημιουργεί προβλήματα. Γιατί πώς μπορούμε να είμαστε σίγουροι πως η ευθύνη για βοήθεια του άλλου είναι «γνήσια»; Δηλαδή πώς μπορούμε να αποκλείσουμε την περίπτωση της κραυγής του ληματία που ζητάει συμπαράσταση για υλοποίηση εγκληματικών πράξεων; Η διαπορία τίθεται αν κοιτάξουμε το πρόβλημα από τη σκοπιά του εγώ: πώς μπορούμε να σιγουρευτούμε πως η μη γενομένη, η χωρίς υπολογισμούς αντίδραση του στο αίτημα του άλλου δεν θα είναι ηθική ή αδιάφορη; Γιατί να υποθέσουμε πως ο αυθορμητισμός μου θα οδηγήσει σε «ηθική» συμπαράσταση και όχι στο αντίθετο ή το μη ηθικό;

Οι Δουζήνας και Warrington προσπαθούν να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα αναμένοντας με συντομία στην έμφυτη ηθικότητα του ανθρώπου (σσ. 135-8). Αλλά η διαπορία περί έμφυτης ηθικότητας είναι όσο προβληματική όσο και η αντίθετη θεωρία. Χομπς περί της έμφυτης επιθετικότητας και «αγριότητας» του ατόμου και της ανάγκης καταπίεσης / ελέγχου των ανθρωπίνων ενστίκτων του. Τα προβλήματα έμφυτης ηθικότητας ή ανηθικότητας οδηγούν βέβαια σε προβληματισμούς τους οποίους δεν μπορώ να ασχοληθώ.

Το σημείο που θέλω να τονίσω είναι η λεβινασιακή θεωρία περί ηθικής, η οποία γίνεται πιο πειστική θα πρέπει να συνδυαστεί με το συστηματικά την «αλληλόδραση» ή την «ενδο-δράση», τον εξωτερικό διάλογο μεταξύ εγωιστικών και αλτρουιστικών πλευρών του εγώ. Θα πρέπει με άλλα λόγια να συνδέσει ο Levinas πιο συστηματικά το «ηθικό» με το «πνευματικό» (δηλαδή μ' αυτό που οι αρχαίοι ονόμαζαν «ελευθερία του εαυτού»).

Αν αφορά τώρα τη θέση των Δουζήνας και Warrington για μια «κοσμική καζουιστική» σαν μέσο ευαισθητοποίησης του νομικού / δικαστή στη μοναδικότητα του άλλου νομίζω πως η ιδέα είναι πολύ ενδιαφέρουσα και γόνιμη. Επειδή δεν είμαι νομικός, αναρωτιέμαι όμως σε ποιο βαθμό η «καζουιστική» δεν παίζει κάποιο παρόμοιο ρόλο δηλαδή δεν βοηθάει τον δικαστή να εννοήσει τον νόμο από το πρίσμα μιας σειράς προηγούμενων αποφάσεων που λαμβάνονται σε συγκεκριμένες / μοναδικές περιπτώσεις.

Το παραπάνω σημείο γίνεται, κατά κάποιο τρόπο, αποδεκτό από τον Δουζήνα και Warrington όταν υποστηρίζουν πως το αγγλικό κοινό δίκαιο, αντίθετα με αυτό της ηπειρωτικής Ευρώπης, επειδή βασίζεται πιο πολύ στις επιμέρους δικαστικές αποφάσεις (δηλ. στη νομολογία) έχει πολλά «καζουιστικά» στοιχεία. Για τους δύο συγγραφείς αυτά τα στοιχεία όχι μόνο δεν πρέπει να περιθωριοποιηθούν, αλλά αντίθετα θα πρέπει να ενισχυθούν. Με άλλα λόγια, η αγγλοσαξωνική έμφαση στο συγκεκριμένο και το ειδικό προσφέρει πιο ευνοϊκό έδαφος για την ηθικοποίηση του νόμου παρά το δίκαιο στην ηπειρωτική Ευρώπη που τείνει να είναι πολύ πιο λογικό - αναλυτικό.

Μια άλλη δυσκολία της πρότασης περί «κοσμικής καζουιστικής» είναι πως η απარიθμηση χιλιάδων ειδικών περιπτώσεων μπορεί να οδηγήσει τελικά στην παντελή εξαφάνιση της σχετικής αυτονομίας του δικαστή: στον υποβιβασμό του σε ένα είδος ηλεκτρονικού υπολογιστή στον οποίο θα δίνουμε όλα τα δυνατά στοιχεία (το νόμο, τον καζουιστικό κατάλογο των ειδικών περιπτώσεων, τα στοιχεία της συγκεκριμένης υπόθεσης) και ο οποίος θα βγάζει λίγο πολύ αυτόματα «δίκαιες» αποφάσεις.

Απ' αυτή την σκοπιά, μήπως η αναζήτηση του «δικαίου» μέσω της καζουιστικής μεθόδου αντί να μας οδηγήσει στην «ουσιαστική», μας οδηγεί σε μια τελείως «φορμαλιστική δικαιοσύνη»; Μήπως με άλλα λόγια η επαναβίωση της καζουιστικής εισάγει «από το παράθυρο» τη μανία για τυποποίηση και κωδικοποίηση που η μεταμοντέρνα σκέψη προσπάθησε να αποβάλει;

Στο σημείο αυτό οι Δουζήνας και Warrington υποστηρίζουν πως η καζουιστική προσέγγιση δεν δίνει μόνο έμφαση στην καταγραφή ειδικών περιπτώσεων, αλλά υπογραμμίζει επίσης το καθήκον του δικαστή να παίρνει την τελική απόφαση σύμφωνα με τη συνείδησή του. Αλλά σε αυτή την περίπτωση έχουμε δύο μάλλον αντιφατικά στοιχεία: Η έμφαση στον ατελείωτο καζουιστικό κατάλογο αποτελεί προσπάθεια «κάλυψης» όλων των δυνατών περιπτώσεων και αυτό οδηγεί στην κατάργηση της αυτονομίας του δικαστού· από την άλλη μεριά η ιδέα πως, σε τελική ανάλυση, ο δικαστής αποφασίζει ακολουθώντας τη συνείδησή του, μας οδηγεί στην εξουδετέρωση της καζουιστικής κωδικοποίησης, μας οδηγεί δηλαδή στην τελείως αυθαίρετη «δικαιοσύνη του Καδύ»! Ίσως η λύση βρίσκεται στην εξεύρεση μιας ισορροπίας μεταξύ της άνευ ορίων κωδικοποίησης του

συγκεκριμένου, από τη μια μεριά, και της άνευ ορίων έμφασης στην ελευθερία του δικαστή να ακολουθεί τη συνείδησή του, από την άλλη.

Τελειώνοντας θα ήθελα να υπογραμμίσω πόσο πολύ το βιβλίο των Δουζήνα και Warrington με έκανε να δω από μια νέα προοπτική μια σειρά από προβλήματα που βρίσκονται στο κέντρο όχι μόνο του φιλοσοφικού, αλλά και του κοινωνιολογικού στοχασμού. Όχι μόνο μας παρουσιάζουν με παραδειγματική σαφήνεια και κύρος τις βασικές ιδέες της μεταμοντέρνας σκέψης, αλλά προσπαθούν να τις ζωντανέψουν παίρνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα από διάφορους χώρους. Έτσι, η πολύ οξυδερκής και εκτεταμένη ανάλυση της στάσης της Αντιγόνης (στο δράμα του Σοφοκλή), που αψηφώντας τους νόμους και τις συμβουλές των ισχυρών, αποφασίζει αυθόρμητα να θάψει τον νεκρό αδελφό της, δίνει στο κείμενο μια ευρύτερη πολιτισμική διάσταση που το διαφοροποιεί από τις στεγνές φιλοσοφικές ή νομοτεχνικές αναλύσεις.

Επιπλέον, οι δύο συγγραφείς δεν περιορίζονται στο επίπεδο μιας απλής εισαγωγής στις γενικές ιδέες της μεταμοντέρνας ηθικής και φιλοσοφίας. Δείχνουν με πολύ συγκεκριμένο και ζωντανό τρόπο πώς μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει αυτές τις ιδέες, και τα εννοιολογικά εργαλεία που απορρέουν απ' αυτές, σε ένα συγκεκριμένο χώρο — τον νομικό.

Αν λάβει κανείς υπόψη του πως ένα μεγάλο μέρος της λεγόμενης μεταμοντέρνας σκέψης χαρακτηρίζεται από μια τάση φυγής προς το δυσνόητο, το διφορούμενο, το ονειρώδες-ποιητικό, το ατέλειωτο παιχνίδι με τις λέξεις — τότε το βιβλίο των Δουζήνα και Warrington αποτελεί μια νησίδα καθαράς σκέψης σε ένα πέλαγος αοριστίας, σ' ένα πέλαγος όπου τα πάντα είναι επιτρεπτά και όπου κάθε «σοβαρή» κριτική θεωρείται «αυταρχική» επέμβαση που πρέπει να αντιμετωπιστεί με ειρωνεία ή λεκτικές υπεκφυγές.

Παρόλο που αυτό μπορεί να θεωρηθεί αντιφατικό το *Justice (Miss) carried* αποτελεί μια πολύ σοβαρή μεταμοντέρνα παρέμβαση στον σημερινό προβληματισμό γύρω από την ηθική, τη δικαιοσύνη και το νόμο. Αξίζει τον κόπο λοιπόν να διαβαστεί προσεκτικά όχι μόνο από νομικούς και φιλόσοφους του δικαίου, αλλά απ' όλους αυτούς που θέλουν να πάρουν μια ιδέα της θετικής, επικοινωνιακής πλευράς της μεταμοντέρνας σκέψης.

ΔΙΛΟΓΟΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΩΝΤΑΣ...

Διάλογος μεταξύ αναγνωστών. Στο επίκεντρο, η κριτική των πλατωνικών ιδεών αλλά και το στίγμα του πρόσφατα εκλιπόντος φιλοσόφου Καρλ Πόππερ.

Αγαπητό Αντί,

Στο τεύχος 563, ο κ. Ηλίας Φραγκούλης κάνει ορισμένες παρατηρήσεις πάνω στην επιστολή που σας είχα στείλει σε σχέση με το καινούργιο βιβλίο του Χένρυ Κίσσινγκερ (τεύχος 561). Θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα η θέση του πάνω στο ζήτημα τού αν υπάρχουν ιστορικοί νόμοι. Ασφαλώς και πριν από τον Πλάτωνα υπήρξαν ισχυροί άνδρες που είχαν δύσα για εξουσία. Αλλά ο Πλάτων είναι ο θεμελιωτής της Πολιτικής Φιλοσοφίας του ολοκληρωτισμού. Εισηγήθηκε μια πολιτική θεωρία για να χτυπήσει τη Δημοκρατία. Είναι γεγονός ότι μισούσε και ένιωθε αποστροφή για τους δημοκρατικούς θεσμούς. Αυτό ο κ. Φραγκούλης το αμφισβητεί; Ξέρει ότι ο Πλάτων δεν αναφέρει καν τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, μόνο και μόνο επειδή νίκησε ο απλός λαός που τόσο απεχθανόταν; Ο κ. Φραγκούλης δεν επιχειρηματολογεί καν, κάνει μόνο μια γενικόλογη αναφορά που σας παραθέτω: «Αφήστε που ο Πλάτων κάθε άλλο παρά τη δύναμη καθαγιάζει όταν συσταίνει την ανάθεση της εξουσίας στους φιλοσόφους». Και αυτό θεωρείται επιχείρημα; Αυτό δεν είναι τίποτε άλλο από μια γενικόλογη αναφορά χωρίς ούτε ένα επιχείρημα που να την τεκμηριώνει. Ο κ. Φραγκούλης κρίνει μάλλον τις προθέσεις του Πλάτωνα ως καλές. Αλλά τότε γιατί ο τελευταίος διέστρεψε την προσωπικότητα του Σωκράτη και τον παρουσιάζει στους διαλόγους του ως αριστοκράτη, ενώ ο Αντισθένης ως βιοτέχνη; Ο Πλάτων εισηγήθηκε μια συγκεκριμένη πολιτική θεωρία μέσω της φιλοσοφίας του και όπλισε ιδεολογικά την αριστοκρατική τάξη του καιρού του. Δεν αποτέλεσε αυτή ένα σημαντικό όπλο στα χέρια των διαφόρων ηγεμόνων; Η πολιτική του φιλοσοφία δεν είχε τεράστιο αντίκτυπο έως τις μέρες μας; Ο Πλάτων είναι υπόλογος για τη φιλοσοφία του και τον αντίκτυπό της. Συνέπεια της πολιτικής φιλοσοφίας

του ήταν η δημιουργία ενός ιδεολογικού πλαισίου για τη συστηματική υπονόμευση της Δημοκρατίας. Αυτή είναι μια συνέπεια, αλλά όχι η μοναδική. Θα μπορούσα να δεχθώ για το καλό του διαλόγου ότι ήμουν υπερβολικός. Όμως αυτό δεν δικαιολογεί κατά κανένα λόγο το Πλάτωνα ή τους μαθητές του και τη δυστυχία που προκάλεσαν εμμέσως στην ανθρωπότητα. Θα σας υπενθυμίσω τα λόγια του Κ. Καστοριάδη: Ο Πλάτων, ο Χάιντεγκερ και ο Χέγκελ «θα πρέπει να δουν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης για να θαυμάσουν το έργο τους».

Όσον αφορά τον Πόππερ τώρα, δεν νομίζω ότι υπήρξε απολογητής. Μια κριτική άσκησε. Ούτε νομίζω ότι ο Πόππερ και η Δύση θα έπρεπε να απολογηθούν. Αντίθετα, άλλοι θα έπρεπε να απολογούνται για τα ανομήματά τους. Η δυτική δημοκρατία είναι ατελής, αλλά τουλάχιστον έχει εξασφαλίσει έναν κάποιο βαθμό ελευθερίας. Παρ' όλ' αυτά, απέχει πολύ από το να είναι ένα σωστό δημοκρατικό πολίτευμα. Αλλά σε σύγκριση με τις λεγόμενες σοσιαλιστικές κοινωνίες η διαφορά είναι συντριπτική. Πράγματι, χρησιμοποίησα τον Πόππερ σε μεγάλο βαθμό, αλλά θα μπορούσα να αναφερθώ και σε άλλους μεγάλους φιλοσόφους όπως τον Μπ. Ράσσελ και τον Κ. Καστοριάδη. Όσον αφορά για το αν ο Πόππερ είναι μεγάλος φιλόσοφος, αυτό θα το κρίνουν οι μεταγενέστεροι. Εγώ, πάντως, επιμένω στο χαρακτηρισμό μου και τελειώνοντας σας παραθέτω ένα απόσπασμα από το άρθρο του Αριστείδη Μπαλτά στο τεύχος 562 του Αντί: «Από αυτή τη σκοπιά ο Πόππερ δεν έχει να ζηλέψει τίποτε από τους μεγάλους φιλοσόφους. Μία και ιδιαίτερα απλή ήταν η δική του κεντρική ιδέα, μια ιδέα, όμως, η οποία έγινε στα χέρια του κριτικό όπλο το οποίο του επέτρεψε να πει κάτι ιδιαίτερο, ευδιάκριτο, και μερικές φορές σημαντικό για τα πλείστα από όσα συμβαίνουν γύρω του...». Εάν διαβάσετε και τη συνέχεια θα καταλάβετε γιατί είναι φιλόσοφος μεγάλης αξίας.

Γιώργος Γαλάνης

Φοιτητής
Ανω Ιλίσια

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΤΗ ΜΕ... ΤΖΑΤΖΙΚΙ!

Από τη Γερμανία η καταγγελία και οι εμάνσεις που ακολουθούν:

Αγαπητό Αντί,

Πριν από μερικές εβδομάδες, διαβάζοντας στον ελληνικό Τύπο τα περί επιδρομής γερμανικής φορολογικής αστυνομίας οικονομικού εγκλήματος στα γραφεία Κτηματικής Τράπεζας, με αφορμή νοια για φοροδιαφεύγοντες αποταμίως και βασικά ιδιοκτήτες εστιατορίων, γύρου και σουβλάκια.

Σχετικά όμως διαβάζουμε σε καθημερινή βάση και στον γερμανικό Τύπο για πειρες φοροδιαφυγής ελλήνων ιδιοκτητών εστιατορίων γύρου και σουβλακίου, με εσά της τάξεως των περί τα 500.000 ευρώ ετήσια ενοίκια εντός 4ετίας περίπου. Η εστίαση που σημαίνει προφυλάκιση και βιβαιο μέλλον.

Άλλο σκάνδαλο που αποδεικνύει τα πάντα αυτά που έμαθε ο Μανωλάκης δεν είναι ο Μανώλης όταν ενηλικιωθεί, είναι οι βοπάξαρο που στήνουν και πάλι οι κτήτες ελληνικών εστιατορίων για σίτιση και γύρο, με θύματα όχι τίποτα νέους λαθρομετανάστες αλλά γνήσιους ρεοελλαδίτες που φέρνουν στη Γερμανία για 4 με 5 μήνες πληρώνοντας περί τα 10.000 ευρώ το μήνα, χωρίς κοινωνική αλληλεγγύη, ανθρώπινη διαμονή, με 18ωρη μερινή δουλειά και συχνά χωρίς επιστροφή. Αυτά τα λίγα αρκούν να αντιληφθεί κανείς πως το περίφημο σήμερα ελληνικό επιχειρησιακό δόγμα πήρε τη μορφή διαβολικού δαιμονισμού, μάλιστα σε μια χώρα όπου όλα επηρεάζονται σχεδόν από τον μεγάλο αδελφό, τον Όργουελ. Και μάλιστα σε περιπτώσεις μετάλλευσης Ελλήνων από... Έλληνες. Το αποτέλεσμα είναι οι ιδιοκτήτες εστιατορίων γύρου και σουβλακίου να αγοράζουν πλοία για να πετάνε μέχρι να πιλοταριζόμενα από διάφορους...

ηδες, ενώ τον παράνομα απασχολούμενό
ους, αφού τον στύψουν σαν λεμονόκουπα,
ου δείχνουν το δρόμο της επιστροφής για
λλάδα – αν γίνεται πεζή.

Φιλικότατα
Τάσος Γούλας
Ντύσσελντορφ

ΠΑΙΝΟΙ...

Η επιστολή που ακολουθεί μας βάζει επι-
κτικά την υποχρέωση να συνεχίσουμε
τους δρόμους που πορευόμαστε –
πολλούς αλλά και ελκυστικούς.

...ε.κ. διευθυντά,
...σο περνάει ο καιρός το αγαπημένο μου
...κοδικό – του οποίου η ύπαρξιν και η
...τυχία βασικά ανήκει σε σας – τόσο γί-
...αι τελειότερο ή καλύτερο και στην εμ-
...ιση και στο περιεχόμενο.
...πο τεύχος που διαβάζω προεξέχει η
...όλογη εργασία του κ. Μπαλτά για τον
...όσοφο Καρλ Πόππερ.
...ώ λόγω περιεκτικότητας και βαθυνοίας
...νοημάτων του συγγραφέα του άρθρου
...άβασα... τρεις φορές.
...χομαι απ' την καρδιά μου καλύτερες
...ες και περισσότερους, πολύ πιο πολ-
...αναγνώστες

Μετά τιμής
Π.Ι. Γιάνναρης
Συν/χος Δικηγόρος
Αθήνα

ΟΣ, ΟΙ... ΑΛΒΑΝΟΙ!

...κοινωνικές τάξεις στη «μεταμοντέρνα»
...ονία μας, το αντικείμενο που πραγμα-
...ται ο επιστολογράφος μας.

...ίναι σήμερα λαός, αδελφοί; Ποιοι απο-
...ν το λαό; Πού θα τους βρω; Πού κά-
...και.
...α νιάτα μου, τα' ξερα καλά αυτά τα
...γματα. Ήξερα, από τη θεωρία, ότι λα-
...ίναι η εργατιά και η αγροτιά, οι προλε-
...αι. Ήξερα, επίσης, από την καθημερι-
...πειρία, ότι λαός είναι οι άνθρωποι
...εροκάματου. (...)
...ωδήποτε ένα ήταν σίγουρο στα νιάτα
...ότι λαός δεν ήταν οι αστοί. Η θεωρία

έλεγε ότι η αστική τάξη είναι η κυρίαρχη
τάξη. Η τάξη που ελέγχει τα μέσα παραγω-
γής και είναι υπεύθυνη για την εξαθλίωση
του προλεταριάτου. Αστοί για όλους εμάς
δεν ήταν μόνο οι Μποδοσάκηδες και οι
Ωνάσηδες, αλλά και οι οικογένειες των
Εξαρχείων, της Πλατείας Αμερικής, του
Παγκρατίου, της Κυψέλης, που στέλνανε
τα παιδιά τους στα ινστιτούτα ξένων γλωσ-
σών ή –πολύ περισσότερο– σε ιδιωτικά
σχολεία, αυτοί που φορούσαν κοστουμιά
τις καθημερινές και γραβάτα, που παίρνα-
νε ταξί για ψύλλου πήδημα, που στέλναν
τις κυρίες τους στα κομμωτήρια, που «εί-
χανε τον τρόπο τους» με μια λέξη, το μισθό
από το Δημόσιο ή απ' αλλού, το κατάστημα
ή τις τακτικές προσόδους, οι εμπορευόμε-
νοι, οι νοικοκυραίοι, οι μικροαστοί. Άλλω-
στε είχε πει ο Μαρξ ότι με την εξέλιξη του
καπιταλισμού και τη συνεχή αύξηση του
αριθμού των εργατών θα υπάρχει η τάση
κρυστάλλωσης των κοινωνικών τάξεων σε
δυο μόνο τάξεις, τους καπιταλιστές και
τους προλετάριους. Οι μικροαστοί, λοιπόν,
ούτε ανήκαν ούτε ήθελαν ν' ανήκουν στους
προλετάριους. Μέση τάξη δεν προβλεπό-
ταν. Αλλά κι αν προβλεπόταν, δεν μπορού-
σε αυτή η μέση τάξη, που ήταν αρκετά βο-
λεμένη, να είναι λαός. Λαός ήταν οι πενό-
μενοι. «Οι φτωχοί τυραγνισμένοι», που λέ-
ει κι ο Παπαδιαμάντης.

Μ' αυτό το λαό ήμασταν αλληλέγγυοι κι
απ' αυτόν αντλούσαμε το σθένος και τη συ-
γκίνησή μας. Ήμασταν σοσιαλιστές, όχι
γιατί κάποιος Μάρξ είχε μιλήσει για την
πάλη των τάξεων και τη διαλεκτική της
ιστορίας, αλλά γιατί ολόγυρά μας βλέπαμε
φτωχούς και τυραγνισμένους. Άλλωστε
στη βάση του σοσιαλισμού δεν βρίσκεται
παρά η εμπειρία του πόνου και της φτώ-
χιας.

Για όλους εμάς, τους σοσιαλρομαντικούς,
σοσιαλισμός δεν ήταν «σοβιέτ + εξηλεκτρι-
σμός», όπως είπε ο Λένιν, ούτε «δικτατο-
ρία του προλεταριάτου», αλλά ο χορτα-
σμός των πεινώντων και διψώντων την δι-
καιοσύνη, η δικαίωση των φτωχών και των
τυραγνισμένων.

Χωρίς φτωχούς και τυραγνισμένους γιατί
θα ήμασταν σοσιαλιστές; Να το πω αλλιώς:
Αν ο λαός ήταν μάζες «μη προνομιούχων»
και «μικρομεσαίων», που είχαν μολαταύτα
τ' αυτοκίνητα, τα βίντεα, τις τηλεοράσεις
και τα πλυντήριά τους, που στέλναν τα παι-
διά τους στ' αγγλικά, στα φροντιστήρια και

τα πανεπιστήμια, που είχαν το εξοχικό
τους στη Λούτσα ή στο Δήλεσι, πόσοι από
μας θα ήταν σοσιαλιστές και ποιο θα ήταν
το αίτημά μας;

Βεβαίως γνωρίζω από τη θεωρία, ότι στην
έννοια της διαλεκτικής υπάρχει η ιδέα της
κίνησης, της αλλαγής και η αντίληψη της
σχετικότητας των ιδεών και αρχών σε συμ-
φωνία με τις εκάστοτε περιστάσεις. Πανα-
πεί, ότι αίτημα του σοσιαλισμού μπορεί ν'
αποτελέσει, υπό ορισμένες συνθήκες, και
το δεύτερο αυτοκίνητο, όταν –τουλάχισ-
στον– το όριο της φτώχειας έχει για όλους
μετατεθεί στο δεύτερο αυτοκίνητο. Όταν
οι «φτωχοί και τυραγνισμένοι» είναι όσοι
δεν έχουν δεύτερο αυτοκίνητο.

Ε, φαίνεται ότι εδώ στην πρωτεύουσα,
τουλάχιστον για τους περισσότερους, το
όριο της φτώχειας έφτασε πράγματι στο
δεύτερο αυτοκίνητο. Εγώ τουλάχιστον,
που ζω σε λαϊκή γειτονιά, δύσκολα συναν-
τώ εργαζόμενο γείτονά μου χωρίς ένα
τουλάχιστον αυτοκίνητο.

Πώς συμβιβάζεται αυτό, αδελφοί, με τα
διδάγματα του Μαρξ, ότι δηλαδή όσο ανα-
πτύσσεται ο καπιταλισμός τόσο θα εντεί-
νεται η εξαθλίωση των εργαζομένων; Εγώ
αντίθετα βλέπω, ότι με την ανάπτυξη του
καπιταλισμού έχουν δημιουργηθεί στρα-
τιές «μικρομεσαίων» που καταναλώνουν
τεράστιες ποσότητες βιομηχανικών «αγα-
θών». Τι συμβαίνει, λοιπόν, μήπως ήρθε ο
σοσιαλισμός και δεν το καταλάβαμε; Ή
μήπως έπεσε έξω ο Μαρξ στις προβλέψεις
του κι ο καπιταλισμός απεδείχθει κάθε άλ-
λο παρά το σύστημα που εξαθλιώνει οικο-
νομικά αυτούς που του εργάζονται (άλλο
αν εξαθλιώνει ηθικά όλο τον κόσμο).

Επειδή εξακολουθώ να εμφορούμαι από
τις παρορμήσεις της νεότητάς μου και να
είμαι σοσιαλρομαντικός (ακριβέστερα οι-
κοσοσιαλιστής), επειδή λαός δεν μπορεί
να είναι οι μικρομεσαίοι που στερούνται
το δεύτερο αυτοκίνητο ή το κινητό τηλέφω-
νο, επειδή σοσιαλισμός –μεταξύ άλλων–
είναι και διεθνισμός, επειδή με τα κριτή-
ρια του 1950 ή 1960, φτωχοί, τυραγνισμέ-
νοι και απόκληροι στην Ελλάδα είναι μόνο
οι... Αλβανοί, γι' αυτό προτείνω να ανα-
γνωρίσουμε ως «λαό» τους Αλβανούς και
να προσαρμόσουμε σχετικά την πλατφόρ-
μα μας.

Ηλίας Φραγκούλης
Αθήνα

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ

• Πού βαδίζει, αλήθεια, το επαγγελματικό ποδόσφαιρο; Ο πρόεδρος της ΑΕΚ Δημήτρης Μελισσανίδης είχε την ευκαιρία να το ειρωνευτεί, αμέσως μετά τη λήξη του άτυχου αγώνα με τη Μίλαν στην Τεργέστη, λέγοντας: «Αυτή η στάνη, τούτο το τυρί βγάζει». Ιδού, λοιπόν, ο πρώτος τυρέμπορος του ελληνικού ποδοσφαίρου. Το πόσο τους έχει ανάγκη το άθλημα είναι προφανές. Όμως, το ποδόσφαιρο δεν θ' αντέξει με τη σημερινή πρακτική. Η πραγματικότητα είναι πως όλοι ανεξαιρέτως οι ποδοσφαιρικοί παράγοντες ενδιαφέρονται για το πώς θα εισπράξουν, δηλαδή θα κερδίσουν από πώληση τηλεοπτικών δικαιωμάτων, διαφημίσεων κ.λπ. Ουδείς δείχνει ν' ασχολείται με το άθλημα αυτό καθ' αυτό. Θέλετε μια πρόσφατη απόδειξη; Ο σημαντικός αγώνας Αθηναϊκού - Άρη Θεσσαλονίκης μόλις που ξεπέρασε σε πωλήσεις τα 400 εισιτήρια. Η μιζέρια ισχύει στα περισσότερα γήπεδα της πρώτης κατηγορίας, όπου οι μισθοί των ποδοσφαιριστών και μόνο - με βάση τις εισπράξεις των ΠΑΕ - θα έπρεπε (αν υπήρχε κράτος) να είχαν οδηγήσει σε λουκέτο τις ποδοσφαιρικές ανώνυμες εταιρείες. Κι όμως: το πρωτάθλημα προχωράει κανονικά και η ΕΠΑΕ (ως διοργανώτρια αρχή), έχει τα "μάτια της ανοιχτά" μήπως και κάποιο μικρό τηλεοπτικό κανάλι τραβήξει στιγμιότυπα από τους αγώνες χωρίς προηγουμένως να έχει συμφωνήσει με τους οικονομικούς της όρους. Είναι φανερό πως όλος ο θόρυβος γύρω από το ποδόσφαιρο, πλέον, γίνεται μόνο και μόνο για να εξυπηρετούνται τα συμφέροντα της τηλεόρασης. Ο αγώνας ντέρμπυ ΠΑΟΚ - Ολυμπιακού έγινε νύχτα στη Θεσσαλονίκη και μάλιστα με τσουχτερό κρύο. Οι παράγοντες (ΕΠΑΕ) αδιαφόρησαν για τους φιλάθλους, οι οποίοι την επομένη θα έπρεπε να ξυπνήσουν νωρίς κ.λπ. Και αυτό γιατί; Για να εξυπηρετηθεί ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός, που έδειξε τον αγώνα σε απευθείας μετάδοση. Νωρίτερα, στο Καραϊσκάκη, δόθηκε το μοναδικό παιχνίδι πρώτης κατηγορίας στο Λεκανοπέδιο και

“συγκίνησε” 950 φιλάθλους. Αυτή είναι η εικόνα του επαγγελματικού ποδοσφαίρου και είναι πράγματι λυπηρό που δεν καταφέραμε να “χτυπήσουμε” τη Μίλαν σε συλλογικό επίπεδο...

• Μην νομισθεί, όμως, ότι οι ποδοσφαιρικοί παράγοντες αυτού του τύπου μελαγχολούν ή σκέπτονται να τα παρατήσουν. Κάθε άλλο. Πρόσφατα στην ΕΠΑΕ έγινε “εμφύλιος πόλεμος” όταν υπήρξε συνεδρίαση με αντικείμενο ποιοι θα προταθούν από την «Ένωση» στο νέο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΠΟ, το οποίο θα προκύψει από τις αρχαιρεσίες κ.λπ. Ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα στην ΕΠΑΕ “να στείλει” τέσσερις εκπροσώπους της. Αμ δε... Οι υποψήφιοι που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την καρέκλα ξεπέρασαν τους δεκαπέντε. Και ήταν άτομα που ανήκαν σε όλα τα κοινωνικά και επιστημονικά στρώματα. Προσέξτε: Παντελής Νικολάου, γιατρός· Τέλης Μπατάκης, προπονητής ποδοσφαίρου, γεωπόνος· Σάββας Θεοδορίδης, φαρμακέμπορος· Μάνος Μαυροκουκουλάκης, εφοπλιστής, εισοδηματίας, στέλεχος του

Παναθηναϊκού· Λευτέρης Καπετανάκης, έμπορος· Γεώργιος Παντελάκης, επιχειρηματίας· Μανώλης Τσαχειλίδης, ειδηματίας· Ευρυπίδης Ρεβελάκης, παγών και αρκετοί ακόμη, οι οποίοι ξαφνικά θέλησαν να το παίξουν “σωτήρες” άτυχου σπορ. Μα, είναι δυνατόν; Σφθείτε να γέμιζαν τα γήπεδα τι είχε να νει...

• Με νίκη του πολύ ισχυρού εφέτος Σμυρναϊκού και αρκετά επεισόδια στους γήπεδα από το γυμναστήριο Γλυφάδας (ή και από το Παναθηναϊκό) στους γήπεδα, έληξε το πρώτο ντέρμπυ στο πρωτάθλημα. Η ήττα του Παναθηναϊκού είναι αλλιώς ήταν “προδιαγεγραμμένη”, και η παραίτηση του κόουτς των «πρωτων» Κώστα Πολίτη. Αιτία; Η συμπεριφορά του συλλόγου προς τον αθλητή Νικ Γκάλις. Το μέλλον του Παναθηναϊκού στην Α1 και στο Κύπελλο Ελλάδας αναμένεται ζοφερό. Εκτός αν βρεθεί προπονητής - ταχυδακτυλουργός να ισορροπήσει τα “υπερήφανα γηρατειά” τη λαιπωρή ομάδα...

Γιώργος Αρχο

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΔΕΝ ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΗΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ;

«Σπάσαν τα νερά» του καλοριφέρ της Εθνικής Πινακοθήκης και πλημμύρισαν τα υπόγεια, όπου ήταν ριγμένοι οι θησαυροί της. Κάμποσα σχέδια του Τσίλερ έγιναν σαν μανιτάρια (όπως δήλωσε ο Νίκος Κεσσανλής), κάμποσα έργα ελλήνων εικαστικών καλλιτεχνών βράχθηκαν και, ίσως, έπαθαν ζημιές ανεπανόρθωτες. Για ένα μικρό διάστημα σηκώθηκε κάποιος θόρυβος, κι ύστερα, την περασμένη Τρίτη, ξανασυνεδρίασε η διοίκηση της Πινακοθήκης κι όλα ήταν σαν να μην είχαν γίνει. Η επωδός, που για λίγο είχε ξαχαστεί, επανήλθε. Η κ. Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα έθεσε ξανά το θέμα της αγοράς του Αγίου Πέτρου του Ελ Γκρέκο. Ο Νίκος Κεσσανλής πρότεινε να πάνε ειδικοί στην Ισπανία, να πάρουν τη γνώμη των ειδικών του μουσείου Πράντο, σχετικά με τη γνησιότητα ή μη του πίνακα. Στέγνωσαν τα κλάματα για την καταστροφή και, τώρα, όλα δείχνουν ότι το σήριαλ ξαναρχίζει.

Το έχουμε ξαναγράψει. Η διευθύντρια της Πινακοθήκης καλλιεργώντας τη μεγαλοϊδεατική πολιτική της για την απόκτηση του συγκεκριμένου πίνακα, ενώ οι ανάγκες υποδομής είναι σαφώς καταφανέστερες, δεν καλλιεργεί παρά ένα ιδιότυπο σταρ σύστημα που εδράζεται σε κοινούς τόπους. Ποιος τείνει να είναι ο κυριότερος κοινός τόπος, σήμερα; Το περιούσιον της φυλής, τα κατορθώματα των Ελλήνων ανά την υφήλιον. Διεκδικώντας τον σπουδαίο Γκρέκο, κινώντας μάλιστα πανελλήνιο συναγερμό για να μαζευτεί το υπέρογκο ποσόν της αγοράς του, δεν επιδιώκει παρά να προσεπικυρώσει στον ελληνισμό μια τεχνοτροπία και ένα καλλιτεχνικό επίτευγμα που δεν του ανήκει. Ο Θεοτοκόπουλος δεν «μεγαλούργησε επειδή ήταν Έλλην», απλώς υπήρξε σπουδαίος ζωγράφος σε μια ευνοϊκή συγκυρία της δυτικής τέχνης. Μπροστά στο συναισθηματισμό και στο σταριλίκι, ο κυριότερος εικαστικός μας θεσμός απεμπολεί ακόμη και το αντικείμενο της δουλειάς του: την ερμηνεία, με τη δέουσα σοβαρότητα, των καλλιτεχνικών φαινομένων, την προαγωγή της εικαστικής παιδείας και της αισθητικής καλλιέργειας.

Είναι καιρός να τελειώνει το παραμύθι. Η Εθνική Πινακοθήκη έχει άλλες προτεραιότητες. Πρώτα απ' όλα, οφείλει να προστατεύσει τους θησαυρούς που -φαίνεται- είναι εγκαταλελειμμένοι στους χώρους της. Δεύτερον, να βρει τους τρόπους να απευθυνθεί στο κοινό έτσι όπως ακριβώς αρμόζει στη σοβαρότητα ενός τέτοιου θεσμού, με διάθεση για δουλειά υποδομής κι όχι απλώς με προσφυγή στα τερτίπια του θεάματος (κι ας χάσκει απύθμενο κενό πίσω απ' τη θεαματική πασαρέλα). Τρίτον, αν κρίνεται αναγκαία η πολιτική αγορών, η Πινακοθήκη έχει να διαλέξει από πολλές, οικονομικότερες και πολύ πιο αποδοτικές λύσεις. Πρόσφατα, σε συζήτηση που είχαμε με τον ζωγράφο Κυριάκο Κατζουράκη, μας έγινε γνωστό ότι, π.χ., είναι δυνατόν, με πολύ μικρότερο κονδύλι, να αγοραστεί τμήμα συλλογής γερμανού συλλέκτη με έργα του Μπουζιάνη...

Οι υπεύθυνοι της Πινακοθήκης, το ξαναλέμε, δεν έχουν την πολυτέλεια να συμπεριφέρονται σαν σταρ. Κάνουν λειτούργημα, κι η παρουσία τους μπροστά από τα φώτα μόνο ως τυχαία και περιστασιακή μπορεί να βοηθήσει. Αν ούτε μια τόσο σημαντική καταστροφή δεν μπορεί να τους προβληματίσει τότε τι είναι εκείνο που θα τους κάνει να αναλογιστούν τις ευθύνες οι οποίες απορρέουν από το αξίωμά τους, που τους τάσσει να φυλάσσουν, να μελετούν και να διαδίδουν μια ανεκτίμητη πολιτισμική κληρονομιά;

Και να σκεφτεί κανείς πως, σε άλλες εποχές, τάξης, κάποιοι πραγματικοί θεματοφύλακες τέτοιας περιουσίας δεν φοβούνταν τα επιτίμια μιας τέτοιας παράλειψης. Έχουμε παραδείγματα πνευματικών αναστημάτων που, σε αντίστοιχες καταστροφές, από μόνοι τους δεν θα συγκωρούσαν ποτέ τον εαυτό τους...

Ηλίας Κανέλλης

Τσιγγάνα τέχνη!...

της Ευρυδίκης Trichon - Μιλσανή

Όπως κάθε χρόνο, η Διεθνής Έκθεση Σύγχρονης Τέχνης (FIAC) άνοιξε τις πόρτες της στο Παρίσι, σ' ένα ευρύ κοσμοπολίτικο κοινό. Τούτη τη φορά η έκθεση δεν έλαβε χώρα στο ωραίο κτίριο του Grand Palais που επισκευάζεται, αλλά σε ένα συγκρότημα από σκηνές που στήθηκε δίπλα στον πύργο του Άιφελ! Τέχνη, τσιγγάνα!...

στες δεν ήταν ενθουσιασμένοι με τον τζίρο τους. Οι τιμές, πολύ προσιτότερες από άλλοτε (κάθετη πτώση για ορισμένες βεντέτες), προσπαθούσαν να δελεάσουν διστακτικούς αγοραστές.

Πολύ ενδιαφέρουσες υπήρξαν οι γερμανικές και ιταλικές γκαλερί με σύγχρονους καλλιτέχνες που ήδη χρόνια κυριαρχούν στη διεθνή καλλιτεχνική σκηνή: **Lupertz, Baseliz, Ceccobelli, Chia, Max, Neumann** (ανερχόμενος με πολύ προσωπική εικονογραφία), οι Αμερικανοί της καινούργιας γενιάς μάς φάνηκαν μάλλον απογοητευτικοί και στο γαλλικό στερέωμα λάμπουν μερικές σίγουρες αξίες όπως οι **Cezar, Arman, Garouste** κ.λπ. Σε πολλές γκαλερί αρκετά μουσειακά ρωσικά έργα των αρχών του αιώνα αλλά και σύγχρονων ρώσων καλλιτεχνών που ψάχνουν τη θέση τους στον δυτικό κόσμο.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Η μεγάλη καινοτομία είναι η ελληνική συμμετοχή με δύο αθηναϊκές γκαλερί: την *Αίθουσα Τέχνης Αθηνών* και τη *Ζουμπουλάκη*. Η πρώτη παρουσιάζει αποκλειστικά έργα του **Βυζάντιου**, καλλιτέχνη που βρίσκεται από το 1946 στο Παρίσι και που είναι γνωστός και αγαπητός στο γαλλικό κοινό. Στα έργα του, όπου κυριαρχεί η ανθρώπινη φιγούρα, άκαμπτη και εκστατική, περιτριγυρισμένη από γυμνές γεωμετρικές επιφάνειες έντονα χρωματισμένες, εκδηλώνεται η δυσκολία αλλά και η αναγκαιότητα της παράστασης στον μεταμοντέρνο πίνακα.

Με συγκίνηση είδαμε στο σταντ της γκαλερί Ζουμπουλάκη έναν εξαιρετικό πίνακα του **Μόραλη** κοντά σε δύο έργα του **Φασιανού**, καθώς και τα τρίπτυχα του **Μποκόρου** και του **Σακαγιάν**, που πουλήθηκαν σχεδόν αμέσως. Έργα ελλήνων καλλιτεχνών βρισκόντουσαν σε πολλά περίπτερα της FIAC. Αρκετά έργα των **Παύλου, Τάκι** και **Κουνέλλη** που δεν λείπουν πια ποτέ από καμιά διεθνή εκδήλωση.

Επίσης, η **Σοφία Βάρη** με γλυπτά κλάζ και η **Μαρίνα Καρέλλα**, η οποία ίδια λεπτότητα που εκφράζεται στον κα αποτολμά να βγει στον τρισδιάχωρο. Μια σχεδόν ολόκληρη έκθεση **Μάριου Πράσινου** παρουσιάζει μιλική γκαλερί με θέμα το δέντρο.

Στην παρισινή γκαλερί του **Samy K** δαμε ένα σύνολο έργων του **Κόττη** στυλ ζωηρό, αφηγηματικό και ευχ που αποδεικνύει ακόμη μια φορά πνότητα του ζωγράφου να ανανεώνει. Και μια τελευταία ανακάλυψη: ο **Κιέλληνας** ζωγράφος εγκαταστημένο **Γαλλία** τον οποίο παρουσίασαν γκαλερί. Τα έργα του, μεγάλα μονό τετράγωνα, διασχίζουν διασκεδαστικά τούρες, μορφές και αντικείμενα φισμοί και φράσεις που κατασκευάζουν μια διήγηση γεμάτη χιούμορ και πτα.

Η έκθεση αυτή, στην οποία έλαβαν μέρος 160 γκαλερί απ' όλο τον κόσμο και που είναι ίσως η σπουδαιότερη εκδήλωση στο είδος της, έχει το πλεονέκτημα να δείχνει όχι μόνο ό,τι πιο πρόσφατο συμβαίνει στην τέχνη, αλλά και τι πουλιέται ή τι αγοράζεται και σε ποιες τιμές, καθρεφτίζοντας έτσι το γούστο της εποχής. Σε δεύτερο πλάνο, μας δίνει μια γενικότερη εικόνα της οικονομικής κατάστασης και του ρόλου της τέχνης ως επενδυτικής αξίας και μας αποκαλύπτει τη διάθεση και τις δυνατότητες των συλλεκτών...

ΠΕΦΤΟΥΝ ΟΙ ΤΙΜΕΣ!

Όπως πάντα, κόσμος πολύς συνέρευσε στα εγκαίνια, κοσμικό γεγονός που οι Παριζιάνοι περιμένουν πάντα με ανυπομονησία. ενώ τις άλλες ημέρες παρατηρήθηκε μέτρια κίνηση. Κι όσο κι αν οι δημοσιογράφοι έσπευσαν να γράψουν πως η κρίση που μαίνεται στο εμπόριο της τέχνης τα τελευταία χρόνια έχει τελειώσει, οι γκαλερί-

1979 - 1994 Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

Η σειρά «Γλωσσολογία» των εκδόσεων ΝΕΦΕΛΗ αποτελεί μια πρωτοποριακή προσπάθεια για να γνωρίσει το ελληνικό αναγνωστικό κοινό τα νεότερα ρεύματα γλωσσολογικής σκέψης. Η σειρά αυτή, η οποία έχει προβάλει μέχρι σήμερα πολλούς αξιόλογους σύγχρονους γλωσσολόγους, Έλληνες και ξένους, καλύπτει την ανάγκη ενημέρωσης σε ένα επιστημονικό κλάδο που γνώρισε κι εξακολουθεί να γνωρίζει αλματώδη ανάπτυξη. Τα βιβλία της σειράς αποτελούν εισαγωγές σε διάφορα επιμέρους αντικείμενα, από τη σημειολογία μέχρι την ιστορία της γλωσσολογίας και από τη γενετική-μετασχηματιστική γλωσσολογία και τη λεξικολογία μέχρι τη λειτουργική σύνταξη και το δομισμό. Όλα τα βιβλία κυκλοφορούν με κατατοπιστικές εισαγωγές, ορισμένες από τις οποίες εκτενείς, καθώς και ευρετήρια όρων, ενώ έχουν γίνει έγκυρες μεταφράσεις των ξένων συγγραφέων. Η ποιοτική αυτή σειρά της ΝΕΦΕΛΗΣ ξεκίνησε το 1985 κι έχουν εκδοθεί μέχρι τώρα εννιά έργα, ενώ προγραμματίζονται κι άλλα, κυρίως Ελλήνων συγγραφέων.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

DENISE FRANÇOIS-GEIGER: Θέματα κοινωνικής και θεωρητικής γλωσσολογίας

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΛΑΙΡΗΣ: Θέματα γενικής γλωσσολογίας

ANDRE MARTINE: Θέματα λειτουργικής σύνταξης

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΜΟΤΣΙΟΥ: Εισαγωγή στη Λεξικολογία της Νεοελληνικής

LOUIS PRIETO: Μηνύματα και σήματα

J. R. ROBINS: Σύντομη ιστορία της γλωσσολογίας

NOAM CHOMSKY: Συντακτικές δομές

ΕΙΡΗΝΗ ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ-WARBURTON: Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ: Νεοελληνικός λόγος

Υπεύθυνος σειράς: Φώτης Α. Καβουκόπουλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

ΚΑΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΕΔΩ ...

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ

Κατά την πρόσφατη παρουσίαση στο Σπίτι της Κύπρου της σημαντικής δίγλωσσης *Ανθολογίας της Κυπριακής Λογοτεχνίας*, έργο του Παρισινού Συλλόγου των Φίλων της Ελλάδας και της Κύπρου, αναγγέλθηκε ότι το επόμενο δημοσίευμα του συλλόγου, στη δίγλωσση σειρά *Ελληνικά Χρονικά*, θα είναι αφιερωμένο στην Ελληνίδα στο πέρας των αιώνων.

Ο τίτλος του βιβλίου θα είναι *Φωνές και πορτραίτα γυναικών της Ελλάδας - Η Ελληνίδα στη ζωή, την τέχνη και τη δημιουργία από την αρχαιότητα ίσαμε σήμερα*.

Η πρόεδρος του συλλόγου και διευθύντρια των *Ελληνικών Χρονικών* κυρία **Josette Doron** (19, rue Erard 75012 PARIS - Tél: 43.41.39.84) θα δεχτεί μ' ευγνωμοσύνη κάθε γραπτή ή προφορική εισήγηση για τη σύνθεση του σημαντικού αυτού τόμου που θα αποτελέσει και αφιέρωμα στη μνήμη της **Μελίνας Μερκούρη**.

ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΖΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Ύστερα από το επιτυχημένο επιστημονικό συμπόσιο στις 4 και 5 Νοεμβρίου με θέμα την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τις γενικές εξετάσεις, η Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας της Σχολής Μωραΐτη συνεχίζει τις πολιτιστικές και μορφωτικές εκδηλώσεις της με σειρά διαλέξεων γύρω από το θέμα «Μαζική Κουλτούρα» και κύριο

άξονα το ρόλο των ΜΜΕ στη διαμόρφωσή της.

Οι εκδηλώσεις θα πραγματοποιούνται κάθε Τρίτη και Τετάρτη από τις 15 έως τις 29 Νοεμβρίου στην έδρα της Εταιρείας Σπουδών (Πλ. Παναθηναϊκού Σταδίου 5). Στις 16.11 εισηγητές θα είναι οι **Δ. Ψυχογιός** και **Ν. Δεμερτζής**, στις 22.11 ο **Χ. Καμπουρίδης** θα πραγματοποιήσει εισήγηση και αμέσως μετά θα συζητήσει με τους προσκεκλημένους του **Σ. Ανεμοδουρά**, **Ν. Ξανθόπουλο** και **Ν. Φώσκολο**.

Την επόμενη ημέρα εισηγήσεις θα κάνουν οι **Π. Τσίμας** και **Α. Κορωναίου**, ενώ οι εκδηλώσεις θα τελειώσουν στις 29.11 με εισηγήσεις των **Θ. Τζαβάρα** και **Φ. Τσαλίκου**.

Όλες τις ημέρες οι πρώτες εισηγήσεις θα ξεκινούν στις 19.30 ενώ οι επόμενες στις 20.00. Στο τέλος των εισηγήσεων θα ακολουθεί συζήτηση ανοικτή για το κοινό. Η Εταιρεία Σπουδών θα πραγματοποιήσει κι άλλες εκδηλώσεις για τις οποίες θα σας ενημερώσουμε στο επόμενο τεύχος. Πληροφορίες: 75.14.253.

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ

Πρωτόγνωρη συγκίνηση ένιωσαν ηθοποιοί και θεατές εκείνη τη Δευτέρα στο Θέατρο Μουσούρη: Μέλη της Μονάδας Απεξάρτησης (Κοινωνική Επανάσταση) Δεκαοχτώ Άνω του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής παρουσίασαν το έργο του **Ιερβινγκ Στόουν** *Να θάψουμε τους νεκρούς* (μετάφραση του **Γιώργου Σεβαστίκογλου**), με εμβόλιμα κείμενα γραμμένα από τους ίδιους.

Προσεγγίζοντας τους ρόλους μέσα από τις προσωπικές τραυματικές εμπειρίες τους, οι ερασιτέχνες ηθοποιοί έδωσαν μιαν άλλη διάσταση στις διαλυμένες σχέσεις των ηρώων, και το αντιπολεμικό κείμενο του Στόουν έγινε η δική τους πολύτιμη μαρτυρία για την αξία και την ομορφιά της ζωής. Με αμεσότητα και ειλικρίνεια έσπασαν το φράγμα σκηνης και πλατείας και το θέατρο έγινε ο συμβολικός χώρος της κοινωνικής επανάστασης.

Σκηνοθέτης - εμπνευστής αυτής της ξεχωριστής θεατρικής παράστασης, ο ηθοποιός **Παναγιώτης Ζαγονιάρης**.

Δ.Κ.

ΕΚΔΗΛΩΣΕ

- Στην γκαλερί ASTRA (Καρνατίδα έως και τις 19.11 πραγματοποιεί ατομική έκθεση ζωγραφικής η **Σοφία Καραλή**. Πληροφορίες: 92.20.236.

- Στις 14.11 εγκαινιάζεται στην γκαλερί «3» (Φωκυλίδου 3, Κολωνάκι), η έκθεση του γλύπτη και ζωγράφου **Γιάννη Παπαδόπουλου** η οποία ολοκληρώνεται στις 3.12. Πληροφορίες: 36.28.230 - 36.08.984.

- Μέχρι τις 20.11 θα πραγματοποιεί Κέντρο Πολιτισμού «Παλατάκι» (Λεωφόρος Αθηνών και Στρ. Καραϊσκάκη, Χαϊδάρι) ατομική έκθεση η νεαρή ζωγράφος **Ελπίδα Μπουρδάκη**. Πληροφορίες: 58.2.1.1.

- Στις 14.11 ξεκινάει στην Αίθουσα Τεχνη Τετρακόττα Θεσσαλονίκης (Χρυσή Σμύρνης 13) η έκθεση ζωγραφικής της **Μαντζαβίνου**, η οποία θα διαρκέσει έως τις 10.12.

- Ο Σύνδεσμος Αποφοίτων Σχολής Τεχνών οργανώνει ομαδική έκθεση ζωγραφικής και φωτογραφίας των αποφοίτων καλλιτεχνών της σχολής, η οποία θα πραγματοποιηθεί από τις 11 έως τις 17.11. Πληροφορίες: 68.56.970, 36.38.560.

- Ο Αμερικανός ζωγράφος **Matt L.** εκθέτει τα έργα του έως τις 5.11 στη γκαλερί Kennedy της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης (Μασσαλίας 22). Παράλληλα εκθέτει έργα του στην αίθουσα τέχνης «Πλειάδες» (Δαβάκη 3-5, Αμπελόκηποι) η οποία θα διαρκέσει έως τις 20.11.

- Στις 14.11 εγκαινιάζεται στην γκαλερί Αργώ (Μέρλιν 8) η έκθεση ζωγραφικής του **Κώστα Μαλαμού**, η οποία θα διαρκέσει έως τις 10.12. Πληροφορίες: 36.2.1.1.

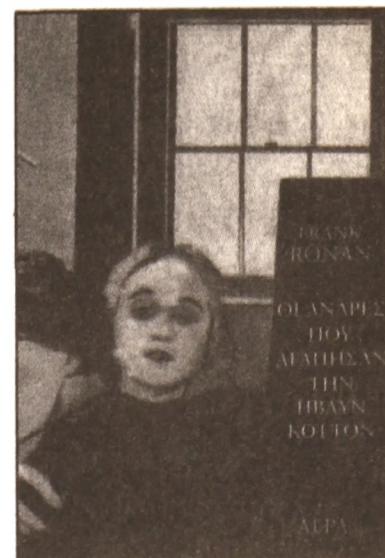
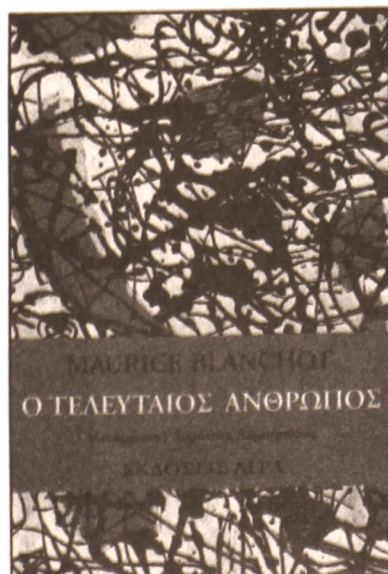
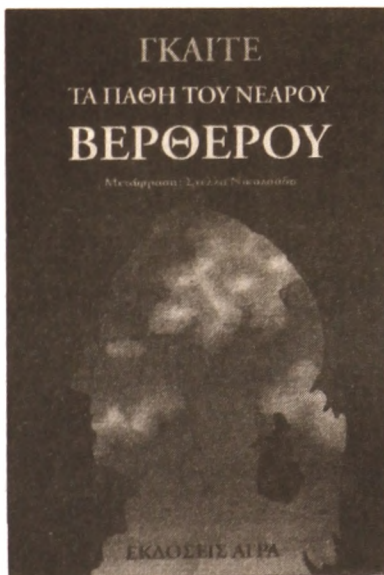
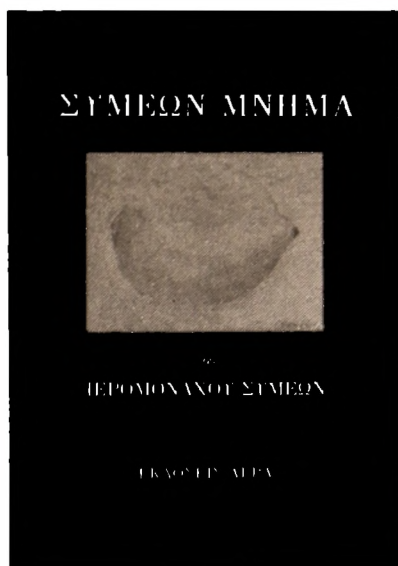
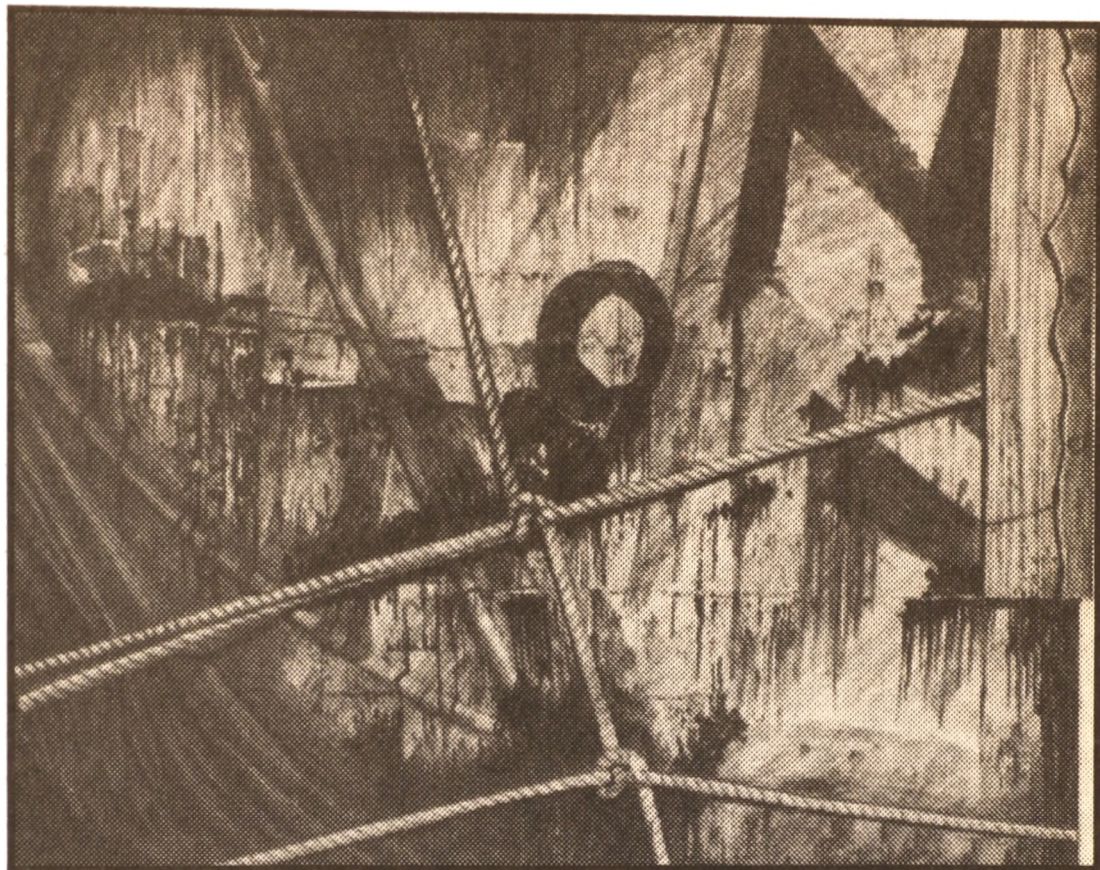
- Στις 16.11 ξεκινάει στην γκαλερί Λόλας Νικολάου (Νέα Εγνατία 22, Θεσσαλονίκη) η έκθεση της ζωγράφου **Βενιέρη**, στην οποία θα παρουσιαστεί νέα της δουλειά και θα διαρκέσει έως τον Δεκεμβρίου. Πληροφορίες 031-81.1.1.

- Από τις 2.11 έχουν ξεκινήσει οι εργασίες του έργου *Τρεις αδελφές* του **Αντον Τσέχωφ** στο θέατρο Αμόρε (Παλαιό Πόλεως 10) και θα διαρκέσουν έως τις 22.1.95. Για περισσότερες πληροφορίες: 64.68.009.

«Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ»

Ο Franz E. Schilke είναι ο εκδότης ενός αξιόλογου βιβλίου με τίτλο *Η ζωγραφική σήμερα*, εκδ. Medizin + Kunst, Μόναχο, όπου παρουσιάζει 40 σημαντικούς εν ζωή καλλιτέχνες, οι οποίοι κατά τη γνώμη του σηματοδοτούν την τέχνη στα τέλη του 20ού αιώνα.

Ανάμεσά τους, και ο γνωστός στο ελληνικό φιλότεχνο κοινό γερμανός ζωγράφος **Χέρμαν Μπλάουτ**, που τα έργα του –όπως έχει επισημάνει ο καθηγητής της Ιστορίας της Τέχνης, **Χρυσάνθος Χρήστου**–, *τροπούν σαν λόγχες, με την ειλικρίνεια της έρευνάς του, την τελειότητα της μορφοποίησής του, την κριτική και τον εκφραστικό τους πλούτο*.

Λατρεία και απέχθεια για τον Παπαδιαμάντη

του Βαγγέλη Ραπτόπουλου

1. Σκοτεινή ομορφιά

Στα χρόνια του γυμνασίου τον μισούσα τον Παπαδιαμάντη· ή τουλάχιστον έτσι πίστευα.

Εκείνη την εποχή ήμουν φανατικός υπέρμαχος μιας ανατριχιαστικής δημοτικής και μισούσα την καθαρεύουσα, στην οποία ήταν γραμμένα τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη· την μισούσα ως γλώσσα και το έργο του (το οποίο οι καθηγητές μας είχαν μετατρέψει σε βασικό μοχλό διδασκαλίας της στο σχολείο) την εξέφραζε στα μάτια μου και την εκπροσωπούσε πλήρως.

Δεν καταλάβαινα τότε ότι η καθαρεύουσα ήταν αποτέλεσμα μιας ιστορικής ιδιοτροπίας πιο πολύ και κυρίως παρέβλεπα το γεγονός ότι το λόγιο αυτό ιδίωμα στα χρόνια της εφηβείας μου είχε ήδη γίνει ένα αναπόσπαστο τμήμα, και για την ακρίβεια το ένα από τα δύο μισά της ζωντανής, προφορικής μας γλώσσας – η καθομιλουμένη – στην οποία γράφω το κείμενο αυτό σήμερα.

Όχι· εγώ πίστευα ότι ο Παπαδιαμάντης ήταν προπάντων ένας κάκιστος λογοτέχνης, ένας ασήμαντος συγγραφέας. Προπάντων, βεβαίως, ήμουν εγώ ένας κάκιστος, ένας ασήμαντος κριτικός, γιατί παρ' όλη την απέχθεια που μου προκαλούσε η γλώσσα στην οποία ήταν γραμμένα τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη, τα ίδια τα διηγήματα (δηλαδή: οι ιστορίες τις οποίες αφηγούνται) με μάγευαν.

Αυτή η σχιζοφρενική μου σχέση με τον Παπαδιαμάντη θα πρέπει να ήταν και η βαθύτερη αιτία των απίθανων βαρβαροτήτων που διέπραξα εκείνον τον καιρό: μεταξύ άλλων, μετέφρασα και δύο ή τρία διηγήματά του από εκείνα που περιλαμβάνονταν στα σχολικά Νεοελληνικά αναγνώσματα (και βαρβαρότης – να εννοούμεθα – δεν ήταν το γεγονός ότι τα μετέφρασα, αλλά η γλώσσα, η υστερικά χοντροκομμένη και τεχνητή δημοτική που χρησιμοποιούσα). Τελικά, παρ' όλο που νόμιζα ότι το μισούσα, το έργο του Παπαδιαμάντη με τραβούσε και αφού δεν μπορούσα να το λατρεύω, πάλευα μαζί του!

Ένα από τα πιο υποβλητικά, ένα σκοτεινής ομορφιάς διήγημα του Τζέι Ντι Σάλιντζερ έχει τον τίτλο: *For Esme - with love and squalor*. Αυτό το *squalor*, θα μπορούσε και να σημαίνει απέχθεια (ή και αθλιότητα, βρωμιά, αφροντισιά, κακία). Έτσι ακριβώς ένιωθα κι εγώ όλη εκείνη την περίοδο, έτσι ακριβώς αντιμετώπιζα το έργο του Παπαδιαμάντη: με λατρεία και με απέχθεια!

2. Ένας μαθηματικός τύπος...

Την πρώτη φορά που διάβασα τη *Φόνισσα*, ο θαυμασμός μου για το σύντομο αυτό μυθιστόρημα –νουβέλα, θα το έλεγαν οι αγγλοσάξωνες– φούντωσε· είναι ένα από τα ελάχιστα έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας που με συγκίνησαν κι ακόμα με συ-

γκινούν απεριόριστα.

Ξαναδιαβάζοντάς το αργότερα, θ' άρχιζα να αναρωτιέμαι ήταν αυτό που με είχε συγκινήσει τόσο. «Αλλά το ζητούμενο σκεφτόμουν, «είναι να διατυπώσεις τα συναισθήματά σου ν τύπον σκέψεων ορθολογικών – να μην τα μετατρέψεις σε λυρικές εκφράσεις, σε μεταφορές· με λυρικές εκφράσεις είναι μάτη και η ίδια η *Φόνισσα* και αποτελεί ολόκληρη μια μεταφορά! Προσπάθησε να συμπυκνώσεις τα συναισθήματά σου έναν ορισμό, σ' έναν μαθηματικό τύπο εάν είναι δυνατόν».

Από όλες τις κρίσεις που έχω διαβάσει μέχρι τώρα για τον Παπαδιαμάντη μία μόνο μοιάζει με τον τύπο, με τον ορισμό τον οποίο έψαχνα. Η κρίση αυτή ανήκει στον Λίνο Πολίτη, οποίος συνοψίζοντας κατ' αρχάς τη στάση της κριτικής απέναντι στον Παπαδιαμάντη αναφέρει ότι από την εποχή που ο συγγραφέας ακόμα ζούσε, η κριτική άλλοτε του έπλεξε υπερβολές, εγκώμια και τον αντιμετώπιζε με άκριτο θαυμασμό κι άλλες με περιφρονητική υποτίμηση και με στείρα αρνητική διάθεση. Στο τέλος, ο Πολίτης σημειώνει την εξής παρατήρηση: μέσα στα διηγήματά του ο Παπαδιαμάντης κατόρθωσε να δεσμεύσει και απ' αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε νεοελληνική λαϊκή μυθολογία – κατόρθωσε, δηλαδή, να συλλάβει και να αποτυπώσει μερικά βασικά και όχι τόσο ευκολοσύλληπτα στοιχεία νεοελληνικού χαρακτήρα.

Αυτό, λοιπόν, ήταν που με είχε συγκινήσει τόσο στο έργο Παπαδιαμάντη; Ναι, αλλά και πάλι... η παρατήρηση, η κριτική του Πολίτη ήταν κάπως ασαφής και δεν έμοιαζε με ορισμό μαθηματικό τύπο. Νεοελληνική λαϊκή μυθολογία και μερικά βασικά και όχι τόσο ευκολοσύλληπτα στοιχεία του νεοελληνικού χαρακτήρα – δηλαδή; Έψαχνα να βρω ποια ήταν αυτά τα στοιχεία, έψαχνα να βρω τη συνισταμένη, την κεντρική ιδέα αυτή της μυθολογίας.

Όσπου κάποια στιγμή πίστεψα ότι είχα επιτέλους βρει την απάντηση, η οποία ήταν συνώνυμη με μία λέξη: ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ.

3. Αισθάνομαι –άρα– υπάρχω

Ας εξηγήσω, όμως, λίγο καλύτερα τι εννοώ...

Η Ελλάδα δεν γνώρισε, όπως η υπόλοιπη Δύση, Αναγέννηση· δεν έζησε την αποθέωση και την τυραννία του ορθολογισμού. Εδώ, κρατούσε τα σκήπτρα ο χριστιανισμός και, πιο συγκεκριμένα, η ορθοδοξία. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να την αποκαλέσουμε χώρα του χριστιανικού συναισθηματισμού και όχι της ορθολογικής σκέψης.

Σημειώστε ακόμα ότι η ορθοδοξία, σε σύγκριση με τον δυτικό χαρακτήρα του καθολικισμού και του προτεσταντισ-

επιβάλλει μια πιο ελεύθερη και σχεδόν άναρχη σχέση του ατόμου με τη θρησκευτική του συνείδηση· με άλλα λόγια, εδώ δεν υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένοι κανόνες, αλλά μία και μοναδική αξία, ένα μόνο *συναίσθημα* ως ύψιστη αξία: η αγάπη.

Η εξύψωση του συναισθήματος, όμως (ακόμα και όταν πρόκειται για το υψηλότερο, για το ευγενέστερο όλων), στο επίπεδο της ύψιστης αξίας είναι επίφοβη και επικίνδυνη εξαιτίας της ασάφειας των κριτηρίων του. Τα συναισθήματα πλέουν μονίμως σε μια μεθυστική ασάφεια, σε μια γλυκιά αοριστία, η οποία, όταν φτάσει στο σημείο να αντικαταστήσει την ορθολογική σκέψη, γίνεται η ίδια η βάση της μη συνεννόησης και της έλλειψης ανοχής· γίνεται, όπως το διετύπωσε ο **Καρλ Γιούνγκ**, η *υπερδομή της κτηνωδίας*.

Τι! Πώς!; Ισχυρίζομαι ότι στη χώρα μας, σ' αυτή τη χώρα που στα χρόνια του Παπαδιαμάντη ήταν μια *αυθεντική* χώρα του χριστιανικού (και ακόμα πιο πολύ: του ορθόδοξου) συναισθηματισμού *επικρατούσαν* συνθήκες... κτηνώδεις; Ναι, φυσικά, επικρατούσαν και τέτοιες συνθήκες. Διαβάστε τη *Φόνισσα* του Παπαδιαμάντη· εάν η ιστορία στην οποία πρωταγωνιστεί η γριά Φραγκογιαννού δεν σας φαίνεται αρκετά κτηνώδης, τότε κι εγώ είμαι άγγελος «καθήμενος εκ δεξιών του Πατρός»!

Και, προσοχή: δεν εννοώ καθόλου ότι η κυριαρχία της ορθολογικής σκέψης και ο εξοστρακισμός, η απονέκρωση του συναισθήματος που επικρατούν στην Ευρώπη και γενικά στον σύγχρονο δυτικό κόσμο είναι ο παράδεισος που μας έλειπε. Γιατί και η *εξύψωση της ορθολογικής σκέψης στο επίπεδο της ύψιστης αξίας* οδηγεί σε μια άλλου είδους κτηνωδία, σε μια απ-ανθρωποποίηση από την ανάποδη. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, το περίφημο αυτό σκέπτομαι –άρα– *υπάρχω*, είναι μια ευφυής ανοησία και τίποτα παραπάνω· ή και για να είμαστε πιο επιεικείς: είναι η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή είναι το *αισθάνομαι* –άρα– *υπάρχω*, ίσως μάλιστα η μισή αυτή αλήθεια να έχει και την προτεραιότητα, γιατί στο βάθος το θεμέλιο του ανθρώπινου Εγώ δεν είναι η σκέψη, αλλά ο πόνος, το στοιχειωδέστερο αίσθημα όλων. Ο **Κούντερε** το θέτει ως εξής: *αισθάνομαι* –άρα– *υπάρχω*, η αλήθεια αυτή έχει πολύ μεγαλύτερο βεληνεκές και αφορά κάθε ζωντανό πλάσμα.

4. Όπου η απέχθεια εξελίσσεται σε διαφωνία

Την εποχή που ήμουν πια σε θέση, όχι απλώς να υποψιαστώ, αλλά να διατυπώσω όσα προανέφερα (την εποχή, δηλαδή, που ήμουν σε θέση να εκτιμήσω την αξία –τη συμπληρωματική και όχι την απόλυτη, να εξηγουέμεθα– της ορθολογικής σκέψης), άρχισα και πάλι να τρώγομαι και να παλεύω μέσα μου με τον Παπαδιαμάντη.

Τον μεμφόμουν και τον κατηγορούσα ότι με το έργο του υποστηρίζει την *εξύψωση του συναισθήματος στο επίπεδο της ύψιστης αξίας* και ήμουν ιδεολογικά αντίθετος με τη μονόπλευρη αυτή θέση.

«Ο Παπαδιαμάντης», σκεφτόμουν, «εξυμνεί την ορθοδοξία και τη μετατρέπει σε ιδεολογικό πυρήνα του έργου του. Η οπτική γωνία του, η γωνία σκόπευσης του υλικού του είναι πάντα εκείνη της ορθοδοξίας, δηλαδή της εξύψωσης του συναισθήματος στο επίπεδο κ.λπ., κ.λπ. Και το ζήτημα δεν είναι ότι εγώ διαφωνώ με τη θέση αυτή», συνέχιζα τις σκέψεις μου, «το ζήτημα είναι ότι...».

Αρχίζα τότε να τον συγκρίνω –και τι άδικη, τι άνιση που ήταν στην πραγματικότητα αυτή η σύγκριση, εφόσον τόσο διαφορετικές ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες περιέβαλλαν τους δύο αυτούς συγγραφείς– με τον **Ντοστογιέφσκι**.

«Ορίστε», έλεγα, «και ο Ρώσος υποτίθεται ότι συμφωνεί με τις θέσεις του Παπαδιαμάντη, αλλά όμως... τι διαφορά! Η Ρωσία δεν γνώρισε, όπως κι εμείς εδώ, Αναγέννηση και οι σχέσεις της χώρας αυτής με τον ορθό λόγο υπήρξαν πραγματικά ελλειπείς και διαταραγμένες σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Είναι και η Ρωσία χώρα του χριστιανικού συναισθηματισμού, ορθόδοξη κι αυτή, μια χώρα όπου ο *homo sentimental* (ο άνθρωπος που έχει αναγάγει τα συναισθήματα σε ύψιστες αξίες) δεν βρήκε ικανό αντίβαρο και έφτασε στην υπερβολή του, έπαθε κάτι σαν *υπερτροφία της ψυχής*».

»Εδώ, σ' εμάς, αυτή η υπερτροφία της ψυχής γέννησε *Ζορμπάδες* και *Φόνισσες*, εκεί γέννησε ζωικούς τύπους σαν τον Μίτια *Καραμάζωφ* και *Εγκληματίες* σαν τον Ρασκόλνικοβ. Ναι, από κάτι παρόμοιο, από ένα είδος υπερτροφίας της ψυχής πάσχουν, όντως, όλοι αυτοί οι ήρωες – υπάρχει ανάμεσά τους, όμως, μεγάλη διαφορά. Και ιδού πού ακριβώς έγκειται αυτή η διαφορά...

»Ο Παπαδιαμάντης δεν χρησιμοποιεί καθόλου ιδέες και στοχασμό μέσα στο έργο του, απουσιάζει απ' αυτό εντελώς η ορθολογική σκέψη. Είναι εναντίον της, εντάξει, σύμφωνοι – δεν την εκθέτει, όμως, ούτε την χρησιμοποιεί στις διαπραγματεύσεις του μαζί της, γιατί απλούστατα δεν διαπραγματεύεται καθόλου μαζί της, την αντιμετωπίζει σαν να μην υπάρχει και μας παρουσιάζει έναν κόσμο όπου κυριαρχεί το συναίσθημα· τελεία και παύλα.

»Αντίθετα, ο **Ντοστογιέφσκι**, παρ' όλο που φαινομενικά συμφωνεί απολύτως με τις ιδεολογικές θέσεις του Παπαδιαμάντη και νομίζεις ότι εκκινούν από την ίδια ακριβώς αφετηρία, παρ' όλα ταύτα, εκείνος περιλαμβάνει και την ορθολογική σκέψη στο έργο του – την περιλαμβάνει για να τη στρέψει εναντίον του εαυτού της. Ειλικρινά, υπάρχει κανείς που θα τολμούσε να ισχυριστεί ότι απουσιάζει ο ορθολογισμός από τα μυθιστορήματα του **Ντοστογιέφσκι**; Όσο αφηνιασμένο είναι το ανορθολογικό στοιχείο μέσα στο έργο του (πάθη, καρδιά και, γενικά, το βασιλείο του συναισθήματος), άλλο τόσο οξύ, αιχμηρό και δαιμονισμένα εύστροφο είναι το ορθολογικό του τμήμα (οι φιλοσοφικές του ιδέες, οι ψυχολογικές σκέψεις βάθους, η άγρια διαύγεια του στοχασμού του και οι υπερβολικές θεωρίες του). Ο **Ντοστογιέφσκι** αποδεικνύεται φανατικός εχθρός της απολυταρχίας του ορθού λόγου, αντίπαλος της τυραννίας του· αυτό δεν σημαίνει, επ' ουδενί, ότι τον αρνείται, αφού απλούστατα τον ενσωματώνει στα μυθιστορήματά του και τον εμπεριέχει, υπό μία έννοια όσο άλλος κανείς!».

5. Περί σφαίρας

Σιγά σιγά, ένας κύκλος έκλεινε μέσα μου και γι' άλλη μια φορά άρχισα να τον αρνούμαι τον Παπαδιαμάντη. Έφτασα, μάλιστα, στο σημείο να διατυπώσω και μια γενικότερη θεωρία, βάση της οποίας έκρινα το έργο του.

«Εάν υποθέσουμε ότι η νεοελληνική λογοτεχνία σχηματίζει μια σφαίρα», έλεγα, «τον βόρειο πόλο της καταλαμβάνουν οι ποιητές και οι πεζογράφοι μας, όπως ο **Καβάφης** ή ο **Καζαντζάκης**, που κατόρθωσαν να απευθυνθούν σε ολόκληρο τον πλανήτη, ενώ ο νότος ανήκει στους κατεξοχήν τοπικής ακτινοβολίας με-

γάλους ποιητές και πεζογράφους μας, όπως είναι ο Σολωμός ή ο Παπαδιαμάντης».

Προσπαθώντας να επαληθεύσω τη θεωρία μου αυτή, έδινα πό- ντους στον Καζαντζάκη...

«Να, ο Ζορμπάς, π.χ. ναι μεν είναι ένας χαρακτήρας στον οποίο το συναίσθημα είναι εξυψωμένο σε ύψιστη αξία, ο Καζαντζάκης όμως διαπραγματεύεται και θεωρητικά το ζήτημα, το ερώτημα που απασχολεί το μυθιστόρημά του. Και δεν μιλάω μόνο για τους άφθονους στοχασμούς που περιέχει το ίδιο το βιβλίο (για τις θυμοσοφίες του ήρωα και για τις απαντήσεις και τις σκέψεις του συγγραφέα - αφηγητή) - ο ίδιος ο ήρωας, ο Ζορμπάς, αποτελεί ενσάρκωση των ευρωπαϊκών φιλοσοφικών στοχασμών της εποχής του Καζαντζάκη (υπάρχει σ' αυτόν μια αρκετά μεγάλη δόση του νιτσεϊκού Υπεράνθρωπου, αρκετός πραγματισμός του Ουίλιαμ Τζέιμς και, αναμφισβήτητα, μια υπερβολικά μεγάλη δόση "ζωικής ορμής" του Μπερξόν). Ενώ η Φόνισσα;

»Η ηρωίδα του Παπαδιαμάντη, η Φραγκογιαννού, σκοτώνει κοριτσάκια, επειδή η γυναίκα στην καθυστερημένη κοινωνία της εποχής της είναι πάντα σκλάβα: των γονιών, του άντρα της, των παιδιών και των εγγονιών της. Εάν δεν ζεις», σκεφτόμουν, «σε μια παρόμοια, καθυστερημένη (αγροτική, δηλαδή, και όχι βιομηχανική) κοινωνία - δεν μπορείς να καταλάβεις, να συναισθανθείς το πρόβλημα της ηρωίδας, ίσως σου φαίνεται μάλιστα και ακατανόητο. Και κυρίως δεν βλέπω να υπάρχει κανένα ερώτημα φιλοσοφικό πίσω από τη στάση και την επιλογή της αυτή. Γιατί, ποιο είναι το θέμα που διαπραγματεύεται η Φόνισσα; Και τι εκφράζει η Φραγκογιαννού βρίσκοντας τον θάνατο «εις το ήμισυ του δρόμου μεταξύ της θείας και της ανθρωπίνης δικαιοσύνης»; Απάντηση: το Κακό, έτσι γενικά και αφηρημένα και μεταφυσικά: το ανορθολογικό, το δαιμονικό στοιχείο, όπως αυτό εκδηλώνεται στα ήθη της εποχής του συγγραφέα, χωρίς καμία ορθολογική διαπραγμάτευσή του.

»Προσπάθησε τώρα να την συγκρίνεις αυτήν την ηρωίδα με τον Ρασκόλνικοβ, ο οποίος σκοτώνει για να αποδείξει στον εαυτό του εάν είναι ανώτερος άνθρωπος, για να δει εάν έχει το δικαίωμα να διαπράττει φόνο ατιμωρητί (αποδεικνύοντας έτσι έμπρακτα ότι η περίφημη ελευθερία βουλήσεως υπάρχει) - προσπάθησε να συγκρίνεις το Έγκλημα και Τιμωρία (αυτή την προφητική, τραγική παρωδία του νιτσεϊκού Υπεράνθρωπου) με την Φόνισσα και θα καταλάβεις αμέσως τη διαφορά».

6. Εξομολόγηση σ' έναν φίλο

Μια μέρα, πριν από όχι και πολύ καιρό, κουβέντιαζα μ' έναν φίλο συγγραφέα, μεγαλύτερό μου σε ηλικία, ο οποίος τυγχάνει να γνωρίζει όσα έχω μέχρι στιγμής αναφέρει για τη σχέση μου με τον Παπαδιαμάντη. Ο Δ. (ας τον ονομάσω έτσι) δεν συμερζίζεται τα συναισθήματα που μου έχει γεννήσει ο συγγραφέας της Φόνισσας, ούτε και τις σκέψεις που έχω κάνει γι' αυτόν: παρ' όλα αυτά, θεωρεί τις απόψεις μου ενδιαφέρουσες (και σίγουρα η λέξη δεν έχει εδώ τη συνηθισμένη χλιαρή σημασία, με την οποία λέμε πολλές φορές "ενδιαφέρων" ή και "συμπαθητικός", για έναν άνθρωπο, π.χ. ή για ένα έργο τέχνης ή και για κάποια άποψη - επειδή απλούστατα ειδικά αυτός ο φίλος μου είναι πολύ φειδωλός στους επαίνους του κι όταν λέει ότι κάτι είναι ενδιαφέρον, το εννοεί).

Για να μην πολυλογώ, όμως, την τελευταία εκείνη μέρα που κουβεντιάζαμε με τον Δ., του είπα ότι είχα σκεφτεί και κάτι ακό-

μα, κάτι καινούργιο για τον Παπαδιαμάντη...

«Σ' ακούω», είπε ο Δ. δείχνοντας ειλικρινή προθυμία να πληροφορηθεί τις νέες μου σκέψεις.

«Κατ' αρχάς», είπα ξεκινώντας τον μονόλογό μου, «δεν νομίζω ότι επικρατούν ακόμα στη χώρα μας οι συνθήκες που γέννησαν το έργο του Παπαδιαμάντη, όσες μνήμες των συνθηκών αυτών και αν υπάρχουν ζωντανές στη νοοτροπία και στα κύτταρά μας. Με λίγα λόγια και χωρίς να θεωρώ το έργο του χαμένη Ατλαντίδα, μου φαίνεται ότι το να είσαι σήμερα ο Παπαδιαμάντης, το να αντιμετωπίζεις τον κόσμο με τον δικό του τρόπο - η δυνατότητα αυτή έχει πια εκ των πραγμάτων χαθεί, ή μάλλον γίνεται όλο και περισσότερο ανέφικτη».

Κοίταξα τον Δ. ερωτηματικά (κυρίως επειδή υποπτευόμουν ότι διαφωνούσε ήδη μαζί μου), αλλά εκείνος κούνησε καθησυχαστικά το κεφάλι του, σαν να μου έλεγε: σε παρακολουθεί, συνέχισε...

«Στη σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή», πήρα πάλι φόρα εγώ, «η δυνατότητα του να ανήκεις στον νότιο πόλο μιας οποιασδήποτε εθνικής λογοτεχνίας τείνει να εκλείψει. Μέσα σ' ένα εννοούμενο οικονομικά και τεχνολογικά πλανητικό χωρίο, η σημασία της τοπικής ακτινοβολίας ενός πολιτιστικού προϊόντος μειώνεται δραστικά και αυτό που κερδίζει σταθερά και ισοπεδωτικό έδαφος είναι το μεταμοντέρνο κράμα του πολιτισμού των μαζικών μέσων επικοινωνίας. Σήμερα πια η νεοελληνική λογοτεχνία (όπως και η ίδια η νεοελληνική κοινωνία που την παράγει), είτε κοινωνεί, επηρεάζεται και συμμετέχει άμεσα στη διεθνή σκηνα, σχεδόν δεν της επιτρέπεται να μην το κάνει, γιατί αλλιώς απαγορεύεται να υπάρχει!».

Ο Δ. χαμογέλασε σ' αυτό το σημείο, όχι ακριβώς ειρωνικά (γιατί υπήρχε και αρκετή κατάφαση σ' εκείνο το χαμόγελο), αλλά πάντως με μια ανεπαίσθητη δόση ειρωνείας.

«Αυτό σημαίνει», του είπα παρακάμπτοντας την αντίδρασή του, «ότι, στις μέρες μας, πάνω στη σφαίρα που σχημάτιζε άλλοτε νεοελληνική λογοτεχνία εξασκείται μια αφόρητη πίεση και βόρειος με τον νότιο πόλο της θ' αποτελούν σε λίγο ένα κοινό σημείο, μία και μόνη θέση: ή, για να το πω αλλιώς, πολύ φοβάμαι ότι στο μέλλον, εάν δεν ανήκεις σ' αυτή τη θέση, δεν θα ανήκεις απλούστατα πουθενά, θα είναι σαν να έχεις σβηστεί απ' τον χάρτη!».

»Από την άλλη», εξακολούθησα την εξομολόγησή μου, «είναι και να είναι λάθος ο δραματικός μου τόνος, αυτή η απόχρωση κινδυνολογίας στη διατύπωση των απόψεών μου. Γιατί, η σφαίρα μπορεί μεν να συμπιέζεται και τα άκρα της να απειλούνται εξαφάνιση, αλλά στην πραγματικότητα θα μπορούσαν κάλλιστα να συγχωνευθούν και να συνυπάρχουν σε μια ενιαία θέση. Ίσως έφτασε ο καιρός να γραφτεί ένα μυθιστόρημα - ένα μόνο! - το οποίο ο Ζορμπάς θα έχει αποκτήσει τη δαιμονική διάσταση της Φόνισσας και η Φόνισσα θα ξεπερνάει, σε ορθολογική διαπραγμάτευση του ανορθολογικού της βάθους, τον Ζορμπά: αυτό νοώ. Ή, τουλάχιστον, αυτό κρατάω εγώ ως παρακαταθήκη ως κληρονομιά από τον Παπαδιαμάντη».

«Τελείωσες;», με ρώτησε ο Δ. και βιάστηκα να κουνήσω καθησυχαστικά το κεφάλι.

Για λίγο, βυθιστήκαμε και οι δύο στη σιωπή.

7. Μια τρύπα στο νερό!

«Τον Ζιράρ τον ξέρεις;», έσπασε πρώτος τη σιωπή ο Δ.

Έγνεψα αρνητικά.

«Γάλλος... Ρενέ Ζιράρ...».

«Τι είναι;» ρώτησα. «Στοχαστής;».

Ο Δ. έκανε ένα νεύμα, σαν να έλεγε: *κάτι τέτοιο*. Ήταν προφανές ότι σημασία δεν είχε ο ίδιος ο Ζιράρ, αλλά οι απόψεις του.

«Αν θυμάμαι καλά», άρχισε να λέει, «το βιβλίο του έχει τον τίτλο *Κριτική μέσα από ένα υπόγειο* κι είναι σχετικό με τον Ντοστογιέφσκι· το έχω διαβάσει πριν από χρόνια, αλλά αυτή η φράση μού έκανε τρομερή εντύπωση και την αποστήθισα».

Σήκωσε τα μάτια του ψηλά, σαν να προσπαθούσε να διευκολύνει τον εαυτό του ν' ανακαλέσει το επίμαχο απόσπασμα ή και σαν να το μετέφραζε κατευθείαν τη στιγμή εκείνη από τα γαλλικά...

«Ο ρομαντικός», απήγγειλε ο Δ., «δεν αναγνωρίζει τους διχασμούς του κι έτσι τους επιδεινώνει. Θέλει να πιστεύει ότι είναι ένας! Διαλέγει, λοιπόν, ένα από τα δύο ήμισυ του εαυτού του κι αγωνίζεται να παρουσιάσει αυτό το μισό ως ολότητα». Έκανε μια σύντομη παύση κι αμέσως ξανάπιασε το κομμένο νήμα: «Η έπαρση ζητά να αποδείξει ότι μπορεί να συγκεντρώσει και να ενοποιήσει γύρω της όλη την πραγματικότητα».

«Δεν καταλαβαίνω», είπα, «τι σχέση έχει αυτό με τον Παπαδιαμάντη;».

«Καμία», είπε ο Δ. «Έχει, όμως, μ' εσένα. Πολύ φοβάμαι ότι είσαι απλώς ρομαντικός. Θυμήσου τη λατρεία και την απέχθεια που έτρεφες για τον Παπαδιαμάντη, θυμήσου ακόμα και τους δύο πόλους της σφαίρας, που τους έχεις επινοήσει εσύ· πρόκειται για διχασμούς σου, τους οποίους, όπως λέει και ο Ζιράρ, με το να μην τους αναγνωρίζεις – τους επιδεινώνεις. Θέλεις να είσαι ένας, θέλεις να καταργήσεις την κυκλοθυμική σου στάση απέναντι στον Παπαδιαμάντη, να ξεπεράσεις την αντιπαλότητα των συναισθημάτων που σου προκαλεί, να την καταπραΰνεις και να την εξημερώσεις· γι' αυτό επισείεις την απειλή του σβησίματος από τον χάρτη: εφευρίσκοντας μια απειλή εκβιάζεις τον εαυτό σου να διαλέξει ένα από τα δύο μισά του, ώστε να μπορείς μετά με την άνεσή σου να παρουσιάσεις αυτό το μισό ως ολότητα. Εσύ, για να ησυχάσεις, τον νότιο πόλο πρέπει οπωσδήποτε να τον εξαφανίσεις», είπε και χαμογέλασε με απροκάλυπτη ειρωνεία τη φορά αυτή.

«Μα, εγώ σου μίλησα για συγχώνευση του βόρειου με το νότιο πόλο», διαμαρτυρήθηκα· «δεν διάλεξα το ένα από τα δύο μισά».

«Κάνεις λάθος», μου αντέτεινε ο Δ. με την εκνευριστική του ψυχραιμία. «Αρχικά είπες ότι η δυνατότητα τού ν' ανήκεις στον νότιο πόλο μιας οποιασδήποτε εθνικής λογοτεχνίας τείνει σήμερα να εκλείψει – και μόνο προς το τέλος άρχισες να μιλάς για συγχώνευση των δύο πόλων. Αλλά... άφησέ με να ολοκληρώσω. Το ζήτημα είναι ότι δεν είσαι μόνο ρομαντικός· είσαι και επηρμένος. Μην ξεχνάς πως η έπαρση ζητά να αποδείξει ότι μπορεί να συγκεντρώσει και να ενοποιήσει γύρω της όλη την πραγματικότητα. Λοιπόν; Τι άλλο δείχνει, εκτός από έπαρση και αλαζονεία, εκείνη η κορώνα στην οποία κατέληξες προηγουμένως; Ίσως έφτασε ο καιρός να γραφτεί ένα μυθιστόρημα –έτσι είπες και δεν αποκλείεται να εννοούσες ότι θα είσαι εσύ αυτός που θα το γράψει– στο οποίο ο Ζορμπάς θα έχει αποκτήσει τη δαιμονική διάσταση της Φόνισσας και η Φόνισσα θα ξεπερνάει...» και σταμάτησε προς στιγμήν πιέζοντας τον εαυτό του να θυμηθεί τη συνέχεια.

«...σε ορθολογική διαπραγμάτευση του ανορθολογικού της βάθους, τον Ζορμπά», συμπλήρωσα εγώ.

«Ακριβώς», είπε ο Δ. «Τι επηρμένη, τι πτωχαλαζονική άποψη!», και γέλασε. «Μα, ποιος είσαι τελospάντων;».

Για λίγο μείναμε και πάλι αμίλητοι.

Σκεφτόμουν πόσο δίκιο είχε και ότι, στην πραγματικότητα, με είχε κάνει σκόνη!

Του το είπα.

«Ανοησίες... Τη γνώμη μου σου λέω απλώς...».

«Ναι, αλλά με τσάκισες!».

«Ελπίζω να μην σε τσάκισα», είπε σοβαρά ο Δ., «αλλά να σε βοηθήσα κάπως, να σου φάνηκα έστω και ελάχιστα χρήσιμος. Και, ξέρεις, δεν λέω να μην είσαι και ρομαντικός, αλλά να μην είσαι μόνο τέτοιος. Αντί να επιδεινώνεις τους διχασμούς σου προσπαθώντας να τους συμφιλιώσεις μεταξύ τους, καλύτερα θα ήταν να συμφιλιωθείς εσύ μαζί τους και να τους αναγνωρίσεις. Τον Παπαδιαμάντη τον απεχθάνεσαι και ταυτόχρονα τον λατρεύεις – πάρτο απόφαση».

«Και ποιος θα ήταν ο καλύτερος τρόπος για να... αναγνωρίσω τους διχασμούς μου;», ρώτησα.

«Για να τους αναγνωρίσεις *έμπρακτα*», απάντησε χωρίς κανέναν δισταγμό ο Δ., «μόνο ένας τρόπος υπάρχει: γράψε ένα κείμενο για τον Παπαδιαμάντη· ένα κείμενο, ένα δοκίμιο καλύτερα, στο οποίο θα διαπραγματεύεσαι ορθολογικά τα αντίπαλα συναισθήματα που σου γεννάει. Αυτή είναι η καλύτερη λύση».

Κι έτσι, λίγες μόλις μέρες μετά από τη συζήτησή μου εκείνη με τον Δ., ακολούθησα τη συμβουλή του κι έβαλα στα σκαριά αυτό εδώ το κείμενο, το οποίο – τι άλλο αποδεικνύει; Τον Παπαδιαμάντη θα τον αντιμετωπίζω πάντα με λατρεία και με απέχθεια, θα συμφωνώ και θα διαφωνώ μαζί του αιωνίως! Α, ναι, το πήρα πια απόφαση: σ' αυτό (όπως και σε τόσα άλλα) θα μείνω ως το τέλος «εν μέρει εθνικός, κ' εν μέρει χριστιανίζων», όπως λέει κι ο Καβάφης.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχει και κάτι ακόμα, κάτι που κυριολεκτικά με δαιμονίζει κι απορώ πώς διέφυγε του Δ. (για την ακρίβεια, μάλιστα, αναρωτιέμαι μήπως το ήξερε πολύ καλά κι απλώς με εξαπάτησε ο άθλιος!).

Ωραία, λοιπόν, το κείμενο αυτό είναι ό,τι ακριβώς απουσιάζει από το έργο του Παπαδιαμάντη: ένα δοκίμιο, η ορθολογική διαπραγμάτευση των συναισθημάτων μου κ.λπ., κ.λπ.

Τι κατάφερα, όμως, τελικά γράφοντάς το;

Ως γνωστόν, ένα δοκίμιο είναι σε θέση να αναλύσει ορθολογικά τα συναισθήματά μας – τους απαγορεύει, όμως, να παρευρίσκονται και τα ίδια, αυτοπροσώπως, με σάρκα και οστά· θα χρειαζόταν ένα καθαρόαιμο λογοτεχνικό έργο και, για την ακρίβεια, ένα μυθιστόρημα (μέσα στο οποίο εξ ορισμού συνυπάρχουν ζωντανεμένα, αλληλοεμπλεκόμενα και πολλές φορές αλληλοαναιρούμενα τα συναισθήματα και οι ορθολογικές σκέψεις), για να κατορθώσει να εκφραστεί όσο το δυνατόν πληρέστερα η πραγματικότητα.

Μόνο τότε ίσως θα μπορούσα να αναγνωρίσω *έμπρακτα* τους διχασμούς μου και να συμφιλιωθώ οριστικά μαζί τους.

Και, κατά συνέπεια, οφείλω να ομολογήσω ότι με το θεωρητικό κείμενο που μόλις διαβάσατε, δυστυχώς, το μόνο που κατάφερα να κάνω ήταν ν' ανοίξω μία τρύπα στο νερό!

ΤΙ ΘΑ ΤΟ ΚΑΝΟΥΝ ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΦΙΞ;

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Το εργοστάσιο Φιξ, το υπέροχο έργο του Τάκη Ζενέτου, χρόνια τώρα υψώνεται ερειπωμένο κι άδειο στην αρχή της Συγγρού. Τελευταία, όμως, αυξάνει η φιλολογία για την αξιοποίησή του.

ταν με υπέροχη ανεμελιά η δημοφιλής κολοκυθιά: και γιατί να μην το κάνουμε τάδε, αλλά γιατί και να μην σκεφτούμε και το άλλο, ή δεν θα ταίριαζε άραγε και κάτι τέτοιο; Θαυμάσιος τρόπος να περνά κανείς την ώρα του στη χώρα των μακάρων.

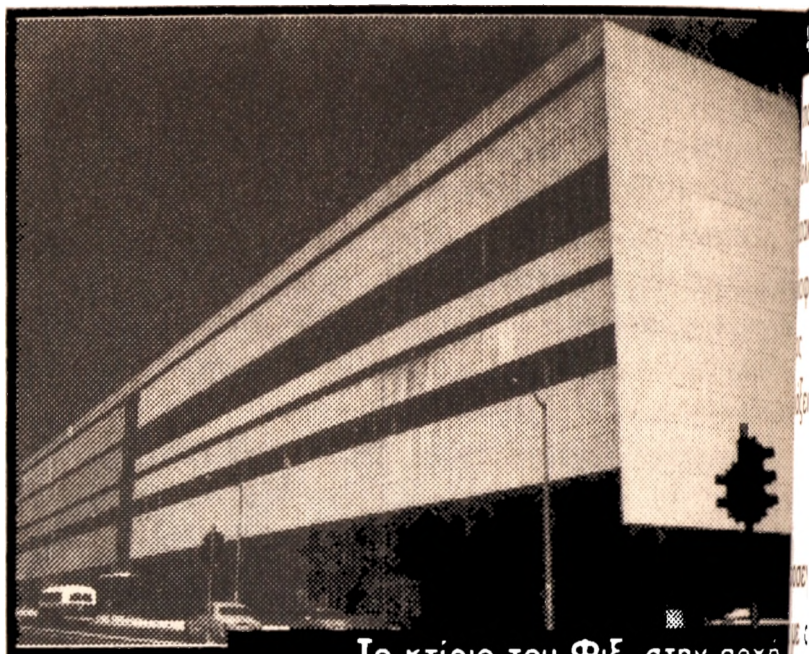
Ακόμα και όταν, πριν από μερικά χρόνια, το περιοδικό *Τείχος* ζήτησε να προστατευθεί το εργοστάσιο Φιξ, το εξέχον έργο του Τάκη Ζενέτου, ως μνημείο, η προσπάθεια δεν είχε πρακτικό απο-

τέλεσμα. Η ιδέα ότι είναι καλή αρχιτεκτονική, ότι άξιζε το σεβασμό μας, ότι λόγω θέσης προσφερόταν για να στεγάσει εξειδικευμέ-

νες κεντρικές λειτουργίες δεν φαίνεται πως συγκινούσε την κοινή γνώμη. Άσ' το, θα σαπίζει σιγά σιγά, κάποτε θα πέσει και θα γλιτώσουμε από την ευθύνη.

Σε όλα αυτά τα σενάρια υπήρχε ένας σταθερός παράγοντας που δεν πολυφαινόταν, αλλά σίγουρα έπαιζε καθοριστικό ρόλο: το ποιος ήταν ιδιοκτήτης του ακινήτου. Ναι, το Δημόσιο (μετά τη χρεωκοπία της εταιρείας ζυθοποιίας), αλλά ποιος συγκεκριμένα; Για αρκετό καιρό ακουγόταν ότι ανήκε στην Εθνική Τράπεζα, κάτι αναμενόμενο. Μετά, αν δεν κάνω λάθος, μάθαμε πως το διαφέντευε ο Δήμος Αθηναίων ή ότι γίνονταν κάποιες διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε (πάλι) συναρμόδιες υπηρεσίες. Υπήρχαν διεκδικήσεις από διάφορες πλευρές – και αυτό είναι κάτι πολύ φυσικό. Τίποτα οριστικό δεν αποφαιζόταν όμως.

Όσπου μια μακρινή φήμη, που το ήθελε να στεγάσει το (άφαντο ακόμα) Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, άρχισε να κερδίζει έδαφος. Χωρίς να φανεί πώς και γιατί σταμάτησε η «κολοκυθιά» και ξαφνικά πολλοί (σε καίριες θέσεις, γιατί αυτό μόνο μετρά-

Το κτίριο του Φιξ, στην αρχή λεωφόρου Συγγρού, έργο αρχιτέκτονα Τάκη Ζενέτου

Η κολοκυθιά

Πολλές φορές έγινε θόρυβος τα τελευταία χρόνια για το εργοστάσιο Φιξ στη λεωφόρο Συγγρού. Τίποτα το συγκεκριμένο, αλλά πάντα κάποια πρόθεση υπουργού, κάποια πρόταση ή ιδέα που έριξε κάποιος «ειδικός» ή κάποια επιτροπή. Ακόμα και η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έλειψε από το τραπέζι: θέλησε να το κατεδαφίσει για να προσφέρει ένα πάρκο στους κατοίκους της περιοχής.

Δεν είχε όμως πρωτοτυπήσει «ο δήμος Νέου Κόσμου», όπου ανήκει το άλλοτε κτίσμα, σήμερα ευγενικό ερείπιο. Και άλλοι προηγούμενα από αυτόν, αλλά και ύστερα από αυτόν, έβλεπαν εκεί γκαζόν για το λαό ή, οι πιο διορατική, που έβλεπαν πιο «αναπτυξιακά», μιλούσαν για σουπερμάρκετ, για γραφεία, για συνεδριακό κέντρο (ένα από τα τόσα που κυκλοφορούν), για πάρκινγκ που θα ανακουφίσει τους πόνους κ.λπ., κ.λπ.

Η στενή αυτή λουρίδα γης ανάμεσα στη Συγγρού και στην Καλλιρόης ήταν, με λίγα λόγια, ξέφραγο αμπέλι. Πάνω της παιζό-

ει) είδαν την υπόθεση με άλλο μάτι. Παρ' όλο που, ήταν το κατάλληλο κτίριο για ένα τέτοιο ίδρυμα!

Αλλά ταυτόχρονα είχε μπει μπροστά άλλη διαδικασία, εντελώς ανεξάρτητη που ακούει στο όνομα Αττικό Μετρό, έτυχε να έχει επιλέξει έναν σταθμό του κτύου ακριβώς πλάι στον Φιξ. Οπότε θαίνεται πως η εταιρία του Μετρό απασχολήθηκε να κατεδαφίσει το «ερείπιο» για να απλώσει τις εγκαταστάσεις του σταθμού με μεγαλύτερη άνεση στο οικοπέδο. Η καρδιά μας όμως πήγε γρήγορα στην θέση της, γιατί η φήμη διαψεύστηκε: ο σταθμός άρχισε να σκάβεται ακριβώς πλάι στο εργοστάσιο, από την πλευρά της Καλλιρόης. Ζήτη, του Φιξ είχε γλιτώσει, άρα υπήρχε ακόμα ελπίδα να γίνει εκ νέου Μουσείο!

Περιμένετε, όχι ακριβώς: οι τελευταίες ανεπίσημες πληροφορίες (μόνο σε περίπτωση που μπορεί κανείς να βασίζεται, κάπως) πως ναι μεν το εργοστάσιο γλίτωσε, ιδιοκτήτης του τώρα είναι το Αττικό Μετρό και το κάνει ό,τι θέλει. Τι να το κάνει, το κάνει; Να το κάνει σουπερμάρκετ; Να το κάνει συνεδριακό κέντρο; Ή να το κάνει... (μπορείτε να συνεχίσετε μόνοι σας, δεν χρειάζομαι εγώ).

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ

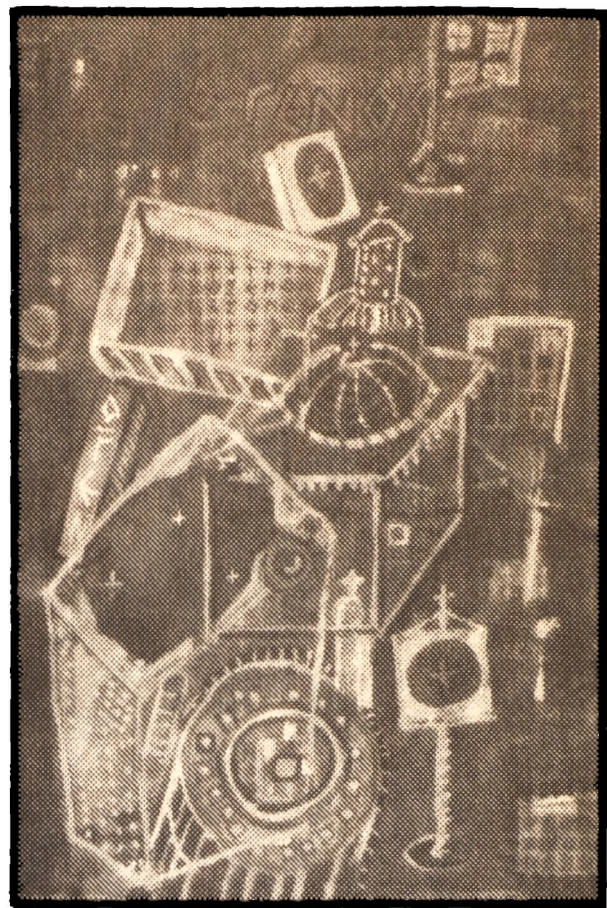
Πολιτείας του Μίκη Θεοδωράκη ως σήμερα, που κυκλοφόρησε ο νέος δίσκος του Πολιτεία Γ' έχουν αλλάξει πολλά. Τόσο πολλά που, όταν, στο τραγούδι, προσεγγίζει κανείς σήμερα με συνταγές του

άλλες μορφές τέχνης, στη δημιουργία ενός πολιτισμικού ρεύματος, το οποίο βρισκόταν σε πλήρη αντιστοιχία με τις κοινωνικές απαιτήσεις των καιρών.

1994: Ο Μ. Θεοδωράκης, έπειτα από μουσικές περιπλανήσεις χρόνων, επιστρέφει στο έντεχνο λαϊκό τραγούδι, αυτή τη φορά με την Πολιτεία Γ', σε στίχους Μ. Ελευθερίου, Δ. Κεσίσογλου, Λ. Νικολακοπούλου και ερμηνεία Μ. Μητσία. Ο κύκλος αυτός των τραγουδιών, φιλοδοξώντας να σκιαγραφήσει την εποχή του αλλά και να υφάνει κάποια νήματα επανασύνδεσης με το παρελθόν, μετεωρίζεται διαρκώς ανάμεσα στη νοσταλγία ενός μουσικά, στιχουργικά, αλλά και ιδεολογικά «ένδοξου» χθες και στην πρόκληση ενός παρόντος που φαντάζει για τους δημιουργούς σαν άγραφο χαρτί που πρέπει να το γεμίσουν. Η Πολιτεία Γ' είναι γι' αυτό ένα έργο διχασμένο και επαμφοτερίζον, όπως τουλάχιστον φανερώνει και η ανομοιογένεια των στίχων που, ως ένα βαθμό, επικαλύπτεται από

τη σχετική ενότητα ύφους των μελωδιών και της ενορχήστρωσης, αλλά και από την ώριμη ερμηνεία του Μ. Μητσία.

Το κλειδί της ερμηνευτικής προσέγγισης του έργου πρέπει, κατά τη γνώμη μας, να αναζητηθεί στην απόφαση του Μ. Θεοδωράκη να συνεργασθεί με τη Λ. Νικολακοπούλου, την «εκπρόσωπο» δηλαδή του σύγχρονου ελληνικού στίχου. Η Λ. Νικολακοπούλου έχει σίγουρα προσφέρει κάποιες, ελάχιστες πάντως, σημαντικές στιχουργικές στιγμές. Αυτό όμως έγινε μόνον στις περιπτώσεις που κατάφερε να μη λειτουργήσει, όπως συνήθως γίνεται, σαν ένα κάτοπτρο κάποιων εκφυλιστικών ρευμάτων που αναγάγουν το «glamour», το «δήθεν», την άνεση, τη γλυκερή συναισθηματικότητα και τους αφ' υψηλού αφορισμούς σε κοινωνικές και αισθητικές αξίες. Στίχοι του στυλ «Μιλάω παλιά / κρεμάω φιλιά / γιατί έφτασε ο καιρός μου / που φεύγω ενώ / μου πάει στενό / το σύνολο του κόσμου»,

Έργο του Μάριου Σπηλιόπουλου, για το εξώφυλλο της «Πολιτείας Γ'».

πλασάρονται σαν «ποιητικά ευρήματα» με κύριο όπλο τον εντυπωσιασμό που προκαλεί ο ευφυής, αλλά ψυχρά μηχανιστικός χειρισμός των λέξεων, αν και κάλλιστα θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως παράδειγμα για την κατανόηση του τι είναι το κιτς της σύγχρονης στιχουργικής μας. Ο Θεοδωράκης όχι μόνον υιοθετεί τους στίχους της Νικολακοπούλου, αλλά στην ουσία επικαθορίζεται απ' αυτούς, προσαρμόζοντας και τη μουσική των συγκεκριμένων τραγουδιών πάνω στο «πνεύμα» τους, αποκαλύπτοντας έτσι μια σύγχυση στόχων, αλλά και μια σχεδόν άνευ όρων συνθηκολόγηση με το συρμό της σύγχρονης αισθητικής τους πραγματικότητας.

Παρ' όλα αυτά, το έργο κινείται, σε γενικές γραμμές, σε ποιοτικά επίπεδα (και πώς θα μπορούσε να γίνει αλλιώς με τέτοιους συντελεστές;). Εν τούτοις, τα κατά τ' άλλα αξιόλογα αυτά τραγούδια στερούνται ιδιαίτερης καλλιτεχνικής ταυτότητας. Ίσως γιατί δεν έχουν κάποιες ευρύτερες αναφορές και προοπτικές, ίσως γιατί δεν έχουν κάποιους κοινούς μύθους να υπηρετήσουν, ίσως τέλος γιατί οι δημιουργοί τους τα προσέγγισαν με υπερβάλλοντα ζήλο, για αρτιότητα που εγγίζει τα όρια του ακαδημαϊσμού και λειτουργεί απονευρωτικά. Η Πολιτεία Γ' έχει σημασία, φυσικά, γιατί ήρθε να αποδείξει ότι ο κύκλος του έντεχνου λαϊκού τραγουδιού που άνοιξε με τις δυο πρώτες Πολιτείες έχει πλέον κλείσει. Ίσως, λοιπόν, είναι ο Επιτάφιος του «έντεχνου» λαϊκού μας τραγουδιού.

Πολιτεία ή Επιτάφιος;

τότε, κινδυνεύει να μην κάνει Πολιτεία αλλά Επιτάφιο. Τον επιτάφιο του «έντεχνου» τραγουδιού.

1964: Ο νεαρός συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης παρουσιάζει δύο δισκογραφικές δουλειές με τίτλο Πολιτεία Α' και Πολιτεία Β' οι οποίες, μαζί με τον Επιτάφιο που είχε κυκλοφορήσει το 1960 σε παραγωγή Γ. Ρίτσου, εγκαινίασαν αυτό που ονομάστηκε, καταχρηστικά, «έντεχνο λαϊκό τραγούδι». Και που μπορούσε συνοπτικά να οριστεί ως η αντίθεση της λαϊκής μουσικής παράδοσης με τον επεξεργασμένο έμμετρο λόγο. Αριστουργηματικοί αυτοί κύκλοι τραγουδιών εξέφρασαν, ερμήνευσαν αλλά και προέβλεψαν μ' έναν ανεπανάληπτο τρόπο την πραγματικότητα της εποχής τους, συμβολίζοντας, μαζί με άλλα μουσικά έργα και

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΗΛΙΑ ΚΑΝΕΛΛΗ

Απλά, σαν ανάσα, κινηματογραφεί ο Ιταλός σκηνοθέτης Νάνι Μορέτι. Η νέα του ταινία, ένα τρίπτυχο, τρεις όψεις της σύγχρονης Ιταλίας, καταφέρνει να θέσει ξανά τον προβληματισμό για το αίτημα του κινηματογράφου. Σάτιρα των ΜΜΕ, του καταναλωτισμού, του συστήματος υγείας. Πάνω απ' όλα, όμως, ένας κινηματογράφος που ρίχνει γέφυρες.

«Κολλημένος» ή δυναμικός;

Ερημη, καλοκαιρινή Ρώμη. Μια πόλη με χίλια πρόσωπα, που μπορείς να τη διασχίσεις, αν θέλεις, με τη βέσπα σου. Θα ανακαλύψεις γοητευτικές όψεις, όμως ουαί κι αλίμονο αν παραδεχτείς έστω για μια στιγμή ότι η μοναξιά σε κυκλώνει. Θα πρέπει την ίδια στιγμή να παραδεχτείς ότι είσαι παράξενα διαφορετικός, ότι δηλαδή δημιουργείς μόνος σου τις αιτίες για να αισθάνεσαι άσχημα. Αν πάλι επιχειρήσεις να διασκεδάσεις την πλήξη σου σε κινηματογραφική αίθουσα, την «έβαψες». Σε περιμένουν απίθανες ταινίες στη β' προβολή, η έκπτωση των παλιότερων Β'-μοονιές σε σκουπίδια, που αν ξύσεις το επίχρυσμα των κινηματογραφικών εφέ δεν μπορείς παρά να νιώσεις απόλυτη πλήξη. Κι εσύ, ο αφελής, που πίστεψες τον κριτικό, ότι το έργο είναι καλτ... Τι να κάνεις; Ωραία, θα ήθελες να τον βασανίσεις. Του αξίζει. Ύστερα από ψυχραιμότερη σκέψη, όμως, προτιμάς να

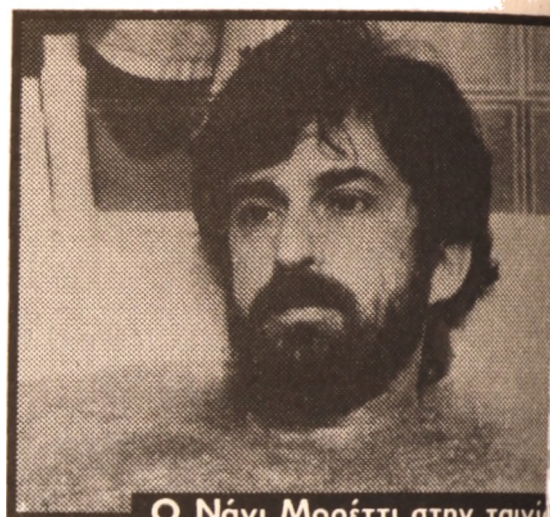
πας στο σπίτι σου και να ανατρέξεις σε μια όχι πολύ μακρινή εποχή. Τότε που τα έντυπα έδιναν έμφαση στον κριτικό λόγο, όχι στα σκουπίδια και στους συρμούς... Προτιμάς να θυμηθείς και τον Παζολίνι. Η βαθιά ανάμνηση δικαιολογεί το αργό τράβελινγκ, μεγάλης διάρκειας, στον παραλιακό δρόμο, στην Όστια όπου δολοφονήθηκε το μεγάλο πρότυπο. Χρειάζεται χρόνο η αναπόληση, δεν γίνεται να αναπολείς και να 'σαι γρήγορος σαν αμερικανική ταινία. Αυτό δεν είναι κινηματογράφος, αυτό είναι φαστ φουντ.

Μήπως ο Νάνι Μορέτι είναι κολλημένος στο μαχητικό παρελθόν της Αριστεράς που ηττήθηκε, της αθωότητας που χάθηκε. Αμπα! Στο επόμενο επεισόδιο, ταξιδεύει στα νησιά. Στον τόπο των θερινών διακοπών.

Έστω και αν θέλει να απομονωθεί για να γράψει, γουστάρει και να χαθεί μέσα στον κόσμο. Δεν είναι μισάνθρωπος. Αλλά κι αυτές οι διακοπές, τι νεύρω-

ση. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των διακοπών, όπως πλασάρεται, σαν διαφήμιση, είναι εξοργιστικός. Τι γίνεται λοιπόν, δεν φτιάχνουμε μια τρελή σάτιρα, με έμφαση στην υπερβολή που επανέρχεται; Χωρούν όλα μέσα: ο καταναλωτισμός αλλά και ο αναχωρητισμός, ο κοσμοπολιτισμός αλλά και η τηλεόραση, ο καταλυτικός της ρόλος στην κουλτούρα των ανθρώπων αλλά και η υπερβολή του διανοούμενου να διυλίζει στα διαβάσματά του ακόμα και τις πιο καθημερινές του στάσεις...

Κι αφού δείξαμε ότι δεν είμαστε περίεργοι εξωγήινοι, αφού δείξαμε ότι είμαστε άνθρωποι με σάρκα και οστά, δεν κάνουμε ένα κομμάτι μαύρη σάτιρα για τη σάρκα που υποφέρει και αποσαθρώνεται ενώ το σύστημα υγείας και το σταρ σύστημα του σαρκάζει με την κατάσταση της σάρκας. Ο Μορέτι, στο τρίτο μέρος της ταινίας του, εξομολογείται πώς πήγε στον Άδη και παραλίγο να μείνει εκεί, εξαιτίας της ανευθυ-

Ο Νάνι Μορέτι στην ταινία «Αγαπημένο μου ημερολόγιο»

νότητας των γιατρών του...

Ο Νάνι Μορέτι είναι από τις πιο ζωννές δυνάμεις της Ιταλίας. Στην ανεξάντικεινurable ταινία του διαλέγει να αιθεί τρεις προσωπικές του ιστορίες. Ελογείται. Οι εξομολογήσεις του έχουν νο το προσωπικό ύφος και την ειλικενός καθημερινού συζητητή. Δεν ντρέγεται για τις αδυναμίες του ούτε για τις έμιδέες του - ο κινηματογράφος, η Αριστερά, οι κοινότητες των ανθρώπων, η αρχιτεκτονική... Δεν έχει να αφηγηθεί πολλές ιστορίες, στρεψόδικα φιξιόν, δεν επινα εκβιάσει ούτε τα συναισθήματα ο συμμετοχή του θεατή. Εκθέτει. Απλά θέτει. Διακριτικά.

Είναι ένας κινηματογράφος που δεν γκινήσει όσους αποτιμούν την τέχνη με χρήματα. Είναι ένας κινηματογράφος, όμως, που μπορεί να μιλήσει σε όλους τους που πιστεύουν ότι η συγκίνηση είναι απλώς θέμα κατασκευαστικών γνώων. Που χρησιμοποιεί τους κανόνες λέξεις και τα σημεία στίξης της κινημαγραφικής γλώσσας για να επικοινωνήσει με τους άλλους. Μια τέτοια επικοινωνία εκβιάζεται. Κερδίζεται.

Πειράζει που η «χαμηλή φωνή» του Μορέτι είναι πολύ περισσότερο μέσα στην παράδοση του κινηματογράφου που είχαμε και, τώρα, οι νέες συνήθειες περνούν; Πειράζει που αναζητούμε με γέφυρες για να περάσουμε στην αλήθεια, στο «μέλλον» που ονειρεύεται εκεί που τίποτα δεν έχει τελειώσει;

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Παράσπασαν τα χρήματα Ιταλών, γάλλων και γερμανών παραγωγών (γνωστή προϋπόθεση προκειμένου να «τσουντάρει» και οι Eurimages) για να μπορέσουν οι αδελφοί Ταβιάνι να μας αφηγηθούν -είκοσι ολόκληρα χρόνια από το Αλοζανφάν και Έκα (κιάλας!) από το Χάος- τις «καταραμένες» συνέπειες που είχε η κάθοδος των στρατιωτών του Ναπολέοντα Βοναπάρτη στην

τι (καταραμένοι). Τους αφηγείται απ' την αρχή τους τα περιστατικά και η ποιητική δύναμη της παιδικής φαντασίας τα αναπλάθει με τη δραματική και ποιητική ενέργεια που είχαν οι ταινίες των Ταβιάνι του παλιού καλού καιρού.

Έτσι, λοιπόν, την ώρα που ο νεαρός και όμορφος γάλλος υπολογαγός Ζαν σμίγει ερωτικά με την εξίσου όμορφη Ελιζαμπέτα, μοναχοκόρη του Μπενεντέτι, ο αδελφός της θα κλέψει το μουλάρι με το φορτίο του, ένα μπαούλο γεμάτο χρυσά ναπολεόνια, που όφειλε να το φυλάει ο Ζαν. Δυο συμβάντα μοιραία, μ' ένα επίσης μοιραίο διπλό αποτέλεσμα: Την εκτέλεση του Ζαν και τη γέννηση του καρπού αυτής της σύντομης ερωτικής «άνθησης» (Fiorile είναι

ο πέμπτος μήνας στο ημερολόγιο της Γαλλικής Επανάστασης).

Στη συνέχειά της, η ταινία αποτελεί την εξιστόρηση των παθη-

μάτων επτά γενεών Μπενεντέτι, μέχρι τις μέρες μας. Ταυτόχρονα με τη σπάταλη τύχη του πλούτου που τους έτυχε –με τον τρόπο που τους έτυχε– και που στάθηκε η αιτία να μεταβληθεί τ' όνομά τους σε Μαλεντέτι (καταραμένοι). Μέσα σε πλούσιο αλλά και ευανάγνωστο συμβολισμό ξετυλίγονται σε σπονδυλωτή μορφή τρεις ανικανοποίητες ερωτικές ιστορίες κι ένας επίλογος. Το χρυσάφι και το δαιμονικό, ακόρεστο πάθος της κατοχής του εχθρεύονται την αγάπη και τη δικαιοσύνη. Παρεμποδίζουν τον έρωτα, το κατ' εξοχήν αταξικό αίσθημα, κι αυτός (φωνή φαντάσματος) ζητάει εκδίκηση. Πολύ αργότερα, αυτές οι αντιπαλότητες θα ενταχθούν ιστορικά στο κοινωνικό πλαίσιο και στις μεταμορφώσεις του. Θρύλος και πραγματικότητα συμπλέκονται γοητευτικά, ενώ στην πορεία η δεύτερη κερδίζει τη χειραφέτησή της απ' τον πρώτο.

Σε μια, όμως, δεύτερη προσπάθεια ανά-

Σκηνή από το «Φιορίλε», των αδελφών Πάολο και Βιτόριο Ταβιάνι

γνωσης της ταινίας, πίσω απ' τις ερωτικές ιστορίες, στο «καταραμένο» χρυσό τους πλαίσιο, μέσα στα σμικρά σύνορα των γενεών Μπενεντέτι, διαγράφεται δυο αιώνων ιταλική ιστορία με τους βασικούς σταθμούς μετάλλαξής της: Από την αγροτική Ιταλία των γαιοκτημόνων και των ευγενών, στη μεγαλοαστική συσσώρευση πλούτου, στην παρακμή που την ακολούθησε, την ευκαιριακή κάθαρση που έδωσε ο Β' παγκόσμιος πόλεμος με την αντιφασιστική αντίσταση και, τέλος, η σημερινή εικόνα της τεχνοκρατικής αριστοκρατίας.

Οι σαρκαστικοί αφορισμοί που εκτοξεύουν οι Ταβιάνι κατά του χρυσού (λέγε, παλαιόθεν, κεφάλαιο) αποτελούν μεταμφιεσμένα κατάλοιπα των παλαιών μαρξιστικών και αναρχικών ημερών κινηματογραφικής λάμψης. Απετάξω, λοιπόν, το χρυσό; Απεταξάμενος! Εντούτοις, ο χρυσοφιλικός βαμπιρισμός μεταγγίζεται –στο τελευταίο πλάνο της ταινίας– και στον έσχατο, δεκάχρονο Μπενεντέτι, καθώς αυτός μας αποκαλύπτει ότι στη μικρή του χούφτα σφίγγει το τελευταίο ναπολεόνι που βρήκε, καταστρέφοντάς το, στο τοτεμικό ξόανο του Ζαν, το οποίο διατηρούσε ο μισότρελος παππούς του στο αγροτικό σπίτι απ' όπου ξεκίνησαν οι Μπενεντέτι.

Πώς να σταθείς μικρόψυχος στις ουκ ολίγες αδυναμίες της ταινίας, όταν την υπογράφουν δημιουργοί-θρύλοι του σινεμά, όπως είναι οι Ταβιάνι;

Γιατί οι Benedetti έγιναν... Maledetti;

Εύφορη Τοσκάνη, στα τέλη του προπερασμένου αιώνα, και η σύγκρουσή τους με τους εκεί γαιοκτήμονες, στην οικογένεια του φτωχού αγρότη Μπενεντέτι.

Μια αστραφτερή Ρενώ διασχίζει, σε κάθετη εντυπωσιακή λήψη, την όμορφη καλοκαιρινή Τοσκάνη, ταξιδεύοντας τους τελευταίους Μπενεντέτι (μικρό αγόρι και την περίπου συνομήλική του με τους γονείς τους) στα παλαιά εδάφη, εκεί που βρίσκονται και οι ρίζες του οικογενειακού θρύλου. Ο παλιός, σύγχρονος τεχνοκράτης, προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα των παιδιών: Γιατί ο κόσμος τούς αποκαλεί ειρωνικά Μπενεντέτι (καλότυχτοι), Μαλεντέ-

Μουσικήν εποίει...

Στις 24 Οκτωβρίου έφυγε από κοντά μας σε ηλικία 45 χρόνων
η Επιμελήτρια Αρχαιοτήτων Χάρις Κάντζια

Η ΧΑΡΙΣ ΚΑΝΤΖΙΑ δεν ανήκε στην κατηγορία της ελιτίστικής αρχαιολογίας, η οποία με πολύ εύγλωττους ρητορισμούς εγκαταλείπει τα κοπιώδη αρχαιολογικά χαρακώματα και μετερίζια και πορεύεται «προς θεωρίαν άμα και...» σε φωτεινά πρωτενουσιάνικα και άλλα Κέντρα.

Γεννημένη στην αρκαδική Δημητσάνα, από αυστηρή και στοργική μητέρα και αναθρεμμένη δίπλα σε τίμιο επαγγελματία πατέρα, που δεν αντάλλασσε το βιολί του με όποιους θησαυρούς, είχε ανυποψίαστα, αλλά βιωματικά, αναπνεύσει το πλατωνικό «μουσικήν ποίει», που, στην εφηβεία της την ανάστησε, μαζί με την έμφυτη αμφισβήτηση του χαρακτήρα της, τους επίσης εγγενείς πόθους της αγωνιστικά πνευματικής ζωής.

Έσφυζε από ζωή, από λαχτάρα για μάθηση, από πόθο για «μουσική δράση», και βρήκε αυτό, που βλάσταινε μέσα της στη συντροφιά της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας Δωδεκανήσου, στη Ρόδο.

Τη θυμάμαι όταν κατά τα δύσκολα για όλους, ιδιαίτερα όμως για την ίδια, χρόνια από το τέλος της δεκαετίας του '60 και εξής, τελειόφοιτη ακόμα, πρωτοπαρουσιάστηκε στη Ρόδο. Με τα λαμπερά της μάτια έτοιμα να ρουφήξουν ό,τι της έλεγε, ήταν ώριμη για τον αγώνα που την περίμενε τόσο στην πρακτική όσο και στη θεωρητική της αρχαιολογίας. Σε μικρό χρονικό διάστημα είχε μάθει αρχαιολογικά την πόλη και όλο το νησί της Ρόδου και, σε λίγους μήνες, παρακολουθώντας τους παλαιότερους να ανασκάπτουν, άρχισε να επιβλέπει και προσωπικά αρχαιολογι-

κές ανασκαφές στην πόλη, όπου πολύ σύντομα διακρίθηκε για την παρατηρητικότητα, την ευσυνειδησία και την ιδιαίτερη προσοχή που κατέβαλλε.

Θυμάμαι ότι, όταν, μετά τα μέσα της δεκαετίας του '70, ανασκαφές στα κράσπεδα της αρχαίας ροδιακής ακροπόλεως αποκάλυψαν για πρώτη φορά στη Ρόδο εργαστήρια χύσεως χαλκών αγαλμάτων, η ώριμη πια συνεργάτις, Χάρις, που κατάλαβε τη σημασία του ευρήματος, εισηγήθηκε και η εισήγηση έγινε αποδεκτή, χωρίς να στερηθεί ο ιδιώτης το οικοπέδό του, να διακοπούν οι ανασκαφές για να γίνει εν καιρώ συστηματική έρευνα στο υπόγειο της οικίας σε συνεργασία με τον κατεξοχήν ειδικό στο είδος αυτό γερμανό συνάδελφο. Όταν ύστερα από αρκετά χρόνια ολοκληρώθηκε η ανασκαφή, είδε το φως της δημοσιότητας σπουδαία έκθεση των δύο επιστημόνων στο *Jahrbuch* του Γερμανικού Ινστιτούτου του Βερολίνου με πολλές νέες παρατηρήσεις.

Η υψίστη στιγμή της αναλαμπής του υπεύθυνου, του επιστημονικά συστηματικού και του διοικητικά ώριμου αλλά και ανυποχώρητου χαρακτήρα της ήταν όταν επέλεξε ως χώρο αθλήσεως την Κω. Κανένας δεν θα περίμενε ότι μια νέα κυρία, μέλλουσα μητέρα, θα μπορούσε να καταπιαστεί, να συνεχίσει και, κυρίως, να προωθήσει περαιτέρω το έργο του πρώτου και, σχεδόν, μοναδικού συναδέλφου μας ιταλού αρχαιολόγου **L. Morricone**. Ο αξέχαστος εκείνος φίλος και συνάδελφος, την εποχή του ξεσπιτωμού των Κώνων από το σεισμό του 1933, υπό τις οικονομι-

κές δυσκολίες των φασιστικών πο- του Μουσσολίνι, «μονάζοντας», χθηκε τον **Laurenzi** στα 1935 και οκτώ χρόνια στην Κω, έσκαψε στα πια των αλλεπάλληλων οικοδομήσε- του σεισμού, έφερε στο φως μεγά- ματα της αρχαίας πόλης, πλήθος θραύσματα όλου του παρελθόν- ανάστησε σπουδαία αρχαιολογι- γκροτήματα από τη μυκηναϊκή μι- βυζαντινή εποχή. Φτωχός, νέος υ- λος του καταρρέοντος τότε ιταλικ- τους, ο **Morricone**, φορώντας ακ- αρβύλες και τη χλαίνη του στρα- ζόταν να ολοκληρώσει τις ανασκα- να δημοσιεύσει τις προκαταρκτικέ- σεις του. Όταν ο **Laurenzi**, διευθυν- της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολ- Αθηνών, τον υποχρέωσε να πάει- δο, από όπου ο εκεί έφορος αρχαι- έντρομος από τις συνέπειες του π- φόρεσε στολή ταγματάρχου και έ- τη Ρώμη, εγκαταλείποντας το μεγ- μιούργημα των πρώτων ιταλών αρ- γων **Majuri, Jacopi** και **Laurenz**- δή: το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, σείο, τις ανασκαφές και τα λοιπά- λογικά έργα της Ρόδου στα χέρ- σχεδιαστή!..., ο **Morricone** δυσαν- σε, αλλά, ενώ η καρδιά του είχε- στην αγαπημένη του Κω, πήγε σ- και άρχισε να συμμαζεύει την Υ- της Δωδεκανήσου, την οποία πο- σε λίγο στον πρώτο έλληνα έφορ- οτήτων, τον **Γιάννη Κοντή**. Από- Κως είχε μείνει νεκρό σημείο στη- ολογική Υπηρεσία Δωδεκανήσου.

Υστερα από τριάντα πέντε χρόνια «μονάζουσα» και η Χάρις Κάντζια, σαν τον Morigicone, έμελλε να ξαναρχίσει την άθληση στην Κω. Νοικοκύρεμα στο Μοναστήρι, καταγραφή στις απέραντες αποθήκες, παρακολούθηση των σκαπτικών εργασιών, ανασκαφική έρευνα, συστηματική αρχαιολογική μελέτη, κατεξοχήν όμως πάλι προς την κατεστημένη αρχαιολογική ναυαχέλεια, η οποία, εκτός από καταπροφές, είχε προκαλέσει τη δίκαιη δυσφήμιση των ελλήνων αρχαιολόγων στον διεθνή επιστημονικό ορίζοντα. Αυτά ήταν πρώτα, όχι όμως και τα τελευταία καθήκοντά της.

Ο αγώνας όμως αυτός στο προς το κοινό κέλος του την τοποθετούσε, όπως ήταν φυσικό και όπως συμβαίνει σε όλες τις παρόμοιες Αρχαιολογικές Εφορείες, σε θρησκόλητο απέναντι στο καθιερωμένο μέχρι τότε πνεύμα παράβλεψης των αρχαιολογικών ευρημάτων, που έφερναν στο φως και εκσκαφές τόσο μέσα όσο και έξω από την πόλη. Και δεν ήταν μόνο οι ιδιώτες, που πέρα από τις γνωστές σπερμολογίες, απηχισμένο φαινόμενο στις μικρές συλλογικές κοινωνίες του ελληνικού χώρου, την κατάγγελλαν για παρακώληση των εργασιών τους σε βουλευτές, υπουργούς, ανώτατους κρατικούς υπαλλήλους. Αν κυρίως οι χειριζόμενοι τη «λαϊκή» ουσία άρχοντες, οι οποίοι, όταν έπαιναν να την απειλούν ότι θα διώξουν «την πόλη» και θα αναλάβουν αυτοί τη μέριμνα των Αρχαίων «τους», κάνοντας επίδειξη «σπύριγος» έστελναν μια Κυριακή πρωί κυλινδοφόρες και «της» κατάστρεψαν τα αρχαία της». Σκληρός, επίπονος και άγριος αγώνας, στον οποίο θα ήταν αδύνατο –προπάντων με τον τυφλά κομματιζόμενο κρατικό μηχανισμό της πρώτης δημοκρατίας– να αντιπαλέψει ένας κολλητός, από τη Διεύθυνση της Κεντρικής Υπηρεσίας, κατώτερος υπάλληλος. Η Χάρις Κάντζια, όμως, χωρίς προσφυγές στον Τύπο, ο οποίος είναι σε τέτοιες περιπτώσεις παρά τω πλευρώ του «λαού», ή με αξιωματικό παρά τω πλευρώ των ισχυρών, στάθηκε ολόρθη και με δικαστικούς όρους έκανε στην Κω σεβαστό τον αρχαιολογικό νόμο. Ευτυχώς η Δικαιοσύνη, ως τιμή της, βοήθησε τότε, και όχι μόνο στην Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Έβλεπε σε αυτή την τύρβη και τον αναβρασμό, η γεννημένη αθλήτρια όχι μόνο για τον στίβο της διοίκησης αλλά κυρίως για το

χώρο της έρευνας και της επιστήμης, ούτε για μια στιγμή δεν παραμέλησε την ενασχόλησή της με τη μελέτη. Και σε αριθμό και σε περιεχόμενο είναι πλούσια τα επιστημονικά άρθρα και οι ανακοινώσεις της σε συνέδρια για θέματα άμεσης ή έμμεσης σχέσης με τις ενασχολήσεις της στην Κω. Το σπουδαιότερο όμως έργο, η σκέψη του οποίου την διακατείχε προ πολλού, ήταν η σύνθεση ενός βιβλίου γραμμένου με γνώμονα τα νέα ευρήματα και τις εν γένει σύγχρονες επιστημονικές θέσεις. Και εδώ άνοιγε για τη Χάρις ένας άλλος στίβος αθλήσεως. Τα νέα βιβλία του διεθνούς επιστημονικού χώρου δεν ήταν δυνατό να τα προσπελάσει, αφού έμενε συνεχώς στο πεδίο της μάχης, μακριά όχι μόνο από τις βιβλιοθήκες των Αρχαιολογικών Σχολών της Αθήνας, αλλά και από εκείνην της Ρόδου. Και όμως, ξεπέρασε και αυτή τη δυσκολία. Έτσι προχώρησε στην ανίχνευση των σκοτεινών πτυχών της αρχαϊκής πόλης, την οποία δεν είχε εντοπίσει ο Morigicone. Της πόλης αυτής την ύπαρξη και τα ίχνη διαπίστωσε και έφερε στο φως η Χάρις. Με το δικό της βλέμμα επίσης ο συνοικισμός της Κω του 366 π.Χ. πήρε εντελώς άλλη σημασία. Την αρχαϊκή πόλη –μεταξύ άλλων θεμάτων– και τα περί του συνοικισμού προσπαθούσε να διαλευκάνει κατά τον τελευταίο καιρό, που επιδόθηκε αποκλειστικά στη συγγραφή της διδακτορικής της μελέτης. Τότε ήταν που κλείστηκε επί δυόμισι συνεχή χρόνια σε ένα μικρό αλλά κατάλληλο για απομόνωση χώρο της βιβλιοθήκης του Αρχαιολογικού Ιδρύματος Ρόδου και άρχισε εντατική μελέτη αποβλέποντας να αποτυπώσει και να ερμηνεύσει όλα τα στοιχεία έτσι, ώστε να συγκροτηθεί ένας εντελώς σύγχρονος επιστημονικός γνώμονας για την Κω. Ο γνώμονας αυτός θα ήταν απαραίτητος για την ενημέρωση των έμπειρων μελετητών, ενώ θα χρησίμευε ως εισαγωγή στην κωακή αρχαιογνωσία στους νέους αρχαιολόγους, τα νέα παιδιά, που εν τω μεταξύ, συνεπαρμένα από το παράδειγμά της, άρχισαν να καταφθάνουν στην Κω ως συναθλητές στο στίβο της μαχόμενης Αρχαιολογίας.

Πάνω σ' αυτό το άθλημα της συστηματικής μελέτης τη βρήκε η επάρατη, την οποία υποδέχθηκε στο κρεβάτι με τους πιο αγαπημένους φίλους της: τα βιβλία της γενικής πνευματικής ενασχολήσεως, το πάθος για την οποία ποτέ δεν έπαψε να

τη διακατέχει. Και ήταν έτοιμη να αρχίσει τη συζήτηση για ό,τι νέο είχε διαβάσει. Οι διαλεχτοί επισκέπτες της στο νοσοκομείο δεν μπορούσαν να πιστέψουν ότι ένας τόσο ζωντανός άνθρωπος της πρώτης ωριμότητας είχε πάρει το δρόμο για τον άλλο κόσμο.

Πριν από ένα μήνα σχεδόν μας αποχαιρέτησε από το τηλέφωνο και συμφωνήσαμε να συναντηθούμε στη Ρόδο και να μιλήσουμε για το βιβλίο του Mario Segre με τις επιγραφές της Κω, καρπό της αγάπης και της εκτίμησης των Σουηδών, που φιλοξενούσαν κρυφά στην πρεσβεία της Ρώμης κατά τη γερμανική κατοχή τον μόλις σαραντάχρονο μελετητή των επιγραφών της Καλύμνου και της Κω και μετέπειτα μάρτυρα των ναζιστικών κρεματορίων. Το βιβλίο όμως αυτό είναι κατεξοχήν απαύγασμα του μόχθου και της θαλπωρής των ιταλών συναδέλφων P. Carratelli, Doro Levi και του σημερινού Διευθυντή της Ιταλικής Σχολής των Αθηνών Antonino di Vita, που περισυνέλεξαν και κατέταξαν τα χειρόγραφα και τελικά κατάφεραν να εκδώσουν το πόνημα αυτό.

Με φωνή που πρόδιδε την κρίσιμη κατάσταση της, έδειχνε ικανοποιημένη που σε λίγο θα ολοκλήρωνε τη μελέτη της και θα ξαναγυρνούσε στην αγαπημένη της Κω. Δυστυχώς, όμως, η συνεχής και εντατική άθλησή της την είχε εξαντλήσει τόσο, ώστε δεν κατόρθωσε να ολοκληρώσει το έργο της αυτό. Υπάρχει άραγε ελπίδα κάποια μαθήτριά της να το συνεχίσει και να το ολοκληρώσει; Το παράδειγμα των ιταλών συναδέλφων το απαιτεί.

Στην πραγματικότητα, η Χάρις Κάντζια, μετά τον Morigicone, ανήκει στην ολιγοπρόσωπη χορεία των αφιερωμένων αρχαιολόγων στην οικοδόμηση της ιστορίας του νησιού του Ιπποκράτη.

Ήταν τυχερή η Κως που η Χάρις Κάντζια άνοιξε το δρόμο της ελληνικής αρχαιολογικής της έρευνας και την ξανάστησε στον διεθνή επιστημονικό χώρο. Ο δυναμισμός της ήδη άφησε πίσω τα χνάριά της. Τους νέους και τις νέες δηλαδή αρχαιολόγους, που από τη Χάρις έμαθαν πώς να ανήκουν στη μαχόμενη αρχαιολογία. Σ' αυτήν που απαιτεί «λογισμό και όνειρο», αυτοθυσία και λεβεντιά, επειδή όλα τα πνευματικά αγαθά στη ζωή αποκτώνται με «αρετήν και τόλμην».

Γρηγόρης Κωνσταντινόπουλος

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

του Ι.Σ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Πέρασα βέβαια από την Έκθεση Ελληνικής Φωτοδημοσιογραφίας στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, στην Ακαδημίας, μια έκθεση που θα κρατήσει ως τις 16 Νοεμβρίου.

του το έδωσε ο ίδιος ο... φωτορεπόρτερ εκείνη τη στιγμή! Ναι! Στην πρώτη αίθουσα της έκθεσης είναι η πλήρης αναπόδεικτη ψευδαίσθηση ότι βλέπω την ιστορία όπως έγινε. Η μοίρα του φωτορεπορτάζ.

Στη δεύτερη αίθουσα, η σημερινή ελληνική πραγματικότητα των φωτορεπόρτερ και των φωτογραφιζομένων τους. Από τον Παπανδρέου ως τον Σαραβάκο. Και ενδιάμεσα, οι φωτογραφίες από τη Βοσνία, το Λίβανο ή και φωτογραφίες με... ζώα. Με μια πρώτη ματιά, το σημερινό φωτορεπορτάζ φαίνεται να έχει αλλάξει πολύ.

ράγοντας παίζει σημαντικότερο ρόλο να «πετύχει» η φωτογραφία. Κι όμως, ση είναι τόσο απλή.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΩ;

Φωτοδημοσιογράφος ή φωτορεπόρτερ; Λέξη σύνθετη, κάτι που συχνά μ να ξεχνιέται. «Ρεπόρτ» σημαίνει «αρω», και «ρεπορτάζ» δεν είναι αναφορά-περιγραφή ενός συμβάντος του ρεπόρτερ προς το κοινό πο ήταν παρόν. Σίγουρα όλοι οι έλληνε τορεπόρτερ έχουν μάθει να «αναφέ με λιτότητα, ακρίβεια και ετοιμότη γίνεται όμως με το πρώτο συνθετ «φωτο»-γραφίζω; Από ένα ολόκληρο νολο εκφραστικών μέσων που προσ η φωτογραφία, οι περισσότεροι αρκ μόνο στα... όργανα, δηλαδή στις μη. Κι αντί να προσπαθούν να δημιουργ μια εικόνα οπτικά ενδιαφέρουσα κ φορετική από την τηλεοπτική, εκμετ όμενοι π.χ. το βάθος πεδίου, περιορ να περιμένουν «την αστεία κίνη Προέδρου», που βέβαια σπάνια κ χαία θα συμβεί. Για να γίνει όμως το χρειάζονται αισθητική παιδεία. Κ ποψη» πάνω στα πράγματα εκ των ρων σχηματοποιημένη. Ελάχιστοι νες μοιάζουν να το έχουν καταλάβ αυτό και ελάχιστα έχουν τελικά αλλ αυτό το σημείο από την πρώτη εκεί τογραφία του Πουλίδη, το 1905, πορείται η απαρχή του ελληνικού φ πορτάζ.

Δημοσιογραφώ ή φωτογραφίζω;

Είναι η πρώτη φορά που γίνεται κάτι τέτοιο στη χώρα μας: 365 φωτογραφίες από 60 φωτορεπόρτερ χάρις στο ίδρυμα Μπότση, το Πνευματικό Κέντρο και την Ένωση Φωτορεπόρτερ Ελλάδας.

Στην πρώτη αίθουσα, όλη η ελληνική ιστορία του 20ού αιώνα σε χάρτινα στιγμιότυπα. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Εμφύλιος, το Πολυτεχνείο. Η φράση του Winogrand ότι «η φωτογραφία είναι η ψευδαίσθηση μιας ακριβούς περιγραφής σε χώρο και χρόνο» βρίσκει την καλύτερη εφαρμογή της. Ο Μπελογιάννης με το γαρύφαλλο, ο Καραμανλής ως σωτήρας, ο Βενιζέλος λαοπρόβλητος, όλα τα αρχετυπικά σύμβολα που διδασκόμαστε και χρησιμοποιούμε είναι εκεί. Τα σύμβολα δόξασαν τις φωτογραφίες ή μήπως οι φωτογραφίες στήσανε τα σύμβολα; Το αυγό έκανε την κότα ή το αντίστροφο; Ποιος θα θυμόταν σήμερα τον «άνθρωπο με το γαρύφαλλο», αν δεν υπήρχε ο Μήτσουρας να τον «απαθανατίσει»; Και το χειρότερο, το γαρύφαλλο δεν είναι κάτι που το κουβαλούσε πάντα μαζί του, όπως θέλουμε εμείς να σκεφτόμαστε, αλλά

νομία που κάνει. Τώρα οι φωτοδημοσιογράφοι μπορούν να το κάνουν αυτό. Έχουν ταχύτατες μηχανές, γρήγορα φιλμ, ακριβή φλας και τεράστιους τηλεφακούς. Άλλαξε η τεχνολογία, άλλαξαν και οι δυνατότητες. Άλλαξε και το ζητούμενο. Τώρα την είδηση όλοι την έχουν δει στα πλάνα της τηλεόρασης το προηγούμενο βράδυ. Η εφημερίδα πρέπει να δημοσιεύσει το ίδιο γεγονός με διαφορετικό τρόπο. Αλλιώς δεν θα δημοσιεύσει τίποτε. (Γι' αυτό και γκρινιάζει η Ένωση ότι δεν «μπαίνουν» πια πολλές φωτογραφίες ελληνικών πρακτορείων). Ποιος μπορεί να είναι όμως αυτός ο διαφορετικός τρόπος; Εδώ επικρατεί αμηχανία ακόμη.

Υπάρχουν στην έκθεση φωτογραφίες που «έπιασαν τη στιγμή» και κατέγραψαν π.χ. τον Μητσοτάκη να κοιτά στα μάτια ένα... περιστέρι! Η ετοιμότητα του φωτορεπόρτερ λειτούργησε, το κλικ έγινε, η φωτογραφία βραβεύτηκε. Ένα μεγάλο μερίδιο ανήκει, όμως, στην τύχη. Το ίδιο και στη φωτογραφία με τον Καλογιάννη να μεταφέρει την κάλπη μέσα στη Βουλή, το ίδιο και μ' ένα σωρό άλλες. Ο αστάθμητος πα-

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ένα μοντέλο ύπαρξης

ένα Δουκίδου,
άντα λίγο νωρίς,
ιδ. Εξάντας, Αθήνα 1994.

μυθιστόρημα με το οποίο η
κή δημοσιογράφος Λένα
δουκίδου κάνει την είσοδό της
κόσμο της λογοτεχνίας, δια-
πρωτα πρώτα πρώτα το προσόν
αμφιδιασμού. Το εύρημα
ο οποίο στηρίζεται η πλοκή
πρωτοπαύτως και καθηλώνει
αναγνώστη, δημιουργεί φό-
- και αναμονή του ελέους:
α ίδρυμα «εκούσιας ευθανα-
-», η πορεία των ηρώων
- και μέσα σ' αυτό και εκτός
-τού, στο τέλος. Πρόκειται για
- εύρημα πολύ γόνιμο, μια
- διευρύνει τα όρια του μυθι-
-ρήματος, το τοποθετεί σε
- μεσοδιάστημα μεταξύ ιστο-
-ς τρόπου –όπου το αστυνομι-
-στοιχείο συνυπάρχει με το
-παστικό– και υπαρξιακής
-κάθεσης.

α δύο κεντρικά πρόσωπα του
-ιστορήματος, ο Πέτρος και η
-λα, οι οποίοι στο παιχνίδι
- πολλοπλών και πολυεπίπε-
-ς μεταμφιέσεων που τους
-αλλάσσει η αφήγηση θα γί-
-εν Πάυλος και Λώρα, κατευ-
-ονται σε ένα Ίδρυμα, όπου
-έχεται βοήθεια σε απελπι-
-έα άτομα προκειμένου να
-ποκτονήσουν! Ο Πέτρος έχει
-ποραφεί οικονομικά και η
-λα τον ακολουθεί με την πρό-
-η όμως να τον μεταπείσει.
-έπεις αυτό ζευγάρι –διότι οι
-νεκτικοί δεσμοί του έχουν
-αλυθεί από καιρό– θα γνω-
-ει στο Ίδρυμα αυτό πολύ κό-

σμο, θα περιπλανηθεί στις ιστο-
-ρίες των ανθρώπων και θα ξα-
-ναπροβάλει τη δική του ζωή σε
-νέες οθόνες, θα υπερβεί το θά-
-νατο, διαλυόμενο στα εξ ων συ-
-νετέθη, σε δύο διαφορετικούς
-ανθρώπους που θα τραβήξουν
-το δρόμο της ζωής τους – κι όχι
-του θανάτου τους τελικά, ίσως
-ακριβώς επειδή μπόρεσαν και
-ξεχώρισαν ο ένας από τον άλ-
-λον, και ίσως και το αντίστροφο.

Δύο είναι οι κύριες πτυχές του
-αφηγηματικού καμβά: αφενός
-το αμιγώς αστυνομικό μέρος, κι
-εδώ θα πρέπει να πούμε ότι γί-
-νεται φανερή η θητεία της Δου-
-κίδου στο σενάριο, και αφετέ-
-ρου η ψυχαναλυτική-υπαρξιακή
-κατάδυση των ηρώων στην κό-
-λαση του εαυτού τους και της
-σχέσης τους με τον Άλλον.
-Όσον αφορά το αστυνομικό μέ-
-ρος, το ενδιαφέρον του αναγνώ-
-στη παραμένει αμείωτο μέσα
-από συνεχείς ανατροπές και
-εισροή νέων, απροσδόκητων
-δεδομένων, ομαλότατα εγγε-
-γραμμένων στην αληθοφανή
-ροή. Τα ναρκωτικά και ο έλεγ-
-χος της προσωπικότητας δια-
-πλέκονται με βασανιστήρια, με
-αποδράσεις και οικονομικά,
-άνομα συμφέροντα, ενώ κυ-
-ριαρχεί μια ατμόσφαιρα ανα-
-σφάλειας και αβεβαιότητας για
-το υλικό, απτό μέλλον των ηρώ-
-ων. Η αβεβαιότητα αυτή θα πυ-
-ροδοτήσει και τις εσωτερικές
-εξελίξεις που θα οδηγήσουν
-τους πρωταγωνιστές της απο-
-δραματοποιημένης αυτής τρα-
-γωδίας να αλλάξουν εκτός από
-τα ονόματά τους και τους συ-
-ντρόφους τους και στάση ζωής
-και επιλογές.

Η κινητήρια δύναμη της δρά-
-σης, είτε προς την κατεύθυνση
-της ζωής είτε του θανάτου –κυ-
-ρίως όμως του θανάτου– είναι
-το χρήμα. Η απόκτηση, η απώ-
-λεια, η διαχείρισή του ή και η
-αδιαφορία και το μίσος για τη
-συμβολική του αξία καθορίζουν
-συμπεριφορά των ηρώων. Τα
-απλά μαθήματα πολιτικής οικο-
-νομίας συνδυάζονται όμως στο
-κείμενο με ψυχαναλυτικές ανι-
-χνεύσεις μιας διαρκώς διαφεύ-
-γουσας ισορροπίας.

Η γραφή της Δουκίδου κρατάει
-κάτι από τη διαύγεια της δημο-
-σιογραφικής καταγραφής, χω-
-ρίς όμως τις συντομεύσεις και
-τις απλουστεύσεις της. Το ύφος
-θέλει να είναι ουδέτερο και
-αντικειμενικό –εξ ου και η τρι-
-τοπρόσωπη επιλογή–, με σύντο-
-μες φράσεις, κυριαρχία του ρή-
-ματος, σχετική απουσία των επι-
-θέτων. Όχι μόνο η εξωτερική,
-αλλά και η εσωτερική δράση
-σημαίνονται με ρήματα, με αλ-
-λαγές, έστω σταδιακές και ανε-
-παίσθητες: βλέπω, εννοώ, απο-
-φασίζω, δρω. Αυτό θα λέγαμε
-ότι είναι στην πράξη και το έμ-
-βλημα της Λέλας-Λώρας, η
-οποία προτείνει ένα μοντέλο
-ύπαρξης: διαύγεια, αυτογνω-
-σία, συναισθηματική αυτάρκεια
-μέσα από τον αυτοσεβασμό. Σ'
-έναν κόσμο εξ ορισμού παράλο-
-γο, ανορθολογικό, η Δουκίδου
-προσπαθεί να επαναφέρει την
-αρμονία αισθήματος και ορθού
-λόγου ως άξονα της ύπαρξης, να
-διαχωρίσει τα φαινόμενα από
-τα όντα και να φωτίσει θετικά
-το μέλλον.

Τιτίκα Δημητρούλια

**Βιβλιοφαγία των τελευ-
-ταίων ημερών: Εισαγω-
-γή στην Ποίηση του Κα-
-βάφη. Επιλογή κριτικών
-κειμένων (Πανεπιστη-
-μιακές εκδόσεις Κρή-
-της, 1994). Μία ανθολο-
-γία κριτικών κειμένων
-για τον Καβάφη, την
-επιμέλεια της οποίας εί-
-χε ο νεοελληνιστής φι-
-λόλογος και σημαντικός
-καβαφιστής Μιχάλης
-Πιερός. Το βιβλίο πε-
-ριέχει τα κριτικά “άν-
-θη” της καβαφικής βι-
-βλιογραφίας και ακο-
-λουθεί χρονολογική τά-
-ξη (1903-1993) στη δη-
-μοσίευση των κειμένων,
-έτσι ώστε διαβάζοντάς
-τα ως ενιαίο βιβλίο να
-διαμορφώνει και ο ανα-
-γνώστης την κριτική του
-πρόσληψη με όρους
-ιστορικούς. Τα εικοσιε-
-πτά κείμενα επιλέγο-
-νται αξιολογικά –που
-σημαίνει βέβαια σύμ-
-φωνα με τα κριτήρια
-του επιμελητή της έκδο-
-σης– και προσφέρουν
-όχι μόνο μια εμπειρια-
-τωμένη προσέγγιση στο
-έργο του Καβάφη, αλλά
-και μια συγκέντρωση
-κειμένων που συμβάλ-
-λουν, με ποικίλους τρό-
-πους, στην καλλιέργεια
-του κριτικού λόγου. Η
-έκδοση συμπληρώνεται
-με επιλογή βιβλιογρα-
-φίας.**

**Για τον Καβάφη γράφει
-και ο κατ' εξοχήν καβα-
-φιστής και δάσκαλος
-όλων μας στη μελέτη
-του έργου του, Γ.Π.
-Σαββίδης: Κ.Π. Καβά-
-φης και Γρ. Ξενοπούλος.
-Ανασύνθεση μιας λογο-
-τεχνικής σχέσης 1901-
-1944 (εκδ. Ερμής,
-1994). Το έναυσμα δίνει
-μια υπόδειξη του Κ.Θ.
-Δημαρά και αυτό που
-δημιουργείται είναι ένα**

πανέμορφο φιλολογικό κέντημα, όπου επιχειρείται η ανασύνθεση της σχέσης Καβάφη - Ξενόπουλου μέσα από τεκμήρια - τα περισσότερα ως τώρα άγνωστα - που προέρχονται από το αρχείο Καβάφη, αλλά και από δυσεύρετα έντυπα. Το βιβλιάρειο αυτό φανερώνει - με την επιδεξιότητα των χειρισμών του συγγραφέα - τη γνώση και την οικειώσή του με το θέμα, αλλά κυρίως τη διεισδυτικότητα και την ικανότητά του να φέρει στην επιφάνεια τα εξαιρετικά ψήγματα μιας λογοτεχνικής σχέσης.

Διαλέγω, όχι τυχαία, το μυθιστόρημα του Χούλιο Κορτάσαρ, *Τα βραβεία* (εκδ. Καστανιώτη, 1994). Η ιστορία έχει ως εξής:

Είκοσι περίπου άτομα διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, επαγγελματιών και ηλικιών κερδίζουν στη λοταρία μια κρουαζιέρα προς άγνωστη κατεύθυνση.

Επιβιβάζονται στο πλοίο και λίγο αργότερα μαθαίνουν ότι πρέπει να περιοριστούν στην πλώρη του σκάφους, καθώς η πρόσβαση στην πρύμνη απαγορεύεται εξαιτίας δύο κρουσμάτων τύφου που παρουσιάστηκαν σε δύο από τα μέλη του πληρώματος. Οι επιβάτες χωρίζονται σε δύο ομάδες: σε εκείνους που υπακούουν στις αρχές του πλοίου και σε εκείνους που η επίσημη αιτιολογία κάθε άλλο παρά τους πείθει και γι' αυτό αποφασίζουν με κάθε τρόπο να φτάσουν στην απαγο-

Η Δεξιιά και ο πολιτικός της λόγος

**Μελέτης Η. Μελετόπουλος,
*Ιδεολογία του Δεξιού κράτους,
1949-1967,*
εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1993.**

«Θα ενθυμούμαι πάντοτε με βαθυτάτην συγκίνησιν και υπερφάνειαν την ημέραν που η σύζυγός μου και εγώ επεσκέφθημεν την Λέρον και που οι νέοι αυτοί μας εσήκωσαν εις τους ώμους των ζητωκραυγάζοντες, εκδηλώνοντες ούτω εντελώς αυθόρμητον και συγκινητικόν ενθουσιασμόν [...]. Ύστερα από διαπαιδαγώγησιν ενός έτους οι νέοι αυτοί ήσαν εις θέσιν να επιστρέψουν εις τα χωριά των, όπου έγιναν χρήσιμα και προοδευτικά μέλη της κοινωνίας [...] και η Ελλάς δεν έχει σήμερον περισσότερον φιλοπάτριδας πολίτας από τους άλλοτε έξαλλους και επικινδύνους αυτούς κομμουνιστάς [...]. Σήμερον δεν υπάρχουν πλέον κομμουνιστάι διά να σταλούν εις την Λέρον».

Ίσως επειδή για τους μεγαλύτερους καμιά φορά η μνήμη ατονεί αλλά και για τους νεότερους η παιδεία και η γνώση μένουν ατελείς, παρέθεσα το παραπάνω απόσπασμα για να υπενθυμίσω ότι δεν προέρχεται από κάποιον φαιδρό κομμουνιστοφάγο συνταγματάρχη αλλά από τον τότε βασιλιά της Ελλάδας Παύλο και αποτελεί τμήμα του λόγου του που εκφωνήθηκε κατά την επίσκεψή του στις ΗΠΑ το 1953. Έχουν φυσικά προηγηθεί οι εκφράσεις συλλογικής ευγνωμοσύνης του ελληνικού λαού προς την αμερικανική ηγεσία για την οικονομική βοήθεια και έχουν ήδη εκθειαστεί τα αποτελέσματα της διαπαιδα-

γώγησης των «νοσηράς ψυχολογικής καταστάσεως» παραστρατημένων νέων που βρέθηκαν μεταξύ των «συμμοριτών» και τους οποίους, εγκλείοντάς τους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης «εις την Λέρον, μίαν ωραίαν νήσον του Αιγαίου» με ιδεώδες κλίμα», μεταχειρίσθηκαν «αυτούς ως ανθρώπινα όντα προσφέροντες εις αυτούς την ευκαιρίαν να εξαγνισθούν».

Παραθέτοντας και άλλα τέτοια αποσπάσματα πολιτικού λόγου είτε των Ανακτόρων είτε της Δεξιιάς της μεταπολεμικής περιόδου και αναλύοντας το ιδεολογικό τους στίγμα, ο Μ. Μελετόπουλος διαγράφει στο βιβλίο του αυτό την ταυτότητα της κυρίαρχης δεξιιάς ιδεολογίας που είτε διατυπώνεται από τους επίσημους εκπροσώπους της είτε από τους ιδεαλιστές της, όπως υπήρξε για ένα διάστημα ο Παν. Κανελλόπουλος, ιδεολογία που διαρθρώνεται γύρω από τους δύο βασικούς άξονες: εκείνον του αντικομμουνισμού και εκείνον της προβολής των ελληνο-χριστιανικών ιδεωδών.

Οι δεξιοί μεταπολεμικοί φορείς λόγου (και όχι μόνον αυτοί) θα προσπαθήσουν να αντιμετωπίσουν τον κομμουνιστικό κίνδυνο αντιπροβάλλοντας όχι τον εκβιομηχανισμό, όπως η Δύση, αλλά την ελληνικότητα και τη χριστιανική θρησκεία. Το γνωστό πλέον ιδεολογικό σύνθετο του ελληνοχριστιανισμού θα συστήσει το ιδεαλιστικό αντίβαρο των μαρξιστικών θέσεων προβάλλοντας τα ηρωικά, κοινοτικά και προβιομηχανικά πρότυπα οργάνωσης της κοινωνικής ζωής τα οποία, φυσικά, αντίκεινται εξίσου και στον δυτικό υλισμό και ευδαιμονισμό.

Έτσι, η αντικομμουνιστική ολογία στην Ελλάδα αρθρείται πάνω σε μια ουσιαστική αντίφαση, καθώς χτυπά το θειστικό μαρξισμό» επιτινύει ταυτόχρονα και στον λεύθερο καπιταλισμό τον ον την ίδια στιγμή επιχειρεί οικονομικο-κοινωνικό επάνα εδραιώσει στη χώρα. Επικτικοί οι λόγοι του Κ. Γεωργη και οι διαλέξεις του προ Ένοπλες Δυνάμεις και Ελευθερίου Πρόκου, που το 1951 μια σειρά διαλέ στην τότε Βασιλική Χωροκή, με άλλα λόγια στα προ για της δεξιιάς ιδεολογία εποχής και εστίες διαμόρφ συνειδήσεων.

Από την πλευρά του αντίλογου, εκείνος του Κέντρο πεται εξίσου από τους ά αντικομμουνισμός / ελληνιστιανισμός, ενώ η ουσιαστική αντίδραση προέρχεται από ανεξάρτητες φωνές, εκείνη του κρίνοντος από ξιά Ρόδη Κανακάρη - Ρο που βλέπει το αυσμβίβασταξύ χριστιανικής πίστη εθνικών ιδανικών.

Η ιδεολογική προετοι της δικτατορίας, για τον Μελετόπουλο, δεν πραγματοποιήθηκε σε ευρεία κλίμακα. σο, ο Δ. Τσάκωνας, καθη κοινωνιολογίας και μετα υπουργός της χούντας γνωστός δημοσιογράφος βας Κωνσταντόπουλος δείγματα λόγου αυτοπροστικά, αλλά και αποκαλ της επερχόμενης δικτατο

Ο Μ. Μελετόπουλος, σιάζοντας τον επίσημο κ πίσημο πολιτικό λόγο της δου που εξετάζει παραθέ ατόφια παραδείγματα π

κινούν όχι μόνον το περιε-
μένο αλλά και το ύψος της δε-
ς ιδεολογίας, πιστεύω πως
πυγχάνει να δώσει με ντο-
μέντα, τη διάβρωση που

επέφερε στην οργανική ενότητα
ενός έθνους μια κυβερνώσα με-
ταπολεμική δεξιά που οικειο-
ποιήθηκε καταχρηστικά, μέσα
στην πολιτική της ανεπάρκεια

και ηθική της ελλειμματικότητα,
αυτή τούτη την έννοια «Έθνος».

Το βιβλίο συμπληρώνει ένα
εκτενές χρονολόγιο του Μετα-
πολέμου (1949-1967).

Δημήτρης Τσατσούλης

Μη με ζηλεύεις...

ήρης Κακίσης,
με ζηλεύεις!

άλλα ποιήματα).

ίσεις Ερατώ, Αθήνα 1992.

ταία πυροβολούν κατευ-
ν στο ψαχνό. Με την ποίηση
ημερών και τα ποιητικά κα-
πα μας νύχτας. Είναι αντί-
στην ίδια γειτονιά, όμως
διχάζουν τον κόσμο με τον
ο που θα το επέβαλλαν αν
και οι δύο «καλές». Αν δη-
πάσχιζαν να ικανοποιή-
κάποια αντιθετικά, έστω,
τα του κοινού και δεν σήκω-
τόσο μεγάλη φασαρία απο-
πιζιά για το κέφι τους. Ή
τη λύπη τους. Εγωκεντρικοί
αυτό αξιοπρόσεκτοι ποιη-
μότεροι. Μαζί τους η ποι-
λοκτά... το δικό τους πρό-
Και γίνεται πιο φυσική
αλύπτοντας την καθημερι-
θροπινή φρενίτιδα.

μά μακριά τους ο Σωτήρης
της αναρωτιέται: «Τι κά-
Με ποιον να πρωτοτσα-
αίμε; Με ποιον να πρωτοχω-
αίμε; Και τι;». Για να αποφα-
δύο σελίδες αργότερα:
αι μια μεγάλη συμμορία μύ-
αν». Το Μη με ζηλεύεις θυ-
ξέλινο μικροέπιπλο του πα-
καιρού, εκείνο με τα δεκά-
συρταράκια που κρύβουν
τους πολύχρωμα αναμνη-
και απόκρυφα σημειώμα-
αν το κατείχαμε, η θέση του
ταν ασφαλώς στο υπνοδω-
μας; εκεί ξεδιπλώνουμε τις
εις μας, βλέπουμε εφιάλ-
σνειρευόμαστε καλύτερες
διαβάζουμε βιβλία, δί-
ε τροφή στο ερωτευμένο
και λαβή για κάθε είδους
στήρευσή. Κάποτε η ώρα

περνάει αραδιάζοντας τα μικρο-
αντικείμενα των συρταριών πά-
νω στο κρεβάτι και αντικρίζο-
ντας περασμένες ημέρες ανά-
γλυφες. Καθένα από τα τριάντα
οκτώ ποιητικά κείμενα της συλ-
λογής ανοίγει ως τέτοιο συρτάρι
μοναδικού περιεχομένου. Αλλά
ο Σωτήρης Κακίσης σε καμιά πε-
ρίπτωση δεν παρελθοντολογεί.
Γράφει τις ιστορίες του σε χρόνο
ενεστώτα, όχι με την ελπίδα να
τις ξαναζητήσει αποσπασματικά,
ούτε βέβαια σκοπεύοντας να
κοινοποιήσει δύσκολες εποχές
ερώτων, έμπνευσης και κοινωνι-
κής δράσης.

Το Μη με ζηλεύεις κουβαλάει
μπόλικη εμπάθεια μέσα του.
Ακριβώς επειδή αυτή εκτονώνε-
ται σ' έναν χώρο κατεξοχήν προ-
σωπικό, όπου φαινομενικά μόνο
η γαλήνη και η ηρεμία επικρα-
τούν. Η πόρτα ανοίγει συνήθως
στο δωμάτιο με τα «πράγματα»
κι εκείνος που την κλείνει τοπο-
θετείται ανάμεσά τους. Τα διά-
φορα αντικείμενα παρελαύνουν
με τρομακτική ταχύτητα μπρος
στα μάτια μας, το ένα φέρνει το
άλλο. Στο τέλος, ό,τι βλέπουμε
καταγράφεται ως κινηματογρα-
φικό πλάνο κι ό,τι διαβάζουμε
ακούγεται ως σκυνογραφική
υπόδειξη ή σκυνοθετική οδηγία:
«...με δάκρυα στα μάτια μπαίνω
καλπάζοντας στο σαλούν (ή στην
εκκλησία, αν είναι στην Ελλάδα
μου), με δάκρυα στα μάτια πυ-
ροβολώ και θερίζω το πλήθος με
το πλήθος των αμαρτημάτων, με
το πλήθος των αδυναμιών» (σ.
27)

«...ας μας πάρει το ποτάμι, η
μαύρη θάλασσα, ας πάει και το
παλιάμπελο η νύχτα με το φεγγά-
ρι ας μείνει όμως, ας μη χαθεί μα-
ζί μου ένα τόσο ακριβό σκηνικό,

ας γίνει και καμιά ταινία μετά,
κάνα σίριαλ» (σ. 32)

«...αν πέσει πάνω στις τέσσερις
αυτές ώρες μας πάνω μας ένας
προβολέας από Θεού, από μη-
χανής Θεός, θα λυθεί επιτέλους
αυτός ο αμήχανος έρωτας των
Παθών, Πάσχα ή Χριστούγεννα ή
Πρωτοχρονιά. Θα λυθεί η ζώνη
κι η ζωή μου, εσύ».

Ακόμη κι οι άνθρωποι βρίσκο-
νται στο έλεος των πραγμάτων,
ακόμη και η γλώσσα του γράφο-
ντος στροβιλίζεται στη θέα τους:
«Όλες του ίδιου Διαβόλου μετα-
μορφώσεις και ενδύματα, όλες
έτοιμες να παίξουν κορώνα -
γράμματα το κεφάλι τους οι Μέ-
δουσες, όλες πάνω στις ημερομη-
νίες αυτού του Λούνα - Παρκ των
Ερώτων, όλες! α, ό λ α κι ό λ α!».

Βιβλία του Σωτήρη Κακίση
έχουν εκδοθεί περίπου σαρά-
ντα. Αν και ισχυρίζεται πως «δεν
θέλει πάρα πολλά με ανθρώπους
που ταξιδεύουν κι εδώ κι εκεί να
μετακομίζουν», ο ίδιος συνέγρα-
ψε σχεδόν τα πάντα. Η αρετή του
δεν είναι η τόλμη να μεταβαίνει.
(Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι
όσο εύκολα στις μέρες μας ένας
συγγραφέας μπανοβγαίνει στα
διάφορα είδη, το ίδιο εύκολα οι
κριτικοί τον ξαποστέλλουν μα-
κριά απ' τους αναγνώστες, μα-
κρύτερα κι απ' τον Θεό). Το Μη
με ζηλεύεις δεν αποτελεί μια στις
τόσες ποιητικές του προσπάθει-
ες. Διαβάζοντας τη συλλογή ξε-
χνούμε το δικό του παλιό ή και-
νούργιο πρόσωπο. Οι αναγνώ-
σεις μας γίνονται πιο ποιητικές,
καθώς αποδεχόμαστε με φυσι-
κότητα την καθημερινή παραφο-
ρά του διπλανού μας. Τυχαία ο
διπλανός έχει το όνομα του Κα-
κίση.

Γεωργία Τριανταφυλλίδου

ρευμένη πρύμνη... Δια-
βάστε το και κυρίως
διαλέξτε: πρύμνη ή
πλώρη;

«Ζούμε στη μοναξιά
μας, όλοι αδιαφορούν
για μας και μέσα στα
βάσανά μας είμαστε
ερημικά νησιά. Αυτός
δεν είναι ο λόγος να μη
ζητήσεις παρηγοριά
απόψε, καθώς οι θόρυ-
βοι του δρόμου σβή-
νουν σιγά σιγά, να μη
ζητήσεις παρηγοριά
απόψε μέσα στις λέ-
ξεις. Ο άμοιρος! Κάθε-
ται μπροστά στο γρα-
φείο και προσπαθεί να
παρηγορηθεί με τις λέ-
ξεις, μπροστά στο γρα-
φείο του και το κατεβα-
σμένο τηλέφωνο, γιατί
το έξω τον φοβίζει, και
το βράδυ, όταν το τηλέ-
φωνο είναι κατεβασμέ-
νο, νιώθει παντοδύνα-
μος βασιλιάς και προ-
στατευμένος από τους
κακούς που γυρνάνε
έξω, τους αναίτια και
χωρίς λόγο κακούς.

Γενναιόδωρη εσύ, χρυ-
σή μου πένα, κινήσου
πάνω στο χαρτί, πήγαι-
νε, έτσι, στην τύχη, όσο
κρατάει ακόμα η νιότη
μου, ακολούθησε την
αργή, ακανόνιστη πο-
ρεία σου, δισταχτικά,
σαν να' σουν σε όνειρο,
πορεία ίσως αδέξια αλ-
λά αναπόφευκτη. Πή-
γαινε, σ' αγαπώ, είσαι
η μόνη μου παρηγοριά,
πήγαινε στις σελίδες
που η θλίψη τους μου
χαρίζει πληρότητα και
το λοξοδρόμημά τους
με ευφραίνει. Ναι, οι
λέξεις, η πατρίδα μου,
οι λέξεις παρηγορούν
και εκδικούνται.»

Αλμπέρ Κοέν, Το βι-
βλίο της μητέρας μου
(εκδ. Καστανιώτη,
1994)

Ο χαρτοκόπτης

καταπολεμά...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΧΑΡΗ
ΒΛΑΒΙΑΝΟ

ΠΟΙΗΣΗ

Με τον τρόπο της Μ.Μ.

Κι εγώ την απεχθάνομαι·
ασφαλώς και υπάρχουν
πιο αναγκαία πράγματα στη ζωή
απ' αυτό το ατέρμονο scrabble
με τις ξαφνικές κρίσεις λεκτικής ευφορίας.

Διαβάζοντάς την όμως
με απόλυτη αποστροφή,
ανακαλύπτει κανείς,
μέσα στις άχρωμες σελίδες της,
ένα φανταστικό κήπο
με πραγματικές αλέες,
όπου το πτυχωτό, μαύρο φόρεμα της κ. Αρνού
σαρώνει με ρυθμική μεγαλοπρέπεια
τα νεκρά φύλλα των ενδιασμών μας.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1994

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΣΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΑΚΟΥΤΑΓΚΟΥΑ ΡΙΟΥΝΟΣΟΥΚΕ

Κάπα
(Μυθιστόρημα)

*

Ρασομόν
καί άλλες ιστορίες

**ΓΙΟΣΙΜΟΤΟ ΜΠΑΝΑΝΑ
KITCHEN**

(Δύο νουβέλες)

ΕΝΤΟ ΣΙΟΥΣΑΚΟΥ

Σιωπή
(Μυθιστόρημα)

ΣΙΓΚΟΥΡΟ ΚΑΖΟΥΟ

Τ' απομεινάκια μιας μέρας
(Μυθιστόρημα)

**ΚΑΒΑΜΠΑΤΑ
ΓΙΑΣΟΝΟΥΡΙ**

Κιότο
(Μυθιστόρημα)

ΜΙΣΙΜΑ ΓΙΟΥΚΙΟ

Δίψα για έρωτα
(Μυθιστόρημα)

ΚΟΤΖΙΚΙ

Αρχαία γιαπωνέζικη επιική
χρονογραφία

ΜΙΣΙΜΑ ΓΙΟΥΚΙΟ

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Α' Ανοιξιάτικο χιόνι
(Μυθιστόρημα)

ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ

ΧΑΡΟΥΚΙ

Το Κυνήγι του
Αγριοπρόβατου
(Μυθιστόρημα)

TANIZAKI

ΤΖΟΥΝΙΤΣΙΡΟ

Το πορτρέτο της Σούνκιν
(Διηγήματα)

*

Σβάστικα

(Μυθιστόρημα)

*

Οι αδελφές Μακιόκα
(Μυθιστόρημα)

ΧΑΪΚΟΥ ΚΑΙ

ΣΕΝΡΙΟΥ

Γιαπωνέζικα τριστίχα

ZEN

Μιά γιαπωνέζικη μορφή της γνώσης

**ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ
1994**

KENZAMΠΟΥΡΟ ΟΕ

Μια προσωπική υπόθεση

Μετάφραση

ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΠΑΡΤΖΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

(Μυθιστόρημα)

*

Σιωπηλή κραυγή

Μετάφραση

ΓΙΟΥΡΙ ΚΟΒΑΛΕΝΚΟ

(Μυθιστόρημα)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

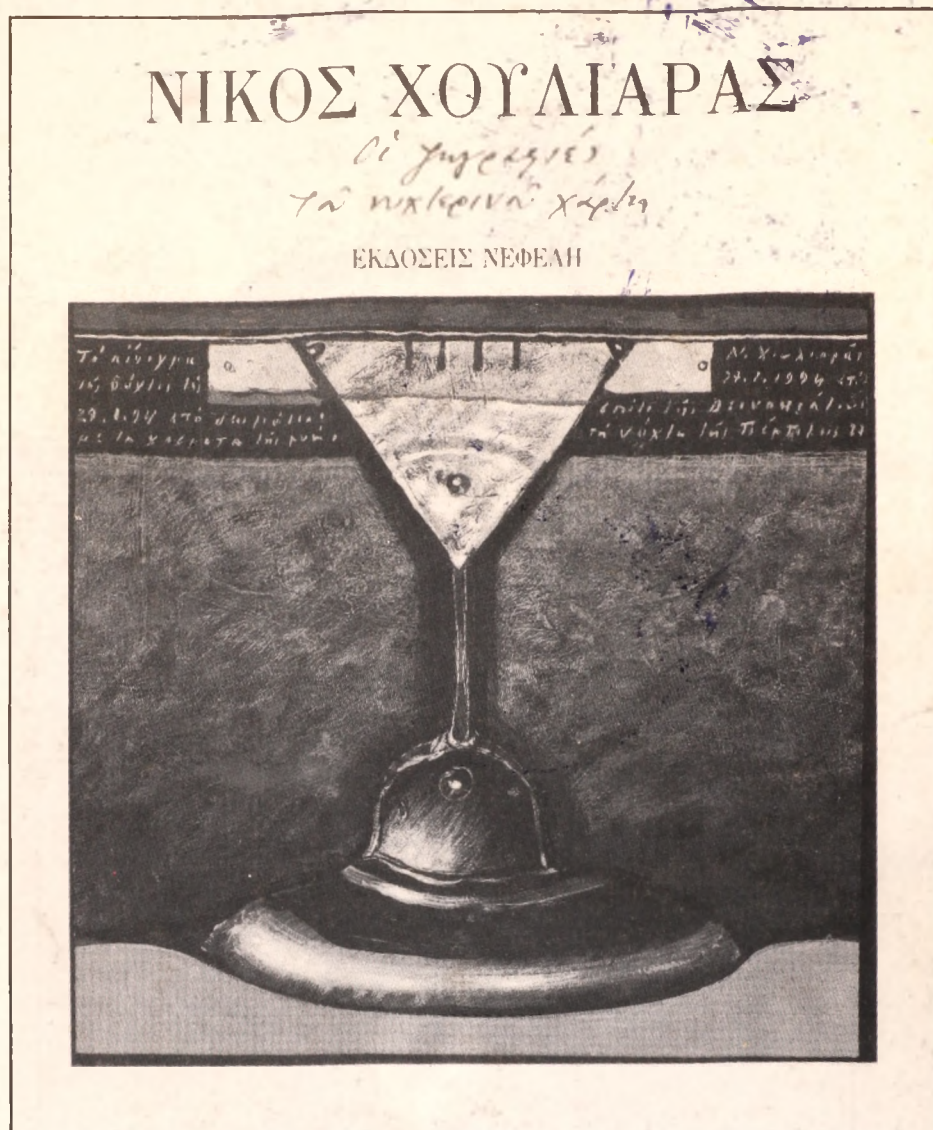
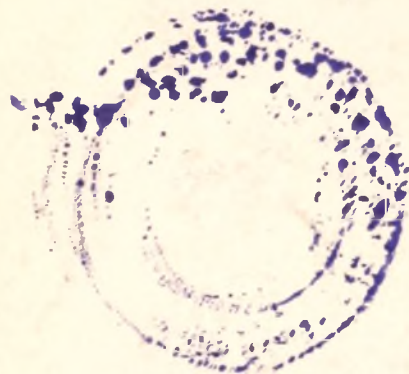
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΣΕΪ ΣΟΝΑΓΓΟΝ

Το βιβλίο του μαξιλαριού

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Οι ζωγραφιές του νυχτερινού χάρτη

Ολόκληρη η ζωγραφική των πέντε τελευταίων χρόνων,
του Νίκου Χουλιαρά. Εκατόν πενήντα ζωγραφιές και
σχέδια σε μια υπερπολυτελή έκδοση

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΖΩΗ, ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
(Μυθιστόρημα)

Ο ΛΟΥΣΙΑΣ
(Μυθιστόρημα)

ΣΑΡΑΝΤΑ ΣΧΕΔΙΑ
(Έλμπουμ)

ΤΟ ΑΛΛΟ ΜΙΣΟ
(Διηγήματα)

ΤΟ ΜΠΑΚΑΚΟΚ
(Διηγήματα)

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΤΟ
ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ
(Ποιήματα και ζωγραφική)

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥ ΧΕΙΜΩΝΑ
(Νουβέλα)

Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
(Διηγήματα)

ΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ
(Ποιήματα και εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744